

קלמן ליעבן 18 6/5 50

שאלות ותשובות הגאון רבינו נסים זלה"ה

מגירונדי המסולאים בפז הדבור אין בהם בלתי אם
נוערו דבר אל דבר על אופניו מוגה עם רב העיון
מסוקל ממוקשי הטעיות ביד ה' הטובה עלינו
אשר יזכנו להוציא לאור תעלומות
חכמה ולהדפיס שאר ספרים
כלבבנו בעזה"י :

כי יפלא ממך דבר בין דין אל דין בין כימו סים :
את המטה הזה תקח לעשות בו את כל האת שים :
קנה רבון אין מטעבתו אל כל לומדים עם הנור סים :
הוא שרביטו של מלך בו השתמשו · הוא מעשה כ סים :
לבוש מדא ושלח מדים ולבש זה הכ- תבת פ סים :
רקמו כתו- לעת שכי האמן ר- בבו כ סים :
הוא המדע חבר חבור כדפס סביב לאלפם סים :
הן לו היה בעת נוה השם משכן להיות ש סים :
עם חכמתו כעשה משכן אחד מכל נד ואפ סים :
פירושתיו מקבילות מב- לי לולאות עם הקר סים :
אז החשן כי כמבא בו אבני כזר המתמם סים :
גם לוית חן הוא אל נואר עם מכי ר- חם העמו סים :
תכלית הכל מקנת דרכו ולאו לכתוב כל קולמו סים :
האף ובא מכש · וכבר הדפיסוהו המדפי סים :
כון זה לזה הכדל שכין עוף דורש אל בלתי דור סים :
בקרימונה כדפס שבגל תורם דרו- ה הם חו סים :
תחת כבף כשר גדול מלך פיליף הם כפר סים :
ירום הודו יתבהו אל עליון על כל מלך דוכ סים :

ע' ויצינצו קונטי

כי ראה ראינו כמה דינים חלוקים נובעים מפי המעיין המתגבר הזה הגאון רבינו נסים ז"ל בתשובותיו אלה ואפילו על שאלה אחת: על כן חשבנו להדפיס גם את המראה מקום הלז על כל דין ודין כפי הלכתו וכפי ענינו להראות למעיין במספר התשובה וסימן הדף וסימן הסעיפים שמסתעפים משורש אחד למען לא ייגע ולא ייעף למצוא חפצו ומבוקשו: ויען שההכפל בכל דבר עמל למדפיס ולאות לקורא חשבנו לכתוב לבד המספרים שיהיו שלשה והראשון ירמוז מספר התשובה כי הדין שימצא בתשובה הראשונה נכתוב על המספר הראשון א' ויהיה פירושו שדין זה תמצאהו בתשובה א' והמספר השני יורה מספר הדף שבו ימצא דין זה כי אם היה הדין בדף ב' נכתוב ב' אחר א' מעט רחוק ובהפסק כנגד למען יבין הקורא שהוא בדף ב': והמספר השלישי יודיע הסעיף בתחלת הלשון המבאר הדין ויכתב בהפרש מועט מן השני כי בהמצא ראש הדין בסעיף א' נרשום א' במספר שלישי ולהקל מעל הקורא המשא במנין הסעיפים שלא יתחיל למנות מראש התשובה הנכנו ציונים בכל סעיף וסעיף על דרך א' ב' ג' ד' וכו' כחקק מן הצד והכל תבין מעצמך בהתבוננות מעט: גם אמרנו לשרך שהדינים' הללו לוקחו מלשון התשובה ולא מלשון השאלה רק בקצתם ובמקום שמצאנו שהגאון בתשובתו על השאלה אשר קיים דברי השואל במה שטען על אחד מהחלקים כמו שתמצא בשאלה ה' שהשואל כתב כנגד מתיר דבש היין ועל דבריו קבענו מאמרו'כי מצאנו בתשובת הגאו' סעיף ו' בסופו בלשו' הזה וכל מה שכתבת לדחות דבר זה כדין וכהלכה כתבת ואתה תבין מהמעט הרבה: והשם יאיר חשכנו וחשך כל עור בתורתו הקדושה יגלה עינינו ונביטה נפלאות מתורתו אמן:

דיני תלמיד חכם ותלמוד תורה:

	סימן	דף	סעיף
מי שנדר להקדי' חמור' חולי' ואחר אותו נד' נדר לתת מי יזכה	א	ב	א
אף על פי שאין לסמוך כמה שמפלפלין בזמננו זה להתיר אסור לכתחלה מתוך שמדמין מלתא למלתא מכל מקום בדבר שפשט המנהג להיתר כדאי פלפולנו לסמוך עליו	ע	סט	יב
אפילו איסורא דרבנן דוחה של תורה בשב ואל תעשה	לא	לח	יא
גם זה בתשובת	נו	ס	ב
גם זה בתשובת	עג	עב	יב
מנהג טוב שאם נודע שנכר פסק והורה חכם מופלג ומוחזק על דין אחד שלא ליזקק על הדין ההוא אם לא ידע שרנונם לדעת דעתו בנדון ההוא ועל כן היה מתכבל הגאון לאחרים שהורו שלא אמרו לו שהורו הם כששאל	עה	עד	יד
אם חכם פסק כפי המוכח יכול לכתוב כנגדו בשבוש המוכח	עה	עד	כא

שמיטת

ופלוני

	סימן	דף	סעיף
ופלוני ופלוני לאו על דעת רבים הוא	יז	יט	ב
לא יועיל לנשבע על דעת רבים שאלת הרבים היתר	יז	כ	ג
על דעת רבים לא הוי פחות משלשה	יז	כ	ה
הנשבע שלא לעשות דבר אלא בהסכמת פלו' ופלו' ופלוני לא			
בעין רק להקל עליו אבל לא שתפס עם דעתו	יז	כ	ז
המודר הנאה מחברו דאין מתירין אלא בפניו דווקא להנאת חברו	יז	כ	ח
וגם סימן לח דף לח וסעיף יז וגם סימן סה דף סד סעיף ז			
וגם לפני קצת צריך שידור בפני חברו	יז	כ	י
הנשבע או נודר שכל פעם שישאל על הנדר הוא שישיב			
האיסור אפילו אמר וכן לעולם בהיות הנדר על דבר אחד			
בלתי חלוק אין לומר שלא חל הנדר עד שיתיר לו חכם	יז	כ	יב
וכן לעולם אינו אוסר לאין תכלית בנדר אלא חשבינן ליה			
כנשבע פעם אחרת שאי אפשר שלא יהיה קצבה לנדריו	יז	כא	יג
אין לחוש שיהא הנשאל מפני ממון וזוזי דיהבו ליה כמי דאין לו			
חרטה דמעיקרא לעקור הנדר היכא דאמר שאלו ידע מה			
שנודע לחרטתו והוא פתחו בחרטה שלא היה נודר	יז	כא	יד
הלכה למעשה בנדר כהג הגאון בהית' מי שנדר כמה פעמים	יז	כא	טו
היתר מנדר שנדר כפי הפעמים שהיה סבור שנדר בעת			
שנשאל אפילו יבאו עדים או יודה הוא שיותר פעמים נדר			
מאשר התירו לו אין חשש בעבירנו	יז	כא	יז
אשה שנדרה או נשבעה עד"ר שלא להתקדש אלא ברשות			
פלוני יש להקל ולהחמיר מכמה טעמים לכאן ולכאן	כו	כה	ב
נדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה אלא לדבר מצוה ולרבינו			
תם אפילו לדבר מצוה אם לא שהיה טעות בנדר	כו	כה	ד
וסימן כה דף כט סעיף א	לב	לב	יד
לרבינו תם על דעת רבים סתם יש לו הפרה אם לא יפרוט על			
דעת פלוני ופלו' ופלוני וסי' לב דף לב סעיף ט וגם סי' לה דף לח	כו	כו	ז
סעיף יג			
לרבנו האי ז"ל ולרש"י עד"ר ובפני רבים בעינן כדי שלא יהא לו			
הפרה: וגם סימן לב דף לג סעיף יג	כו	כו	ז
וכן ענייני נדרים ואיסורים דבר חמור מאד צריך התיישבות			
וגם סימן לב דף לג סעיף יד	כו	ט	ח
מסקנא על האשה שנדרה שלא להתקדש אלא ברשות פלוני איך			
ראוי להתנהג וגם סימן לב דף לג סעיף טו כה דף כט סעיף ג	כו	כו	ט
אף כי היתר הנדר ובטולו הוא לדבר מצוה מכל מקום בעי הפרה			

השבר

	סימן	דף	סעיף
בעובר חרם בשוגג אין צריך שינהג שום יום נדוי אבל המזיד אין להתיר נדויו עד שינהג שלשים יום	סה	סה	ט
לא אמרינן שתחול שבועה על דבר אסו' מפני שכלל האסו' עם המות'	עג	עב	י
הא דאמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כלו היינו כשאינו יודע שאם ההיתר בשעת הנדר וכשמשנה דבריו הראשונים	עג	עב	יא
שבוע' לשנו' על דברי תורה חלה בכולל כגון הנשבע לאכול מצה שתם חלה אף בפסח וכן לקדש אשה אחר זמן חלה	עד	עג	ב
הנשבע לחברו בענין שיש לו זכות בענין השבועה אינו יכול להפקיע זכות חברו ואין מתירין לו אלא מדעת חברו וגם אין שבועה חלה להפקיע זכות חברו	עד	עג	ג
דיני שבת ויום טוב			
האלפסי אוסר לחלוטין ויצא כהאי טבריא בשבת	ד	י	יא
חלקו הגאונים והתירו ויצא ברחיצה	ד	שם	
ולהיות הדבר בשל סופרים אזלינן לקולא	ד	שם	
בעינן שיור במבוי או בחצר שיהא אוסר לטלטל בו ולא יהיה בכלל בהיתר העירוב ושני בשיור מבואות הגוים	ב	כד	א
שני ישראלים האוסרים זה על זה אין ערוב מועיל להתיר כפר של גוים שיחשב ביחיד הדר בו	ב	כד	ב
אין להכשיר מבוי פתוח בשני ראשיו למקום אסור לו בלחי וקורה לבד אלא צריך לעשות צור' פתח מכאן ולחי או קורה מכאן	עב	ע	א
בשמבוי קטן פתוח לגדול צריך לראש הקטן שאינו פתוח למבוי הגדול המעורב לעשות צורת פתח	עב	ע	ב
ולרשב"י חומרא יתירה שמצריך לחי וקורה בכל שני ראשי המבוי הקטן וצורת פתח בעקמימות	עב	ע	ג
בשנפרץ בית מהמבוי אם נשאר גדוד דהיינו שפה מעכבת לעבור בנקל אין צריך תקון אחר ואי לאו צריך צורת פתח	עא	ע	ד
היאך עושין הצורת פתח במבוי	עב	עא	ה
דיני שליחות			
אסור לשנות מדעת המשלח וסתמא לא אמרינן שכח השליח דלא חיישינן ליה שיעבור על איסור	עג	עא	ג
בשמפקיד מקבל כל הריוח נפקד לא הוי אלא שליח אף על פי שקבל עליו אחריות הקרן	עג	עב	יב
דיני שטר			
שטר שכתוב בו שיאחר לאשה ולד של קיימא שיחיה שלשים יום אין לפרש שיחיה השלשים יום אחר מות אמו אלא כל			

והוא

	סימן	דף	סעיף
והא שטעו העדים בדבר שמצויים לטעות בו ואי לאו השטר פסול בכל	ט	ט	ב
שטר חליצה אין לפסלו מפני שהוא מוקדם	ט	ט	ג
גט מוקדם פסול	ט	ט	ד
שטר פרוזבול מאוחר פסול	ט	ט	ו
שטר פרוזבול לא שנא דכתיב בלשון עדים וחתומי דייני או בלשון דייני וחתומי עדים בכל ענין כשר	ט	ט	ז

דיני שומרים שכירות שאלה שיתוף ועסק:

	סימן	דף	סעיף
שלשה שהטילו לכיס ונגנבו חולקין לפי חשבון פירוש מחשבון הגנבה שמגיע לכל אחד לפי חשבון מעותיו	י	יו	ז
דבר שאינו בכלל כגון אבני מתנה לזה ולזה דבר בכלל בשלשה לפי חשבון	י	ט	ח
המלוה את חברו על משכון נעשה עליו ש״ש לפי רבות בין משכנו בשע׳ הלואתו בין משכנו שלא בשע׳ הלואתו ולפי קנתם דווקא משכנו בשע׳ הלוא׳ אבל משכנו שלא בה׳ קונה משכון	יח	כא	ב
שואל מחברו ומשאילו נעשו שומר שכר זה לזה	כ	כב	ח
לא הוי שואל אלא היכא שכל ההנאה שלו	כ	כב	ט
המשאיל לחברו דבר מה אף על גב שהניח השואל לזכרון בעלמא משכון כנגד מה ששאל לא יצא מדין שואל וכל ההנאה שלו הוא	יט	כב	ז
לא כל תופס דבר למשכון נעשה ש״ש דדווקא מלוה משום דמצוה עביד וכן אומן שהרויח על המשכון אבל התופס משכון ואינו מרויח כאומן ואינו עושה מצוה כמלוה לא נעשה שומר שכר על המשכון אם לא ברר	יט	כב	יא
השואל אף על גב דאיתנהו במכת מדינה ובענין שגם בבית המשאיל הוה מיתנהו חייב מכל מקום	יט	כב	יב
המשאיל ספר הלכה בפרוטה דרב יוסף ולפיכך השואל לא הוי אלא שומר שכר	יט	כב	יד
השותפים בחצר שאין בה דין חלוקה אין אחד מהם אוסר על חברו תשמישי הבהוני׳ בחצר השותפי׳ וכיוצא בה ד״ת אוסר	לז	לו	א
ש״מ מתנה להיות כש״ש וכשואל להתחייב בכל	ע	עב	יג

דיני רבית גזלה וגנבה

	סימן	דף	סעיף
איכא מאן דמתיר להלוות אפי׳ ברבית דאורייתא הקדש עניים טעם לסברתו	ב	ו	יא
איכא מאן דפליג שאינו מתיר רק ברבית דלאו דאורייתא להלוות הקדש עניים	ב	י	ט

גזל שדה ושטפוהו מבוקין אם מכת מדינה פטור דאומר לו הרי שלך לפניך אבל אם היה משלטלי׳ לא יועיל מכת מדינה שאין יכול לומר הרי שלך לפניך — כ כב יג

המשכן שתם שדה והדר מכרה לרש״י הוי רבי׳ קצוצ׳ לשאר הגאונים הוי אבק רבית לבד — כט לו א

הממשכן בתנאי שיחזור וימכור הוי רבי׳ קצוצ׳ לכע׳ — כט כו ג

לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לוה למלוה — כט כו ד

ומותר לבן אפילו סמוך על שלחן אביו לקחת דורון ואפי׳ משעת הלוה כדי לפייס אביו שילוהו דהוי שכר אמירה ולכבד שיביה זה שלא מדעת אביו — כט כו ה

אבל אם היה מדעת אביו שהתנה שיתנו לבנו ואפילו לאחר מחמתו של מלוה אסור ורבית קצוצה הויא — כט כו ו

שטר שיש בו רבית מפור׳ כשר לגבו׳ את הקרן לפי רש״י סימן כט דף כו סעיף ח — מג עא ז

יש שחלקו על רש״י כשהרבית מפורש בשטר — כט כו ט

ואם מפורש הרבית בשטר אחר הראשון מהקרן כשר לכע׳ — כט כו י

המוכר או ממשכן דבר בתנאי דאי מתרמו זוזי דליהדר לא הוי קנין ואזור אפי׳ הפירו׳ שאכל דהוי רבית דאורייתא כל שכן אם תחלת המשא ומתן ועיקר׳ הוי הלואה — מא מא א

שטר שיש בו רבית גובה את הקרן ואין קונסים — מא מב ב

אם יש לחוש להמכע מהלוות לגוי ברבית מפני עקור מצוה מהתורה — כו כט א

הגאונים חולקים על הר״מבם דחשב מצות עשה להלוות לגוי ברבית ואמרו דמצות עשה היא שלא להלוות לישראל יתר על הלאו — כו ס ג

גזל כשר מחד ונכעוה משמכים שגזל מאחר אם יש שבח שמכים על הכשר — ע ס ב

פרשו התוספות דרך לתת מעות לחברו להתעסק ויהיה חייב באחריותם ולא יהיה רבית — עג עא א

צריך שירשה השליח לשכות אם ירצה שאם לא הרשהו אסור לשכות ולתת מעות לשליח על מנת שאם ישכה יתחייב באחריות לא הוי רבית אף כי הרשהו לשכות הואיל שאם לא ישכה לא יתחייב — עג עא ד

לאו דמיהה לא שייך אלוה אלא לאו דלא תשיך ולאוד לפני עור — עג עא ה

כשנותן מעות להתעסק לחברו בתנאי שאם ישכה כדברי התוספות צריך שיפרש שהרשהו לשכות שאם לא כן עוברי׳ שניהם — עג עא ו

כשכל הריוח למפקיד אף על פי שנתחייב בפקד

ואיך

	סימן	דף	סעיף
יבמה שנפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות והרוצה לזונ׳ בביתו עושה עצמה לפנים משורת הדין	ס	סא	א
נתקדשה כאונס אין לחוש לקדושין	סב	סב	ב
הנושא אשה במקום שאינו מקומו יכול להוציאה משם	סב	סב	ג
קדשה עצמה וקדשה אביה ונוגרת לפניכו דין זה בגמ׳ קדושין	סו	סה	ד
הנשבע לקדש אשה מכאן ועד זמן פלוני אם נשבע אח׳ זה שלא לקדשה חלה השבועה בכולל ויתירו לו השניה לבד	עד	עב	א
הנשבע על תנאי שדוכין שבין איש לחבירו אין מתירין לו שלא לדע׳ חבירו	עד	עג	ג
דיני קנין ומקח וממכר			
קנ״ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם	כג	כד	א
המוכר פירות דקל עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו	כג	כד	ד
אבל אם הקנה הפירות מעכשו קנה	כג	כד	ה
הנותן מתנה אפילו לבנו בשטר ואפילו כתב קנין לא זכה עד שיגיע שטר ליד המקבל או שיהיו העדים תופסים בשטר בעדו	לא	ל	ז
הלכתא דקנין פירות לאו כקנין הגוף	לה	לו	א
המוכר שדה ופי׳ שבשביל דבר זה מוכ׳ ולא נתקיי׳ הדבר בט׳ המקח	לח	לו	ז
המוכר בתנאי שאם מתרמי זוזי דלהדר לא קני אפילו פירות שאכל ויוצאים מידו בדינים ברבית קצוצה	מא	מא	א
המקנה שטר חוב לחבירו במעמד שלשתם אינו יכול לחזור ולמחול לפי התוספות והר״מבם חולק	סד	סג	א
לפי דעת הגאונים מעמד שלשתם לא קני אלא מדעתו של לוה	סד	סג	ב
דיני קטן שוטה וחרש:			
שקטן ויתום שוים ויתבאר למדקדק בדברי הגאון	לא	ל	ז
אי׳ לבדו קט׳ שמת שאין רשות לגוולו ועוד דשמני׳ עשויין להשתכות	לג	לד	ד
הפעוטות שהם קטן כבן שש כבן שבע וחריף במשא ומתן מתנתם מתנה במטלטלין	מד	מו	
ואם יש להם אפוטרופוס אין מתנתם מתנה בלעדיו	מד	מו	א
אף כי יפה כח מתנת׳ שהוא׳ אפילו בדבר מרובה מכח ממכרם שאינו אלא בכדי חייו כעני׳ שאם יש להם אפטורופס שאין ממש במעשיה׳ אין יפה כח מתנה ממכר	מד	מו	ב
אף על פי שלרבנו האיי אין ממכרם ממכר אלא בכדי חייו לגדולי האחרונים ממכרם ממכר אפילו בדבר מרובה	מד	מו	ג
בקרקעות אין מעשיהם כלום אפילו אין להם אפוטרופוס	מד	מז	ד
בנכסים מועטים אם קדמו פעוטות ומכרו מטלטלים לא עשו כלום להפסיד מזונות הבנות	מד	מז	ז

אין

	סימן	דף	סעיף
אך להחמיר כשהמטלטלין ולאו מקרקעות להשוותם לקרקעות כדין מכירת העבוטות	מד	מו	ח
תינוק בן יומו ושוטה עושין יין נסך	כז	כו	ב

דיני קהל ומסים

	סימן	דף	סעיף
בענין המסים הולכים אחר המנהג ואפילו היה שלא כדין	ב	ה	א
תרי מיני מסים איכא חד כרגא דדמי אקרקפתא וחד טסקא דרמי אממונא	ב	ו	יב
שבוי יתומים והקדש עניים אפשר שלאחר שחייבו במסים דאית להו הנאה בהו	ב	ז	יד
במסים אזלינן אחר דעת המלך ואפילו שלא כן הדין	ב	ו	טו
הקדש עניים לפי האמת פטורים ממס מכמה טעמים	ב	ז	יז
ממון שאינו נושא ונותן אין נותנין ממנו מס	ב	ז	כא
היכא שלוו לפרוע המס ונשתעבדו חייב היחיד לפרוע כמו שנשתעבדו ואפילו מגלימא דעל כתפיה	ב	ח	כב
מי שנותן מעותיו לאחר המקבל בכלם תחת הנותן בחיוב המס שנתחייבו כבר הנכסים כשעבר ממנהג הקהלות ומדינה	י	טו	ג
מס המעות לא דמי אקרקפתא דגברא כשאר חובות	י	טו	ד
מקבל מעות מחברו פטורין ממס אינו חייב לפרוע מהן בעד המעו' המחוייבין שהממו' הפטור אינו ערב לממון החייב במס	י	טו	ה
ממון חייב וממון פטור מעורבים נדונים לפי חשבון	י	טו	ו
שעבוד מסים ודאי אין ספק שחייב · הקהל מוחזק : ואם ספק אם נתחייב הקהל נקרא מוציא מחברו	י	יו	ט
יכולין בני העיר להתקין ביניהם הנהגות על הנקראים בני עירם אבל לבני עיר אחרת אפי' אם יש לעיר תביעה עליה' או על יחיד שלהם לא שייכי תקנתם וא' יכולי' לכופו לעמוד כם סי' א' דף יו סעיף א'	סב	כב	ג
מי שעשה נשואין אתו בעיר לא נקרא בן עיר מבני זה ולא דמי לקונה בית דירה דבעינן מעשיו מוכיחים	נא	נ	ב
כשם שיש רשות לצבור לנדות אחר מעשה כן יש להם רשות לנדות קודם מעשה	סג	סד	א
חרם שמטילין צבור קודם מעשה אינו אלא לאסור אם לא פרשו ואמרו שדעתם לנהוג כעובר דין מוחרם	סג	סד	ב
כשפשט מנהג בעיר שהנודר סתם נגורר דעתו כן אין דנין בזה מי שאינו דר שם ואינו יודע במנהג	עה	עג	ג

מי שיצא מקרוב מהעיר דעתו על מנהג העיר כפי מה שהיה המנהג בזמנו שם אבל אם יש זמן רב שיצא אין דעתו על

המנהג

הטובלת

	סימן	דף	סעיף
שטובלת אפילו במים כבושים בקרקע לא הויא חציצה	סו	סה	ז
אסור שתקפל האשה צמה קנתה על קנתה כשטובלת	סו	סו	ח

דיני נשים להתירם לשוק אם מייבום ואם משאר ערוה:

	סימן	דף	סעיף
עד המעיד שמת פלוני בשע' הדבר לא מהימן עד דאמ' מת וקברתיו וכן במלחמה וכן במים סימן ג דף ח סעיף א	עא	סט	א
עם הולכים ואומרי' דלא בעינן שיאמ' וקברתיו סי' ג דף ח סעיף ג	עא	סט	ב
לא בעי' וקברתיו ממש אלא כל שיאמ' דברי' ברורי' די סי' ג דף ח סעיף ד	עא	סט	ג
ומתכוין הגוי אין עדותו עדות להתיר אשה סי' ג דף ט סעיף ה	יז	כ	ז
אומר לעברה ואפילו לעז בשמלת' נאמן להתיר אשה	ג	ט	ז
כשהגוי מכיר האיש שמת אין צריך לומר וקברתיו לכע"ע	ג	ט	ז
מ"לת' שאינו מתכוין להעיד אומר הדבר בקשר לפניו או לאחריו מדברים אחרים	ג	ט	ח
שליח הואיל ושייך במלתא לאו מל"ת הוא	ג	ט	ט
אפילו במל"ת צריך לדעת שהאיש ההוא דר שם היכא דשכיחי שיירות	ג	ט	י
שותקין אגרת מרד על שומרת יבם	כא	כג	א
הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין היבם לחלוץ	כא	כג	ב
הנודרת הנאה מיבמה לאחר מיתת בעלה מבקשים ממנו שיחלוץ לה שלא לעגנה אבל אין כופין	כא	כג	ג
הוא הדין בחיי בעלה אם נתכוונה לעקור הייבום מעליה	כא	כג	ד
אף על גב דהכלל שאין מעידים על איש שמת עד שמכירין שמו ושם עירו כל שמעיד בדבר ברור שאי אפשר לספק באחר אף על פי שלא הזכיר שמו שני	לג	לד	ב
כשמעיד על איש שמת נותן סימנים עליו שאין לספק בו אלא שמשנה שמו אם יש אמתלא על שנוי השם וכגון שקודם שיצא אמר שרוצה לשנות שמו כדי להשאיר אשתו עגונה כל ימיה והועד זה בב"ד וכיוצ' בזה הוי שמו סימן עשוי להשתנו' ואין לחוש בו ואשתו מותר'	לג	לד	ג
במה שנאמן עד מל"ת ושאר קולות להתיר אשה נוכל לדון ולומר שקל בזה דין ערוה מדין ממון שלהוצי' ממון מחזקתו בעי' ראיה ברורה	לג	לה	ח
כשיצאו מהעיר שנים שאפשר שיקראו בכנוי אחד יש לחוש שמא נתחלפו וכשיעידו שמת אחד כן יהיה המת האחר המכונה בכנוי וכגון זה ישתדל הדיין לברר הענין מהשמות המובהקי' והענינים כפי ראות עיני בחכמת הדיין וקולר תלוי בצוארו	לג	לה	ט
אפשר לדון בעד שאמר שפלונית זקוקה ליבם ואחר כך מעיד שמת הבעל שאינו מכחיש עדותו במי שאינו יודע הדין			
העד אחד נאמן להתירה	יז	מט	ב

	סימן	דף	סעיף
אף על פי שהוכחש העד בעדות אשה בשם הבעל לא נפסל	מז	יט	ה
כל ששאלו הגוי בתחלה והשיב לא מקרי מסיח לפי תומו	מז	כ	ח
עד אומר מת ועד אומ' לא מת לא תנשא ואם נשאת אחר מכאן תצא	מז	כ	ט
עד אחד אומר מת ונשאת ע"פ אף על פי שלא התירוה בית דין ואחר כך בא אחר ואומר לא מת כיון שנעשה מעשה על ידי ראשון הוי כאלו התירוה בית דין ולא תצא מהיתרה הראשון	מז	כ	י
עד פסול מדאורייתא פסול לעדות אשה · ושפסול מדרבנן כשר לעדות אשה	מז	כא	יג
פלגש מיוחדת לאיש מותרת אפילו בלא קדושין לפי גרסת רוב הספרים בגמרא	סח	סז	ב
אין צריך שהמעיד על איש שמת שיעמוד בשעת יציאת נשמה · וכן בשטבע שיהיה בשעה הטביעה · ושהה כדי שתצא נפשו אלא שראהו מת ומעיד בעני' כרוז	עא	סט	ג
בשטבע איש במים והעלוהו מת צריך שהמעיד עליו ראהו בשעתיה	עא	ע	ד
בשעור הראייה ג' ימים כגון במי שנהרג שאם נראה תוך ג' ימים העדות כשר בסתם פירשו התוספות שמוקמינן לה בתוך ג' והרשב"א הקשה לזה אבל בשעור שעה כמו בטביעה אפילו לדברי תוספות סתם כלאחר	עא	ע	ה
שטר חליצה אף על פי שיש לתוכה לשמא וחפה ולפירות כשר אפילו מוקדם	ש	עו	ב
אין מאוורין דברי הרמ"ה בם שאמר שאין ליבם שום פירות	ש	עו	ה

דיני מאכלות אסורות

	סימן	דף	סעיף
גוי שבשל לעצמו דבר מותר אין בכלי משום געול רק משום בשולי גוים לפי הרא"ה	ס	יב	יא
קצת גאונים חולקי' עליו ואמרו שיש געול בם	ס	יב	יב
טלאים מלוחים שבעזבו בספינה הואיל וחזקה שבאו ממקום מוחזק לאסור שאין מחזיקים איסור ממקום למקום	מה	מו	א
קרבי דגים ועוברין במקום שמוחזק שבאו מאיספמיאה נקנין מכל אדם	מה	מח	ג
לרש"י מותר לשלוח ירך מנוקרת בלא סימן אחר דחותכא דגוי מידע ידיע	מה	מח	ד
מה שהולכין אחר הרוב אינו בלבד על גוף הדבר אלא אפילו על התיקון כגון בשר במקום שרוב שטבחים גוים ורוב מבשלין בשרו' בתי אסור מבושל בשר	מה	מח	ה

אין

	סימן	דף	סעיף
אין מבטלין אסור לכתחלה אך יש היתר לבטלו בזמן היתרו ודין			
אם בטל היתר לגו היתר ואם חוזר ונעור בזמן האסור			
סימן כז דף ם סעיף א	כט	סא	א
כלי שאינו בן יומו אסור לבשל בו לכתחלה	סט	סז	ו
אין להקל בביצים מפני שקליפתן עליהם לבטל האסורים במותרין	סט	סז	ב
במקום שחזותא הוי מלתא ראוי להחמיר באלו היה שם גוף האסו'	ע	סח	י

דיני מתנת בריא ושכיב מרע:

	סימן	דף	סעיף
שכיב מרע שהניח בעת שמצוה מחמת מיתה לד' חבורות שבעיר והוא			
בעיר חמש לדעת למי כיון צריך שודא דדייני	עה	עג	א
אמר תנו ר' זוז לכנסת יתנו לרגיל בה	עה	עג	ג
וכן הדין אם הוא חבר מחבורה אחת שזכתה החבורה שהוא חבר			
בה אם אמר סתם תנו לחבורה	עה	עג	ד
אם יש ב' עדים מעידים שכוונת הנותן כשהוא מצוה בחליו היתה			
כנגד מה שכתב בשטר הצואה הולכי' אחר העדים	עה	עג	יא

דיני מצוה

	סימן	דף	סעיף
כשהאשה מתקדשת עושה מצוה אף על פי שלא נצטוותה על פריה			
ורביה דבר מצוה הוא סימן כו דף כו סעיף ה	לב	לב	ב
המתכון אשה שנדרה שלא להתקדש אלא ברשותו כדי שירבנו בממון			
עושה שלא כהוגן סימן כו דף כו סעיף ו	לב	לב	ח
אפילו אסורא דרבנן דוחה של תורה בשב ואל תעשה			
סימן לח דף לח סעיף יא סימן כו דף ם סעיף ב	עג	עב	יא
מצות גמילות חסדים עדיפא מצדקה ומצות קבורה עדיפא			
מגמילות חסדים	עה	עד	טו

דיני מחילה

	סימן	דף	סעיף
אפילו מחילה לא הויא בדבר שלא בא לעולם כל שכן קנין אחר	כג	כד	א
תרומה דאפילו בדבורא הויא לא הויא כדש״ל	כג	כד	א
מחילה קודמת לחוב איכה חלה על אותו חוב המלוה' אף על גב דלא			
הויא מחילה אלא אפקועי שעבודא מכל מקום לא חלה משו' דלא			
בא לעולם בעת המחילה ואפילו תהיה המחילה כללית שמוחלת			
כל חוב שיעשה הבעל לזכות המוחל ואין תקנה למחול חוב			
שלא נעשה עדין	כג	כד	ב
המקנה שטר חוב לחברו במעמד שלשתם לפי התוספות אינו יכול			
לחזור ולמחול והרמב״ם חולק ואין טעם לדבריו	סד	סג	א
הגאון סובר כהרא״בד שאם נשתעבד לווה כפי' למלו' ולבאי כחו שוב			
אינו יכול למחול אם מכרו	סד	סג	ג

דיני

דיני מנהג

דיני מינקת חברו וג׳ חרשים של הבחנה:

דיני מורדת בין במאוס עלי בין בבעינא ליה · ושאר טענות אשה תובעת גטה ·

אף על פי שמי פירות אין מחמיצין מכל מקום לרש״י הויא חמץ
נוקשה אם החמיץ ואסור לאכלו בפסח כט סא ב
ואפילו למאן דאמר מי פירות אין מחמיצין כלל אם ערב
בהם מים אסור מיד כט סא ג
החטים שאינם מבוקעת אפילו היו עם המבוקעות מותרות כט סא ד
אם מותר לטחון באחת מבוקעת ושאינם מבוקעת כט סא ה
לטחון החטין המבוקעות קודם הפסח ונשמרם עד אחר הפסח
ובלבד שלא יאכל מהם בפסח מותר וכן למכרם לגוי כט סא ח

דיני הפקר

המפקיר לעניים לבד אינו הפקר עד שיפקיר לכל כשמיטה ב ס ב

דיני הקדש גמור מבדק הבית ובית
המקדש וקרבנות ומעשרות וחלות:

כל דבר שהוא בקדושה אסורה לנוים ב ו ג
הקדש גמור כגון בדק הבית מותר להלוותם ברבית דאורייתא ב ו י
בכור מסב בתוכה לארץ דחובת הגוף הוא ז יד ב
אין אנשי גליל מכניסים לתרומת הלשכה מפני שהיו רחוקים
מירושלים ופקראים שלתי מכירין בה עס עג ח

דיני הנאה

הנאת חזותא דנבעא במודי דרבנן לאו מלתא למד״ דבעינן דנמר
לא איפשוטא ולמד״ איפשוטא מלתא היא ע סו ב
בשביעית וערלה אסרה תורה אפילו הנאה הנאה לעינים ע סו ג
נביעות ודלקת הנר לא בכלל הנאה ניבהו ע סו ד
הנאת שמיעה ודאי מלתא היא ע סט יב

דיני דיינות ועדות סתם

עד אחד בהכחשה פירוש שיכחישהו בעל הדבר אפילו באיסורין אין
חוששין לו יז ב נא
עד אחד באיסורין שכבר פסקנו דאוי שיובן דוקא בהכחשה דאינו
נאמן אבל בלא הכחשה נאמן אפילו באיסורי דאורייתא כד כת א
לא ק״ל כרבי מאיר דחשוד על דבר לא דנו ולא מעידו אלא כרבן
שמעון בן גמליאל דמעיד על של חברו כה כח ג
אבל לא על שלו וכן דן על של חברו אבל אם מסוחד להכעים על אותו
דבר ולא לתאבון אף על של חברו אינו מעיד דפסול לעדות הוא כה כח ד
גוי מלת״ באיסורים דרבנן עדותו כשר אפילו בסתם יינן ודין זה
אין מורין ואין מוחין כה כח ה
דיין אל ידין אלא אם כן כתיישב בדבר ויהיה תמיד מורא׳

אליעזר כתב כרכי בגבולם שתי	מב	מג	ו
אין כח הבעל לומר שבטל או הגט או השליחות מאחר שכבר כתן			
לה ואין לחוש לערערו בלאחר כתיבה אם לא יביא ראיה בשטר			
או בעדים	מג	מג	א
בגיטין חיושינן בכמה דוכתי היכא דאיכא רגלים לדבר	מג	מד	ב
היכא דליכא רגלים לדבר אפילו אתי בעל ומערער לא חיישינן	מג	מד	ב
בששבע שלא לבטל הויא חזקה שלא בטל אפילו מערער שלא כל			
היכנו לשווי כפשיה רשע	מג	מד	ד
אם ישאל הבעל זמן לברר דבריו שבטל אין שומעין לו ואפילו אם יש			
קול בעיר שיש עדים במדינת הים אין חוששין	מג	מד	ד
צריך ויטוב אם ילך הבעל ויביא ראיה שבטל שאם בשאת תנא			
וטוב לתת ענה לאשה שלא תמהר להנשא	מג	מד	ו
שועה האומר והמוכר שמפני שאמר ונדר הבעל שלא לבטל בעתיד			
ומפני בטולו עתה הבטולו שימסור בעתיד שלא יוכל עוד לבטל			
ואם יבטל שלא יהיה מום בבטולו שא בודאי אעפ״כ שעשה שלא			
כדין מכל מקום בטולו בטול	מג	מד	ו
אין דרך ואין מקום שיוכל אדם לבטל מה שיבטל לאחר מכאן	מג	מה	ח
גם לא יועיל פסול העדים אשר יעידו שבטל לאחר מכאן שזה לא שייך			
אלא במודעא קודמת כפי רשב״א ואפילו כזה חלקו אחרים עליו	מג	מה	ט
גם אינו מועיל שיאמר הבעל לשליח זכה בגט זה ואפילו היא רוצה			
להתגרש ומחוים עליה שלא יהיה מום בבטולו לאח׳ מכאן דלאו			
זכות הוא לה	מג	מה	ו
בטול שליחות על יד כתב מהני בגט וכן שישלח כתב ידו חתום			
בעדי׳ אי עדי׳ יודעי׳ שאינו מזוייף שיכתבו ויחתמו גט לאשתו יכולי׳			
לכתו׳ גט דעד שישמעו קולו לא ממעט אא חרש דאינו יכול לדבר	מג	מו	יא
בכתב גט לאשה וכתקדשה לאחר וכטל הגט בודאי מדין תור׳ תחזור			
לראשון ואין צריכה גט משני ואם בטל מספק גם צריכה גט			
מראשון ויקיים שני אם ירצה	סב	סב	ב
המגרש והתנה דבר שאמו׳ לה כגון אכילת חזיר הוי גט אם קיים			
התנאי דהוא עקרה האיסור ולא התנאי	ע	עב	יז
גט מוקדם פסול	ע	ע	ד

דיני בית הכנסת וספר תורה

בשת״ שלש׳ דרכים דווק׳ כאמרו בתקון הטעיות והם גרר תלויה ומחק	לט	לט	א
תלויה היינו לכתוב בין השיטין אך לזרוק בין דף לדף לא הוזכר			
בגמרא ולא בירושלמי	לט	טל	ט

הדינים המבוארים בספר זה
שעליהם נעשה המרא' מקום

דיני

תם ונשלם המראה מקום ת"ל עולם

שאלות ותשובות הגאון רבינו נסים זצ"ל

א **שאלת** זה כמה שנים נתחברו מטובי העיר לדבר מצוה לפרנס ולבקר
חולי עניי ישראל וכל בני החבורה עשו ביניהם שטר שחתמו בו
כנהוג בכל חבורת מצוה מזכרון כל ההסכמות והתנאים שהסכימו ושהתנו בכללי
החבורה הנזכר שעשו ובראש השטר כתו' בלשון הזה · הסכמנו אנחנו החתו' למט'
ונשבענו בשם ה' אלהי ישראל בנקיטת חפץ על דעת המקום ועל דעת הרבים בלא
שום פתח היתר וחרטה לקיים כל התנאים הכתו' למטה בלא שום הערמה בעולם
ואחר כן כתבו בשטר הנז' כמה הסכמות וכמה תנאים בענין הממונים על החבור'
והגבאים ובקור החולים ועניינים אחרים · ויש מן ההסכמות שכתו' עליהן הסכמנו
וקבלנו על עצמנו בכח השבועה הנז' לעשות כך וכך ויש שכת' סתם הסכמנו לעשו'
כך וכך ולא הזכירו השבועה ואחר כמנה כתוב שם הסכמה אחת בזה הלשון · וכן
הסכמנו שכל איש ממנו שידור נדר בבית הכנסת שבעירנו שיהא החצי מזה הנדר
להקדש זה והחצי למקו' שירצה האיש הנודר זולתי שמן למאור שאין להקדש זה כלום
בנדר ההוא ושיתן האיש הנודר החצי של זה ההקדש תוך חדש ומיד ליד הברורים
והיה כח ביד הברורי' להאריכו עד שיזדמנו לו מעות לפי ראות עיניהם עד כאן ·
ולאחר זמן נעשית בעיר חבורה לתלמו' תורה זה שנים עמד בבי' הכנסת של העיר
האחד מן החתומים בשטר חבורת הקדש החולים הנזכר' ונדר נדר סך
מה לחבורת תלמוד תורה ולא זכר תנאו הראשון ושום תנאי בשעת נדר
ומת וצוה לבניו בשעת מיתתו לפי דבריו שיתן מנכסיו כל מה שנדר לגבאי
חבורת תלמוד תורה כאשר נדר לא באר דבריו אם בעת שנדר לתלמוד תורה היה
זכור ההסכמה שחתם עליה בשטר האחד אם לאו ועכשו גבאי הקדש חולים
הממונים על החבורה הנזכר תובעים לבן הנזכ' מחצית הנדר אף על פי שבאר
להקדש ת"ת מפני שכבר קדם מה שנדר והתנה שיהא מחצית כל הנדר שידור בבי'
הכנסת להקדש ההוא כמו שכתו' בהסכמה הנזכ' · ועוד שכבר נשבע כמו שכתוב
בשטר החבורה לקיים כל התנאים וזה שודאי אחד מה' וגבאי חבורת ת"ת תובעים
לבן הנודר הנז' כל סך הנדר כמו שנדר אביו מכמה טענות · האחת שאין במשמע
לשון ההסכמה הכתובה בשטר חבורת החולי' נדר שיפרש הנודר לאי זו מצוה כי זה
בודאי לא עלה על דעת שום אדם שישבע שלא יקיים נדר שיעשה ואפילו נשבע
שבועה כזאת לא תחול לעבור על בל יחל והוי כנשבע לבטל את המצוה בפירוש ·
ועו' דמשמעות הלשון לא משמע אלא נדר סתם ר"ל כמי שנדר למצוה סתם או
לצדקה או להקדש סתם ולא פירש לאי זו מצוה ולאי זו צדקה ולאיזה הקדש שאע"פ
שסת' בני אדם שבעירו קורין הקדש לכל עניי ישראל בין בריאי' בין חולים ובסתם
נדרים הלך אחר לשון בני אדם הם פירשו והתנו שיהיה סתם שלהם פירושו לעניי
חולים בלבד אבל מה שנדרו ויבארו בפירוש למצוה אחת מפורש שאין במשמעות

לפרנסה על זה לא התנו ומה שכתבו בסוף ההסכמה זולתי שמן למאור דמשמע
לכאורה שהסכמת' היתה על נדר מפורש. אינו כן מפני שגם בנדר שמן למאור יוכל
לפרש הכונ' שדעתו היה שמן למאו' נרות החולי' הצריכי' לנר כל הלילה. ועו' דאפילו
תימא שמשמעות הלשון לכל נדר אפילו לנדר מפורש אין זה בכלל דין (נדרים
דף כ"ג) הרוצה שלא יתקיימו כל נדריו וכו' שנצטרך לקיום הנדר שיהא זכור תנאו
שהתנה עליו כלו או מקצתו כדאיתא התם מפני שדין זה לא נאמר אלא בנדרים
שאדם אוסר על עצמו בלבד דומיא דשאר נדרים שהוזכרו שם אבל בנדרי ממון
ר"ל כמו שאומר ולנודר ממון זה לעניים או לתת לא נאמרו הדברים וכן נראה מתוך
רבותי' בעלי תוספו' שהביא הרשב"א ז"ל בחדושי נדרי' שלו דשבועות של ממון אינן
בטלות ועוד שזה הנדר הוא כעין חיוב ממון והוי כמי שנתחייב לחברו ונשבע לו
או נדר אחר שיש ממונים גבאים להקדש חבורת ת"ת וכל הנודר לחבורה הויא
הוי כמתחייב לחברו ונשב' לו שאינ' בטלה בשום תנאי שהקדי' וכמו שכתב' המפרשים
שלפיכ' איכא למימ' דשבוע' ונדרי' כאלו אינן בטלות. ועו' דאפילו תימא דנדון
שלפני' בכלל דין זה הוא איכא למימ' שכו' מן התנאי בשעת נדרו ובטליה לתנאיה
וקיימו' לנדריה והראיה שעבר זמן רב בין נדרו למותו שצוה לבנו שיתן כל הנדר
לת"ת כמו שנדר ובודאי בין כל אותם הימים שהוא היה רואה או שומע או זוכר הסכמת
חבורת הקדש החולים שהיה אחד מהם ושיה נותן או מצוה שינתן מתנות להקדש
חולי' או שישאל הוראה על זה לולי שידע ונזכ' ההסכמ' אעפ"כ נדר שכל לת"ת ועקרי'
לתנאי' ואפילו תימא דנשבע לקיים תנאו הראשון לאו אדעתי' או שכח השבוע' לנדר
גבאי חבורת חולי' חוזרים וטוענים' שיתן המתנות להקדש שבידם מפני שכן התנה
שלשון ההסכמה בודאי אפילו על נדר מפורש היתה והראיה שמן למאור שהוא נדר
מפורש דלא משמע לחולים כלל ואעפ"כ הוצרכו להוציאו מן הכלל אם כן מזה שיצ'
מן הכלל למדנו דעתם על הכלל כלו שעל נדר מפורש התנו. ועו' שבשטר חבורת
החולי' כתו' שכל לשון הכתוב מסופק באגרת הזאת שיהיה מובן לשני פנים שידונו
הברורים לזכות ההקדש עד כאן ולכך אנו דנין אותו. ועו' שזה הנדון בודאי
בכלל דין אותה משנה דהרוצ' שלא יתקיימו נדריו וכו' הוא בכלל נדרים שאדם אוסר
על עצמו דהנשבע עמך כל נדרי' כן הם שאדם אוסר חפץ זה שיהא כקרבן או ככל דב'
הנדור ואם כן כל דינין שאתה דן על האוסר או הנודר כקרבן יש לך לדון על הנוד'
קרבן עצמו וה"ה לכל הנודר כל הקדש בין לעניים בין לבדק הבית וכשם שיכול
לישאל על נדרו כזה כן כזה כל זמן שלא בא לידי גבאי ולא דמי לשבועת ממון מפני
שאדם נשבע על דעת חברו הזוכה באותו ממון וזהו שלא הביא הרשב"א בשם
התוספו' אלא שבועות ולא הזכיר נדרים. ועו' דבודאי נודר זה לא היה זכור בשעת
נדרו שתנאי כלל לא כלו ולא מקצתו שאו היה זוכרו כלל היה מכו' על דעתו הראשון
דסתם בני אדם לא משוו נפשיהו הדרינו לבטל דברי' הראשוני'. ועוד שזו מצוה וזו
מצוה מאי חזית ההוא גברא דהאי מצוה חביבה לבטל הא מפני הא. ועו' שכבר

בשבע לקיים התנאים הנזכ' בשטר חבור' הקדש החולי' ואעפ"כ בשבוע' יש עליו לעשות שיהא מחזקת נדרו להקדש חולים ושיתנהו ובודאי אלו נזכר לו התנאי היה מפרש על דעתו הראשונה ושלא יעבור על שבועתו ואפילו תימא שהיה זוכר התנאי ובטלו' בודאי לא היה נזכ' מן השבועה כלל שאין אדם חוטא חטא חמור לעשו' מצוה דומיא דחזקה אין אדם חוטא ולא לו ואלו היה זוכר השבוע' כלל היה אומר בשעת נדרו על דעתו הראשונה ועכשו שנדר בהעלם שבועתו הוי כנדרי שגגות וראוי שתדין אותו כמי שהתנה ולא זכר כלל התנאי בשעת נדרו שהתנה כלל על הדבר ההוא דתנאו קיים כדקיימ' לן כמ"ד ובלבד שלא יהא זכור (נדרים כג) ואפילו הרשב"א לא אמר שלא יהי' זכור כלל אלא אעפ"י שזכו' שהתנה על היין ולא זכר שהתנה על הפת כלל ונדר על הפת לא היה זכור קרינ' ביה הכ"ב דכותיה ומה שנוה לבנו שיתן הכל לת"ת לא ידע תנאו ולא זכר או לא זכר משבועתו או גם כי ידע לא ידע להזה' דלאו כ"א דיכא במורי׃ ועו' דאיכ' למימ' שאין זה תנאי כלל ואינו בתורת תנאי שיוכל לעקרו ואין צריך לבו ליטא וליתן עליו אי עקריה לתנאיה אי לא שאין זה אלא נדר שנדר לאלהי ישראל כשידור שום נדר יהא נודר ויתן המחצית להקדש זה ואמירה לגבוה כמסיר' להדיוט ואעפ"כ הוי כמי שאמר זכה מעכשו לגבאי הקד' חול' מחצית אותה מנה שידור לת"ת הוא דאיכ' למימ' וכן נראה בודאי דקנה ראשון ומה שאמר הרננה שלא יתקיימו נדריו ויעמוד כר"ה ויתנה ויאמר אמרו׃ לא שידור ויקדי' וישבע עכשו ולא כל כמינ' לעקר בדרו הראשון׃ הבן היורש טוען ואומ' מחצית הכל' אבי נותן לת"ת והמחצי' האחר ישאר בידי מן הספק שאנ' שלא נודע אם אבי היה זכו תנאו או נדרו הראשון בשעת נדרו השני ויהיה הכל לת"ת או אם היה שכוח והיה המחצית לחול' אעפ"כ יהא בידי מוכח וגבאי החבורות אינם יכולין לכתוב הרשאה זה לזה מפני שאין כח בידם לפי לשון שטרי החבורו' לתת או לעשות פשרה ומחילה משום חוב וזכות שיתחייב אדם לאחת מהנה רק להאריכו זמן מה לפי ראות עיניה' ובני העיר וגם בני החבור' שמא אין רשות בידם לשנות מקופ' של הקדש חולי' לקופה של הקדש ת"ת ועו' שהקדש החבורות נעשה בפירו' גם לעניי עולם כמו לעניי העיר והוי דומיא דבית הכנסת של רבים שאין לבני העיר רשות למכרה׃ תורנו רבנו׳ הדין עם מי׃

א **תשובה** הדין עם חבורת ת"ת משו' דליכא למימר שיהא תנאי הראשון נדר גמור כמזכה ונותן מעכשו לגבאי הקדש חולין מחצי' אותה מנה שידור לת"ת וכיו' דזכה בה הקדש חולים משום דאמיר' לגבוה כמסירה להדיוט וכמו שכא בסוף דבריך שאם על דרך זה אתה מפרש דבריו לא אמ' ולא כלום שהאומר הריני מוכ' מנה להקדש אם יש לי מנה בעי' זכה בו הקדש ואי לאו לא זכה בו שאע"פ שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט כל האומר מנה מנה דווקא קאמר ואם אין לו מנה בעין לא זכה בו הקדש וראויה לדבר דהא דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורי' דמי ואמורת' אפילו להדיוט כמסורה היא ואפילו הכי אמרינן בפרק קמא דגטין

דף

(דף יג) דש"מ שא"מ תנו מנה לפלוני מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותני'
שיושיבן שמא מנה קבור קאמר אלמא שהאומר תנו מנה בעין קאמר ולא שוה
דאם איתא דשוה קאמר מנה סתם אמאי אין נותנין משום חששא דמנ' קבור מ"מ
הרי נוה ליתן לו שוה מנה אלא ע"פ מנה דוקא קאמר ומה חיישינן שמא מנה קבור
קאמר וא"עג דפסקינן הלכתא התם דלמנה קבור לא חיישינן ה"מ היכא דאיכא
מנה שאינו קבור ד"אעג דלא אמר זה אמרינן דממגולה קאמר ולא מקבור הא
בדלית ליה מנה בעין לא יהבינן ליה ולא מודינא ע"פ שדברי שכיב מרע כקנין באמירה
דמנה דווקא כאמר ולא קבור אף כאן הריני מקדיש מנה להקדש פלוני אם אתה
מפרש דבריו שהוא רוצה לזכות מעכשיו לאות' הקדש מנה לא זכה הקדש אלא במנ'
שיש לו באותה שעה בעי' הא אינו בעין לא זכה בו כלל ומני הדר ביה כל היכא
דבעי דהוו' ליה כהה' ושכבר' דאמרינן בריש פר' ד' וה' (דף לז) כההו' גברא דתקע
ליה חבריה וכו' אמ' ליה ההו' גברא הואיל ופלגא דזוזא הוה לא בעינא כותביה לעניי
הדר אמר להו כתבו' כיהלאי דאיזיל ואיברי ביה כפשאי אמר ליה רב יוסף כבר זכו בו
עניים וא"עג דליכא עניי הכא דלזכו ביה אנן ידא' עניו' אנן דאמ' רב יהודה אמר
שמואל יתומים אין צריכין פרוזבול ר"ג וב"ד אביה' של יתומו' כלומר והוה' ליה כמעש'
שלשתן דקני ואפילו להדיוט ושמעינ' מינה דטעמא משום מעמד שלשתן הא לאו
הכי כיון שלא היה אותו סלע ברשותו מצי הדר ביה ואפילו לכשיבא לרשותו לא היה
מחויב ליתנו לעניי' לפי שזה היה בדעתו להקדישו מעכשיו ולא הוה ברשותו כדי שיה'
הקדש חל עליו אף בנדון זה אם אתה מפרש דבריו שהוא מקדי' עכשיו לאסור' חולי'
אם המנה אינו ברשותו לא אמר כלום ואם היה ברשותו ולכך נתכוון היה׃ לו להעמי'
במוקנה כל הדינרי' טבועי' שלו שהיו אז בעין שמא יחול הקדש עליהן הא אין עליך
לומ' בענין זה כלל׃ **ב** ומיהו דרכן וקיומן של הקדשות שמקדישין בני אדם
עכשיו שהם נודרים ומקדישין מנה או מאתים לצדקה או לת"ת אינו אלא מטעם
בפיך צדקה שהוא חל על אחד מב' דרכים אם נדר או כש' נדבה שאמורה במסור'
וכן האומר אתן סלע לצדקה חייב ליתנה כדין נודר והאומר הרי עלי שהוא חייב
ג להשלים נדרו לא שזכה הקדש עדיין באותו ממון שנדר ולפיכך כל מי שפירש
ואמ' הריני מזכה ונותן מעכשיו להקדש פלוני כך וכך שגלה בפירו' שהוא רוצה לזכות
מעכשיו אם אמר מנכסי זכה הקדש כדין שמ האומר תנו מנה לא אמר מנכסי
אם יש לו בעין אותו סך שזכה נותן אין לו בעין לא אמר ולא כלום כיון שפירש
ואמר מעכשיו אבל האומר אתן מנה לצדקה חייב להשלי' נדרו אפילו אי' לו באותה
שעה ומפני שדעתן של בני אדם הוא עכשיו בכך שיהיו תופסים על דרך זה סתם
נדרי' והקדשו' שלהם׃ ובנדון שלפנינו בן חבורה זה שהתנה ואמ' שמחני' מה
שידור יהא לחבורת חולי' אם במקדיש מעכשיו אתה תופסו לא אמ' כלום אלא אם כן
היה לו אותו מנה בעין הא לאו הכי לא וכמו שנתפרש למעלה וכיון שכן אין נד לקיו'
תנאו אלא על דרך שנתכוון לומר אתן ולפי דרך זה אם יש מגוה בנדריו הרי הוא

של ומתחייב בנדרו ואי לאו לא אמר ולא כלום · מעתה אם מתנה זה נתכוון שכשידו'
מנה לת"ת יתן מקצת אותו מנה להקדש חולים או זו מצוה יש בנדרו שיחול כי מי
הודיענו מתן שכרן של מצות שתהא מצות צדקה גדולה מת"ת הא אין עליך לומר אלא
שנתכוון שכשידור מנה לת"ת יתן כנגדו מנה להקדש חולים כמנא שלפני דרך זה
הקדש ת"ת זכה בנדרו אלא שהיה מחוייב לידור כנגדו להקדש חולי ולא נדר·
שמא תאמ' לא כי אלא הקדש ת"ת לא זכה אלא במחצ' נדרו: שהדברים מראין
שנודר בשעת נדרו לא היה זכור בתנאו הראשון והוה כההוא דאמרינן בפ"ד' נדרי'
הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה אומר כל נדרים שאני עתיד לידור הרי הם
בטלים ואסיקנא ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר דכיון שלא היה זכור הוו להו
נדרי שגגות אף כאן כיון שהתנה זה מתחלה שיהיה מחצית נדרו להקדש חולים
ובשעה שנדר לא היה זכור מאותו תנאי נתבטל מקצת נדר זה של ת"ת ובאותו מקצ'
חל נדר של הקדש חולי מכח נדרו ותנאו ראשון הא ליתא דמאן אמ' לך שמנה זה
שזכה לת"ת שהוא הפך מתנאו ראשון דלמ' נמצ' זה שנדר לא בטל תנאו שהרי אפילו
לדבריו ראשונים היה זכו' להקדי' מנה לת"ת ותנא' הראשון לא נתבטל מחמת מה
שנדר אלא מחמת מה שלא נדר מנה אחד לחבורת חולים· ועו' שאפילו אתה
אומר שנדר זה הוא הפך מתנאו הראשון ואפילו בעת שנדר אפילו הכי לא נתבטל
ד נדרו שכבר כתבו בעלי התוספו' ז"ל שאות' משנה דהרוצה שלא יתקיימו נדריו וכולי
לא נאמרה אלא בנדרים שיכול לכוין עצמו לפי שעל דעת עצמו הוא נודר אבל
בשבוע' שבין אדם לחברו לא לפי שכל הנשבע לחברו על דעת חברו הוא נשבע ולא
על דעת עצמו וכדמוכח סוגיא דסוף שבועות בתרא ובפרק ד' דנדרים ואין
דעת חברו שתבטל מה שהוא שומע מחמת תנאו הראשון שאינו יודע מה הוא וכי
תימא ה"מ בנשבע לחברו אבל כאן נדר הוא שנדר על דעת עצמו ומחמת תנאו
ה הראשון נתבטל ליתא דכיון שיש בעיר חבורת ת"ת כל אחד מבני החבורה הרי
הוא כבעל דבר בנדרו של זה וראיה לדבר מדאמרינן בפרק חזקת הבתים (דף
מג) האומ' תנו מנה לעניי בני עירי אין דני' בדייני אותה העיר· ואסיקנ' דאע"ג
דקיץ להו כנוגעים בדב' הן ואין כשרים לדון דניח' להו דכיון דרוח רוח וכ"ש בנדון
זה דבני חבור' זו הרי הן כבעל דבר בנדר שנדר זה לחבורה ואין לומר שמכח
תנאי הראשון נדרו נתבטל ולפיכ' אין ספק שהקדש ת"ת זכה בנדרו אבל לענין
הקדש חולי' איני רואה שנוכל לחייב יורשיו לתת להקדש חולים כנגד מה שנדר
אביו לת"ת דשמא לעקור מקצת נדריו שידור לאחר מכאן נתכוון ושיחול באותו
מקצת שיתבטל על הקדש חבורת חולים וכיון שאין בדבריו כלום כמו שנתפרש
למעלה כיון שלא נתבטל מקצת נדרו של ת"ת לא חל על אותו מקצת הקדש חולים
ואין לנו הוכח' ברור' שירצה אביו לומ' שאם ידור מנה לת"ת שידו' כנגדו להקד'
חולים כדי שנתחייב את היורש בכך ולא עו' אלא אפילו אמר כך אין חיובו ברור שהרי
לא אמר אתן כך וכך אלא אדור כך וכיון שלא נדר אפשר שלא זכה ולפיכ' נ"ל

בנדון זה שכופין את היורש לפרוע מה שנדר לת"ת אבל לחבור' חולי' כיון שהדבר ספק הוא אין מוציאי' מידו שלא תאמ' כיון שספ' זה איכו בין אדם לחבירו אלא בין יורש זה להקדש של עניים הוה ליה ספקא דאורייתא ולחומר' שאי הדבר כן אלא כל ספק שבין אדם לעניי' הוי כספק שבין אדם לחבירו וקולא לנתבע וראיה לדבר מדאמרי' בסוף פר' הזרוע (דף קל"ד) רמי ליה ר"ש לקיש לרבי יוחנן תנן ספק פטו' אלמ' ספק' לקולא ורמינהי תורם כמלים שבתוך הקמח ומשכינן אמ' רבא הכא פרה בחזקת פטור' קיימ' קמה בחזק' חיוב קיימת א"ל אביי הרי עיסה דבחזק' פטור' קיימ' ותנן גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית וכו' א"ל ספק איסור לחומר' ספק ממונא לקול' אלמא ספק ממונא שבין אדם לעניים קולא לנתבע· והיינו דגרסינן בפ"ד דיומא תנן התם הכתותים לא חייבו עליהן להפריש אלא תרומה גדולה בלבד ואמרינן בשלמ' מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה אלא בספק עני' אמרינ' המוציא מחברו עליו הראיה וקולא לנתבע· ע' אהיה דן לפניך שאפילו נתברר שזה נתכוון לומר שכל מה שידור בנדר אחר יתן כנדרו להקדש חולים יורש זה איכו מחויב בכך לפי שנדר הקדש חולים איכו חל עד שידור אותו נדר אחר ובאותה שעה בלבד הוא חל ולא בשעת דבריו הראשונים ולפיכ' כל שבשעת נדרו שני איכו זוכר מנדרו הראשון לא חל נדרו דהוי כההיא שמעת' דנכרו' דכפר' שבועות שתים בתרא (דף כ"ח) דהאומ' שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו ואכל את הראשו' בשוגג והשניה במזיד פטור· והסכימו הראשונים ז"ל דלאו דווקא פטור אלא אפילו מותר לו לאכול את השניה שכיון שתלות איסורה בשעת אכילה ככר של תנאי היה ובשוגג כאכל לא חל איסור על השניה כלל· אף כאן תלות נדרו של חבורת חולים בשעת נדרו של ת"ת הוא וכיון שאפשר שוגג היה מתנאו הראשון שכן הדברים מראין ואין ספק שטועני' ליורש בכך כתנא שלא חל נדרו ותנאו הא' של חבורת חולי' כלל· ולפי שהדברים הללו באותה הלכה רחבים ועמוקים מני ים איני מאריך בזה וכ"ש שאין סוכין ואין מפרשין לחכם אבל הדבר נכון וברור דוק ותשכח· ומ"מ בנדרו של ת"ת אין ספק מן הטעמים שנתפרשו למעלה וכ"ש שיורש זה אומר שאביו צוהו בשעת מיתתו שיתן מנכסיו כל מה שנדר לגבאי ת"ת כאשר נדר· ואין ספק שזה לא נתבטל כלל מחמת תנאו הראשון שלא התנה אלא על נדר שידור בבית הכנס' והרי זה כחוזר ונודר ומצוה את בנו בשעת מיתתו וכאמן יורש על עצמו בכך ויותר

מתלה אים:

ב עוד שאלת בעיר הזאת יש ממון הקדשות קרקעות שהקדישו הבעלים· שיכתנו כל הפירות לעניי העיר הן מעות או עסק שהוקדש שיחלק לעניים ויש מהם שהוקדשו שיתחלקו הפירות לבד וישאר הקרן קיים ביד הגבאי ועכשו נתעוררו קצת ממנהיגי הקהל הממונים על גביית המסים והוצאות העיר ותובעין לגבאי ההקדשות שיפרעו מאותם נכסים מס והוצאות כמו משאר נכסי

יחידי

ויחידי הקהל והנבאים טוענין שהקדשות כולן פטורים מכל הוצאת העיר ומכל מס
סוף דבר נסתפקו בענין זה ויש שאומרים שבודאי הממון הזה אע"פ שהוא מוקדש
חייב כשאר ממונות יחידי הקהל מפני שכל המסים והוצאות נגבין לפי ממון הקהל
שכן נהגנו אם שיהיה מדינא או ממנהג או שכן הוא דעת אדונינו המלך יר"ה על
המס ואפילו נסתמא לומר שיגבה לפי נפשות יגבה כשבול נפשו' עניי העיר שהם
בעלי' וא"ע דלא קיין להו ואע"פ שממון תלמידי חכמים פטור מכל מסים ותשחורת
מכל הוצאות העיר לפי סברת הרבי משה במ"ז"ל ומקנתם לדברי הכל משום טעמא
דאתמ' בבתר' בב' (דף ח) דרבנן לא צריכי נטירותא ה"מ רבנן ואפשר לומר
דה"ה הקדש ת"ת או לספר תורה ועטרה לו או לממון המאור אבל הקדש עניים לא ויש
מי שאומר בודאי זה הממון פטור מפני שזה הממון מוקדש לשמואלא צריך נטירותא
ואינו כשאר ממון שביד עניים שהוא חייב משום דלא קיין להו אינו בשלהם אלא
הוא מוקדש למצוה וגו' שאינו נראה שיהא דעת אדון המלך כבקשת המס לעניים
ולא לשום ממון מוקדש לשם שמים. עוד שכבר הנהגנו רוב הקהלות בהסכמותיהם
שיהיה כל ממון של הקדש פטור וכן נ"כ בעיר הזאת בכל הסכמו' הידועות הקדומו'
בשהיו עושים חוקים והסכמות והנהגות בענייני גביות המסים וההוצאות מזמן
לזמן ידוע היו עושים חק והסכמה שיהא ממון פטור ובענין זה מנהג מבטל הלכה
כ"ש אם הוא מסכים להלכה וכדאמרינן רשאים בני העיר להתנות על קצותן וכו' שא
א"ת שזה אינו מנהג דאדרבה אחר שהוצרכו לעשות הסכמ' לפטור ההקדש וההסכמ'
היה עם שאר ההסכמות כעשו לזמן ידוע שעבר גלו בדעתם שלא רצו לקבוע לדורו'
מנהג שיהא פטור או שמא מפני שאר ההסכמות נקבע הזמן וההקדש לעולם כשו'
או מדינא או ממנהג אלא א"כ יברר אדו' המלך דעת' אם מבקש מס שאותו ממון
המוקדש של"כ הוא נראה שאין לנו להטיל מהמס ממון ההקדש כממון שלנו
וכן נסתפקו אם תמצא לומר דפטור ואם ממון ההקדש הזה שהקדיש ראובן
אלף דינרין או אי זה כך ידוע מנכסיו ובזמן שהקדישו היו חייבין הקהל חובות
שלוו או שנתחייבו אם נפטר אות' ממון מאותן החובות אם עדיין החיוב על כל
נפש' ממנו כמו שהיה קודם שהוקדש ולא דמי לשור שנגח ואחר כך הקדישו בעליו
דגזרת הכתו' הוא אבל הכא חייב כמה שהיה חייב בהיותו חולין וא"ת שאין חיוב
חובות הקהל עליו עדיין אני שואל אם כשאר אותו חיוב אבל שאר בני המקדיש או
יטעון ויאמר אני אפרע מכל מה שבידי חלק המגיע בכל אלף לפי חוקי הקהל
שהולכים אחרי זמן פרעון כאלו עכשיו הוטל אותו חיוב ואתם תנכו מן ההקדש
חלק המגיע לאותו ממון ואם הוא פטור מה לי כי כן מנהג המקום שעל הממון
תובעין חיובי הקהל כמי שפרע חוב לחברו או כתובה או נדוניי' שפורע בחיובי
הקהל מי שהממון שלו לא מי שהוציאו מרשותו או כאמר שזה המנהג שהולכין אחר
מי שהממון בידו ה"מ בין אדם לחברו אבל מי שהכניסו ברשו' שמים והוציאו מרשותו
במוכיח' או וירשו' וכרעו בעד אותו ממו' מפני שעליה' קל אותו חיוב ככמוה' ערבי' ליה

שהוא בעל חוב׳ וא״ת שממון ההקדש ראוי להיות נקי מכל חובות הקהל ומשעבוד החובות כשאר אבל נכסי המקדיש מפני שהוא הקדיש סך ידוע ואם לא יפרע בחובו׳ הקהל לא יהיו דבריו קיימין שלא יהא כל הסך שנדר להקדש׳ איכא למימר ה״מ במי שנדר סך ידוע אבל מי שנוה והקדיש חלק בנכסיו שלים או רביע להקדש והשא׳ ליורשיו או לפלוני לא בשאר החוב אבל המקדיש ויורשיו או לא: הדין עם מי:

לשון יצחק דלאטאש

אחד ממדפיסי הספר מקדש ברומי: לא מהיותי גדול בעוני בנכנסתי בעובי הקורה להשיב על השאלה אשר לפניכו אשר מנאכוה בהעתק בלי תשובה רק להפיק הקורא בספר הזה. וגם מאחר שעלה גורלו להדפיסו תחלה אין ראוי שיבא חסר אך לא היתה כוונתי להתחב׳ כרע עם הגאון רבנו בשי ז״ל ושאדמה למלאות חסרוניו כי לא כן חשבתיה וחלילה לי מרשע כי ידעתי לא הגעתי לרועי כאן כש״לה יות שקול עם כאמני ארץ לשבת עמהם בכף אחת אך שערתי בנפשי כי לחוות דעי על השאלה לא ימשך מזה אלא תועלת לעורר נפש המעיינים שאם יזכוני מן השמים ויורוני לכוון הדין על האמת והיושר כבר הגעתי אל מחוז החפץ והשגנו׳ מבוקשנו ואם ב״מ וחו׳ אטעה יראו החכמים הרבנים שבדור הזה טעותי וייסרו׳ ההדורה ויתקנו עותתי ויורוני ואני אחריו על כן כתבתי דברי התבנלותי אלה טרם בא תשובת השאלה אשר חברתי ואחת היא לבד ושאר כל התשובות הם מהגאון כאשר מנאכו בספר ההעתק שהיה יחיד בעולמו ואין שני להקימו׳

תשובה סעיפי השאלה הזאת שנים והאחד בלהבנא אם ממון מוקדש לעניי העיר חייב לפרוע המס כשאר ממון בני העיר והב׳ בשלעב׳ אם המקדיש לעניים חלק מנכסיו בהיות בני העיר חייבים או למלך שכבר הטיל המס או שלוו משאר אכשי׳ לפרוע המסים מזמן עבר וחלף ואפילו מכמה ימים חייב לפרוע חלקו מהחובות ההם ממה שנשאר בידו משאר נכסיו שלא הקדיש שכולן ערבים על השעבוד שנשתעבד עם שאר בני העיר: ועל שניהם אשיב תחלה ואומר שאם באנו לדו׳ כפי מנהג

א המדינה והעיר שאלה זו אינה צריכה לפנים שבוודאי בענין המסים הולכי׳ אחר המנהג ואפילו הוא שלא כדין וכן פסק הגאון עצמו ר״ב ז״ל בתשובת שאלה עשירית׳ אבל אם באנו לדון כדיכא דגמרא על הסעיף הראשון אומר שאין לפטור

ב נכסי הקדש עניים מהמס מדין הפקר דהפקר לעניים לאו שמיה׳ הפקר לפטור מן המעשר והכי איתא במסכת פאה פרק ששי (דף ח) ב״ש אומרים הפקר לעניים הפקר׳ וב״ה אומרים איכו הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה ואלבד הכלל הגדול שבידינו שהלכ׳ כב״ה: עוד יש ראיה מהא דאיתא במציעא פרק אלו מציאות (דף ל) במעשה דר׳ ישמעאל בר׳ יוסי דהוה קאזיל באורחא פגע ביה

ההוא גברא הוה דרי פתכא דאופי פרש"י היה נושא משוי של עניים אותם ופתו וקא מותפח פרש"י בעומד לפוש א"ל דלי לי פרש"י הטעונני א"ל כמה שוין א"ל פלגא דזוזא הב ליה פלגא דזוזא ואפקריה פרשו התוספות שלא וכשלו בו בני אדם בלא תגזול הדר זפה בהו הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקריה חזייה דהוה קא בעי למהדר למזכה בהו א"ל לכ"ע אפקרינהו ולך לא אפקרנהו ומקש' ומי הוה הפקר כי האי גונ' והתנן ב"ה אומרים הפקר לעניים וכו' והוא ההיא משנה דבפאה שהבאתי ומשני שא רבי ושמעאל ברבי יוסף לכ"ע אפקרינהו וכמלתא בעלמא הוא דאוקמיה ע"כ הרי שהכתם תלמוד סובר כן שההלכ' היא שאין הפקר לעניי' הפקר גם אין לפטרם מדין הקדש ודבימא דמה הקדש פטור ממעשרות כן הקדש עניים דהא ליתא ד"אע דאשכחינן דנכסי יתומים כהקדש כדאיתא בפרק הניזקי' (דף נב) דשנינן הכי אמר רב הנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא תיקנו אלא בכספא ופשיטא ודאי דהקדש עניים דזכו לפחות כדין נכסי יתומים וראיה מהא דאמרינ' פרק ד' וה' בבבא קמא (דף לו) בההוא גברא דאמר הואיל ופלגא דזוזא הוא לא בעינן נתביה לעניים הדר א"ל נתביה כהלואיזול ואכרי ביה נפשאי אמר ליה רב יוסף כבר זכו בו עניים ואע"ג דליכא עניים הכא אנן יד עניים אנן דאמר רב יהודה אמר שמואל יתומים אינם צריכים פרוזבול וכן תני רמי בר חמא היתומים אינם צריכים פרוזבול ר"ג וכד" אביהם של יתומים וכו' והשתא הוינן אנן כה קאי בענין ומייתי ראיה מיתומים אלא לאו ש"מ דין הקדש עניים כיתומים וכל היכי דנכסי יתומי' כהקדש הכי נמי הקדש עניים כהקדש וכן תמצא שפסק הרי"ף בספר תשובות' בשאלה קנ"ד ומשום הא איכא למאן דמתיר להלוות הקד' עניים אפילו ברבית קצוצ' דשוי להו הקדש גמור מ"מ ודאי דלאו הקדש גמור לא נכסי יתומי' ולא הקדש עניים הוו הקדש גמור דליכא למימר בהו כדאמרינן גבי כהני' דזכו משלחן גבוה ומשום הכי הוי הקדש גמור מה שבא ליד כהני' דהכות' נותן לגבוה ואינהו זכו משלחן גבוה אבל הכא הבותן נותן להדיוט ממש ואין הפרש בו לנכסי הדיוט דלא מסתבר שיהא חמור הקדש עניים בזמן הזה מלקט שכח' ופיאה דהוי ממון של עניים שנתן להם מן התורה כשתעבד בהם האדם ונתחייב דלא תנינן בשום מקום דלהוי הקדש:

ועו' ראיה דאינם הקדש דנאכלי' בכל מקום ובטומאה שלא נזהרו' דברים אלו רק במעשר ראשון ושני ובתרומות ובכורים אבל לא במעשר עני וכן כתיב ואכלו בשעריך ועוד ראיה דמתירים לבעל הבית כשאין עניים בלא פדיון כדאיתא בפרק הזרוע' (דף קלד) לוי זרע כניסר פירוש שם מקום ולא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת אמר ליה לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים:

וכן אמרינן התם זה הכלל כל דבר שהוא בקדושה ופרש"י שאסור לזרים כגון תרומה ומעשרות וכו' עד וכל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע ולחיים וקיבה ובודאי שדין לקט שכחה ופאה כמתנו' כהונה דהוו חולין כמו שראינו שם בסוגייא ההיא דמדמי להו אהדדי ואע"ג דפטורי פאה ולקט ושכחה ממעשר היינו משום דדרשינן מקרא

דגזרת הכתוב הוא כמו שדרשו בספרי וכא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה
שיש ללוי חלק בה שאם הוא עני נוטל פאה והביאה רש"י והתוספ' פרק מקום שנהגו
ג (דף כו) במעשה דבן בוהיין ופשיטא ודאי דלא קמירא' צדקה דלא נתחייב בה
אם לא מדין נדר כדאמרינן בפ' קמא דר"ה (דף ו) בפיך זו צדקה דלא שייך בה דין
הקדש גמור ומשום וכן אמרינן בהדיא בפ"ק דערכין (דף כח) דגרסינן הכי
תניא כוותי' דרבא נדר נדק' ואין הקדש צדקה וכו' עד הכי קאמ' צדקה כהקד' שהיא
בבל תאחר ואיכא בהקדש דאילו הקדש אסור לאשתמושי ביה ואלו צדקה שרי
לאשתמושי ביה עכ"ל וכן דן הגאון עצמו לעיל (סימ' א') דבל ספק שבין אדם לעניי'
שוה ליה כספק שבין אדם לחבירו וכן פסק בעל טורים בטור חמ"ש סימן נ"ה בסוף וז"ל
ח ומה שמקדישים בזמן הזה לבית הכנסת וכו' דינו כשאר נכסי הדיוט ואמר עוד
בסימן רי"א בשם אבוי ז"ל והאידנ' כל הקדש יש לו דין חולין שאין הקדש עתה לבדק
הבית ואינו אלא לצדקה וכתב עוד ביורה דעה סימן קס"א וכן הדין במעו' של הקדש
ט שהוקדשו לעניי' או לת"ת או לצורך בה"כ אבל אסו' להלוותם ברבית דאורייתא' אע"ג דהקד'
י גמור כגון שהוקדש לבדק הבית מותר להלוותו אפילו ברבית דאורייתא' הרי לך מבואר
דלאו דין הקדש איכא בהקדש עניים דייק' כמו דאמרו כהקדש ולא הקדש ממש
דכמה יש לחלק ביניהם ואין סברא שהמתיר להלוות הקדש עניים ברבית דאורייתא
יא שיסבור שיהיו הקדש גמור אלא טעמא הוא משום דהוי ממונ' שאין לו בעלים ואין
לו תובעי' כדאיתא בריש הזרוע (דף קל"א) מבואר בסוגייא שם ודוק ותשכח כי
אין רצוני להאריך ופשיטא דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לוה למלוה
והגבאי דהוי שליח אין שליחות לדבר עבירה: ועו' דאין שליחות בלא בעל
משלח וליכא מאן דמשלח ואפילו בממונא דקין להו לעניים שרי דלא בא"ה הרבית
ליד מלוה דלא זכה בו עני אלא מאחר שבא לידו: וגם אין לפטור מהמס מהאי
יב טעמא דאין להקדש עניים בעלי' דתרי מילי מסים איכא חד כרגא דרמי אקרקפת'
וחד טסקא דרמי אקרקע ואממונא בכרגא ודאי פשיטא דמלכא לא איקפד ליה
דלא איגרע חק המלך מהגלגלת מפני הקדש עניי' והמקדיש חוב גלגלתו כשאר
והעניי ג"כ חב בגלגלות ולא יתמעט הגלגלות מפני זה אבל בטסקא השעבוד כשאר
על הממון וכן דן הגאון עצמו בתשובה עשירי' עש"ה והראיה מבוארת מהא דאמרינן
בחזקת הבתים (דף נה) והני זהרורי דזבין ארע' לטסק' זבינייהו וז"מ לטסקא
אבל לכרגא לא מאי טעמא כרגא אקרקף גברי מנח וא"כ אפילו אין לממון בעלים
נתחייב הממון ואין לפטרו אבל אדרבא יש להביא ראיה שחייבי' במס מכמה טעמי
חדא שסבר התבאר דדמו נכסי הקדש עניים לנכסי יתומים ונכסי יתומים חייבי'
במס כמו שמנינו בהשותפי' דב"ב (דף ח) ובהמקבל דמציעא (דף קח) אמר
רב יהודה הכל לאיגלי נפא אפילו מיתמי אבל רבנן לא צריכי נטירותא וכן עוד שם
ואמר רב אסי אמר רבי יוחנן הכל לפסי העיר ואפילו מיתמי אבל רבנן לא צריכי
נטירותא א"ר פפא לשור' ולפרשאה ולטורזינא פי' לתיקון החומ' ולפרש ההולך סביבו'

הפור לשמרה ולידע מה היא צריכה ולשומר כלי זיין של בני העיר אפילו מיתמי
כללא דמלתא כל מילת' דאית להו הנאה מיניה אפילו מיתמי וכתב האשרי ובתוספות
שם ז"ל כתב הרר"י יוסף כל מילתא דאית להו נטירותא ליתמי כגון מיכי פורעבין אבל
יד ארכוכין' לא רמינן איתמי° ויראה לי דכל מיני מסים מידי דנטירותא ניכהו כי הם
השומרים אותנו בין העמים כי מה תועלת יש לאומות בנו לשמרנו ולהושי' אותנו
בינויהם אלא בשביל הנאה שנאותין מאת ישראל לגבות מהן מסי' וארכוניות וא"כ
טו כאמר דה"ה לנכסי הקדש עניים דאית להו הנאה בשמירה וקיומים° וגם ראיה
דבמסים וארכוניות אזלינן אחר דעת המלך אפי' שלא מן הדין משום דינא דמלכות'
כדאיתא בח"ה (דף כד) דקאמר התם בהגי מטמרי הוו דאיכהו נפייהו לא הוו
יהבי טסקא למלכא ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא פירושו לא תקשו' לי
מהתם דלאו משום דינא אלא משום שכן דעת המלך וא"ע שלא מן הדין אזלינ' אחר
דעת המלך ואם כן כהיו' דעת המלך שכל הנהגה מהקרקע וכל מאן דאכיל ארעא
יו ליהו' טסקא מה אקפד לנו אם הוקדש לעניו' ° ועו' טעמא אחריכא אלימתא דר"ת
התיר לשכותה לכל צרכי צבור וכן הורה לתת לשומרי העיר מהקופ' וכן כתב הרמ"בם
ז"ל בהלכות מתנות עניים פ"ט ואע"פי שלא התנו וכן דעת האשרי כמו שהביא הטורי'
ביורה דעה רנ"ו וכן דעת ר"י בתוספות בב"ק דערכין (דף ו') וז"ל ואמר ר"י דהתם
רשאי' לשכותה שלא לדבר מצוה רק שיהא צרכי צבור הרי שהמשי' הן כמו צרכי צבור
וא"כ יכולי' הצבור לתת מדמי הקדש עניים לגובה המס אפילו להציל ממוכס כל שכן
וקו"ו שיפרעו המגיע להם כפי הנכסים שהוקדשו: אמנם בודאי לפי האמת למאן
יז דבקית בעומקא דדינא יש לדון° דנכסי הקדש עניים פטורים מן המס ולאו
מטעמא שיהיה מ מון פטור בגופו דודאי מגופו חייב דדין הדיוט להם ובעו נטירות'
כשאר ממון ולא עדיף מגופן של נכסי יתומים אבל פטורים משום דמה יכולין לטעון
בעלי כיסי' שאם לא יפרע ממון הקדש עניים והם יפרעו בעד הממון ההוא שכמב'
הממון ההוא ניכול במוכ' ואין ראוי להציל ממון אחר בממון אחר כשיב להם וכא"מ'
דלאו מלתא היא מה שאמרו שאין כן האמת שיכולו ממון זולתם בממונן אלא הם
מצילים ממוכס בממוכס ובאור זה שהעני' מצווה לפרנס העני די מחסורו כדאיתא
יח בכתובו' פרק מציאת האשה (דף ז)° די מחסורו אשר יחסר לו מחסורו זה הבית אשר
יחסר זה מטה ושלחן וכו' וכל הסוגייא לראיה שמצווים אנחנו לתת לעני כל מחסורו
אפילו סוס לרכוב וכן פשיטא דהיכא דאמיד כופי' העשיר לתת צדק' כדאיתא ב"ב פ"ק
(דף ח') דקאמ' לא קשיא הא דאמי' הא דלא אמיד אע"ג שבתוספות שם כשם ר"ת
קאמרי' דלא בייכינן אלא כדברים משום דמצוה שמתן שכרה בצדה דכתי' כי בגלל
יט הדבר הזה האאיתא דקא סבר דכופין והוי ממון שיוצא בדיינים ואם° יקום אחד
מבני העיר ויקדיש לעניים ממון ויסתפקו מהם העניי' לא כתחייבו עשירי' עוד לתת
צדקה ולפרנס העניים כמה שמסתפקים מההקדש ההוא אפילו במקום דקיץ להו
לעניים כלומר שנהגו לתת כך וכך בשבוע לעניי' אם זכא להם ממון כמכוני' העשירי'

מלתת עוד הדבר הקבוע וראיה מפ' ח"ה בבבא בתרא (דף מג) אהא דקאמ' האומ'
תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאים ראיה וכו' ומקשה
לסלקו בי תרי ולדיינו ומתרץ ואי בעית אימ' לעולם דקין להו וניחא להו דכיון
דרווח רווח פירש רשב"ם ואפילו הכי ניח' להו לדיינים שיתן המנה לעניים דכיון
דרווח שיש להם מעות רווח כלומ' הרי יש להם מעות ולמה יתנו כלום כל זמן שאינם
צריכים הרי לך מבואר שממון זה תועלת לעשירים שנפטרים מלתת צדק' ואם כן
הוא מן הראוי ומן היושר ומדינא שלפחות יקיימו הממון ההוא כשיפרעו המס בעבו'
הממון דלמלכא לא איקפד ובלבד שיהא לידו הסך אשר הטיל דלמה בגרוש שיבלה
הקרן שאינו עושה ריוח ומה יעש' הוא לעניים בפרעון המס ואם באת לכוף שיפרעו
הנכנסים ההם מס יפרעו מהריוח ונמצאו חסרים העניי' מזה וחסרונם עליך ועליה
דידך קאהדרי עניים ואגלגל הדבר עליך מ"מ והכל אח' ואין לומר דאתה רוצה
לזכות ולתת לעניים דאין זה אלא יוהרא ואדרבא אסור שבמתנה שאתה נותן
מחדש אתה מלבישו מחדש ומה שיהנה מהמוקדש כבר אין הלבנה כל כך דדמי
שנהנה משלו ואין בגיעות גדול מזה והצנע לכת עם אלקיך אמר רחמנא דליכא
בעי וראיה זו גדולה אבלי דאפי' אם ישאל בפירוש המלך מס על הנכנסי' ההם חייבים
ב לפרוע בעבור' העשירים שאין נזוקין מפני זה כאשר אמרנו : ומה שהבאנו
ראיה לעיל שמותר לשנותה לצרכי צבור כבר חולקים בדבר והוי פלוגתא דרבוותא
ולחומרא דספק פלה פלה: ועוד שמוכיח מחברו עליו הראיה: ועו' דעד כאן
לא קא מיירי המתירים לשנות אלא במותר ודליכא עניים אבל היכא דאיכא עניים
דפרנסתם עליהם ודאי ליכא מאן דיתיר לסגף העניים ולהרויח העשירי' שלא יתנו
המס העשירי' ויתפרנסו העניי' בדוחק דלית דין ולית דיין שידון כן והלא המקדיש
לעניים אמדינן דעתיה דאומדנ' דמוכח הוא דעל מנת כן הקדיש לזכות לעניי' ולא
בא להרויח לעשירי' : ועוד ראיה דמאחר שממון זה לא נתן לשאת ולתת
ולהרויח אין ראוי שיפרע מס וכן תמצא במרדכי ב"ב פ"ק דדן שם ופסק דקרקעות
אין חייבים לפרוע מס וז"ל שם תדע שהרי היכא שבני העיר עניים ואינם נושאים
ונותנין בממון ובפרקמטיא אע"פ שיש להם קרקעות אין השר לוקח מהם מס אם
לא כה"ג שתהא הקרקע עצמו משועבד למס הרי מבואר מכאן שגם אין דעת המלך
שיפרעו העניים דאדרבא יהבי איכון לעניי' כדאשכחן באיפרא הורמיז אימיה
דשבור מלכא שדרה ארנקא דדינרי לקמיה דרבי יוסף אמר להוי למצוה רבה בבתרא
פ"ק (דף ח) ופרש"י מצוה רבה פדיון שבוים ואי יהבי מכיסייהו כ"ש דלא ישאלו מס
עליהו: ועו' טעמא אחריכא דהממון המוקדש לצדקה כשיהיה הקרן קיים והפירו'
לעניים הוי ממון דכולי עלמא וגם העשירים זכאים בהם דאם הם עתה עשירים
אפשר שבניהם אחריהם יתענו כדאיתא פ' שואל במסכ' שבת (דף קנא) שאם לא בא
הוא בא בנו ואם לא בנו בא בן בנו שנאמר כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל
גלגל הוא שחוזר בעולם ואמרינן התם אמר לה ר' חייא לדביתהו כי אתא עניא
אקדים

אקדיש ליה דפתח כי היכי דלקדמי לבנייכי אמר ליה מילתא קא לוטית להו אמר ליה
קרא כתיב כי בגלל הדבר הזה וכו' · הרי דלא איקפד לבעלי נכסים לפרוע המס
ולהעמי' קרן הקדש העניי' ולקיימו דנכסים מזה דאם לא הם בניהם או בני בניהם
נהנו' מזה ובכל עמל האד' מניחו לבאים אחריו ויש ראיה לפטור נכסי הקד' עניי' משו'
דאשכחן במרדכי בהגהות דפ"ק דב"ב דדמו נכסי הקד' עניי' למעשר עני וכן מדמי
להו בגמר' בכמ' דוכתי' ואשכחן בתוספת' דמס' פאה מעשר עני אין פורעי' ממנו מלוה
ואין משלמין ממנו התגמולים ואין פודין בו את השבויים ואין נותני' בו דבר של צדקה
אבל משלחין לדבר של גמילות חסדים וצריך להודיעו שהוא מעש' עני ונותנים
לחבר עיר בטובת הנאה וכו' הרי שמעשר עני אעפ"י שאינו קדש אינו כחול
לשמש ממנו כחול גמור וכדין הדיוט גמור וכן נמי בהקדש עניים ולא לחנם
קראו להו הקדש אלא דמשום שהקנו למצוה נאסרו לשאר מילי ואין ראוי לחייבם
במס ודברים של טעם הם מכל אלה הטעמים נקיטינן דהקדש עניים פטור ממס
בלהבא וכן עמא דבר בכל מקום ולא שמעתי ולא ראיתי מקום שיפרעו נכסי הקד'
עניים מס כמו שאינם פורעים נכסי ב"ה וספר תורה דהכל אחד : אמנם כל שעבר
במה שכבר נתחייב הממון אם הממון נתחייב כבר למלך שעבר זמן ולא פרע בעל
הממון ואחר הקדישו בודאי פטו' בעל הממון וטעמ' כמו שדן הגאון עצמו בתשובה
שעירית דשעבוד המס רמי אממונא ולא אקרקפתא וכמו שהבאתי למעלה וממה
ב שהתבאר לעיל ומהתשובה ההיא שתתבאר לקמן יתבאר לך אם תדוק מינה אבל
אם לוו הקהל ונשתעבד כל א' למלוה גוי או ישראל הוי כזוקפן עליו במלו' ונשתעבד
והשעבוד רמי אקרקפתא ומשום האי שעבודא נתחייב גברא ונגבי' מיניה ואפילו
מן גלימא דעל כתפיה ושאר נכסיו משועבדי' וחייב לפרוע מהם אפילו הקדיש
חלק מנכסיו דלא שאני הכי מידי אמנם לא כתב כן בשום מקום אבל פוטרין אותו
האיש שמקדיש אפילו מהתשובות שהי' חייב הקהל קודם זה מפני הטעמים שאמרנו
שפורעים בעד הממון ה"ה מפני שהמקדיש לעניים הוי כאילו נתנו ליד הקהל והוי
בנכסי הקהל ונכסי העניים ונכסי הקהל הכל אחד : וגם עוד להחזיק ידי
עושי מצוה ואין עוד להאריך כי למבינים די וזהו הנראה לעניות דעתי כאשר הורוני
מן השמים · עד כאן מה"ר מהמדכיסים ומכאן ואילך מהגאון רבינו נסים ז"ל ·

ג **עוד שאלת** מעשה בא לפנינו באשה אחת שהלך בעלה זה כמה שני'
בעיר פלוני' והמיר שם ונשתנה שמו לשם אחר ויש כאן
עדים מכירין אותו ושמו ושם האחר וזה כמה שנים בא הנה ישראל מומר מן הארץ
והגיד מל"ת שמת פלוני המומר שהיה שמו כך בעודו יהודי בעת הדבר ובאה
האשה לבד ושאלה מהם שיתירוה לינשא ולא אבו מפני שנסתפקו קצתם שמא אינו
ראוי להאמין ישראל מומר אפי' מסיח לפי תומו דגרע מגוי אפי' לדעת הר' אלפסי
ז"ל והרמב"ם ז"ל שכתבו דפסול לעדות בעבירה דאורייתא כאמן להשיא אשה במסיח

לפי תומו דלא גרע מגוי איכא לאיפלוגי בין מומר לעז ולכל התורה לפסול בעבירה
אחת או לא· תודיענו כוח דעתך· ועתה כאשר ראתה האשה כי לא התירוה
שכרה שליח גוי אחד ללכת במקום הנזכ' וכתבה כתב מוכרי בידו שיביאנו ליד האיש
המומר ולא גלת' לו שמת והכתב ההוא סתום וחתום כמכתב ודברי הכתב שראובן
קרובה מודיע בכתב ההוא כי האשה מתחככת לו שיתירה בגט כדי שתנשא והיא
הקנית עם הגוי השליח וכך אמרה לו אני אתן לך כך וכך בשכירות כך וכך לך בעו'
פלונית תבוא כתב לפלוני המומר ותביא לי כתב עדות מנזכר הקהל אשר יעיד עלי'
כי הגעת לשם ואפרע לך שכרותך· והשליח הלך לו עם הכתב שם וכי לא יוכל
להשיב מענה ממי ששלחה לו כי מת הוא והגוי השליח בשובו לשולחיו פתח פיו ושם
מענהו וכך אמר הלכתי למקום פלוני והנה מת האיש הפלונ' אשר שלחתם אותי
אליו תחלה הלכתי בהכר מקום הנז' יען כי היה רץ ושאלתי בית דירו ואמרו לי שמת
והראו לי ביתו והייתי בביתו ומצאתי אלמנתו שנשאת לגוי אחר ואמרה לי דמת
האיש הפלוני בעלה הראשון וכתבתי הכתב שכתבתם לי ונותה לקרותו ואחר השיבה לי
ואמרה כבר מת האיש ההוא ואיני מבינה את דבריה כתב הא לך אותו ולך
לך כי אין לי עסק עמך ותכף הלכתי לנזכר העיר אשר אמרתם והגדתי לו
כי אני שלוח לפלונ' ששלחני ראובן ואמרה לי אלמנתו השנואה לאח' כי הוא
מת ולא רצתה לעשות לי מענה בבקשה ממך עשה לי כתב עדות שהגעתי
הנה: ענה הנז' ואמר להתכללותך אדרוש ואחקור בדבר אם מת האיש ההוא
ואקבל עדות ושלח בעד אנשים ושאל במיתת המומר פלונ' בפני הגוי השליח והעידו
לו שמת במקום פלוני ומקצתם אמרו שהיו בקבורתו וקברוהו כה היו דברי השליח
מענהו בשובו עד הנה ספור המאורע באשה הזאת והיא רצתה להנשא ובא כא
דברך אם יתירוה ליכנס אם לאו· בבקשה ממך תכתוב דעתך הראשונה תשובת
המומר לפי תומו לדעת הרי"ף והרם ז"ל ומה יראה אליך בגוי מסיח לפי תומו אם
צריך לומ' וקברתיו כעובדא דפומבדיקא וגוי וישראל שהיו מהלכין וזולתם או לא
שנראה מעובדא דבי הואי וכי חמא אע"פי שהרמבם ז"ל כתב בעובדא דגוי וישראל
שהיו מהלכים והוא שיאמ' וקברתיו כבר הקדים וכת' אע"פי שאין הגוי מכירו שנרא'
דעתו באמת דדווקא כשאין מכירו צריך לומר וקברתיו אבל במכירו לא אעפ"י שיש
לתמוה מאי שנא הא מהא ואת"ל שאין צ"ל וקברתיו עדיין מספקא לן אם צריך לומר
ראיתיו שמת כלומר אחר שמת או לא וכי כימא שבשהוא מסיח לפי תומו ואומר איש
פלוני מת אנו מבינין מתוך דבריו שראהו מת היכא דסח לפי תומו איש פלונ' מת
ופרט דבריו שמת במקום פלוני או מגוי פלוני שמת מהו וכן מספקא לן אם נאמן
גוי מסיח לפי תומו כפניכו שמע מפי גוי מסיח לפי תומו לפי דבריו אי שרינן
בכה"ג אתתא ליכנס כדעבדינ' בעד מפי עד ובאשה מפי אשה ומפי עבד ושפחה
או כאמר דגרע גוי כוה ונראה דאי לא בעינ' בגוי מסיח שיאמר וקברתיו ולא
ראיתיו שמת דפשיטא דגוי מפי גוי מהימן דהא מסיח ששמע שמת· עוד איבעי'

לן אי

לן אי גוי שבא לפנינו ואמר מ"ל איש פלוני' מת לבד אם באומר שהוא מכוון להעיד כל זמן שלא יקדים דברים אחרים דומיא דמאן איכא בי חסא או אכל על פלוני' ודומיהם או בפונדקית דהתחילה לבכות ואפילו תימא דבגוי בעלמא שאמר לפני ישראל כמ"ל ת מת פלוני' דמסתמא ואפילו לכשיאמר ששמע מגוי או מאנשי המקום פלוני' מת דמשיאין אשתו אכתי מספקא לן בגוי הזה השליח אחר שכשתלא לאיש ההוא ולא הביא תעבה ממנו מכתב הכשלח לו אם בקרא זה מ"ל ת או איכא למימר שמא לייפות שליחותו והתכללות' קאמר דומי' דגוי שאמר פירות אלו וכו' שמכוון להשביח מקחו גם אם לא ימכרנו יותר ביוקר בעבור זה או יש לומר מאחר שדמי שכירותו יתנו לו עם כתב העדות שהביא מה לו לשקר ולא דמי לשל ערלה ושל עוק' דהתם שכור שיותירו לו כדמיהם על זה וגם תודיענו אם מי שמעיד אי גוי מ"ל ת שמת פלוני לעת הדבר אי הוי כמלחמה ואם צריך לומר וקברתיו או לא : ע"כ דבריך :

תשובה זו האשה חזרתי על כל צדדיה ועדין לא מצאתי לה צד היתר לפי שאין לסמוך על מה שהעיד אותו ישראל מומר מ"ל ת שמת פלוני

א המומר שהיה שמו כך בעת הדבר משום° דעד המעיד שמת פלוני בשעת הדבר לא מהימן עד דאמר מת וקברתיו לפי דעת הר' אלפסי ז"ל שכתב דהך בעיא דאיבעוי' בפ' הא"ש (דף קטו) עד אחד במלחמה מהו דאע"ג דלא איפשיט' בדוכתה איפשיט' לה מההוא עובד' דגלת דבפ' הא"ש בתר' (דף קכא) דבמי' עד אחד מהימן אף במלחמה כן : וסובר הרב ז"ל דכוון דלא איפשיטא לן אלא מההוא עובדא דווקא כי ההוא עובד' דליכא למימר דאמר בדדמי דהא אסקוה אגמרא דשכיסתנא וכדאיתא התם ודכוות' כמי כעד אחד במלחמה דווקא באומר מת וקברתיו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' בתר' מה"ל גרושין עד אחד אומ' שמת במלחמה או במפולת או שטבע בים הגדול ומת וכמונה בדברים אלו שרוכן למותה אם אמר קברתיו כאמן ותנשא על פיו וכו' דסבירא להו ז"ל דכי היכי דבאשה עצמה חיישינן דאמרה בדדמי כל היכא דאיכ' למיחש כדאיתא כריש פר' האשה שלום (דף קיד) הכי כמי בעד אחד וכיון דחזינן דבעד אחד חיישינן דאמ' בדדמי כדחיישינן באשה גופה עד אחד שמעיד מת פלוני בדבר לא מהימן דחיישינן דלמא בדדמי כדחיישינ' באשה גופה וכדאמרינ' התם בריש פר' האשה שלום דבר אמרי לה הרי הוא כמלחמה ואמרי לה איכו כמלחמה אמרי לה הרי הוא כמלחמה דאמרינ' בדדמי ואמרי לה איכו מלחמה דסמכ' דאמרי איכשי שב שכין הוה מותנא ואיניש בלא זמניה לא אזיל וכיון דלא אפשיטא בגמרא

ב נקטינ' לחומרא שכן דרך הגאונים בכל מקום לפסוק בספי לשונות להחמי' בשל תורה ואפילו היכא דלשון אחרון לקולא הוא וכן פסק בזה הר"מ בס ז"ל בפרק אחרון מהלכות גרושים שכתב היה דבר בעולם ובאה ואמרה מת בעלי איכה כאמנת וכו' וכיון דלגבי אשה עצמה נקטינ' דדבר הרי הוא כמלחמה הכי כמי לגבי עד אחד הילכך עד דאמר וקברתיו לא מהימן · ואל יקשה עליך שאם באנו להשוות עד אחד

לאשה

לאשה עצמה אב׳ אפילו עד אחד במלחמה אפילו אומר מת וקברתיו לא יהא נאמן
שכך הדין באשה עצמה במלחמה לפי דעת הרב ז״ל שכך כתב בפרק הכותב׳ שהאשה
האומרת מתה בעלה במלחמה אינה נאמנת ואפי׳ אומרת מת וקברתיו שזו אינה
קושיא שבשאר משוין עד אחד לאשה עצמה אין אנו משוין אות׳ אלא לענין דכי
היכי דחיישי׳ באשה עצמה דמשקרא כדדמי הכי חיישינן לעד לפי דעת הגאונים ז״ל
וכת״ו לנדון זה של דבר אבל לא שבשוה אותן לגמרי דבאשה עצמה חיישי׳ במלחמה
דמשקרא לפי דעת הרם במז״ל ובעד אחד לא חיישי׳ אלא דאמ׳ כדדמי ומ״מ כיון
דאפסקי׳ בגמרא דבאשה עצמה דבר ברי הוא במלחמה הדבר ברור לפי שיטת
הגאוני׳ ז״ל דעד אחד בדבר לא מהימן עד דאמ׳ מת וקברתיו ולפיכך בנדון שלפנינו
אין להתי׳ אשה זו מפני דבריו של אותו מומר שהיה מסי׳ כיון שלא אמר מת וקברתיו
וכ״ש לפי דברי רבינו חננאל ז״ל שכתב דבעינן דעד אחד במלחמה לא אפסיקא
שלפי דבריו אפילו באומר מת וקברתיו לא מהימן: ג ובבר ידעת שיש חולקים
על דברי הרב אלפסי ז״ל וסוברין דעד אחד במלחמ׳ אע״פ דלא אמר קברתיו נאמן
וטעמייהו משום דבעינן בעד במלחמה ליתא משום דחיישינן דעד אמר כדדמי אלא
משום דמספקא לן אי טעמא דעד אחד משום דמלת׳ דעבידא לאיגלויי הוא לא
משקר הכא נמי לא משקר או דלמא משום דהיא דייקא ומנסבא אבל לא יאמר עד
אחד לעולם כדדמי משום הכי מספקא לן הילכך כיון דקיי״ל בשמעתא דדגלת דעד
אח׳ נאמן אלמא טעמא דעד אחד לאו משום דהיא גופא דייק׳ דהא במי לא דייקי׳
דמי׳ במלחמ׳ דמו שא ע״כ טעמ׳ דעד אחד משו׳ דמהימ׳ הוא וכיון דמהימ׳ אפי׳ בשאינו
אומ׳ קברתיו שפיר דלא חיישי׳ דאמ׳ כדדמי׳ זהו טעמ׳ של בעלי סבר׳ זו ובודאי שדבריה׳
נכונים הם וקרובים אל הדעת אבל מאחר שהרב אלפסי ז״ל והר״ם במז״ל הסכימו דבעד
במלחמה ודבוות׳ חיישינן אפי׳ לעד אחד דאמ׳ כדדמי מי יקל את ראשו להקל באיסור
אשת איש כנגדם וכ״ש שרמב״ן ז״ל מחמיר בדבר יותר דלדידיה אפילו באומר קברתיו
לא שני וכמו שכתבתי: הילכך בנדון זה אין לסמוך על דבריו של אותו מומר
שהגיד תל״ת שמת פלוני המומר שהיה שמו כך בשעדו יהודי בעת הדב׳ דכיון דאפילו
ד בעד אחד גמור בעינ׳ דאמר וקברתיו כ״ש בגוי מל״ת ומ״מ הוו זהירין בדבר דלאו
דבעינ׳ דאמר וקברתיו ממש כל שאמר דברים שהם ברורים שאין לספק בהן דאמר
בדדמי שני כגון דאמר אני נגעתי בו לאחר שמת או שכיתתיו ממקום למקום וכיוצ׳
באלו הדברים וכדאמרינן בפרק האיש שלום (דף קטו) כגון דאמרי אסקינה׳
קמן דקזינה לאלתר וכו׳ וכבר יצא בביונתא כזה להיתר במעשה שאירע בענין המר
והכמתר אשר קרה בקהל טר״ינה והותרה אשה להנשא בעדות כיוצא בזה על ידינו
חבירנו: אבל מ״מ צריך דקדוק גדול בעדות זה כדי שלא יהא בו שום צד דאיכא
למימר דאמר כדדמ׳ ולפיכך אתם היודעים איך היו דברי אותו מומר מל״ת דאמר
שמת אותו פלוני המומר תודיעוני בדבר כי לכם המשפט:

וכן

וכן לענין דברי השליח אשר אמר בשובו כי היה במקום פלוני ואמר לו שמת וכן אמרה לו אלמנתו ושמע שהעידו אנשים בפני הנזכר שמת פלוני המומר במקום פלוני ומקצתם אמרו שהיו בקבורתו וקברוהו בכל זה אני הושם הרבה ואיני מודה נגד היותר כי אין ספק כי כל מה שהעידו אותם אנשים בפני הנזכ׳ נתכוונו להעיד שהרי הנזכ׳ שלח בעד כדי לקבל עדות מהדב׳ כמו שאתם רואים מדברי השליח שהנזכר אמר לו אני אדרוש ואחקר ואקבל עדות ושלח בעד האנשים ושאלם וכו׳ ולפיכך אע״פי שאמ׳ שהיו בקבורתו וקברוהו לא סמכינן עלייהו כיון שהיו מכוונים להעיד וכדתנ׳

ה ובנוי אם היה מתכוין אין עדותו עדות ואסקינ׳ בגמרא דלא שנא נתכוו׳ להתיר ולא שנא אין מתכוין להתיר אין עדותו עדות וכן דברי אלמנתו שאמרה שמת האיש הפלוני בעלה הראשון אינן מספיקים אצלי כלל · חדא דכיון שאמר אליו דבשע׳ הדבר מת אלמנתו לא עדיפא מעד אחד בדבר דלא מהימן עד דאמר וקברתיו · ועוד כי אין הנראה כשאמרה לשליח זה שמת האיש הפלוני בעלה הראשון שזה השליח שאל אותה עליו וכך נראים הדברים מתוך דברי השליח שהוא אומר הלכתי לביתו ומצאתי אלמנתו שנשאת לגוי אחד ואמרה לי שמת פלוני בעלה הראשון והדבר רחוק בעיני שבתחלה הגויה הביא לומר לאיש אשר לא הכיר מעול׳ שבעל׳ הראשון מת אם לא שהוא שאלה עליו כי כן היה: ובענין שליחותו וכל כה״ג לא הוי מ״לת דכל שעשאלו׳ לאיש אחד על פלוני היכן הוא והוא משיב מת אין זה מ״לת וכדאמרינ׳ בסוף יבמות (דף קכא) ההוא דאמרו לה איה חבריכו דאלמא דכל ששואלין והוא משיב אע״פי שהוא אומר מת וקברתיו אינו כאמן דהבית דפונדקית דהתם הכי קאמר׳ אפילו הכי מתמהינ׳ והא קאמרו לה איה חברכו׳ ואפילו שנא בלשון השאלה ומצאתי אלמנתו שנשאת לאחר ואמרה לי שמת האיש הפלונ׳ בעלה הראשון שנראה מתוך הלשון שהשליח לא אמר לה דבר אלא שהיא התחילה מעצמה מפני שהדבר רחוק בעיני אני תולה זה לקצור בלשון או שהשליח מרגיש בדבר וכיון לומר הדברים בענין שיועיל בדיני ישראל או אולי גלה ... [illegible] כזה ומכל אלו הנדרים איני רואה לאשה זו נגד היותר עדין:

ולענין מה שבקשת לעמוד על דעתי בשיחת מומר לפי תומו לדעת הר׳ אלפסי

ו והר״ם ז״ל שכתבו דפסול לעדות בעברות דאורייתא כאמן להשיא אשה כמ״לת דלא גרע מגוי אי איכא לאיפלוגי בין מומר לעז׳ ולכל התור׳ לפסול בעבירה אחת או לא · דע שלפי דעתי אין לחלוק בזה כלל לפי שאם היינו הושסין לומ׳ שמומר זה מתוך שהוא בקיא שהאשה כתרת בענין זה הוא אומר כך שיהא נראה לנו שיהיה מ״ל תומו והוא אינו כן אלא מתכוון להעיד ומטעם זה כאמר דמומר גרע מגוי א״כ אף בפסול לעדות בעבירה אחת נחוש לכך שכיון שהוא פסול לעדות נחוש שמא נתכוון להעיד הוא ואין עדותו עדות וכיון שלמדנו הר׳ אלפסי ז״ל שאין אנו חוששין לכך אלא אנו תופסים דבריו כפשוטן שהוא מל״ת אף במומר לכל התורה יש לנו לומר כן שאנו מאמינ׳ שסיבתם מסיקים ל״ת ואף לר״ שנא ז״ל ראיתי בתשובה מעשה אחד שבא לפניו

מישראל מומר אלא שמת פלוני והוזכרה שם סברת הרב אלפסי ז"ל כי לפי שהוא תופש
בפשוטות דברי הרב אלפסי ז"ל אין חלוק בין פסול לעבירה אחת לישרא' מומר ומכל מקו'
יש שחלקו על הרב אלפסי ז"ל:

ז **ולענין** מה שכתבת מה נראה לי בגוי מסיח לפי תומו אם צריך לומר וקברתיו
כעובדא דפונדקית וגוי וישרא' מהלכין וזולת' או לא כמו שפרא' בעובדא
דבי הואי ובי חסא וכו' כבר עמדת על עקרי הדברים בזה שאין ספק כל שהגוי מכירה
אין צריך לומר אלא מת בלבד והיינו עובדא דבי הואי ובי חסא כמו שפי' ואפילו ששמע
מהכנסים שמת דיו ואפילו לר"ש שכתב בכיוצא בזה בפר' אחרון דהלכות גרושין כל דהוא
מכירו אינו צריך לומר אלא מת בלבד אבל כשאינו מכירו הוא שסובר הרב ז"ל דלא
סגי עד דאמר קברתיו מפני שהמעשים שבאו לגמר' כיוצא בזה בכולן יש בהן קברתיו
כדאמרינן חבל על שכי בכי אדם שהיו מהלכין באסטוכיא שמתו וקברתים וחבל על
יהודי שהיה עמי בדרך שמת וקברתיו ואמרינן במי פונדקית גויה היתה מסיח לפי תומ'
היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו כלומ' כל שאינו מכיר אותו איש שאומר
עליו שמת אלא אמר יהודי אח' שהיה עמי וכיוצא בו לא סגי עד דאמר קברתיו ואף על
גב דאיכא למימ' בכל הני דמעשה שהיה כך היה לאו דבעינ' קברתיו סובר הרב ז"ל דאי
איתא לא אפשר דלא הוה משתמיט שום אמורא או עובדא ולימא בחד מינייהו מת
בלחוד אלא שמע מינה בזה דבמכירו סגי במת בלחוד באינו מכירו בעינ' מת וקברתיו
וזהו דעתו של הרש ז"ל· וטעמא דמילתא שיותר אדם בקי במי שהוא מכירו ממי שאינו
מכירו הלכך במכירו כל שאמר מת בלחוד סגי אף על גב דלא אמ' קברתיו ולא חיישינן
דאמר בדדמי אבל כשאינו מכירו חיישינן דאמר בדדמי לפי שאין הדברים ברורים
במי שאינו מכירו עד דאמר קברתיו· וכבר חלקו מן האחרונים בזה על הרב ז"ל
אבל דברי הר"ש נכונים בפשטן של שמועות אבל במכירו מכל מקום במת סגי ואין צריך
שיאמר ראיתיו שמת אלא כל שאומ' מת די וכהנהו עובדי דבי הואי ובי חסא וגוי ששמע
מפי גוי הדברים נראין דכיון דכל שהוא אומר מסיח לפי תומו ששמע מפי גוי אחד
מסיח לפי תומו שפלוני מת הרי הוא כאשה ששמעה מפי אשה:

ולענין מה שאמרת אי גוי שבא לפנינו ואמר מסיח לפי תומו איש פלוני מת
לבד אם כאמר שהוא מכוין להעיד כל זמן שלא יקדי' דברים אחרים
דומיא דמאן איכא בי חסא או חבל על פלוני ודומיהן· אין ספק בזה שכל מי שמתכוין
ח להעיד אומר אותו דבר לבדו לפי שאין כונתו בדרך ספור דברים ומי שהוא אומר מסיח
לפי תומו אינו אומר אותו דבר בעצמו אלא בקשר ענין לפניו או לאחריו וכל שלא אמר
כן אינו אומר כמספר דברים אלא כרוצה להודיע אותו דבר לבדו ואינו נאמן וכולהו
ט עובדי דגמרא הכי איתנהו והכי מוכחי ודברי שליח זה אינן אלא דברי מסיח לפי תומו
כלל כיון דשייך האי שליח בהאי מלתא וכדאמרינן בפרק כל הגט (דף כח) דמילתא
דשייכי בה עבדי לאחזוקי שקרייהו ואפילו מסיח לפי תומו אינו נאמן וגוי זה גם כן אף
על פי שאין שכירותו תלוי בדבריו עביד הוא לאחזוק ולומר שהוא נאמן לשולחיו ועשה

שליחות ביותר מה שמוטל עליו :

י **עוד** אמרתי אגב אורך שאפילו היה כאן גוי מסיח לפי תומו בכל דיבוו שאומר איש פלוני מומר שהיה שמו כך שהיה דר במקום פלוני מת במקום פלוני אין מתירי' את אשתו עד שכדע שבעלה של זאת היה דר באותו מקום הא לאו הכי כיון דשגרות מגוות חיישינן דלמא איכא גברא אחריכא דשמיה הכי והא דאמקינן בפרק האשה שלום (דף קטו) דלא חיישינן לתרי יצחק ריש גלותא התם משום דהוחזק חד יצחק ריש גלותא בקורטובא ואמרינן כאן כמנא וכאן הוה ואין לי להאריך שלא כזה כשאלתי :

עוד שאלה שאעמידך על דעתי זיעת בחמי טבריא בשבת אם מותרת אם לאו כי שם נסתפק בה משום דאתמר בגמרא וזיעה במקומה עומדת :

יא **תשובה** דע שהר' אלפסי ז"ל כן הוא דעתו שהזיעה לאלוטין כאסר' ואפי' בחמי טבריא וזה שכתב בפר' חבית גבי מתניתין דתנן הרוחץ במי מערה או במי טבריא ואמרי' בגמר' דהרוחץ דיעבד אין לכתחלה לא וכתב הר' ז"ל ואי קשיא לך הא דגרסינן בפר' שמונה שרצים תנו רבנן רוחצין במי גדר במי חמתן ובמי טברי' וגרס' פמי בפרק כירה ראו שאין הדבר עומד והתירו להם חמי טבריא וזיעה במקומה עומדת דש"מ דמותר לרחוץ במי טבריא לכתחלה והכא אמרינ' דיעבד אין לכתחילה לא · לא קשיא דהכא דאמרינן דיעבד אין לכתחלה לא לאו אמי טבריא קאי אלא אמי מער' ולא תני מי טברי' אלא לגלויי מי מערה דמה מי טברי' חמין אף מי מערה חמין ומי טברי' מות' לרחוץ בהן אפי' לכתחיל' ומי מערה דיעב' אין לכתחל' לא ומי מערה מאי טעמא לא שרו לכתחלה משום דמערה מטללא כדאמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (דף כ) מערה מרבע אחד ומטללא היא לכך כפיש הבלא דידה ואתיה לידי זיעה ומשום הכי לא שרו לכתחילה אלה דברי הרי' ז"ל שמא דסבירא ליה דמי מערה דמתניתין חמי טבריא איכון ואפילו הכי אסור לרחוץ בהן מפני שהמערה מזיעה דסברא ליה ז"ל שהזיעה כאסרה אפי' בחמי טבריא וכן דעת הר"ם במז"ל שכן כתב בפ' ד' מהלכות שבת ואסור לרחוץ במי' חמים שבמערות מפני שמערה יש לה הבל ויבא לידי זיעה וכבר חלקו על זה גדולי האחרונים ז"ל שכיון שהרחיצה בחמי טבריא מותרת אי איפשר שתהא הזיעה בה אסורה שהרי לא כאסרה זיעה אלא משום גזרה דרחיצ' וכיון שהרחיצה מותרת בחמי טבריא כש"ה הזיעה וזהו שאמר בפר' כירה (דף מ) ראו שאין הדבר עומד והתירו להן חמי טבריא ומשמע לגמרי התירו וכן דעת הרב רבי יונה והר"מבן והרשב"א ז"ל · ואין ספק דסוגיא דפר' כירה הכי מוכחא וכיון שכשל סופרים הוא וקליש אסוריה דגזרות טובא הוו וכדאית' בפרק כירה בדברי האחרונים ראוי להקל ולהורות הלכה למעשה :

נפות אשר בגליל העליון תבנה ותכונן בב"א :

ח **שאלת** בארץ הזאת רגילין הישמעאלי' לקחת העכבים ומשימי' עליהם עפר לבן ידוע שעה אחת או יותר מעט קודם דריכתם

כדי שיבשל היין היוצא מהם מהרה ויעמוד במתיקותו ואחר כן דורכים אותם ומבשלין אותו היין בשול יפה עד שתעבה ונעשה כעין דבש וקוראים אותו דבש והוא כמו אר"ב שעושים בארצנו רק שזה לבן וערב ויסר ממנו כי העפר תיפה אותו הרבה וכהנהגו בו איסו' מיום באנו בארץ על פי החכמי' שהיו הנה ז"ל ובימיה' היה בדמשק בכבד אחד ובעל הוראה בעירו והתי' בכה הראיות שאכתו' בקוצר ונחלקו עליו החכמים הר' שלמה עמנואל והר' פרץ והר' שם טוב ז"ל ובימיהם לא היה פוצה פה ומצפצף עליו יותר· ועתה בשנותינו אחר אשר נתבקשו בישיבה של מעלה קמו המתחכמים ורצו להתירו והם כעורים בראיות החכמה הנו' והוסיפו הם מה שאכתוב ומאשר הדור פרוץ בהקל ויסמכו על משענת הקנה הרצוץ בכל דבר לקולא בקשתי לדע' הסכמת הראוים לסמוך עליהם זה תורף דבריך· וכתיבת לשון הר' יעקב מדמשק הוא זה ומצאנו כתוב בשם רבינו האי גאון ז"ל שהדבש השנוי במסכת אין מעמידין ואלו מותרים באכילה חלב שחלבו עובד עו"ג וישראל רואהו והדבש ודורבניות שזה הדבש הוא הד"בש שנעשה מיין מדמשני להו בהדדי תרוייהו דבש ודורבניו' ומה דורבניות מן היין אף הדבש דבש ענבים ע"כ· ואנו מצאנו ראיות הרבה בתלמוד לדבריו ואין לתפוש עלינו על שאנו מביאים ראי' מטהר' על המאכלות שהרי רבותינו ע"ה דמין ומדמין דבר לדבר כמו ששנינו בפ' כל הגט (לא) המניח פירות להיות מפריש עליה' תרומה ומעשרו' מעות להיו' מפריש עליה' מעשר שני מפריש עליה' בחזק' שהם קיימי' ואם אבדו הרי זה חושש עליהן מעת לעת ואמרינ' בגמר' חלוקי' עליו חבריו על רבי אלעזר' דתנן מקו' שנמדד ונמצ' חסר כל טהרו' שנעשו על גביו למפרע טמאו' הרי כתבר' שדנו' ומדמו' מענו' לענו' ושנינו דברי' רבים הולכי' אחר הכוונה והמחשב' כהרבה מקומו' בתלמו' בפ' דשוב (דף יט) מחצלת של קנים עשאה' לשכיבה וכו' והרי אין בין זו לזו רק המחשב' וכן טבעת אדם מקבלת טומאה וטבעת בהמה אינה מקבל' טומאה ואין ביניהם הפרש רק המחשב' וכן כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ורבים כענין טומאה כאלה המחשבה בהם עיקר וכן מוכרי כסו' מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוונו וכו'· וכן בהנא' הנא' לאדם בד"ד עשו עיקר היכא דקא מכוין וגוי שהדליק את האור כאגם נזאי גוי דקרי' רישא הכל הולך אחר הכוונ' בכל ענינים אלו עיקר הנוים שעושי' הד"בש מענבי' אין כונת' ליין רק לד"בש ומחשבת' מסלק' כל איסו' ולשלם זה לא נקרא רק ד"בש שמו וקיימא לן כרבא דאמ' בפ' השוכר (טו) בתר שמיה אזלינן בפלוגת' דודים עם אבוי באמר' חדתא ועבבי' וחלא דחמר' וחלא דשכר' וכו' כדאית' התם· ועוד כי התלמו' לא הוצר' להתי' רק מה שיעלה על לב שיהי' בו איסור ודבש דבורי' מה חשש איסו' יש בו אבל בשביל שמבשלי' אותו להוצי' השעו' אין זה בישול כי הכוונ' להוצי' השעו' לבד והוו ליה כהאי גוי דקריך ריש' דשרי למיכל מרוש אודניה והמשנה לא דבר' רק בזה הדבש שצריך בשול גדול והיינו דאמרינן בגמר' למאי ניחוש לה אי משום בשולי גוים כאוכל כמות שהוא חי הוא ובודאי לא אמר על דבש דבורים אלא על דבש ענבים וכיון דהיתרא עדיף ולא די לנו כמה שאסרה תורה רק שבנא להוסי' עליהן· אלו הן דברי הר' יעקב ז"ל ועתה הוסיפו עליהן המתחכמים היום שמנאו סעד לדבריו

שהרי בכל הקרבנות כתב הר"ם ז"ל שמחשבה פוסלת בהם ובחלה שהיא כמותה מחשבה מועל' שהרי עיסת הכלבים פטורה מן החל' ואפילו היא מגולגלת בקייה ועוד בדבר אחור מזה מחשבת העובד ע"ז עיקר שהרי מחשבת אחשורוש שהיה מתכוון להנאתו באסתר ופטר אסתר מלהרג קודם שתשמש אליו וא"ע דעבירה היה בפרהסיא כדמפורש פר'

א בן סורר ומורה (דף עד) עכ"ל דברי המתירין° וזה אשר כתבת לחלוק עליהן דברי הגאון רבינו האי ז"ל אשר כתבו בשמו לא מצאנו בשום חבור שסבר הוא ולא בחבור זולתו מן הגאונים והמפרשים וע"כ אין לסמוך עליהן וכדאמרינן ביבמות אטו מר בריה דרבינא חתים עלייהו ועוד כי הדברים מורים שאינם דברי גאון ולא דברי רב שקם תלו טעם ההיתר מפני שמיכות הדבש לדורכניות ורצו לומר שנתינתן מענבים כשנו' שמיכותן ואלה הדברים אין עיקר בהם שהרי המשנה היא הרבה ענינים שונין בה ולא ראי זה כראי זה והרי כבשין וטרית שמוכין לדרבוניות ולא מפני זה נאמר שהוא מענבים והלכך הסמוך לדבש על ברחן דבש והלכך שני ענינים ניבהו ותו דבדבש דייק עלה בגמר' למאי בחום לה אי משום אי אוערובי ואי משום בשולי עבדי ע"ז ואם על הדבש הכנעת מענבים היכי חיים לאוערובי ולבשולי גוים ולא חיים כלל לספק יין נסך והוה לי' למימר אי משו' יין נסך הכנעה ביד עובדי ע"ז מכבכין כיוצא בזה או אין קורת יין עליו דודאי אי איכא למיחש לאיסורא בכל הכנעה מנפן היין ביד עובד ע"ז הכא נמי איכא

ב למיחש והיאך לא יזכיר חשש זה° והלא להוליך ענבים לגת אסרו ומשו' לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב כדאיתא בפרק רבי ישמעאל (דף נט וע' לא מצינו בכל התלמו' זכר לדבש רק דבש דבורים או דבש תמרים ואיך תבירנו בודיעה והדבש לא נדע מה הוא ובכל הראיות שהאריך להביא בענין טומאה דמחשבה מועלת בה והוא הדין והוא הטעם בענין זה דבלך אחר מחשב' העוב' ע"ז ואיב' לעשות יין תמהני

ג בהם דהא קי"ל כרב דאמ' בפ' ר' ישמעאל (דף מ)° תינוק בן יומו עושה יין נסך דאמ' התם מהו עובד ע"ז דשוה סליק לדקלא לאייתויי לולב' בהדי דקא נחי' בנע בחמר' שלא בכוונה טרייה רב לזבוני אמרי ליה רב כהנא ורב אסי והא מר הוא דאמר תינוק בן יומו עושה יין נסך אימר דא' זרי הכא בשתייה בהכאה מי אמרי הרי בפירוש שאין צריך לכוין בנגיעתו כיון דנגע אפילו בלא כונה נאסר בשתייה ומפורש מזה שאין מחשב' עובד

ד ע"ז חשובה אבל היין כל עקר° ואפי' חשב ליגע בדבר אחר ונגע ביין אין במחשבתו ממש וכיון דנגע נאסר היין בשתייה כדתנן עובד ע"ז שהושיט ידו תוך חבית של יין וכסבו שהיה של שמן זה היה מעשה ואמרו ימכר וכיון דמפורש אבל היין שאין מחשב' מועלת בו כלל

ה מהענין למחשבות הטומא' וזולת'° ודרך התלמו' ללמו' סתו' מן המפור' כשהכדון דומה לראיה אבל מפור' אין צריך ללמד' מזול' וא"כ הזכרנו לכל נדדין ולא מצאנו

ו להיות טעם דהא° קי"ל יין משהתחיל לימשך כשנ' יין נסך והר"ר ז"ל לאו דווק' כינוס' יין בבנינית אלא משכעה' משך יוקנת' אע"פ שהוא מער' עם הענבי' נקרא מתחיל' לימש' ומשכה אחרונ' מוכחא כפיר' דחזר' לומר אין דורכי' עם הנכרי בגת משום דרב הונא וקי"ל בוותיה אלמא משעת דריכה נעשה יין ומיד ואסר אפילו יינו של ישראל בנגיעת עובד

ע"ז כ"ש וכש"כ הנעשה הכל כולו והוה שלו ודריכתו ובשולו ביד עובדי ע"ז איך תתירנו מחשבה שהי' לעשות דבש והלא אלונכתית שנעשית מיינו של עובד ע"ז אסורה כדתניא בתוספתא בהדיא אלונכתי' של עובדי ע"ז אסורה מפני שתחלתה יין והשם הזה שקורין דבש אפילו היה כדברי המתיר שחשב דבתר שמא אזלינן אינו נקרא בשם הזה רק לאחר גמר עשייתו וכבר נאסר משעת גמר דריכתו והוה ליה כאלונכתית דאין שמה מתירת' מפני שתחלתה יין וכבר נאסרה · ועוד אחרת כי ההיא דרבא דסליק אדעת' דמתיר זה דסבירא ליה בתר שמיה אזלינן כבודו במקומ' מונח דאביי ורבא לאו בעקרא דהא מלתא פליגי דהא אביי נמי אית ליה בתר שמיה אזלינן ורבא אית ליה בתר טעמא אזלינן כמו שמפורש בשלהי השיא שמעתת' דהשוכ' בברייתא חמרא לגו חלא אביי אמר במשהו רבא אמר בנותן טעם אביי אמר במשהו ריחו חלא וטעמי' חמרא חלא בתר שמיה אזלינן והוה ליה מין במינו במשהו רבא אמר בנותן טעם ריחו חלא וטעמיה חמר' חמרא בת' טעמ' אזלינ' והוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו בנות' טעם הרי מפור' שאין מחלוקת' אי אזלינן בתר שמיה ·

תשובה אין ספ' שהדברי' תלו ברבינו הי"י ז"ל משובשי' וחס לי' למרן ז"ל דלימ' הכי שאין הדברי' כראוי' לטעות בהן אפי' קטנים התלמידי' שלא נתפתח' עיניה' בהלכ'

ו דהא אמרי' בפרק אין מעמידין (דף ל) אמר ר' אילעא מבושל שהיה תחלתו יין ביד עע"ז אסור פשיטא משום דאיבשיל פקע ליה איסור' אמר רב אשי הא אתא לאשמועינ' וכו' ואם כדברי המתי' הזה מאי קא מקשה פשיטא אדרב' לקשי אמאי אסור כל שהיה תחלתו יין אם דרכו על מנת לבשל' מות' דבת' מחשבת' אזלינן וכיון דסופו אינו נעשה יין נסך אף תחלתו כן וכי תימא האי שהיה תחלתו יין מיירי שדרכו לעשות ממנו יין ולאחר זמן נמלך ובשלו הא בורלא דסתם יין מבושל תכף לדריכתו מבשלין אותו ובשעת דריכה מכוונין עליו לבשלו והיכי פסיק ותני יין מבושל שהיה תחלת יין ביד עובדי ע"ז אסור אדרבה רובו מותר וסתמו אלא א"כ נתכוון ליין ונמלך עליו ומה שהקשה אי דבש דמתניתין דבש דבורים קאמ' היכי אמרי בגמר' למאי ניחוש לה אי משום בשול גוים מאכל כמות שהוא חי הוא בלאו הכי היה מותר לפי שאין מתכוונין לבשלו אלא כוונתן להוציא השעוה לבד והוה ליה כעובד ע"ז דחריך רישא שרי למיכל מרים אוכיה אינה קושיא דעובד ע"ז דחריך רישא אינו מתכוין לבשל כלל אבל זה לבשול מתכוין ואעפ"י שאינו רוצה לאותו בשול אלא בשביל הוצאת השעוה מ"מ כונתו היא שיתבשל הדבש וכיו' שכונתו לבשול אין הפרש בין שמכוו' בו בשביל עצמו או בשביל דבר אחר ועוד שאף לדבש עצמו מתכוונין לאותו בשול שעל ידי הבשול הוא מתלבן ויותר ועוד לטעמיה דהאי מתיר היכי ליתא אי משום בשולי גוים לאו לבשול קא מכוין אי אמר הכי הוה משמע הא אי בשול' גוים לבשול' קא מכוי' אסו' והא ליתא דאפי' מכוו' לבשול' שר' דנאכ' כמות שהו' חי הוה אלא דבש דמתניתי' דבש דבורי' הוא וכל המפקפ' בזה אינו אלא טועה ואין צריך להאריך כדי לבטל דברי' בטלי' הללו שאפי' התינוקות יודעי' שכיון שנמשך לגת או לבור נעשה יין נסך במגעו של גוי ואין רתיחתו ובשולו מוציא אותו מאיסורו · וכל מה שכתבתי לדחות דבר זה כדין וכהלכה כתבתי · סוף דבר ישתקע הדבר ולא יאמר

לכך ראה זה מצאתי כדבריך דצריך תקון וראיתיו לבאר לך אעפ"י שאינו ענין לנדון שלפנינו׃ כתבת והביא דרב' דסליק אדעתיה דמתיר זה דסבירא ליה בתר שמא אזליכ' כבודו במקומו מונח דאביי ורבא לאו בעיקרא דהא מלתא פליגי דהא אביי אית ליה כמי בתר שמא אזלינן ורבא אית ליה בתר טעמא אזלינן כמו שמפורש בשלהי הביא שמעתא דהשוכר חמרא לגו חלא אביי אמ' וכו' הרי מפורש שאין מחלקתן אי אזלינן בתר שמיה אולא עכ"ל לשונך׃

ח ואין מכבודך לא כוונת יפה דודאי רבא סבירא ליה בתר שמיה אזלינן ואביי סבירא ליה בתר טעמא אזליכ' וזאת היתה עיקר מחלוקתם בחלא דשכרא וחלא דחמרא ובחמירא דחיטי ובחמירא דשערי וכדאיתא בהדיא בגמר' אביי אמ' בכותן טעם בתר טעמא אזלינן רבא אמר במשהו בתר שמיה אזליכ' והאי דאמריכ' בסמוך חמרא לגו חלא וכו' הגרסא שכתבת כדאביי בת' שמיה אזליכ' וכדרבא בתר טעמא אזליכ' איכה בכל הגרסאות אלא ה"ג אביי אמר במשהו ריחיה חלא וטעמא חמרא חלא והוה ליה מין במינו ומין במינו במשהו רבא אמר בכותן טעם ריחיה חלא וטעמי' חמר' חמר' והוה לי' מין בשאינו מינ' בכותן טעם ולפי זאת הגרס' לא קשיא מידי דאביי סבר ריחיה חלא וטעמיה חמרא טעמיה גריר בתר ריחיה והוה ליה כאלו ריחיה וטעמיה חלא ולאו משום דבתר שמיה אזליכ' אלא זה כיון שכשתכה ריחו הרי הוא כאלו כשתכה טעמו ורבא סבר ריחיה חלא וטעמא חמרא בלומ' כיון דטעמיה חמרא חמרא שמיה וחמרא קרו ליה כמג' דאביי ורבא אכתי בדוכתייהו קיימי אביי סבר בתר ריחיה אזליכ' ורבא סבר בתר טעמיה אזליכ' ואפי' לפי הגרסא שכתבת כך מתפרש אביי אמר במשהו ריחא חלא וטעמ' חמר' חלא בת' שמי' אזליכ' כלומ' הכא בתר שמיה אזלינן כיון שאף ריחו כמשך אחר שמו מה שאין כן בחמירא דחיטי ובחמיר' דשערי וחל' דחמרא וחלא דשכרא דחלוקין בריחיה ובטעמן וכיון שכן הולכין בהם אחר שמן׃ ורבא אמר בכותן טעם סבר ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא בת' טעמ' אזליכ' כלומ' שהטע' עיקר ולא הריח זכיון שכן אף שמו כמשך אחר טעמו ולא אחר ריחו וכי קאמ' בתר טעמא אזליכ' לאו לאפוקי דלא אזליכ' בתר שמיה דהכא שמיה וטעמא חד הוא אלא לומר דבת' טעמ' אזליכ' ולא בת' ריחא הילכך שמו כמשך אחר טעמו ולא אחר ריחו כמנא שאין סברותיהן של אביי ורבא בהא מתחלפות כלל להביא דחמירא דחיטי וחמירא דשערי אלא לעולם אביי אזיל בתר טעמא ורבא בתר שמא ועל כרחך אתה צריך לומ' כן דא"לכ למה שכתבת קשיא דרבא אדרבא ודאביי אדאביי בתוך כדי דבור ומזו אע"ג דקיימא לן בתר שמא אזליכ' איכו ענין להתיר הדבש שנעשה ע"י העובד ע"ז האוסר מגעו בהנאה ומשום דבסוך׃ אבל על הד"בש הנעשה באדנכס יכול אני

ט ללמד זכות ולפוטרו מן הדין שהרי הסכימו הגאונים ° שישמעאלים אין יינן אסור אלא בשתייה ולא בהנאה כלל כמו שכתב ה"רס ז"ל בהלכותי' בפר' וא' מהלכותיו לפי שאינם עובדי ע"ז ואין ביינן משום נסוך כמנא שאינו נאסר שא משום חתנות וכיון שאין איסורו אלא משום בנותיהן כל שאוכל אותו כדרך שאין בו חתנות אפשר שהוא מותר והדבש

י אין ספק שאין בו משום חתנות דלא גרע ° מיין מבושל דלית בו משום חתנות כדאיתא

בפרק אין מעמידין (דף כט) . ואת הרי כשהיה תחלתו יין נאסר והיכי פקע איסורו משום דבשליה בא וארך דוגמת וגדולה ממנה דאמרינן התם בפרק אין מעמידי' (דף כט) גבי שכר של גוים רב פפא מפקי' ליה לבבא דחנותא ושתי רב אחא מדפתי מייתו ליה לביתיה ושתי ותרוייהו משום חתנות סבירא להו אלא רב אחא הרחקה עבו' טפי אלמא כל שאיסור' משו' חתנות איכו אסור אלא כששותהו בענין שקרוב לבא לידי חתנות שהרי השכר הזה כשהיה בבנים היה נאסר כשנא לחוץ הותר אף ה"נ כש הנעשה בארנכס כיון שאין איסורו אלא משום חתנות אפשר שכשנעשה לכם הותר אעפ"י שכשהיה מתחלתו יין נאסר . ואעפ"י שזה ההיתר של שכר אין למדין ממנו לכל הנאסרים משו' חתנות ואפילו הכי אמרי' התם בפרק אין מעמידין איבו מככות ואכיל בי מכרי דמתא אמר להו רב' ואיתימא רב נחמן לא תשתעו מיניה דאיבו דאכיל נהמא דארמאי כבר כתבו המפרשים דשאני פת דאלים חתנות דידיה מפני שהכל צריכי' לו . ועוד שהוא מעשה פשוט מה שאין כן בשכר . ואפילו לדברי מי שאומר שטעם הקולא של שכר מפני שהראשונים לא אסרוהו אלא האחרוני' הוא שגזרו בו משם חתנות לפיכ' הקילו בו מ"מ הרי אתה רואה שהדברים הנאסרים משום חתנות אינם נאסרי' לחלוטין שיהיו כאלו גוף האיסור הוא והרי אתה רואה בגמרא שהתנו ונשאו אפי' גבי פת לחלק בין עיר לשדה אלא מה שנאמ' משו' בשולי גוים לאו בכל ענין נאסר אלא הכל לפי האסור והכל לפי שחתנותו קרוב ועל זה סמך הר"אה ז"ל בגוי שבא לבשל לחולה בשב' שמות' לבריא במוצאי שבת וליכא משו' בשולי גוים ומשו' חתנו דבכל כהאי גוונא היכירא איכא

מא עוד התיר° בגוי שבשל לעצמו דברי' המותרים בין בחול בין בשבת שאעפ"י שהתבשיל אסור משום בשולי גוים אבל הכלים מותר להשתמש בהם אחר הדחה דלגבי געלי' הכלים לא מסתבר למימר דגזרו ואסרו בהא משום געלי גוים דבהא ודאי ליכא משום חתנות . ואף אני אומר שאפשר לדון להלכה שדבש שבארנכס יהא מותר שאין עליו תורת יין ותחלת דריכתו לכך נתכוונו וליכא למימר כיון שנאסר כשהיה יין היאך פקע איסורו שכבר הוכחתי שאין אומר כן בדברי' שהם נאסרי' משום חתנות בלבד וזה ההיתר השכל

יב מקבלו והסברא מוכחת היתרו אבל למעשה אני אוסר ° לפי שראיתי קצת מן הגדולי' שחלקו על הר"אה ז"ל ואסרו פליטת כלים הבלועים מבשולי גוים אעפ"י שהם דברים מותרים והצריכו הכלים הגעלה ואם של חרס ישברו והרב בעל התרומה מזה הדעת ולפיכ' ראוי להנהיג אסור בדבש ופורץ גדר ישכנו נחש ושלום לכם :

ה עוד שאלת באה הנה עיר נפ"ת קטנה אחת שנשאת' בבעל רחוק מהנה כמו שלשים ימים ובעלה היה מארץ מרחק והכניס אשתו ועמדה הקטנה הזאת לפני שלשה שכינסו ב"ד לדבר זה ואמ' בבעלה בפניהם ואמר לא הכירו בעלה מעולם ובדקו אם היא קטנה וכתבו להוציא מאון והלכה לה ולפני עמדה ולפני אחרים מא"ש לא הכירו בעלה לא רצו להזקק למאונה כדגרסינן בפר' מצות חליצה (דף קז) אמ' רב הונא אמ' רב סחורה הולכין אעפ"י שאין מכירין לפיכך אין כותבי' אלא א"כ מכירין ורבא

דידיה

דידי' אמר אין חולצין אלא א"כ מכירין ואין ממאנין אלא אם כן מכירין הרי מפורש שכל ב"ד שלא יכירו היבם ובעל הקטנה אין נזקקין לחליצ' ולמאון ונסתפקתי מי אמרינ' אין ממאני' אלא א"כ מכירי' אי דווקא לכתחלה אבל דיעבד כשר. אעפ"י שאינם מכירין או אפילו דיעבד פסולין:

א **תשובה** אעפ"י שאמר בסתם אין ממאנין אלא א"כ מכירין משמע שאין הקפידה אלא בהכרת האשה הממאנת שמכירין האשה ואעפ"י שאין מכירין בבעל ממאני' דמאי איכפת לן בבעל הא אפילו אין זה בעלה אין בכך כלום שהרי הנא' יכולה למאן בבעל אפילו שלא בפניו ומה לה לשק' תמאן בבעל עכשיו בכל מקום שהוא אלא הקפידה בהכרת האשה במאון דדלמא מסקא שמה בשם אותה קטנה שנתקדש' וכי תימא בהיא גופא מאי איכפת לן י"ל בהא חששי' טובא איכא דשמא יש קטנה בעיר שהשיאוה אמה ואחיה ותגדל ותגדלו קדושיה בהדה ורמאי אחד פתה קטנה שאין אנו מכירין והחליף שמה בקטנה הראשונה ואם יהיה ביד הקטנה השנית גט מאון ילך הרמאי ויפת' הקטנה הראשונה אחר שגדלה אבל הראשון שתנשא לו ויתן לה אותו גט מאון ותאמ' כבר מאנתי בבעלי קודם שגדלתי אצלו · אי נמי דלמא מתה לה היא קטנה ומדינא בעל ירית לה ומפקי האי בגיטא דכבר מיאנה לה וקרובים ירתי לה· כל אלו החששות הם כשאין מכירין הקטנה אבל כשמכירי' אותה אעפ"י שאין
ב מכירין הבעל מאי איכפת לן הא קי"ל בפרק ב"ש ביבמות (דף קז) דממאנ' בפניו ושלא בפניו הילכך כיון שאמ' הריני ממאנת בפלוני בעלי אין כאן בית מיחוש ואעפ"י
ג שר"ס ז"ל כתב בפרק י"א מהלכותיו ° צריכין שיהיו מכירין אותה ואת בעלה שמיאנה בו יש להעמידה כגון שבאה לב"ד ואמרה הריני ממאנת באיש זה שאין לכתוב שמיאנ' בבעל' סתם אלא א"כ מכירין אבל אמרה הריני ממאנת בראובן למאי ניחוש ליה ואפש' ג"כ
ד כי הרב ז"ל ° החמיר בבעלה לכתחל' אבל דיעבד כיון שהכירו האשה כשר:

ה **עוד** שאלת לבאר לך ענין חיישינן לב"ד טועין בההיא דאמר רבא:

תשובה בזה אינו צריך לחדש דבר רק שאכתוב החדושי' שלנו בזה ונוסף הגרסאות על התוספות' ומתו' כך יתבאר ספקותי' גרס' רש"י ז"ל ביבמו' פרק מצות חליצ' (דף קב) כך אמ' רב' חולצים אעפ"י שאין מכירין וממאנין אעפ"י שאין מכירי' לפיכ' אין כותבי' גט חליצ' וגט מאון אלא א"כ מכירי' חוששי' לב"ד טועי' ורבא דידי' אמ' אין חולצי' אלא א"כ מכירים וכו' לפיכ' כותבין אעפ"י שאין מכיר ולא חיישינ' לב"ד טועי' ופי' רש"י ז"ל אין עדים כותבי' דחוששי' לב"ד טועי' דא' כותבי' לה העדים דאינו שחלצה בב"ד פלוני אע"פ שלא יכתבו בה ואשתמודעינהו חיישינ' שמא הב"ד הבאים אחריהם טועין ולא ידקדקו אחר העדים ויתירוה על פי גט זה דקסבר רב הואיל דבי דינא בתר עדים לא דייקי אבל כשלא יכתבו לה אעכ"י שתביא עדים לב"ד שבפניה' חלצה ליב' לקיחם למידי שכיון שהעדים בעצמן מעידים בפני ב"ד לעולם אין

הב"ד מתירין אותה לינשא עד שיחקרו וידקדקו עם העדי' אם הכירו אם לא איכא דכיון
שהוא כאן ואין גט בידה חוששין שמא לא נגמר להם ולא הכירו ולפיכך לא התירו בגט
ורבא דידיה אמר אין הולכין אלא א"כ מכירין ואין חוששין שמא טעו ב"ד והלכו אע"פ
שלא הכירו לפי שאין חוששין לב"ד טועין ואם תקשה הכא אמרי' כדרבא אין חוששין
לב"ד טועין ובפרק יש נוחלי' (דף קלח) ילפינ' מהא דרבא חוששין לב"ד טועין לא
תקשי לך דהכא קאי אלפיכך כותבין כלומ' כיון שאין ב"ד הולכין עד שיכירו לפיכך
אף העדים יכולין לסמוך על זה מן הסתם ולכתוב אע"פי שלא נתברר להם אם נגמרה
עדות לדויכו' אם לא לפי שאין חוששין לב"ד טועין· והתם קאי אאין הולכין אלא
א"כ מכירין אלמא חוששין לב"ד טועין כלומ' מפני מה אמר רבא לחלוץ עד שיכירו
ופליג אדרב הונא דשרי משום דקסבר רבא דכי דינא בתר בי דינא לא דייקי ואם
ב"ד ראשון נזקקין להן אע"פ שלא הכירוה ובאו ב"ד אחרון לטעות אחר הראשונים
ולומ' דלא הלכו אלא א"כ הכירו ויסמכו עליהם ויתירוה וזהו שכתב הר' אלפסי ז"ל כאן
כדרבא אין חוששין וכתב שם חוששין· ורב הונא דפליג עליה דרבא סבר דאין חוששין
שמא יטעו האחרונים בכך דכיון שהולכין אפילו שאין מכירין הכל יודעין ולא יטעו בכך
כלומ' שהכירו אבל אי כתבו לה העדים בכי הא חיישינן שמא יטעו הב"ד ולא דייקי אפי'
בתר עדים כדכתבינן לעיל· ויש ספרים דגרסי איפכא וגרסינן כדרב הונא אין
חוששין לב"ד טועין· והכי פירושו הולכין אע"פ שאין מכירין ואין חוששי' שמא יטעו
ב"ד שלאחריה' לומר הואיל והלכו הכירו וה"ה שאין חוששין לעדים טועין שיכתבו לה כלו'
אלא דלא גרסינן לפיכך דלא בזכירו עדים משום דעדי' אם לא כתיבי ואישתמודעינהו
התם לאו כלום הוא ואי כתבי ואישתמודעינהו ליכא למיחש לשקרא דלשקרא
מתם לא חיישינ' דאינהו לא כתבי הכי אלא א"כ קים להו במלתא דקמאי אשתמודעינהו
ורבא דידיה אומר אין הולכין אלא א"כ מכירין חוששין לב"ד טועין· כלומר יטעו
הב"ד הבאים אחריהם ויסמכו על הראשונים ומשום דכי דינא בתר בי דינא לא דייקי
אבל בתר עדים דייקא כדאמר ביש נוחלין וזהו מה שכתבו הראשונים בחדושיהן ולא
חדשתי בזה דבר כי מדעתי בכך מתבררו' כל ספקותיך· הנשא דיצחק אלעטבי בקש
ממני לחוות דעי בשאלותיך וכתבת' כה' אשר עם לבבי ועו' נוסף עליה' שאלה אחת
באש' שמת בעלה ולא יכולת' להשיב עליה כי נאבד הקונטרס ולא נשתייר ממנו אלא
שלה אחד הכותב משתמו' לארץ קדשנו ממקומו עיניו ולבו שם יומו ולילו מתפלל אל ה'
להשיב את שבותה למען שמו ולהראות כבודו במעון קדשו והדומו אנכי הנעי' נסים
בר' ראובן בר' נסים ז"ל הה' גירונדי· לה"ר אברהם בר' נחמיה נ"ר לפוק לקידא:

כתב מורנו תמהתי שבכל הארץ הזאת אין מפרישין בכור בהמה ואומ' בשם הגאון
הר"ם במז"ל ושאלתי לגדולי הארץ ולא השיבו לי טעם נכון והנה ר"שי נוח
לקוברו בטרו"יש גם רבנו תם וכל גדולי צרפת הקדמוני' כן הסכימו וראינו בתלמוד
בפה אמוראים שהיו מפרישין בכור ורואים מומין כדאמרינן בבכורות (דף נ) רב

מרובר דקל דהוו להו חיותא הוה מקנה אודבייהו לגוים גם במסכת תמורה (דף כא) פליגי תנאי בבכור מחוצה לארץ אם נקרב אבל מכל מקום קדוש להאכילו במומו וכן בבכורות פר׳ מעשר בהמה (נג) לכולי עלמא קדוש ולגם משמע דא״ע דבטלו מעשר בהמה לא בטלו בכור כדאיתא התם ונסתפקת אולי סמך הרמב״מ ז״ל על האי דאמרינן בהוג שלמא בתלתא סבי כרבי אלעאי בראשית הגז משום דילפינן כתיבה בתוב׳ וה״ה למתנות כדאיתא בהדיא בראשית הגז (דף קלו) ושמא אף הבכור בכלל זה · עד כאן דברי הרב כר״א · ואני אומר כי כל מה שסקס בכודך כאן יפה הקשה והסכימ׳

א דעתך לדעת הראשונים עליהם השלום שהקשו על הר״מבם ז״ל במה שכתב שאין בכור בהמה נוהג אלא בארץ והא רבאיתוי נוכרי כדאמרי׳ בפרק אין נדין (דף בו) ההוא נברא דאייתי בוכרא קמי דרבא אבכיא דמעלי יומא טבא וכו׳ כדאיתא התם ובפרק אלו טרפות (דף מד) כמי אמרינן דרב חסדא שרי בוכרא ולא זכין מיכה אבל נראה שעקר שמיכתו של הר״ם במ״ז הוא על ההיא סוגיא בתמורה (דף כא) דתנן התם בפרק ואלו קדשים ובאין מחוצה לארץ חוץ מן הבכור והמעשר ואם באו תמימים יקרבו ורמינהי בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו אמר רב חסדא הא ר׳ עקיבא הא רבי ישמעאל מאי הוא דתניא רבי עקיב׳ אומר יכול יעלה אדם בכו׳ מחוצה לארץ לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקרבנו ת״ל ואכלת לפני ה׳ אלקיך מקום בכור למעש׳ מה מעשר אינו בא אלא מן הארץ אף בכור אינו בא אלא מן הארץ ע״כ סוגיא דתמורה ונראה שסבר הר״ם במ״ז דלר׳ עקיבא אינו קדוש כלל דלא מסקינן התם ולא בשו׳ דוכת׳ עלה דההיא כאן ליקרב כאן ליקדש וכיון דקי״ל כרבי עקיבא מחברו בקימינן דאין בכור בחוצה לארץ קדוש כלל דדווקא גבי מעשר בהמה מסקינן התם בבכורות כאן ליקרב כאן ליקדש אבל בבכור לא מסקינן הכי בשום דוכתא ועוד אי איתא דבכור בהמה טהורה נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ ואפילו לרבי עקיבא ליקדש כדמסקינן בפר׳ מעשר בהמה (דף נג) הוה ליה לתנא למיתני הכי כדתנא מעשר בהמה נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ מדלא תנא הכי אלמא לרבי עקיבא אינו נוהג כלל והוה סברתו ז״ל אבתי לא מכרעא דההיא דרבי עקיבא לא מיירא אלא ליקרב וא״ע״ג דבגמרא לא אסקיה יגיד עליו רעו דבפרק מעשר בהמה איתגייה ברותא כל כי האי גוונא גבי מעשר ואפילו הכי אסיק תלמודא התם כאן ליקרב כאן ליקדש הילכך ילמוד סתום מן

ב המפורש בכור ממעש׳ והאי דלא תנא נוהג בין בארץ בין בחוצ׳ לארץ אפשר דפשיט׳ ליה דכיון דכפט׳ רחם תלא רחמנ׳ חובת הגוף הוא הילכך לא אצטרי׳ כדלא אצטר׳ בבכור אדם בשלמא במעש׳ אצטרי׳ דלא תימא דיכו׳ כמעש׳ דגן · ועוד דלא דחיק׳ בולהו סוגיו׳ דמוכח׳ בהיד׳ דבכו׳ נוהג בחוצ׳ לארץ וכן דעת הראב״ד ז״ל והשג׳ על הר״מ ב״ם ז״ל בהשגותי׳ בלשו׳ הזה א״א טעו ואפילו לר׳ עקיבא דאי׳ ליה האי סברא לא אמ׳ אלא ליקרב אבל קדוש׳ בכור יש בו ואינו נגזז ונעבד ואינו נאכל אלא במומו וכן הסכי׳ הרמ״בן ז״ל בהלכו׳ בכורו׳

ג שלו · והאריך שם מן הראיות שכתבת ומאי דאסתפקא ליה למר׳ אם סמך הרב ז״ל על הא דאמרינן בהוג שלמא כרבי אלעאי בראשית הגז וה״ה למתנות משום דילפינן כתיבה

נתינה שנאמ' שיהא בכור בכלל זה אינו נראה לי כלל דבבכור לא כתיבה ביה נתינה
אלא כיון תם בין בעל מום שנותנו לכהן נ"ל ומומכשרם לא יהיה לך כדאית' התם בבכורו'
בפרק עד כמה (דף כח) ועוד דא"כ למה ליה לר' עקיבא לאקושי בכור למעשר
ליקשי לתרומה והוה עדיף טפי אי סבירא ליה דאינו קדוש כלל דתרומה נ"כ לא קדושא
בכלל כבכור אי סבירא ליה הכי ואלו במעשר הוא גופיה מודי דקדוש אלא שאינו קרב:

ח **שאלה** ראובן שמת והניח בנים גדולים וקטנים ומנה אפוטרופוס על
הקטנים והקרובים והאפוטרופ' רוצים לשדך אחד מן הנערים
הקטנים עם בת זוגו ואותם שהם מתחתנים רוצים שיהיה חלקו של אותו קטן מיוחד
מעכשו אם האפוטרופא רשאי ליחד לו חלקו ולחלוק בנכסי אביו בלא ב"ד אם לאו:

א **תשובה.** לא מצינו לאפוטרופ' יהיה רשאי לחלוק בנכסי קטני' אלא ברשות ב"ד
וכדאמ' בפרק האיש מקדש (דף מב) אמ' רב נחמן אמ' שמואל יתומים שבאו
לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפטרופא ובוררין להם חלק יפה אלמא אין
האפוטרופוס רשאי לחלוק בלא ב"ד וכי תימא אין ב"ד צריכין אלא למנות אפוטרופא
אבל כיון שנתמנה רשאי לחלוק בנכסיהן שידו כידן ליתא כלל דא"כ למה הוצרך לומ'
רב נחמן יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידי' להם אפטרופא הרי של הקטני'
ודאי אפוטורופוס יש להם או שמנו אבל בעל בית שדינו כאפוטרופוס כדאיתא בפרק
הנזקין (דף נב) שאם לא כן יזו מאכי' ומלבוש ואי אפטרופא סתמא רשאי לחלוק
בלא ב"ד אותו שמאכיל ומלבישם יחלוק בנכסיהן אלא ודאי אין שאפוטרופא רשאי לחלק
בלא ב"ד ועוד דאמרינן בגמרא ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות מה כח
ב"ד יפה אלמא משום כח ב"ד אתינן ליה וכי תימא כיון שנתמנה על פי ב"ד כח בית דין
קרינן ליה ליתא דהא אמרי בגמרא הא דטעו הא דלא טעו ולא קאמר הא דטעה
אלמא ב"ד עושים החלוקה ולא האפטורופא לבדו ולפיכך אין טעות החלוקה חוזר אלא
בטעות שתו' כדין שום הדיינין אבל פחות משתות לא וכן כתב הר"ם במז"ל בפי' מהלכות
נחלות ואלו היה טעות אפוטרופ' לבדו היה חוזר אפי' בדינ' משום דיחיד הוא וקיי"ל
שליח כהלכה מה הלכה יחידה אף שליח יחיד לאפוקי ב"ד דרבים נינהו כדאיתא
בכתובות פרק אלמנה (דף ק) ועוד אתן לך ראייה ברו' שאין האפטרופא רשאי לחלוק
בנכסי יתומים בלא ב"ד דהא חלוקת יתומים בנכסי אביהן לחוב על מנת לזכות מקריא
כדאמרינן בפר' האיש מקדש (דף מב) מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שב"ד
מעמידין להם אפטורופוס לחוב ולזכות לחוב אמאי אלא לחוב על מנת לזכות וכו'
ואפטרופוס שנתמנו סתם אין רשאין לחוב על מנת לזכות כדאמרינן בפרק הניזקין
(דף נב) ואין אפטרופסים רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי לא אלא
לחוב על מנת לזכות וכיון שכן היאך רשאין לחלוק בנכסי יתומים אלא ודאי ב"ד הוא
שחולקין הנכסים אלא שמעמידו' אפטרופוס לקטנים כדי להפך בזכותם · וזהו הדרך
המחוור

המחוור הנראה. בעיני אלא שראיתי לרש"י ז"ל בפר' האשה שפירש הוא הא דטעו הא דלא טעו האפטרופוסי' וכן פיר' בוררין להם חלק יפה כל אפטרופי' לתינוק שלו ונקיט לה בלשון רבים לפי שהוא סבור שמעמידים אפטרופא לכל קטן וקטן וכן פיר' במסכת גיטין בפרק השולח (דף לד) מה כח ב"ד יפה כח ב"ד שמנו להם אפוטרופא נרא' מדבריו שהאפוטרופי' עצמן רשאין לחלוק בלא ב"ד ומ"מ צריך אתה לומ' דדווקא בכתמנו בפרש לכך אבל אפטרופא בתם אין רשאין כמו שהוכחתי בראיות ברורו' הילכך בנדון שלפנינו ב"ד מעמידין אפוטרופ' לכל אחד מן הקטנים לפי שעה ובוררין הב"ד עם האפטרופא לאותו קטן שרוצה לסדך חלקו ואחר כך מעמידי' הנכסי' ביד האפטרופא:

ט עוד שאלת האפטרופא שכתמנתה כצואת המת אם צריך לעשות שטר משמוש הנקר' בלשון הגוים אווינטריאו בנכסי המת:

תשובה שטר משמוש זה לא מצינו בכל התלמוד אלא מיהו הרב בעל העטור ז"ל כתב בהא דאמרינן בפרק הניזקין (דף נב) ואין צריך לחשב עמהן באחרונה דדווקא באחרונה אין מחשבין עמהן אבל לכתחלה צריכין ב"ד לחשב עמהן ולכתוב חשבון המטלטלין והקרקעות וחובו וכל דבר שיתנו בידם דאע"ג דאמרינ' דאין נשבעין ה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברוא משבעינ' להו והילכך צריך שידעו מה שיקבלו ומה שיחזירו וכתב הראב"ד ז"ל דכותבין שתי שטרו' אחד לאפוטרופוס ואחד לקרובים. אות באות והוא הנקרא שטר משמוש וכל אלו הדברים הם לומ' שהב"ד כשהם ממנים אפוטרופום בנכסי יתומים ראוי להם שיעשו כך לתועלתם של יתומים אבל האפטרופ' עצמו אינו מוטל עליו לעשות כך בין שמינוהו ב"ד בין שמנוהו אבי יתומים ואין צריך לפנים ברנלו"ס

שאלת ראובן היה דרבנ"רונה והיה חייב בתובות הקהל והיה לו בת אחת שלשה מתה לאה אשתו ובגא אשה בקשטליון ונתנו לו נדוניא גדולה בקשטליון וקבע דירתו שם וקהל גירונא היו פוסקין אותו שיהיה פורע עמהם בחובות הקהל דבר קצוב בפשרה או בפסק השיא בתו ליהוד' מפרפיניאן וכשגשו הנשואים בגי"רונא וחתם שם יהודה הכתובה ולא פרע לו ראובן שם הנדוניא אעפ"י שכתב לו התקבלתי אבל שמעון ולוי אחי דראובן נשתעבדו עם ראובן ביחד בשטר מתנה לבת ראובן על מנת שאין לבעל' רשות בהן ליתום ראובן פרע. שטר המתנה הוא שמעון שאלחס לה מאותן מעות שקבל בנדוניא שם מת ראובן וקהל גי"רונה תובעין ליהודה שיפרע בחובותיהן בשביל הנדוניא שקבל אחר שנשא הנשואין בגי"רונה וגם חתם הכתובה וקיים התקבלתי ויהודה טוען כי ראובן כשנדר ונתן לו הנדוניא היה דר בקשטליון והיו לו מעות הרבה שם שלא היו חייבין בחובות קהל גי"רונה ומאותן נתן לו ואיך יעלה על דעת אדם שמי שנשא אשה בגי"רונה יטול לחייו אם הוא חייב דבר לקהל גי"רונה

פי ראובן לא היה דר בגירונה כשעשו הכשואין והקהל טוענין אעפ״כ מאחר שהוא היה פורע עמכו אי זה דבר לא הייכו מקבלין עליו אבל הוא מן המשת החייבים כתן לך ויהודה טוען עוד אם יש לי חיוב על זה תשאלו לשמעון ולא אחיו שכשתעבדו לה בשטר מתנה והם הוציאום מקופתכם והם דרים בעירכ׳ איך תניחו אותם ותדוכו אותי שאוכי מקהלכם הדין עם מי ואם יהודה מוכרח לקבל ב״ד קהל גירו׳כה או אם יכול לשאול להם ב״ד אחר עכ״ד דבריך:

א תשובת בכוונא כוה אכי משיב שולחי דבר כפי הכהגת הקהלות מצורף עם
ב דין הגמרא לפיכך אכי אומר שאעפ״י שלדין הגמר׳° מי שכושה בחברו מכה והלוה אין לו אלא מכה במעות או בעסק וכתכו לראובן ואותן מעות ועסק ליתיכהו בעיכיהו אין למלוה על ראובן כלום לפי שדעתי כוטה דכל כהאי גונא לא מיקרי מזיק שיעבודו של חברו אפילו הכי להכהג׳ הקהלות איכו כן שכבר כהגו כל הקהלות בגביית
ג המסין° שמי שמעותיו מחוייבו׳ בחובות הקהל וכתכם לאחר ככסם הזוכה תחת הבעלי׳ הראשוכים וכל מכהגי בכי העיר יש ללכת אחריהם כמו שמבואר במקומות רבים בתלמו׳
ד אפילו יהיה המכהג חולק עם דין הגמרא כש״כ שזה המכהג מסכים לדין והטעם° בזה שחיוב המסים לא רמי אקרקפתא׳ דגברי כשאר חובות שמה שאכו פוטרין הזוכה במטלטלין דליתיכהו בעיכייהו משעבוד הראשון הוא מפכי שהחיוב מוטל על הראשון ומיכו׳ אפילו מגלימא דעל כתפיה אבל זה השכי לא חל השעבוד עליו ובכסי הראשון אין כאן בעין שיהיו ערבין לשעבודו ולפיכך אין לו על השכי כלום אבל חיוב המסים מוטל על הממון וכל שזכה השכי בממון מחויב ככנס תחת הראשון כמבוכו למדין לפי דרך זה שראובן שיש לו
ה ממון מחויב וממון פטור אין לקהל תביעה עליו° לומ׳ הממון היה חייב לכו בחובות הקהל וכל כבסיו היו משועבדים בין ככסים הפטורי׳ בין המחוייבים עד שיפרע מה שחייב ולפיכ׳ אתה שקבלת מעות ממכו ואפילו קבלת מעות פטורין ככנסת בשעבודו שזה איכו מדין הגמרא שמי שזכה במעות או בדברים אחרים וליתכיהו בעיכיהו אין למלוה עליו כלום ואם מהכהגת הקהלות איכה עכין לכאן לפי שההכהגה היה למי שלקח ממון מחויב מטעם חיוב הממון אבל זה שלקח ממון פטור אין לחייבו מטעם שעבוד כמו שהייבו מחייבי׳ אותו אם לקח קרקע אלא מטעם חיוב הממון שאין הממון שלקח חייב מצד עצמו והעדת שעבוד איכו חל עליו כמו שהוא לדין הגמרא זהו דעתי אם ידוע שלקח ממון פטור אבל אם כתן לו ממון סתם ואין הדבר ידוע אם הוא מן המחוי׳ או מן הפטו׳
ו בזה יש לחלק° כיצד אם ידוע היות שראובן עירב כבר ממוכו זה הפטו׳ עם המחוי׳ כראה שיש חיוב על המקבל לפי חשבון כיצד אם היו לראובן שכי אלפים ממון פטור וג׳ אלפים מחויב וערבן זה בזה ולאחר זמן כתן כדוגמא לאחכו פוטרין שכים חלקים ומחייבין לו ג׳ והראיה מדתכן במעשר שכי (דף סו) מעות חולין ומעות מעשר שכתפזרו מה שליקט ליקט דמעשר שכי עד שישלים ואם בלל וחפן לפי חשבון זה הכלל כל המתלקטין למעשר וכבללין לפי חשבון ומהאי טעמא כמו אמריכן בירושלמי

תכו

ז תני° שלשה שהטילו לכיס וכו' בכך הם חולקים פי' לפי חשבון הממון על דרך הכו' פי'
ח מי שהיה כשני והתני באלין° אבנים וכו' מחצה לזה ומחצה לזה ופריך אבני' גדולות הן ואי אפשר לבלול אבל בלעים דקות הן אלמא בכל הדברים הנבללין בשאנו דנין על החלק הבוטל מהן אנו דנין עליו כפי חשבון הכלל שבטל ממנו וזה הדין כתבו המפרשים ז"ל בפרק הבית והעליה אף כאן מאחר שחיוב המזין מוטל על הממון כמו שכתבתי דנין הממון לפי חשבון וכל זה כידוע שראובן כלנן ושרבן זה בזה או שבניהם מודים אבל אם ראובן היה מתעסק בכל אחד מן הממונות הנזכרים ביחוד ואחר כך נתן נדוניו' ואין ידוע מאי זה ממון נתן יד הזוכה על העליונה ואפילו אם הממון המחויי' בדו' מן הפטור כיון שהפטור מספיק לנדוניא שקבל שכל ספק שנולד בדברים שאין נבללין אין תולין אותו אחר החלק הרב ולא לפי חשבון אלא הדבר שקול כמחצה על מחצה וכאן שהזוכה מוחזק על המוציא ממנו להביא הראיה והראיה לדבר שכל ספק הנולד בדבר שאינו נבלל אין הולכין בו לפי חשבון אלא תולין בחלק המועט כמו שתולין במרובה מן הירושלמי שהזכרתי למעלה דקאמ' והתני באלין אבנים וכו' מחצה לזה ומחצה לזה פי' אע"פי שיש לאחד מאה אבנים ולחברו חמשים ומפרש הטעם מפני שהן גפות ואי אפשר לבלול אלמא כיון שאינו נבלל אין הולכין בו לפי חשבון אלא מחצה לזה ומחצה לזה כדין כל הספקות שהם במקום שיד שניה' שוה דהוי מחצה לזה ומחצה לזה הכי מתוקם דאי הוו ברשותא דחד מיניהו הוי אידך מוציא מחברו עליו הראיה כדאמר בבה"ב בגמרא בשלמות וסבורו' הילכך בנדון שלפנינו דהממון הוי ברשו' הזוכה המוציאין ממנו עליהן הוא להביא ראיה שיכול הוא לתלות ולומר מן הממון הפטור נתן לי וכן הדין כל שאינו ידוע אם בללם וערבם זה בזה אם לאו שיכול זה לומר אימא לא נתערבו
ט ומהפטור לקחתי ועליהן להביא ראיה כדין כל מוציא מחברו° וכי תימא שעבוד המזין שאני שהמשועבד אינו נקרא מוחזק כמו בשאר שעבודי' ואדרבה שעבוד מלך יותר מוחזק ממנו וכדאמרינן בפרק חזקת הבתים (דף כד) א"כ בטלת ירושת בנו הבכור אינה ענין דה"מ בשהשעבוד ודאי אבל בספק לא· ואין צריך לפנים

יא ולענין מה שבא בשאלה אם יהודה מוכרח לקבל ב"ד קהל גירונה או אם יכול
א לשאול להם ב"ד אחר·° אין ספק שבני העיר יכולין להתקין ביניהם חוקים והנהגות והם קיימין עליהן ומיהו דווק' לאותן שנקראין בני עירם אבל לבני עיר אחרת לא גם כי יהיה להם תביעה עליו דאי זה כח יש להם להסיע על קיצתו כיון שאינו מבני קהלם אבל בנדון זה צריך לעיין אם זה שבשא שם אשה כדון כבני עירם אם לאו לפי שאנו רואין שכל שיעש' מעשה מוכיח שהוא רוצה לקבוע שם דירה באותה העיר נקרא לאלתר מבני העיר אעפ"י שלא שהה עדין לשם כדתנן (ב"ב דף ח) אם קנה שם בית דירה הרי הוא כאנשי העיר לאלתר אף כאן אפשר לומר שהנשואין מוכיחין שהוא
ב רוצה להתיישב שם והרי הוא כאנשי העיר מיד: °ליתא שכל מי שקונה בית דירה בעיר אחרת מעשיו מוכיחין שרוצה לדור שם שאין רוב בני אדם קונין בית דירה אלא באותו

מקום

מקום שיש חפצים לדור אבל הרבה נושאים נשים במקומות שאין דעתם לדור בהם
מפני כמה סבות ואין הנשואין מוציאין כלל והיינו דגרסינן בתוספת' דכתובות
(דף קכח) גבי שלשה ארצות לנישואין וכו' כר"א בזמן שישא מיהודה ואירס אשה מיהוד'
מגליל ואירס אשה מגליל אם היה מיהוד' ואירס אשה מגליל כופי' אותה לצאת שעל מנת
כן נשאה אלמא אין הנשואין מוציאין קביעות המקום ולפיכך אם יהודה זה אינו מפני
שירם יכול לשאול להם בד' אחר וכש"ה אם יהוד' היה דר בכרך ונשא אשה בעיר דכוי ממש
כיהודה וגליל דעל מנת כן נשאה וכדאמרינן בתוספתא לענין יהודה וגליל:

יב שאלת זה לשונך אשה שמת בעלה ויש לה ולד שהצריכוה רז"ל להשהותה
כ"ד חדש כדאיתא בפרק החולץ (דף מב) ונתנה בנה למניקה
בחיי בעלה מי יכולה להנשא לאחר שלשה חדשי' שנתנו חכמים להבחין הזרע כי מצאתי
בנמוקי הר"ם מקוצי שכתב תשובת הגאון שאין קרי מינקת חברו אם נתנה בנה למינק'
ג' חדשים קודם מיתת בעלה והיא לא הניקה כלל בתוך הג"ח חדשים ע"כ: וגם הוא הביא
בשם רב אחאי זה לשונו גבי מעוברת חברו או מינקת חברו דהיכא דעבר ואכסיב או
קדש מפקינן לה בגט ע"כ לשונך: ובקשת להעמידך על דעתי ועל מה ראוי לסמוך
הלכה למעשה:

א תשובה אע"פי שאיני יודע סמך בגמרא לדברי הגאון ז"ל מ"מ דברים ברורים
הם בטעמן וכ"ש שהם דברי קבלה וכ"כ בטעמו של גאון ז"ל שכיון
שתקנה זו שתקנו חכמים בלא ישא אדם מינקת חברו מפני תקנת הולד היכא שאין
לולד תקנה אין לאסור אשה מלהנשא וידוע הוא בדרכיהן של נשים שכל שפוסקות קצת
זמן מהניק נפסק חלבן ואין ראויות עוד להניק והזמן הזה שקצב הגאון ז"ל אפשר שהלך
בו אחר רוב נשים שיש שנפסק חלבן בהפסק חדש ויש בהפסק ששה שבועו' ויש בהפסק
שני חדשים אבל אחר ג' חדשים סבר הגאון ז"ל שרובן נפסק חלבן ולא נשאר לאשה חלב
אחר הפסק ג' חדשים אלא לאחת מני אלף ולמה שהוא מיעוטא דמיעוטא לא חיישינ'
ולא עבדינן תקנתא ואפשר ג"כ שנסמך קצת לקצבת הג' חדשים להא דאמרינן בפרק
אע"פי (דף ס') לענין מעובר' שהולד נעכר לאחר ג' חדשים וכיון שזו פסקה ג' חדשים
בחיי בעלה אינה ראויה להניק בנה בשעה שמת בעלה אינה קרויה מינקת חברו ואין
לולד תועלת בעגונה זהו דעתי בתשובת הגאון ז"ל וכיון שהאיסור הזה אינו אלא
מדבריהם ראוי לסמוך על זו התשובה הלכה למעשה· והוי זהיר בדבריו דדווקא
בשנתנה בנה למניקה ג' חדשי' בחיי בעלה שאם לא עברו הג' חדשים בחיי בעלה אע"פי
שאחר מיתת בעלה השלימה השלשה חדשים ולא הניקה בהם אין זה בכלל היתר הגאון
לפי שזו בשעת מיתת בעלה היתה קרויה מינקת חברו לפי הזמן שקצב הגאון ז"ל·
וכיון שכן אסורה עד תשלום כ"ד חדש ודבר זה אין צריך לפנים ולא הוצרכתי לכתבו
אלא מפני הלשון שבא בשאלת' אשה שמת בעלה ונתנה בנה למניק' בחיי בעל' אם

מותרת לינשא אחר שלשה חדשים הזמן שכתבו חכמי' להבחין הזרע כי מצאתי בנמוקי הר"ש מקוצי ז"ל וכו' · ונראה מדבריך שאתה בוחר מדברי הגאון ז"ל שכל שנתנה בנה בחיי בעלה למניק' מותרת לינשא אחר שלשה חדשים וזה אינו אלא דווקא שפסק' מהניק את בנה בחיי בעלה ולא הניקה כלל תוך זמן זה שדעת הגאון שזו אינה ראויה להניק ואינה נקראת מינקת חברו ·

ומה שכתבת עוד

והוא גם הוא הביא בשם רב אחאי גאון זכרונו לטובה זה לשונו נשי מעוברת חברו או מינקת חברו והיכא דעבר וכניס או קדש מפקינן בגט מיניה הודעני במה נסמוך למעשה על זה לא ידעתי למה נתכוונת אם דעתך שדברי רב אחאי חולקין על תשובת הגאון ובקשת שאודיעך על מה נסמוך איני רואה שום מחלוקת בין שני הגאונים זכרונם לטובה כלל שתשובת הגאון היה לומר דבענין זה מותרת לינשא ודברי רב אחאי הם היכא שנשא באיסור וזה פשוט: ואם נתכוונת לומר אם ראוי לסמוך בזה על דברי רב אחאי דע שדברי רב אחאי מפורשין בגמרא בריש פרק החולץ (דף לו) היכא דעבר ונשא חכמים אומרין יוציא אמר רבא לדברי חכמים יוציא בגט אמר מר זוטרא דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפרישו ש"מ הרי מפורש דהיכא דעבר ונשא מפקינן לה בגט מיניה אבל היכא דקדש בלחוד אי אמרינן יוציא בגט אי לא דבר זה דקדקו עליו בתוספות והעלו דאפילו קדש בלחוד יוציא בגט כדברי הגאון ז"ל ·

יג **שאלתם** אשה מורדת על בעלה ומנעתו מתשמיש המטה בלא שום טענה בעולם אלא שאומרת מאוס עלי ואיני יכולה לשכב עמו מדעתי וגם איני יכולה להתייחד עמו בבית אחד אם נכוף לבעל להוציאה מיד לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה ותצא בלא כתוב' כלל ותטול בלאותיה בין נכסי' שהכניס' לבעלה ונתחייב באחריותם בין נכסים שלא נתחייב באחריותם כמו שכתב הרב מורה צדק בהלכות נשים לפי סוגית הגמרא או אם נתרה אותה פעם ושנים ויכריזו עליה ארבע שבתות ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטה או לא כפסה אותה בתקנת הגאונים' וגם בנדון שלפנינו לא שייך דין כפייה בזה שהרי הבעל רוצה לגרשה וראינו לרשב"א ז"ל שכתב בתשובה זה לשונו · אבל האומרת מאיס עלי מבקשים ממנה שתהא נותנת דעתה עליו ותתפייס לו ואם לא רצתה מפני שלבה אונסה שלא תתפייס

לו. אין מבריחין אותה לעמוד אפלו לשמשו ואין מכריזין עליה כלל אלא ממתינין לה יב חדש אם חזרה בה תוך יב חדש מוטב ואם לאו לאחר יב חדש הפסידה כל כתובתה וכל נדונייתה וכ״ש מה שכתן לה והוסיף לה מדעתו בכתובתה ואם רצה מוציא אותה בגט אחר יב חדש ויוצאה בלא כלום אבל אם יש עדין בידה או ביד בעל מהבגדים והתכשיטין שהכניסה לו בנדונייתה וקדמה היא ותפסה אותן, אין מוציאין מידה וזהו מי שגרש׳ אחר יב חדש ואם גרשה תוך יב חדש נותן כל כתובת אבל מה שהוסיף לה איכה נוטלת שלא הוסיף לה על מנת שתטול ותצא ע״כ לשון התשובה ובקשת שאעמידכם על דעתי הלכה למעשה:

תשובה אם באתי לכתוב כל פרטי הלכות מורדת יאריך הענין אבל אמרתי אגלה אזנכם במה נחלקו הראשונים הוו יודעי׳ שדעת הר״ס ז״ל כמה שאומר דאומר׳ מאיס עלי כופין אותו להוציא הוא נתלה במאי דאמרינן בגמר׳ אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה: ודעת הר״ז ז״ל לומ׳ לא כפינ׳ לה שתעמוד תחתיו עד שתכלה כתובתה כמו שאנו אומרים במורדת אלא כופין אותו לגרש לאלתר·

א וכן פרשוה ג״כ קצת מרבותינו הצרפתי׳ בתוספותיה׳· ודבר זה לא הסכימו עליו גדולים האחרונים׳ אבל דחוהו בראיות ברורות וכן רבינו תם ז״ל דחהו בתוספות· והסכמת׳ היא דלעול׳ אין כופי׳ הבע׳ להוציא וראיותיהן לא הוצרכתי לכתוב אליכ׳ כי תמצאו׳ בארוכה בחדושי הר״מבן ז״ל והר״שבא ז״ל בהלכות מורדת· בזה נתלה החלוק שבין הר״מבן ז״ל שכתב כופין אותו להוציאה ודברי הר״שבא ז״ל שכת׳ ואם רצה מוציא אותה בגט דמשמע רצה דווקא אבל לא רצה אין כופין: ולענין מעשה ראוי לסמוך על הסכמת האחרוני׳ כזה שהיא להחמיר בשל תורה ויש בין דברי הר״ס

ב ז״ל ודברי הרשב״א ז״ל חלוק אחר שהר״מבן ז״ל כתב שהאומר׳ מאיס עלי נוטלת בלאותיה הקיימין ולא חלק בין תפסה ולא תפסה· והר״שבא ז״ל כתב וקדמה

ג היא ותפסה אין מוציאין מידה: משמע הא לא תפסה הפסידה: ולכתוב לכם על מה נסמך כל אחד מהם ז״ל לפי דעתי· הר״מבן ז״ל פירש זו שאמרו בפרק אע״פי (דסב) כלתיה דרב זביד איתרדא הוה תפסא חד שירא פי׳ מעיל דמסקינן עלה בגמרא השתא דלא אתמר הלכתא לא הכי ולא הכי דתפסא לא מפקינן מינה דלא תפסה לא יהבינן לה במורדת כפשיטא· וכן מוכיחין דברי הר״ס ז״ל שכתב וה׳ החלוק

ד בין תפסה ללא תפסה בחבורו בדיני מורדת וסבור הרב ז״ל דדווקא במורד׳ יש חלוק בין תפסה ללא תפסה שפסידה אבל האומר׳ מאיס עלי אפילו לא תפסה לא הפסידה וטעמו של דבר לפי שהמורד׳ איכה מבטלת מיד תנאי אישות שבינו לבינה אבל כל הפסד׳ היא שכנעה דוכרי׳ כל שבת ושבת מעיקר התקנ׳ ולפיכך כיון שקכסוה שתפסיד ז׳ דינרי׳ בכל שבת דין הוא שיה׳ זה הפסד׳ מוטל על כל נכסי׳ עד שדעת קצת המפרשי׳ הוא שזה הפסד הזה מוטל אפילו על נכסי מלוג שלה וכאלו הבעל מרווח על כל נכסיה

או דיבורים בכל שבת ושבת ולפיכך דין הוא שנאמר בבלאותיה הקיימים שאם לא
תפסה אותם הפסידן אבל האומר' מאיס עלי אין עשויה כן שאין הבעל מרויח עליה
דבר קנוס כדי שנאמר שיהא ריוח הבעל והפסד האש' מוטל על כל נכסיה אלא הרי
היא מבטלת תנאי אישות מיד והפסידה כל מה שיש לה על הבעל אבל מה שהוא שלה
כגון בלאותיה לא הפסידה דהויא לה כההיא דאמרינן סוף פרק אלמנה ניזונית
(קא) זכתה לא הפסידה בלאותיה הקיימים דאם היא זכתה בליה מי זכו· ולפיכך
ה כתב הר"ס ז"ל שתטול בלאותי' ולא חלק בין תפסה ללא תפסה· אבל הר"שבא ז"ל הולך
בדרך האחרונים ז"ל שפירשו זו של בלתי' דרב זביד באומר' מאיס עלי ולפיכ' יש חלוק בין
תפסה ללא תפסה שאלו מורד' דאמרה בעינ' ליה ומצערנ' ליה אפי' תפס' הפסיד' ואף
בזו נראין דברי האחרונים עיקר· הנה פרשתי לכם במה נחלקו הסברות והלכה
למעשה ראוי לסמוך על הסכמת האחרונים על הדרך שכתב הרש"בא בתשובתו·
עוד אגלה אזניכם במה שבא בשאלתכם זה לשונכם: או אם נתרה אותה פעם
ושתים ויכרוזו עליה ד' שבתות וכו' ורואה אני דבריכ' שנתחלף לכם דין מורדת לדין
ו האומרת מאיס עלי כי מעולם° לא הוזכרה שכרוזה באומרת מאיס עלי ובגמרא לא
הזכירוה אלא גבי מורדת והטעם בזה לפי שזו האומרת בעינא ליה כיון שאינו מאוס
עליה אפשר שתתביים ותחזור למוטב אבל אומרת מאיס עלי אין מכריזין עליה שאין
הפתס אפילו בכמה הכרזות לא תחזור בה דלמאיסותא לית סברא: ודעו עוד
ז שהאומרת מאיס עלי שדנין אותה ע"פ המשפטים האלה דווקא באומר' מאיס עלי
ואיני רוצה בו ולא בכתובתו אבל האומרת מאיס עלי ורצה אני להתגרש וליטול
כתובה חוששין שמא עיניה נתנה באחר וחזר דינה לדין המורדת וכן פר"שי
ז"ל שם בכתובות (דף סג) גבי היכי דמיא מורדת דאמרינן בעינא
ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כפינן לה: וכתב רש"י
ז"ל שם היכי דמיא מורדת דכופין ופוחתין לה מכתובתה דאמרה בעינא ומצערנא
ליה שיש לכופה על ידי פחיתות כתובתה אבל אמרה מאיס עלי לא הוא ולא
כתובתו בעינא לא כייפינן לה· ע"כ· הא באומרת רוצה אני להתגרש
וליטול כתובה כופין אותה על ידי פחיתות כתובתה כדין המורדת· וכן דעת
הרש"בא ז"ל בתשובה הילכך בנדון שלפניכם אם היא אומרת מאיס עלי ואיני חפצה
לא בו ולא בכתובתו תדונו אותה כדין האומרת מאיס עלי ואם רוצה להתגרש וליטול
כתובה תנו לה דין מורדת ודיני המורדת לא הוצרכתי לכתוב אליכם שכבר כתבן
הרש"בא ז"ל באותה תשובה שהזכרתם לנו אחריו: אגרמו"כעי:

יד **שאלת** שמעון שנשא אשה וכתב שיור ליורשי' וזה לשונו שאם שמא חו' תפטר
אשתו זו הנזכרת בחיי בעלה ולא ישאר לה ממנו ולד של קיימא זכר
או נקבה שיחיה שלשי' יום שאחזיר לה או לבאי כחה ממעון הנדוניי' סך פלוני ואחר
כך מתה אשתו של שמעון הנזכ' ונשאר אחריה בן חמש שנים שחיה אחריה ט"ו יום

יורש האשה טוען שיש לו לשמעון להחזיר בך ממון השיור ושמעון טוען שכבר נשאר לו ולד של קיימא ואין לו עליו כלום הדין עם מי·

א תשובה° כ"ל ברור שהדין עם הכתבעשהרי נשאר לו ממנה ולד של קיימ׳ שחיה שלשים יום כי אין הכרח בלשון שירנה לומר שיחיה שלשים
ב אחר מיתת אשתו° דאע"ג דבפ׳ אלו נדרים (דף פא׳) מוכח שהאוסר על עצמו דבר פלוני אם יעשה כך זמן האיסור איכו מתחיל אלא לאחר שיעשה אותו דבר והראיה מדאמרי׳ התם היכי קאמ׳ אילימא דאמר׳ קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות העולם עליה והקשה שם הרש"בא ז"ל מ"מ הרי הוא אסור באכיל׳ פירות מעתה וכדרב יהודה דאמ׳ בריש פרק ואלו מותרין (דף
ג יד) °קונם עיני היום בשינ׳ אם אישן למח׳ אל יישן היום שמא יישן למחר דבתנאי׳ לא מודבר הכא כמו לא תאכל היום שמא תרחץ למחר ונמצאת עובר׳ באכיל׳ הפירות
ד למפרע· ותירץ° דבל האומ׳ קונם פירות עלי אם אעשה כך איכו אוסר על עצמו אכיל׳ הפירו׳ אלא מזמן שיעבור תנאו ואילך אלא א"כ אסרם על עצמו בפירות מעתה· ואולי יעלה על דעת ללמוד כדון שלפניכו משם שכמו שאכו אומרים שאין זמן האיסור מתחיל אלא אחר שיחול אותו יום שהתנה עליו דודאי האומרת פירות עלי שלשי׳ יום אם ארחץ אין השלשי׳ יום כמנין אלא אחר חלות היום שרחץ שכמו שאכו אומרים באיסור עצמו שאיכו מתחיל אלא אחר חלות היום כך הדין בעצת׳ לאסור זמכי משלשים יום ואולי יבא אדם לדמות שכמו שאותו זמן משלשים יום איכו מתחיל אלא לאחר חלות היום שהוא הרחיצה כך זה הזמן משלשים של ולד זה לא יהא מתחיל אלא לאחר חלות היום שהוא מיתת האשה ואין הכדון דומה לראיה שאף על פי שאותו דין מוכרע מאותה סוגיא ועוד יש לו עליו ראיות ברורות ופשוטות מדתכן בפרק מי שאחזו (דף עו) הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן עד שכים עשר חדש ומת בתוך שכים עשר חדש איכו גט ואמריכן במי התם אם מת כלאחר מיתה דמי·
ה אפי׳° הכי אין להוכיח משם אלא שכל שתלה דבריו על דרך תנאי קודם ודבר כמשך אין הכמשך חל ולא מתחיל עד שיחול הקודם אבל אל והל׳ יום איכם בדבר הכמשך כי הכמשך הוא להחזיר ממון הכדוכייא סך פלוכי ואלו השלשי׳ יום הם בתנאי הקודם שהתנ׳ על הדרך הנקרא תנאי מדובק שהתנה שאם תפטר אשתו ולא ישאר ממנה
ו ולד שיחיה שלשים יום· °ולפיכך כל שנשאר ממנה ולד של קיימא שחיה שלשים יום אע"פי שלא חיה אחריה ל׳ יום הרי לא בתקיים תנאו: ואין ליורשי האשה זכות בשיור כלל שאפילו היה הלשון מסופק הוה ליה בעל ודאי ויורשי האשה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וכאותה שאמרו ביבמות פרק החולץ (דף לו) ולפיכך הדין עם הכתבע:

ט ו שאלת כהור אחד שמו בלשוכן אבונגוד"א די בלאכ״ש כשא אשה בת אחי אביו שמו אברא"ם וכן דיבלא"ש בים היו שכיה׳ מאושטלריק ובעת כשאה הוא

שעוד הגוף עדיין לא בא באכסים והיא גבוהה קומתה. אם לשבת זה: אם לשבת אמות
הילדים ואם לשתי השבות יחד כפלה מרובה בין שניהם ורב זמנם היו במסתר פנים
מיום שבאו זה לזה ולפעמים קרוביהם היו משלימים בין שניהם ישובו לכסלה ולשלומ״
למוקש כפי המדומה מיד הבחור רב שבת המריבה והבחו׳ זה ימים ללאותו למריבותי׳
והיותו חושש פן אוהביה יפתוהו ויוכלו לו לגרשה נשבע לבלתי יגרש אותה זולתי
בהסכמת שלשה אחד מהם אכנוגול״ה אינך אשר הוא היום בארץ מרחקים. ועוד
אסר עצמו בכל פירות שבעולם חוץ מפת ומים אם יגרש שלא ברשות הנזכרים. ועוד
שב לעשות ככה פעם אחרת ותלה שבועתו ואסורו באחרים או בקודמים כפי אשר
תראה רבינו בשטר קבלת העדויות שיש בידו מזה עד שאחד מן העדים שהיו במעמ׳
השבועה והאיסור היה מעיד שאיור באיסורו שכל פעם ופעם שישאל ויותר מהאיסר
שיחול עליו פעם אחרת וכן לעולם. אבל הבחור מכחישו מזה לפי האמור.
בעת פתוהו לגרש וכתפתיה השיאוהו וכיסת קירקשו בזוויה וכתרנה. ואותן שתלה
לו נדרו בהם כבר נתנו לו רשות זולתי אכנוגול״ה אינ״ך לפי שהוא רחוק רחוק מי
ימצאנו כא לישאל על שבועותיו ונדריו ורוצ׳ לגרש על זה ונשבו על מדי ישבו לשפט רפו
הספקו׳ מהם חוששין להתי׳ השבוע׳ לפי שהית׳ לפני רבים ועל דעת רבים דק״ל דנדר
שהוד׳ על דעת רבים אין לו הפר׳ אלא לדב׳ מצוה והכא מאי מצו׳ איכא אדרב׳ השבוע׳
היתה לדבר מצוה שלא לעבור על דברי חכמי׳ שדרשו מדברי הקבלה שנאוי המשלח
מדכתיב (מלאכי ב׳) כי שנא שלח לפי שזו אשתו ראשונה היא שמזבח מוריד עליו
דמעות וכדאיה בשילהי גיטין (דף צא) וכל הנשבע לדבר מצוה אין לו הפרה
וכדאמר׳ בפרק השולח (דף לה) וצריך לפרוט את הנדר ואמר רב פפא משום
איסורא ואפילו נשבע שלא לעבור על דברי חכמים אין לו הפרה וכדמוכח בירושלמי
מההיא בר נש דנדר דלא מרווחא. אלו הן החששות שחששו בענין היתר השבועות
ולענין האיסורין אין מקום להיתרם עד שישאלו והוא אחר כתיבת הגט. והנה
קרובי הבחור רוצין גלוי דעת החכמים שיתירוהו לאחר כתיבת הגט שאלמל׳ כן לא
היה מגרש ושישאר אסור בפירות העולם. לפיכך יש לחוש שמא לאחר כתיבת
הגט לא ימצאו פתח או חרטה יספיקו להתירם ונמצא זה אומ׳ אלו הייתי יודע שכן
אפילו נותנין לי כל ממון שבעולם לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל וכדאמרינן בגיטין
(דף מה) גבי המוציא אשתו משום שם רע אלא א״כ כאמר כנו שיודיעוהו קודם
כתיבת הגט הוי גומר ומגרש אפילו לא יתירוך ואם יגרש איהו דאפסיד אנפשיה.
עוד חוששין בענייני פתחו וחרטתו שלפי הנראה אין לו חרטה דמעיקרא שהרי אנו
אומרים לו מאן אומרך דאיתרת מאן איפיסך דאפיסת אינכר׳ הוו ווזי דקרקשו לך
א״כ אין ספק שרנה בנדרו ומכאן ואילך הוא שרנה בהיתרו וזו אינה חרטה וכדמוכח
מההיא דבעי׳ כדור או חלוף שמא מה שנשבע ונדר עשה כן כדי שלא יעלה על דעתה
שיוכל לגרשה ומתוך כך תתפייס׳ אליו שרוצה אשה בקב וכו׳. ונשראה שלא הועיל
בלום והפיסה ולא אפייסה ויותר משנשבע שנים בתם כי נשבע ונדר ונתחרט חרטה
מעיקרא

שעקרה ועכשו רוצה לגרש' כדי לקיים מצות פריה ורביה עם אחרת בת מזלו שתקש
לו מן השמים :

יג עוד שאלת הנשבע שלא לעשות דבר פלוני של רשות אלא ברשות או בהסכמ' פלונ' ופלונ' אם נאמר שיהא דינו כמי שנשבע על דעת רבים וכל שלא יסכימו הם בדבר ההוא אין חכם יכול להתירו אלא לדבר מצוה כדין נדר שהודר על דעת רבים או אם נאמר שיוחד שלא אחד בעת שהוא נשבע על דעתם הרי לא כללם בעיקר קשר שבועתו ולא תלה היתר' בהם כל זמן שלא ירצה לישאל ובן במי אם תמצא לומר על דעת רבים אם כתבו לו רשות שנים מהם ונשאר אחד שלא נתן לו רשות אם יכול לישאל מאחר שלא נשארו רבים שיהיו צריכים להסכים בהיתרו ונאמר בזה סוף דינא כתחלת דינא כאם שאם נשבע על דעת אחד יכול להשאל כך בשלא נשאר אלא אחד מהשלשה שיכול להשאל· ומה שכתבתי למעלה שהשבועת הבחור היתה על דעת רבים הוא אם נאמר שהאומר שלא יעשה כך אלא ברשות פלוני ופלוני' ופלו' שיהיה זה כנשבע על דעת רבים או כנשבע בפי' על דעת רבים וכמו שנראה מקבלת העדות:

יד עוד שאלת מי שנשבע או אסר על עצמו שלא יעשה דבר פלוני אלא ברשות אדם ידוע אם נאמר שהוא כמו המודר הנאה מחברו שאין מתירין לו אלא בפניו לפי גרסת הירושלמ' שהטעם מפני הבושה וכמו שאין מתירין אלא מדעתו היכא דודאי להנאתו הוא הכי נמי כשאמר שלא ברשות פלוני נחוש שמא להנאתו הוא אחר שפרט שמו או אם נאמר אחר שאין הנדר או השבועה מדב' שנוגע לאותו פלוני אעפ"י שאמר אלא ברשות פלוני אין לחוש שמא להנאתו הוא לפי שמעולם לא נתכוין זה אלא ליטול רשות ממנו לתועלתו של הנודר ·

תשובה תחלה צריך לבאר שאין שבועה זו לקיים את המצוה ושלא לעבור

א עליה דמאי דאמרינן (גיטין דף קא) כל המגרש אשתו ראשונ' מזבח מוריד דמעות הא ברוצה לעמוד תחתיו והוא משלחה בעל כרחה כמו שאמר הכתוב (מלאכי סי' ב') על כי השם העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדת בה והיא חברתך ואשת בריתך· אבל בנדון שלפנינו שהיא אינה רוצה לעמוד בקשוה למתקה ולשוא צרף צורף אין בדבור עבירה בגרושיה דבכל כה"ג גרש לן ויצא מדין והכי אמרו אבל אמרה מאיס עליגלא כייפינן· וגם מי שסובר דאדרבא כייפינן ליה ואעפ"י שסברא זו דחוייה מ"מ הדבר פשוט שאין בכוונה בזה בדבור עבירה בכל כדי

ב שנכחוש שלא להתיר השבועה מטעם זה· ומה שחששו עוד שלא להתירה מפני שעלה בדעתם לומר שמא כיון שנשבע שלא לגרש אלא בהסכמת פלוני ופלונ' ופלונ' הרי הוא כמי שנשבע על דעת רבים גם זה אין לו מקום לחוש לפי הנראה מדברי

הראשונים

ג הראשונים ז"ל • דטעמא דעל דעת רבים אין לו הפרה הוא שכיון שצרף דעת הרבים
לדעתו איכו יכול לישאל שהיאך יאמר אדעתא דהכי לא נדרי אע"פ שהוא לא היה דעתו
בכך שמא אין דעת הרבים מסכמת לדעתו ובחרטה כמי ה"ה והוא הטעם ולפיכך אמר
ר"ת ז"ל דכי אמרינן דעל דעת רבים דלדבר מצוה יש לו הפרה דווקא כי ההוא מקרי
דרדקי שעל דעתם הודר ועל דעתם הותר לפי שיצא הפסדן בשכרן באותו דבר עצמו
אבל משו' מצוה אחרת אין לו הפרה כיון דעל דעת רבים נשבע דמנא לן שכך היא
ד דעתם משעה ראשונ' להתחרט משו' מצוה ° וא"ת יהו כשאלו' איהו לאיס' עליה
שובה' שליח ולא למישרי ליה הילכ' אין חרטת' כלו' להתי' לו כמו שתמצא זה במשפט
החר' להרמב"ן ז"ל ובקדושי גיטין שלו • ולפי הדברים הללו הרי הדבר ברור שאין
לו עני' בכדו' זה שנודר זה לא שתף דעת רבי' לדעתו בעיקר נדרו אלא לומר שיוכל
לגרש מדעת' ובודאי שאני מסתפק בטע' זה הכרא' מדברי ר"ת ז"ל שאם כדבריו
ה ° לאוי אצטרי' בעל דעת רבים לג' כמו שכתבו הראשוני' ז"ל בסוף פר' שבוע' שתי'
בתרא אפילו בב' כמי או בא' בימא שאין לו הפר' שהרי צרף דעת אחרי' לדעתו ולאיס'
ו שויה שליח אבל לא למשרי אלא אכי בדקק להעמיד דבריו לומ' שאלו פירש ° בעל דעת
אח' או שנים לומ' שהוא רוצה לשתף דעת אחרת עם דעתו אין הכי במי דעל דעת
היחיד כעל דעת רבים אבל באמרו על דעת סתם הוא דאיכא לאפלוגי שאם אמר
דעת אחד או שנים אין כוונו אלא באומ' על הכת שלא ימחה וכמו שכתב הרמב"ן
ז"ל במשפט החרם שלו • ואין הכוונה לשתף דעה אחרת לדעתו אבל כשנדר על דעת
רבים מתוך שאין הרבים רגילין להתאסף ולמחות אנו מפרשים דבריו שכיוון לשתף
דעת אחרת לדעתו ולפיכך אין לו הפרה • ומ"מ בין שתאמ' לדברי ר"ת ז"ל או
שתאמ' דהכי קים להו לרבנן שכל נדר שנתחזק' בעל דעת רבים שאין לו הפרה כל
ז זה אין לו ענין ° אלא בשתף דעת הרבים בעיק' נדרו אבל זה לא שתפם להחמיר
עליו אלא להקל עליו שאם לא התנה בכך לא היה רשאי לגרש בשום פנים אלא א"כ
יהא נשאל ורצה לשייר לעצמו שאם יתירוהו אותם בני אדם שיהא רשאי ולפיכך אין
לחוש בנדון זה לא מטעם שנעשה לדבר מצוה וכמו שכתבנו למעלה ולא מחמת
ח דעת רבים כמו שכתבתי עכשיו • ° ועל מה שתמכתם עוד מטעם המודר הנאה
מחברו אין מתירין לו אלא בפניו כמו שנשאל משאלך האחרונה אף בזו נסמכתי
להתיר שכבר ידעת מה שאמרו שם קצת המפרשים ז"ל דדווקא להנאתו אבל שלא
להנאתו מתירין ובנדון זה הדבר מוכיח שלא היה להנאתו כל אכונל"ה אינך •
ט ועוד ° שגם בנדרים יש מי שגורס המודר הנאה מחברו בפניו אין מתירין לו
אלא בפניו משמע דהא שלא בפניו מתירין אותו אפילו שלא בפניו ושמכתי
לפי גרסא זו מפני שאמרו בירושלמי דנדרים בפרק השותפים והביאוהו בתוספות
י גיטין מתוך כלשון הזה ° המודר הנאה מחברו בפניו אין נשאל לו אלא בפניו שלא
בפניו נשאל לו בין בפניו בין שלא בפניו רבי יהושע בן לוי אומ' מפני החשד רבי יוחנן
אומ' מפני הבושה ואתא כהלין פלוגא דתניא יום הכפורים צריך לפרט מעשיו

דברי ר' יהודה בן בתירה ר' עקיבא אומר אין צריך לפרט את מעשיו פירו' מפני
הבוש שמתבויש בפניו כמה שנדר הנא' ממנו וכן מפרט מעשיו מפני שיתבויש בחטאיו
ומאן דאמר מפני החשד פירוש שלא יחשדוהו שעבר על נדרו ובהך נמי לא
יפרוט נמי מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות ע"כ לשונם · והיא שיטה מחוור'
אף על פי שאינה מסכמת עם מה שכתבתי בפרישתי מנדרי' לפי שכתבתיה על פי
ספרינו ועדין לא באו לידי התוספות מסו"ך אפשר שאתקן שם מעט ואודיעב' מעתה
הרי אתם רואים בבירו' שכל שלא בפניו נשאל ומתירין לו ואין חוששים לא מפני הבוש
ולא מפני החשד ומעתה אין לחוש בהיתרו לא מפני טעם דבר מגונה ולא מפני טעם
דעת רבים ולא משום אין מתירין לו אלא בפניו · ועל מה שבא עוד בשאלתך שאחד
מן העדים העיד שאמר באיסורו שבכל פעם ופעם שישאל ויותר מהאיסור שיחול עליו
יא פעם אחרת וכן לעולם · °אף על פי שהדבר ברור שאין לחוש בשביל זה דהוה ליה
על אחד בהכחשה כמו שנראה מספר קבלת העדות שהבחור א"ר אוכי וודעכעבין
כל פעם ופעם והכחי' מאכבוכנוד"אה איבק בפעם השנייה ועד אחר אמ' שכמדומה
לו שהזכיר את אכבוכנ"ודאה איבק שעדותו בשמא הוא ובאולי לאחר זמן ובא הקול
או העד שעבשו מדבר בשמא ודבר בברי' ותחושו באיסור פירותיו של זה אמרתי
אגלה אזניכם אהיה אני דן לפניכם שאני אומר שאפילו אמר כן נשאל ומתירין לו ·
יב °לפי שאיני רואה מקום לחוש שלא יהא יכול לישאל אפילו אמר פעם ופעם וכן לעולם
שלא מטעם שנאמר שאיסו' הפעמי' האחרונים איננו חל עד שיהא נשא' וכן אחר כל פעם
ופעם וכיון דקיימא לן דאין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר ואי אפשר שלא ישאר או
זה נדר שעדין לא חל נמצא שאי אפשר לחכם להתיר וזהו מה שיש לחוש בזה:
ולואי שאלו היו נדרים חלוקין הכי נמי אבל זה איננו אלא נדר אחד דהא קיימא לן
בפלוגתא דהני תנאי חמשה תובעין אותו בפרק שבועת הפקדון (דף לו) כרבי שמעון
דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד וכן נמי בנדרים (דף סו) בפרק פותחין
לזה קרבן ולזה קרבן פתח לכל אחד ואחד אוקימנא כרבי שמעון ·
מעתה בין לדברי מי שפוסק כרבי שמעון בין לדברי מי שפוסק כרבי יהודה דאמר
התם פרק שבועת הפקדון שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת אין מספר
הנדרים אלא כמספר הקונמות שהזכיר או כמנין שהזכיר ולא לך ולא לך ודומה לו
בנדון זה מה שאמר בכל פעם ופעם. ובמנאו כאן ארבעה נדרים אחד קונם אם אהי
נשאל · שנים וכן בכל פעם · שלשה ופעם · ארבעה וכן לעולם: אבל יותר
מזה לא שאף על פי שוכן לעולם כולל לאין תכלית אי אפשר שיתרבה הנדר מחמת זה
וכמו שכתבתי ולפיכך כל שבותר ושנה ושלש אי אפשר שיהא כאן נדר אחר שלא חל
אלא כל נדרין חלו וחכם יכול להתירו דאכן לא אשכחן אלא שאין חכם מתיר אלא אם
כן חל הנדר ונדר זה כבר חל אין כאן שום נדר שלא חל אף על פי שמקצת איסורו של
נדר עתיד עדין לחול החכם עוקר הנדר הוא עוקר מכבר חל ואינו מתיר האסור
בדי שתאמר עדיין לא חל שמא תאמר לא כי אלא כיון שיש בו חלק אסור שלא חל איננו

ויכול

יכול להתירו ליתא מדאמרינן בפרק אלו הלוקין (דף יז) תנן התם הכוטל אם על הככי וכו' ואמר רבי יוחנן אכו אין לכו אלא זאת ועוד אחרת ומסקי' אלא זאת ועוד אחרת אהא אבל אוכם לא אומר דאמרינן על דעת רבים אין לו הפרה לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי וגם תראה מקודם שהתלמוד אינו מונה שום דבר שהמדיר אשתו לא יוכל לישאל על נדרו

יג ולהחזירה ואם אותה מסכחת לה כגון שהדירה וכן אחר כל פעם ופעם שישאל עליה אלא ודאי היינו טעמא דלא מסכח הכי מפני שאי אפשר שלא יהא קצבה לנדריו ואחר שיהא נשאל על כל אותן פעמים שהזכיר מותר להחזירה שאי אפשר לכלול פעמי' שאין להם תכלית בלשון וכן לעולם מן הטעם שכתבתי: שאי אפשר לך לומר התם שאני מפני שהוא לדבר מצוה שאין חלוק בין דבר מצוה לדבר הרשות דאם אין הכל חל היאך כתירנו מנו' מצוה הא ודאי ליתא אלא על כרחין כדאמרן שאי אפשר לנודר לידור אלא נדרים ידועים ולא שאין להם תכלית ואכם יכול להתירן וכפי מה שכתבתי ולפי זה צריך לומר דהאי דאמרינן בסוף נדרים (דף נא) קונם שאיני נהנה לפלוני ולאי שאשאל עליו נשאל על הראשון ואחר כך ישאל על השני דאליבא דרבי שמעון היינו דווקא באומר קונם שאיני נהנה לפלוני וקונם לאי שאשאל עליו והתם בקיט לה כר' יהודה: אי נמי בקיט לה סתמא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהתם לאו בההוא דינא עסיק: מעתה אין לחוש כלל בכדון זה אף לפי דברי העד שהעיד וכן לעולם כל שהותר במנין אותן פעמים שהזכיר קונם פירות וכו' א' וכן בכל פעם ב' ופעם ג' וכן לעולם ד' כיון שעשינו בנדון זה כמו שאכתוב בסמוך

יד אליך: ומה שחששו עוד בענייני פתחו וחרטתו דאין חרטה דמעיקרא וכמו שבא בשאלת' כבר בדקנוהו ויר דנו לסוף דעתו כמה פעמים והעיד על עצמו שאלו ידע שלא תתפייס לא היה נודר ושהיא חרטה דמעיקרא ומעתה נסתלקו ספיקות וספקי

טו ספקו' מנדון זה ועתה אודיעך הסדר שנהגנו בענייני גליבו את אזנו שדעתנו במתנא פתח לאיסוריו ועם כל זה החרמנו עליו אע"פ שלא היינו צריכי' ואם הוא רוצה לישאל על שבועתו ושישאל אחר כן באיסורו אם כמלך שלא להתירו או שמא יבא לב"ד ויאמר

יז לא היה היתר לנדרו ואם יגמור ויגרש עם כל אלו החששו' ונמר ונשאל וגרש אחר כן התרנוהו מהאיסורין פעמים רבות כמו שערכנו שאמר וכן בכל פעם ופעם ופעם ופעם וכו' מעתה אין שום חשש בענייננו שאפילו יבאו עדים ויעידו שהוא אמר אלף פעמים וכן בכל פעם ופעם או שהוא עצמו יודה בכך כיון שבשעה שנשאל לא היה זכור שיהי' נמשך איסור פירות מזה אין חשש בענייננו דהוה ליה כאומר שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו ואכל את הראשונה בשוגג ושנייה במזיד דפטור ומותר:

יח **שאלת** ראובן הלוה לשמעון מעות וכתן שמעון משכונות לראובן ושוות המשכונות יותר מכדי הסך מההלואה ובאו גוים בביתו של ראובן ושללו כל ביתו ובתוך השלל בזזו אותם המשכונות של שמעון ואין לאל כיד ראובן להצילם ולא נאבדו בפשיעתו כי גם אשר לו בזזו אם יש לשמעון תביעה לפרוע

אליו מה ששוות המשכונות על סך ההלואה ואם אין לשמעון תביע׳ על ראובן כאשר לא כאכדו כפשיעתו אם יוכל ראובן לתבוע מעות ההלואה לשמעון כי הוא טוען פי גם על אמונתו הלוהו וגם אם לא הלוהו על אמונתו כי כאולי כאשר היו המשכונות ביד ראובן אם ותלה פניו שמעון להפקידם אליו או יום או יומי׳ ואבה ראובן שמוע לו אם יוכל לשמע׳ כי המשכונו׳ יאבדו לשמעון ויתחייב לו מעות ההלואה הדין עם מי:

יט עוד שאלת ראובן השאיל לשמע׳ ספר אחד ושמעון הניח בידו ספר אחד להיו׳ בידו משכון או זכרון כאשר כוהגים תמיד לעשו׳ כן ובאו גוים בביתם של ראובן ושמעון ושללו אותם הספרים עם כל אשר להם לימים החזירו לראובן הספר ההוא אשר הוא משכון בידו ושמעון תובע אותו שיחזיר אליו ספרו ואם אולי ימצא הוא ג״כ ספרו יחזירנו לו כי לא בפשיעתו כאבד הספר וראובן טוען כי כאשר יחזיר אליו שמעון ספרו יחזיר אליו הוא ג״כ הספר הזה הדין עם מי:

כ עוד שאלת ראובן דר בעיר לארי׳ דאה והשאיל לקהל ברגלונה כוס של כסף כי הם צריכים מעות ולא ימצאו איש שילווס כי אם על משכונות של כסף ובאו פני ראובן להשאיל להם הכוס וכן עשה וכתבו אליו משכון הכוס כנגד נמר שוה הכוס או יותר וגוים שללו ביתו של ראובן ושללו הכב׳ ההוא בתוך השלל וקהל ברגלונ״ה תובעין אליו שיחזיר להם הבגד ההוא והם יחזירו אליו כוסו וראובן טוען שכיון שלא בפשיעתו נאבד כי גם אשר לו בזזו שעליהם נאבד וגם תובע אליהם כוסו אשר הוא בידם הדין עם מי:

א השובה׳ בשאלה הראשונה ובשלישית הדין עם ראובן ותשובתן שוה דקי״ל הלוהו על משכון שומר שכר כסתם מתניתין בפרק

ב השוכ׳ את האומני׳ (דף פא) וכיון שכן לא מיחייב מלוה שהמשכון בידו אלא בגנבה ואבד׳ בין משכנו בשעת הלואתו בין משכנו שלא בשעת הלואתו וכן דעת הרב אלפסי ז״ל בפרק השוכר את האומני׳ ואעפי שיש מן הגאונים ז״ל שחלקו עליו במשכנו שלא בשעת הלואתו מדאמרינ׳ בשבוע׳ (דף מד) בסוף פרק שבועת הדייני׳ אלא במשכנו שלא בשעת הלואתו דכולי עלמא איתלהו דר׳ יצחק וסבירא להו דמיחייב מלוה אפילו באונסים משום דקני משכון וכר׳ יצחק לא נחלקו אלא במשכנו שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו ודברי הגאוני׳ פה אחד דהוי שומר שכר דאיב׳ דהבר׳ השולח (דף לו) משמע דהא דר׳ יצחק לא שנא׳ בשעת הלואתו ולא שנא שלא בשעת הלואתו אם בשעת הלואתו דכשע׳ הלואתו לא מהוי׳ טפי משומר שכר דמתניתי׳ הוא בהדיא׳ הלוהו על המשכון שומר שכר הילכך לא מיחייב אלא בגנבה ואבדה אבל

ג באונסים פטור· הילכך בנדון שלפנינו שהמשכון שביד המלוה שאבד באונסים חייב הלווה

הלוה לפרוע מעותיו והמלוה פטור מלשלם · וכי תימא ה״מ בידוע שאבד באונס
אבל° כשאין ידוע מצי אמר ליה לוה למלוה אנא לא ידענא דבאונס משכוני דלמא אכלתי
בכך א״כ אתה מכרתו ולקחת דמיו וכל כמה דלא מהדרת לי משכוני לית לך גבי ולא
מודי · וכיון שכן הוה ליה כלוה טוען ואנא לא ידענא דאית לך גבאי מודי דכיון דאי
ידענא דאיתי׳ משכון ביד מלוה לא מייפינן ללוה לפרוע חובו עד דמהדר ליה משכונו
כי לא ידעינן נמי לית לן לאכפייה ללוה דדלמא משכוניה ביד מלוה הוא · הא
ליתא מדתניא בפרק האומני׳ (דף פב) ובפרק שבועת הדיינים׳ המלוה את חברו
על משכון ואבד המשכון ישבע ויטול מעותיו · אלמא דמלוה נאמן בשבועה כדין
השומרים דכיון דמשתבע מייפינ׳ ללוה לפרוע חובו° ואע״ג דלא קי״ל כר׳ אליעזר בהא
ה״מ במאי דמשוי למלוה שומ׳ חנם משום דסתם מתניתין דלא כותיה כדאסיקנ׳ בפר׳
האומנין אלא מתורתא מתניתי׳ דלא כר׳ אליעזר אבל ה״מ מדר׳ אליעזר נשמע
לדידן דהיכא דבאונס המשכון ישבע המלוה ויטול מעותיו° ורואה לדבר עד דלדידן
מלוה נמי נאמן בשבוע׳ אבד המשכון באונס דאי לא תימא הכי הא דתנן בפ׳ שבועת
הדיינים׳ (דף מו) סלע הלויתיך עליו שקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע
הלויתני עליו וג׳ דינרים היה שוה חייב · אמאי חייב הא לאו מודה מקצת הוא דכיון
דאי ודאי איתיה למשכון ביד המלוה לא מחייבינן ללוה עד דמהדר ליה משכוניה
השתא דלא ידע ל״ה אי באונס אי לאו הוה ליה כאומ׳ חמשין לית לך וחמשין לא ידע׳ דפטו׳
ואע״ג דאוקי׳ לה בבב׳ מציעא בפרק המפקיד (דף לה) כגון שיש עדים שכנגדו
אי נמי כמאתים לאו משום האי פרכא אוקמ׳ לה בהכי אלא כי היכי דלא תקשה לרב
הונא דאמ׳ התם ומשכונו אותו שבועה שאינה ברשותו אלא ודאי עיקרא דמלתא
כדאמרן דכי היכי דלרבי אליעזר דסבירא ליה הלוהו על המשכון סבירא ליה
דנאמן מלוה בשבועה דאבד ויטול את מעותיו הכי נמי לדידן דקי״ל שומר
שכר נאמן בשבועה דבאונס ויטול מעותיו ומשום הכי כי אמר ליה לא כי אלא
סלע הלויתני עליו ושלשה דינרים היה שוה חייב כדין מודה מקצת גמור דבאבדת
המשכון מלוה נאמן · הילכך בכדון ראשון שבשאלו׳ הללו שנאבדו משכונותיו של שמעון
ברשות ראובן בלסטים מזויין ובזווי בזוזי אין ספק שאין לשמעון תביעה על ראובן
לפרוע מה ששוה המשכונו׳ יותר על סך הלואה אלא אדרב׳ חייב שמעון לפרוע לראוב׳
כל מה שהלוו שאינו משלם : ובכדון השלישי שבשאלות שללו ה״ה והיא התשובה שראובן זה
באותו בגד כמר שבידו במשכון אינו מחוי׳ בשמירתו יותר מחיובו של ש״ש ולא מיבעי׳
בכדון זה שראוב׳ זה לא שאל בגד זה מקהל כדגלובה אלא הביאוהו למשכון בידו כמו
שכא בשאלה דכבי ה״נ פשיטא דלא הוי ראובן אלא ש״ש וכי כשנגנבו המשכונ׳ מידו פטור
והשואלין מתכו חייבי׳ לשלו׳ לו כוסו אלא אפי׳ היכא שראובן היה שואל נ״כ מאות בגד
גמור כיון שבאונס מידו פטור דבה״ב אין תורת שואל עליו שהרי תנן בפ׳ השוכ׳ את
האומנין (דף פח) ת״ר שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך שמור לי ואשאילך
השאילני ואשמור לך כולם כעשו׳ ש״ש זה לזה וטעמ׳ דמלתא דלא מחייב שואל אלא

ט °היכא דכל הנאה שלו הילכך בנדון שלפנינו ראוב' זה פטו' והשוא' ממנו חייבו להחזיר
לו כופו׳ ובנדון שאנו׳ נ"כ אפשר לומ׳ שהדין עם ראובן לפי ששמעון היה שואל
י גמור ומיחייב באונסי' דליכא למימ' דלא להוי שואל מפני שהוא הניח ספר בידו נ"כ
של ראובן והוה ליה כשהו' דאמרינן בפרק האומנים השאילני ואשאילך דהוו ש"ש
זה לזה דהת' היינו טעמ' משום דאין כל הנאה שלו שהרי משאי' נ"כ' צריך לאות'
כלי שהוא שואל במתנה שגם המשאיל בשכר באותה השאלה שהוא משאיל שמתת'
אותה השאלה באה לו אותה שאלה שהוא שואל: אבל בנדון זה ראובן לא היה צריך
לאותו ספר של שמעון שהרי בא בשאלתך שלמשכון או לזכרון הניחו שמעון בידו לא
שהיה ראובן שואל ממנו וכיון שכן במתנה' הכא' לשמעון וחייב שמעון באונסי' כדין
השואל שאע"פ שאפשר מראובן נעשה ש"ש על אותו ספר שהניח ביד שמעון למשכו'
או לזכרון משום דדמי לאומן שהוא ש"ש בההיא הנאה דתפיס ליה אאגרי' ואולי ועלה
על לב לומ' כיון שהוא נעשה ש"ש במתנה שאף הוא הנאה יש לו ואין כל הנאה של שמעו'
הא ליתא' שאפילו אם נראה' אות' לאומן ונאמ' שהוא נעשה ש"ש משום דתפיס ליה כדי
שיהא בטוח ממה שהשאי' אותו לשמעו' והוי כמשתכר בשמירתו מ"מ באותו ספר
שהשאיל לשמעון כל הנא' של שמעון כיון דראוב' אינו צריך לאותו משכון שלא להבטח'
ספרו שא"ת שאפילו בכה"ג לא מקרי כל הנאה שלו א"כ כי תניא בברייתא' השאילני
ואשאילך ש"ש הוה ליה למנקט רבות' טפי השאילני ואתן לך משכו' אלא ודאי בכה"ג
יא כל הנאה שלו מקרי וכיון שכן שמעון חייב באונסי' וכ"ש דודאי לא דמיא לאומן°
שאם כאמר שכל התופס דבר למשכו' נעש' עליו ש"ש וכההיא דאומן א"כ גבי מלוה
על משכו' דאמרינן ש"ש למה הוצרכו לטעמ' דמנו' קא עביד ומשו' פרוט' דר' יוסף
נימ' דכיון דתפיס ליה אמעו' שהלוה' נעש' ש"ש כאומן אלא ודאי כי אמרינן הכי
גבי אומן היינו טעמא משום שהרויח בדבר אבל זה שלא הרויח לא וכן דעת הר"אבד
יב ז"ל ולפיכך יש לומר ששמעון זה חייב באונסי' שהרי כל הנאה שלו° וכי תימא הכי מילי
בשאר אונסי' אבל בזה האונס המר ונמהר אפשר לפטו' בו שמעון מפני שהוא מכת
מדינה שהרי גם בביתו של ראובן נכנסו השוללים כמו שבא בשאלה וכיון שכן איכא
יג לדמויי להההיא דאמרינן בסוף בבא קמא (דף קיח) הגוזל שדה מחברו ונטלוה
מסיקין אם מכת מדינה הוא אומרים לו הרי שלך לפניך והכא נמי מצי אמר ליה
שמעון לראובן אי נמי הוה הוה מתנים נמי כדאתנים ברשותאי·
הא לאו מלתא היא דהתם היינו טעמא משום דמצי אמ' ליה הרי שלך לפניך דקרקע
אינה נגזלת אבל שואל חייב בכולהו אונסים אפילו באותם אונסי' שהיו באין בבית
המשאיל כמו שבאו בביתו דהא תלמוד ערוך במתה כדרכה שואל חייב אף על גב דאי
הוה בבית משאיל הותה מתה נמי דמלא' המות קטלה מה לי הכא מה לי התם וכדאמר'
בפרק המפקיד (דף לו) הילכך בנדון זה אע"ג דאיכא למימ' דאי הוה אותו ספר
בבית ראובן היה נאנס נ"כ אפילו הכי שמעון חייב אלא שאני רואה בכאן טעם אחר
יד לפטור שמעון °לפי שראובן כשהשאיל לו ספרו מגוה עבר וכדאמרינן בפרק אלו מציאות

דף כט

(דף כט) מאי איריא ספר תורה אפילו כל מילי נמי ואיצטריכא ספר תורה איצטריכא ליה מהו דתימא ניחא ליה לאיניש דלתעביד מצוה בממוניה קא משמע לן וכיון דמצוה קא עביד נמצא שאין כל הנאה של שואל שאף המשאיל בהנאה משום פרוטה דרב יוסף · הילכך כי היכי דהמלוה על המשכון קרינן ליה ש״ש משום דמצוה קא עביד כדאיתא פרק האומנין (דף פא) ושומר אבדה נמי הוי ש״ש מהאי טעמא גופיה כדאיתא בפ׳ הכונס צאן לדיר (דף נו) הכא נמי המשאיל בהנאה לדבר משום פרוטה דרב יוסף והוה ליה כהשאילני ואשאילך דהכא נמי אין כל הנאה של שואל הילכך הור שואל זה להוי ש״ש ולפיכך נראה לי שמעון פטור כיון שנאנס הספר מידו וראובן חייב להחזיר לו אותו ספר שהניח שמעון בידו למשכון :

סירוע״א

כא כתבת ראובן נשא רחל והכניסה לו סך נדוניא וראובן זה ייחד סך ממון לאחריות כתובת אשתו ביד שליש על מנת שיתעסקו בממון ההוא ראובן ואשתו אמכס עיקר הממון יעמוד ביד שליש עד זמן ידוע וע״פ תנאים אשר התנו ביניהם לימים חלה ראובן וגדל מאד הכאב עד אשר הרופאים הבקיאים אמרו כי אבדה תקותו בלתי רחמי הש׳ וראובן הנז׳ לא היו לו בנים ולו שני אחים אחד גדול ואחד קטן ורחל הנזכרת בראותה כי הכביד החולי על בעלה כדרך הנשים מיבמתה בלא שום מריבה שהיתה עמהם כי אם לעקור היבום במרמה אחר כך נפטר ראובן וחיי לרבנן ולכל ישראל שכך ובקשת שאעמידך על דעתי אם רחל זאת לא תרצה להתייבם לאחד מיבמיה אם היא נקראת מורדת להפסידה כתובתה ואם נקראת מורדת אם תפסיד כתובתה והתוספ׳ של מנה מאתי׳ או אפילו נכסי מאן ברזל כגון אותו ממון האחריו׳ המיוחד ביד השליש הנזכר :

כב עוד שאלת אם אותו ממון האחריות יש לו דין בלאותיה הקיימים הואיל ומסתמא ממון הנדוניא הוא או דלמא אמרינן הכך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו גם כי לא גלו אזכי השליש לאמר הממון הזה מממון הנדוניא הוא וכיון שכן מי אמרינן כיון שהיכם מזמן עצמו לקחתה והוא אינה רוצה שיתחייב השליש לתת הממון ביד היבם קרן ופירות:

א תשובה מחלוקת ישנה בין הראשונים אם כותבים אגרת מרד על שומרת יבם אם לאו · והרב אלפסי ז״ל והר״ם במז״ל וגדולי האחרונים ז״ל הסכימו דלא קי״ל כשמואל דאמ׳ בפ׳ אעפ״י (דף ס״ד) אין כותבין והדר׳ אליבא דמסכה אחרונה אתמר וחזרו לומר כמשנה הראשונה כדאיתא בפרק החולץ · (דף לט) וכן ראוי להורות ולדון הלכה למעשה וכיון שכן זו שמנינו ביבמות בפרק כש (קיא)

(קוא) הנודר׳ הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו עד שיחלוץ לה לאח׳ מיתת בעלה
ד מבקשי׳ ממנו שיחלוץ לה׳ אף לענין שתהא דינה כמורדת תנא׳ דכל לאחר מיתת בעל׳
או בחיי בעלה ונתכוונ׳ לכך כותבין עליה אגרת מרד וכן כתב הרב אלפסי ז״ל בהלכותיו
שהפסידה כתובתה אלא שמבקשין אותו שיחלוץ לה שלא לעגנה ובנדון שלפנינו אין
ספק שהדבר מוכיח מתוכו שנתכוונה לכך וכיון שכן דינה כמורדת והפסידה
כתובתה עיקר ותוספת ונכסי צאן ברזל שאינן קיימים · ולענין בלאותיה הקיימי׳
ה אם תפסה אותן לא הפסידתן ° לפי שזאת דינה כמורדת האומרת מאיס עלי ולא
כמורדת האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה שאו׳ היה כן היה נראה מן הגמרא שאפי׳
בלאותיה הקיימים הפסידה אבל זאת שנדרה הנאה ממנו הרי היא אומרת שהוא
מאוס עליה וכיון שכן לא הפסידה בלאותיה הקיימי׳ אם תפסה אותם:

ו ולענ׳ין מזון האחריות נראה לי שאפילו הוא ממזון הנדוניא אין לו דין
ז בלאותיה הקיימים כלל ° דבלאות שני לפי שהם מוחזקין לאשה
ח שאם תבא לגבות כתובתה תגבה מהם° ואין הבעל יכול לדחותה לשאר נכסים דקי״ל
כרב יהודה דאמ׳ בפרק אלמנה (דף פז׳) המכנסת שום לבעלה הוא אומרת כלי אני
נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עמה משום שבח בית אביה ולא עוד אלא
שאין הבעל יכול למכרן לדעת מקצת המפרשים ז״ל כמנא שהם בהוצאת שניהם וגופן
ט קנוי לאשה כמו לבעל ולא מתורת שעבוד בלבד° ולפיכך נסתפקו בהם בגמרא אם
הפסידתן לפי שאין בדין האומרת מאיס עלי אלא שתפסיד שעבוד שיש לה על נכסי
הבעל אבל שיזכה הבעל בנכסים שגופן קנוי לאשה לא איפשיטא בגמרא וכיון שכן
הנו דלא נוסיף עלה דווקא בנכסים שהן בחזקתה נ״כ כמו בלאותיה אמרינן דאי
י תפסה אין מפקין מינה ° אבל מזון האחריות אפילו נודע שהיה ממזון הנדו׳ כי׳
אינו כדין זה שאין לו עליו אלא שעבוד בלבד והבעל דוחה אותה ממנו כמו
שרוצ׳ ואין כאן שבח בית אביה· וכ״ש בנדון דלפנינו שאין מוכיח בשטר האחריו׳ שהיה
ממזון הנדוניא שאולי מסופק שאפילו תפסה ונאמנו מיגו ולפיכך ראוי לב״ד אשר שם
שידעו הנד׳ וכחו ואם אין בו פתח או שאינו רוצ׳ לאמנה בו פתח הפסיד כתובת׳ ותוספ׳
ונכסי צאן ברזל כדין האומר׳ מאיס עלי ומחזירי׳ ממו׳ האחריו׳ ליורש ומבקשי׳ ממנו
לחלוץ אבל לא כופין· וזה שתמצ׳ להרמב״ם ז״ל בנון שמרדה בו אין לסמוך בזה למעשה
שהוא ז״ל לטעמיה אזיל דבאומרת לבעלה מאיס עלי כופין אותו להוציא וכבר חלקו
עליו גדולי הדורות בראיו׳ ברורות· זהו מה שנראה לי בשאלותיך ואני באתי
בקשה להיות שלוחך כהנך·

ברצלו״נה

בג שאלת ראוב׳ כתב לחנוך בנו כל נכסיו בעת שהשיאו אשה וחנוך נדר לאביו
ראובן ממון ידוע בניתן מאותו ממון שהיה לו לקבל מהנדוניא
שנדר לו שמעון חמיו לתת לו עם בתו ואחר שנתקיים שטר המתנה בהליכתו בקשה
אשת

אבת חנוך מחזיר ראובן שיעשה שטר מחילה כללית לבנו חנוך מכל תביעות שהיו לו עליו הן מחמת פקדון או מחמת שום דבר אחר שבעול' וכן עשה והזכיר בשטר המחיל' שהוא מוחל לו כל שטר שעשה בנו חנוך שיהיה כנגד המתנה והמחילה הנזכר'. או שיעשו מיום הזה ואילך ונעשית המחילה הנזכ' בכל לשון של זכות ליפות כח חנוך ואשתו· כל זה עשה ראובן על סמך מה שסדר לו בנו לתת לו מנדוניותו בלא עכוב והשמטה· ויקר מקרהו שלא רצה שמעון להשלים הנדוניא עד עבור ימים ושנים ובנתים ראובן בקש מבנו שיעשה לו שטר מאותו סך ממון שסדר לו מחמת מתנתו מאותן נכסים הנזכרים וכן עשה והזכיר בשטר חוב הנזכ' שהוא נתחייב לו באותו ממו' מחמת מתנת אותם נכסי' הנזכרי' ואין בשטר חוב הנזכ' שום זכר מן המחיל' הנזכר' לא בדרך בטול ולא בדרך אחרת אחר כך נתאבד שטר החוב הנז' והזכי' בו הטעם הכתו' בשטר הראשון שמחמ' מתנה אותן נכסי' נתחיי' בו והחזי' ראובן לבנו שטר החוב הראשון ונשבע חנוך שלא יערער כנגד מה שסדר או נתחייב לאביו ומכל הכתו' בשטר החוב הקדם· ונוסף על זה משכן חנוך הנזכר בשטר החוב הנזכר לראובן אביו כל הבתים שנתן לו אביו ראובן הנז' שהוא דר ומשתמש בהם היום בכתיבה ובקנין ובכל שצריך בדין וכהלכה ועתה בא ראובן לתבוע חנוך בנו הסך שנתחייב לו כנזכ' למעל' וחנוך טוען כנגד אביו הנז' ואומר שאינו חייב לפרוע החוב הנזכ' לפי שהטע' והענינ' שנתחייב בו לאביו בשט' האחד והב' נמחל דרך כלל כנזכ' למעל' וראובן טוען ואומר שאין בכך כלום לפי שאחר המחיל' נעש' שטר החוב בדעת שלמה ובשבועת התור' שלא יערער עליו ואיך ימחול החוב שפרטו שנעשה אחר כן מחמת המחילה הכללית שקדמתו בזמן· ע"כ· ובקשת שאעמידך על דעתי הדין עם מי:

תשובה נראה לי שהדין עם ראובן דהא ק"ל דאין אדם מקנ' דשלב"ל דכל הני תנאי דסביר' להו אדם מקנה בשיע' מוקמין להו בקדושי' ויבמ' וכ"ת המקנה שאני משום דצריך קנין אלימתא בשטר וקנין ודכותייהו הילכך לא חייל בהם שב"ל אבל מחילה דבדבור' בעלמא סגי וכדמוכ' בפרק קמ' דקדושין (דף מ) דאמרי' שטר למה ליה לימ' ליה באפי תרי זיל הילכך אפילו בדב' שב"ל נמי חייל דרי יתרות' דבדבורא בעלמא חיילא ואפילו הכי בדבר שב"ל לא חיילא למ"ד אין אדם מקנה בדאיתא בפרק האומר בקדושין (דף נט) וכ"ת תרומ' שאני אע"ג דבדבור' בעלמא חייל' מ"מ אקנויי מקנ' הוא הילכך כי ליתה בעולם לא חיילא הכי מחיל' דאפקועי שעבוד' בעלמא הוא חיילא ליתא דהא כ"ב בפרק גט פשוט (דף קעה) דשקלינן וטריג' טובא בתקנת' דתברי דשטרי מאוחרי ואסקינן בתק' דאמ' להו רב לספרי כי כתביתו תברא אי ידעיתו זמנא דשטרא כתובו ואי לא כתובו סתמא דכל אימת דנפיק ליתרעיה ולהך תקנת' הות ליה למלוה כהוודה ורי דלא לוזיף ליה שטר שקסוא בך הלא ליבא הו ניכביר ואי עבד איהו דאפסיד אנפשיה ואי אית דאמ'

מוחל דבר שכ"ל למה להו למיעל בהאי דוחקא דלא מרע ליה לשטרא אלא בספק ליתקון דכל היכא דאיכא למיחש דלמא אחריה מלוה לשטר' בתר זמניה דתברא ומפיק ליה תברא שכי שהוא מוחל שטר של סך פלוני שהוא חייב לו וכל שעבו' של שטר שיתחייב לו מיום זה ואילך מזה הסך ואי הדר מוזיף ליה ליזהר שלא ילוהו אותו סך דלפום תקנת' דגמר' נמי אית ליה לאזדהורי כמו בהך תקנתא ואי אית' הכא מעליא טפי מתקנת' דגמר' דלתקנת' דגמר' אי מייתי ראיה מלוה אימת עבדיה לתברא גבי שהו' שטרא מאוחרא דהא כיון דלא מרע ליה אלא מספקא דהשתא איברר ליה ההוא ספקא גבי ומגבא ליה מפסיד אלא דרבנן לא חשו הא מלתא משום דאי הדר מלוה ותבע מוביה זמנא אחרינ' בזמן קרוב עד שלא שכחו שהדי דתברא שתמ' אימת עבדיה מלוה הכ' יעידו עידי ההלוא' שאחרוהו וכתבוהו ואי שהי מלוה כדי שישתכח הדבר מעידי ההלואה כך ישתכח הדבר מעידי השובר· וכי תימא זמנין דהכי דכירי והכי לא דכירי מלתא דמיקלא היא ואין חכמים חוששין לדברי' שאינן מצויין אע"ג שאפשר שיבא הדבר לתקלתו של לוה ואי איתא דיכול אדם למחול דבר שלא בא לעולם ליתקון דלמחול ליה חוב שיש לו עליו מסך פלוני וכן כל שעבודו של שטר שיהא לו עליו מאותו סך בעצמו ובזה יהיה יותר בשמר הלוה מכל ראיות המלוה אלא שמע מינה דאינו יכול למחול דאי לא תימא הכי ליתקון הכי דמרע ליה ודאי ולא ליתקון תברא דלא מרע ליה אלא מספק ואפשר שיתברר הדבר ויכול מלוה ואדי וכי תימא בתקנתא דגמרא נמי סגי משום דאי עביד הכי מלוה אכן נמי ג חיישינן דלמא שטר מאוחר הוא הילכך לא גבי ליה° דלמאוחר לא חיישינן אדרבה דקיימא לן כי היכי דלא נימא מאוחר הוא וכדמוכח בפ"ק דב"ב (דף י"ח) בההוא שטרא דהוו כתיבין ביה שית שנין יתירתא· ועוד דאי סלקא דעתא בגי הא דלא ידעי זמנא משטרא חיישינן למאוחר למה לי למכתב תברא סתמא לכתוב דלא ידעי זמנא דשטרא והכי בלאו הכי הלא שמע מינה למאוחר לא חיישינן הילכך בתקנתא דגמרא איכא נמי דאיכא למיחש לרמאי אלא דלא חששו משום שאין חוששין לדברים שאין מצויין ואי סלקא דעתך אדם מוחל לתקון הכי דליכא למיחש כלל ואם תדחוק ותאמר דאפילו מייתי ראיה מלוה אימת עבדיה לתברא סתמא לא גבי מידי בשטרא דזמניה בתר הכי משום דאמרינן ודאי ההוא שטרא מאוחרא הוא דאי לא היכי אותביה ההוא סך בעצמו ושיצטרך קודם שיוכל לגבות חובו לאייתויי ראיה אימת מישתעביד תברא הילכך בכי האי גונא חיישינן לשטרא מאוחרא אע"ג דבעלמא לא חיישי' לא משמע הכי דמדקאמרינן סתמא משמע דמספיקא בלחוד מרע ליה מ"מ אי ס"ד יכול למחול הוי תקנה זו יותר ברורה ומועילה מכל ספק וחששא וכי תימ'
ד אי תקון הכי הוה יכול למהדר ביה וכדאמרינן במוכר פירו' דקל לעד שלא באו
ה לעול' יכול לחזור בו ליתקון ' במעכשו איכו יכול לחזור בו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפרק האומר בקידושי' וכן נראין הדברים אע"פי שאין דברי רש"י זכרונו לברכ' מכוין כזה בבבא מציעא אע"פ איכו יכול למחול הילכך בנדון שלפנינו כיון שבתחלה לא בתמיה'

לו דבר

לו דבר שתחול מחילה עליו שהרי כתוב בלשון השאלה שחכוך הכוכ׳ כדר לפי הנראה זה היה בדבורא בעלמ׳ והאמינו ראובן ככך ואחר כן נתחייב מחמת מתנת הנכסי׳ ולפי שרצה לעמוד בדבורו נתחייב במנה שעכשו הוא שמתחיל החיוב אין המחילה הקודמת מפקיעתו כלל זהו מה שנראה לי בדין זה:

טורטושה

כד שאלת מה שאמרו רבותי׳ ז״ל עד אחד נאמן באיסורין אם בכתם לומ׳ שעד אחד נאמן באיסורי תורה כמו באיסורי דרבנן:

תשובה דבר זה פשוט הוא שהרי אמרו בראש גיטין (דף ב׳) עד אחד נאמן באיסורים אע״ג דאיסור אישות איסור תורה הוא וכן כמו כריש פרק האשה רבה (דף פח) ביבמות אמרינן דעד אחד נאמן באיסורין גבי הקדש טבל וקונמות אע״פ שכלן איסורי תורה הם:

כה עוד שאלת אם כל בן ישראל ואפילו בעל עבירות הוא נאמן:

א **תשובה** לאותו דבר שאין חשוד בו אין ספק שהוא נאמן אלא א״כ הוא משומד לעז׳ או לחלל שבתות בפרהסיא שהוא כמשומד לכל התורה כולה וכדאיתא פר״ק דחולין (דף ה׳) אבל להעיד חשוד באותו דבר

ב שהוא בו חשוד לאחרים כמו׳ מי שהוא חשוד לאכול נבלות לתיאבון שיעיד לאחרים שבשר זה של שחוטה הוא בדבר זה נחלקו רשב״ג אומר נאמן על של חברו ואינו נאמן

ג על של עצמו רבי מאיר אומ׳ החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו׳ וקי״ל כרשב״ג וכדאמרינ׳ בפרק בתרא דיומא הלכה כרבי מאיר דאמר החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו או דלמא הלכה כרשב״ג דאמר נאמן על של חברו ולא על של עצמו ופשי׳ ליה הלכ׳ כרשב״ג דנאמן על של חברו ולא על של עצמו הילכך ישראל חשוד בעבירה מן העבירות מעיד לאחרים לאותו דבר כל זמן שאינו נוגע בשום הנאה לעצמו באותו

ד עדות׳ וכל זה בחשוד בעבירה מן העבירות לתאבון אבל המומ׳ להכעיס וכן המוסרי׳ והאפיקורוסי׳ פסולי׳ להעיד׳ ומה שאמרת שיש מי שאומר דכי אמרינן עד אחד נאמן באיסורים רוצה לומר באיסורי דרבנן דברי הבאי הם ואינן כראין להשיב

ה עליהם׳ אבל לענין אם גוי מסיח לפי תומו נאמן באיסורים דרבנן כגון סתם יינן׳ דע שאפשר לדון בזה להקל כדאמרינן בפרק הגוזל ומאכיל (דף קיד) אמר רב אשי אין מ״לת כשר אלא לעדות אשה בלבד ומקשינן איכא כחיל של דבורים אמר ליה קנין דרבנן הוא ואקשינ׳ תו וכדאורייתא לא והאמר רב יהודה אמר שמוא׳ מעשה באדם אחד וכו׳ ומתרינ׳ בתרומה דרבנן אבל פסולי עדות מסיחין לפי תומן

ו באיסורי דרבנ׳ נאמנים׳ ומזו יש׳ ללמוד לגוי מ״לת ביין נסך שיהא נאמן אבל אני לא רציתי לעשות מעשה בכיוצא בזה מפני שלא ראיתי אותו מפורש לאחד מגדולי

דראשונים ז"ל ומכל מקום מי שירצה לעשות לא ימחה בידו:

כו עוד שאלת כלים של עץ הצריכים נגוב אם מספיק להם נגוב בלי הגעלת כשרים: דעתי הרשב"א ז"ל אומ' שצרי' הגעלת כשרים ולמד אותה מאותה ששנינו בסוף ע"ז (דף עה) ואי אית ביה קיטרי שרי להו ובאמת יש לדון אחר ראיה זו בנדון שלפנינו ואדוני מורי ז"ל לא היה מצרי' הגעלת כשרי' וכל כיוצ' בזה ראה מה שכתב המרדכי ולך אחריו:

כז עוד שאלת אלמנה אחת שאסרה איסור על נפשה שלא תנשא לשום אדם בלתי רשות ורצון ראובן קרובה וזה לשון האיסור והנדר איך

א ומה שחתמו העדים: ° בפנינו אנו עדים חתומי מטה אסרה איסור על נפשה האלמנה פלונית בת ר' פלוני הדרה במקו' פלוני על דעת רבים ועל דעת ראובן הנז' בלא שום הערמה ובלא שום פתח היתר וחרטה בעולם כל כסף או שוה כסף שיתנו לה בתורת קדושין שיהיה עליה אסור בהנאה כהקדש כקונם כקרבן עולה כערלה וכלאי הכרם שלא יהא רשות בידה ליהנות מהם כלו' אלא א"כ בקבלה ברצון ראובן הנזכ' כל זמן שיהיה ראובן הנז' בחיים שאז תהיה מקודשת ברצונו ובדעתו· והיה זה בכך וכך ימים לחדש פלוני לשנה פלוני' לפרט היצירה ולהיות לראי' לבחורה הנזכר' פלוני' חתמנו שמינו פה· זהו טופס האיסור ובשאלת האשה הסכימה בדעתה לעשות האיסור והנדר היתה כוונתה לטובה כי היא בחורה בת שש עשרה שנה והיא יתומה כי אין לה אב ואם ולא אח וכדי שלא יוכלו אנשים רקים בני בליעל לפגע עליה הסכימה על זה האיסו' ועוד שהיתה חולנית באותה שעה ובעונות בזה הזמן נחסרו הקרובים והעשק ואין לה כל כך ואם היא תתן שום דבר בעולם לשו' אדם לא תמצא חתן טוב וחשוב וזאת האלמנה היתה לה אחות אחת נשואה עם בן טובים משכיל ובעל מדות ומתה אחותה ונשארו ממנה שתי בנות קטנות ובשעת פטירתה חלתה את פני בעלה בעבור בנותיה ובעבור שזאת האלמנה תנשא לכבוד' שהיא היתה יודעת מעלת בעלה שישא זאת לאשה ועתה מפני שמצוה לקיים דברי המתה הוא חפץ בזווג על מנת שלא תתן דבר מעלה לשום אדם כי גם לה מעט:

ב **תשובה**° דעתי בנדון זה יש להקל ולהחמיר מפני שהוא נדר שהוד' על דעת רבים וקי"ל דאין לו הפרה כדאיתא בגיטין בפרק השולח (דף לה) שמא תאמר הא קי"ל התם דלדבר מצוה יש לו הפרה אע"פי שהודר על דעת רבים והכא לדבר מצוה הוא מנא לך דדבר מצוה הוא זה ° הא איתא לא

ג איפקדא אפריה ורביה: ° ועוד שאפילו יהיה דבר מצוה כבר פירש ר"ת ז"ל דכי

ד אצריכו לדבר מצוה יש לו הפרה ה"מ דווקא כגון ההוא מעשה דאתמ' בגמרא מההוא מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי ואדרוהו והתירוהו לאחר מכאן משום דלא אשתכח

דדייק

דדווקא כוותיה׳ ואמר ר״ת ז״ל דדווקא דבר מצוה כהא מפני שהוכיח סוף ע״ל תחלתו שהיה כעין עשית בגופו של נדר אבל במצוה אחרת לא שאני הכא בנדרין שאפשר לדון בכדון וזה להחמיר׳

אבל יש לדון ולהקל לפי שאין ספק שזה דבר מצוה הוא והראיה מדתנן בפ׳ האיש מקדש (דף מב) האשה מתקדשת בה ובשלוחה ואקשינן בגמרא השתא בשלוחה מתקדשת בה מבעיא אמר רב יוסף מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מריך רישא רבא מלח שיבוטא אלמא כשהאשה מתקדשת דבר מצוה הוא ולדבר מצוה אפילו הודר על דעת רבים יש לו הפרה׃ ולפיכך בנדון זה אם ראובן זה מעכב ומעכב את האשה עד שירכנו כרכי כסף הוא עושה שלא כהוגן ואם היא לא תמכא כן זוג הגון כזה שיהא רוח המקום נוח׳ הימנו אם תתן לראובן מה שהוא רוצה דבר מצוה הוא זה׳ שמא תאמר כבר אמר ר״ת ז״ל שלא בכל המצוה אמרו אלא דווקא כי הא וכמו שכתבנו למעל׳ דע שאפשר לומר שאפילו לדברי ר״ת ז״ל הוי דבר מצוה כבדון שלפנינו לפי שגם זה הפתח של דבר מצוה בגופו של נדר הוא לפי שזאת כשנדרה בדרה על דעת שלא ופתוה בני אדם שאינם מהוגנין ושלא יוכיחו לעג עליה ושיהא זיווגה עלה יפה ועתה אנו רואין שבשבת נדרה הרי באכעת שלישא לבן זוג הגון לה ואע״פ שעדיין אפשר לחלוק ולומר דבנדון זה לא הוי ממש כי ההוא מקרי דרדקי מכל מקו׳ יש עדיין בנדרו׳ של קולא שהרי ר״ת עצמו דחדש אותה התומרא׳ ואמר דווקא כי הא הוא אומר דכי אמרינן על דעת רבים אין לו הפרה דווקא בפורש ואומר על דעת פלוני ופלוני אבל על דעת רבים סתם יש לו הפרה׃ ועוד שר״י ז״ל אומר דכי אמרינן על דעת רבים אין לו הפרה דווקא על דעת רבים ובפני רבים ואין רבים פחות משלשה וכדמוכח בפרק השולח (דף לד) וכן דעת רבינו האי ז״ל שאין נדר על דעת רבים עד שיהא על דעת רבים ובפני רבים אבל אם אינם שם אין על דעת רבים כלום ולפיכך יש לדון בנדון זה שיש לו הפרה׃ ׳אבל מפני שענייני נדרים ואיסורים הוא דבר חמור מאד זאת עצתי שתתייסבו בדבר׳ ושישלחו חכמי העיר וחשובים בעד אותו ראובן וידברו על לבו שיפכים באותו זיווג ולא יהיה לו הדבר לפוק׳ ולמכשול עון ואם לא יתרכה ראובן לדבריהם מה שאין ראוי לבעל ברית וראו אם תתן האשה הזאת אליו הסך שהוא רוצה אם יהיה אפשר שיעשה אותו זיווג ואם לא יהא אפשר ועייכו עוד אם תמצ׳ זיווג אחר הגון כבין זה שיהא רוח המקום נוחה הימנו בכל הנדרים והענינים שראוי לבשרים לדקדק ולעיין בהם בענייני הזיווג ואם׳ ימצאו שאם תצטרך לתת אותו סך לראובן שהזיווג הזה המדובר לא יבא אל הפועל ושלא תמצא ג״כ מזומן לפי ראות עיניהם כזה במוהו בענין זה דעתי מסכמת שתשאל על נדרה בפני ראובן גם אם ימחה בדבר ואם לא ירצה לבא שיודיעו אותו משום דאמרינן המודר הנאה מחברו אין מתירין לו אלא בפניו׳ ואחרי כן לרווחא דמלתא תתקדש זאת האשה בשטר

לפי שקרוב אני לומר שאין חל איסור כלל על קדושי שטר דהא אמרינן בפר' המביא תניין (דף כ') לענין גיטין כתבו על איסורי הנאה כשר ושטר של קדושין מגיטין ילפינן לה וכדאיתא פ"ק דקדושין (דף ה') מדכתיב ויצאה והיתה דאיתקש הויה ליציאה וכיון דשטר של גט אינו נפסל משום איסורי הנאה כך נראין הדברים בשטר של קדושין וכ"ש שאין פקפוק בדבר בכדון לאחר שתהא נשאלת על נדרה כי גם בקדושי כסף קרוב אני להתיר אלא מפני שענייניהם של נדרים חמורים מאד חזרתי על הדרך שהוא יותר מרווח ·

כח עוד שאלתני

בענין אותן נשים שמתו בעליהן וכו' והנאת כמה ראיות על הדין ההוא וכזה לא הסכימה דעתי עדין מפני שהענין חמור מאד איני רוצה לומר בו לא היתר ולא איסור עד שאתיישב בדבר כי מוראי הוראה אני ולא רציתי לאחר עוד שלוחך שלא להרבו' בהוצאה אבל אתיישב בדבר ואשלח לך דעתי כ"ג ה' אם אמצא איש הולך שם:

כט שאלת

ראובן לוה משמעון אלף זוז ומשכן לו בהם מחנית הבתי' שיש לו ויקבל השכירות ובכניתא כנהוג ומכר אחד עשה מתנה מהשכירות לשמעון או לבנו כנהוג ולפי שראובן היה צריך מהבתים לדור בהם נתחסד שמעון אצלו להשכירם לו לשך מאתי' זוז לשנה ואז שמעון לא רצה לבטוח בו ורצה שישתעבד בחצר הנזכר באלף דינרין לחמש שנים ק"ק לשנה וכל זה היה תוך יום או יומים ובעסוקים בענין המשכונה וזה השעבוד יוצא בשם יכין בן שמעון ואין לו לשמעון בן או בת אלא זה והוא סמוך על שולחנו ואע"פ שיש לו ליכין אשה ובנים אינו מקפיד עם אביו ועושים הוצאה אחת: ואוכלים על שלחן אחד לגמרי ואין שום אח' מהם בורר חלקו ושמעון או מחל לראובן שכירו' החמש שנים לפי שכבר נשתעב' בהם לבנו ועתה הוברר הדבר בעדים כשרים שאות' אלף דינרין הנזכרים סך שעבו' הנזכר לא לווה ראובן ולא נשתמש בהם לעולם ולא היה אלא מחמת השכירות ויש לו מעשה ב"ד מזה וטוען ראובן: שזה רבית גמורה הבאה מיד לוה למלוה היא כחכירי כרמאי דאסקינן דאסירי דכתבו הכי פלוני לוה מפלוני מנה ומשכן לו שדה זו והדר חכרה מיניה ולמדנו רבנו אם כה"ג הוי רבית ויוצאת בדיינים דבאה מיד לוה למלוה או אי לא הוי רבית משום שנשתעבד ליכין בנו· עוד ילמדנו רבינו שמעון ויכין הנזכרים מתו כולם ונשאר שאול בן יכין שהוא יורש את כולם וגבה האלף דינרין הנזכרים אע"פ שהיה קודם זמנם מעט ואחר כך הגיע זמן המשכונה לפדות אם יוכרח לקבל האלף דינרין הנזכרים בחשבון ואם נקרא זה יוצאה בדייני' לפי שיש שכתבו כן· עוד ילמדנו רבינו מה שפסלו שטר שיש בו רבית אם דווקא כשהרבי' בשטר עצמו או אפי' הרבית בשטר אחר כגון שלוה פלוני מנה ולא כתב בו רבית ובשטר אחר כתב לפי שפלוני הלוני מנה אני מתחייב ליתן לו רבית כך דינרי' בשבוע·

ומה

ומה בין זה לזה ואם עידי שטר ראשון ידעו בזה נ"כ ונעשית ההלואה על דעת כך
מהו אם נפסל השטר הראשון בעבור כך וזה דומה לנדון שלפנינו: **עוד** ילמדנו
רבינו עידי רבית העוברין באותם הלאוין כגון שלא היה אפשר זולתם למה לא יהיו
פסולי' ואדרב' יותר היה בדין לפוסל' בעדו' שהם חוטאים ולא להם ואם יש שום צד
לדון ולהחמיר אשר לא הכרתי כגון זה פתח פיך לאלם הוא · וזה חסדך להודיע
הכל בארוכה בראיות ברורות וזה המחלוקת איך יתברר אלו היית ב"ד ביניהם ויקוב
הדין את ההר:

תשובה ראיתי בשטר מעשה ב"ד שנעשה מקבלת עדות מאותו חוב של
אלף דנרין על מה נעשה שכתוב בסופו כלשון הזה וכבר ידעו
עידי שטר המשכונה בזה לפי שמדעתם נעשה הכל ועל מנת כן נעשית המשכונה
הנזכרת וכיון שכן אין ספק בדבר שזו רבית גמורה ויוצאה בדיינין ולא לדברי רשי'
א ז"ל בלבד שכתב בההיא (במ" דף סח) דאכירי כרשאי דכתיבין הכי ° משכן ליה
פלוני ארעיה לפלניא והדר אכרא מיניה וכתב ז"ל בפירושיו דרבית קצוצה היא אלא
אף לדברי החולקין עליו ואומרים דאבק רבית הוא בנדון שלפנינו הכל מודים שהוא
רבית גמורה שעד כאן לא נחלקו במשכן סתם ואחר כך בעל משכונ' חוכר או שוכר
ב אותה לה° שרש"י ז"ל סובר שכיון שחוזר הבעל וחוכר ממנו נראין הדברים ואיגלאי
מלתא שמתחלה לדעת כן נתכוונו וכיון שכן הוה ליה רבית קצוצה והמפרשים ז"ל
נחלקו עליו בזו לפי שמצינו בכיוצא בה שהדברי' מראין שלדעת רבית נתכוונו ואעפ"כ
כיון שלא פירשו אינו אלא אבק רבית וראייה לדבר מדתני רב ספרא ברבית דבי רבי
חייא יש דברים שהם מותרי' ואסור לעשותם מפני הערמת רבי' כיצ' אמר לו הלויני
מנה אמר לו מנה אין לי חטי' במנ' יש לי שאני נותן לך נתן לו חיטין במנה וחזר ולקחן
בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשו' כן מפני הערמת רבית והא הכא הדברים
מראין שמתחלה על דעת כן נעשה שיקבלם בהלואה בשלשים דינרין ויחזו' וימכרם לו
בדינר זהב והרי זו כמין רבית גמורה ואעפ"כ כיון שלא פירשו מותר זהו מחלוקתן של
ג הראשונים ז"ל בסתם ° אבל בנדון שלפנינו שהעידו עדי' שעל מנת כן נעשית המשכונ'
הרי זו רבית גמורה שהרי התנה שמעון שיתן לו ראובן מאתים דינר בכל שנה ודמי
ד משכנתו לבנו שמא תשיב ותאמר ליתה° דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מן הלו'
למלוה אבל כאן אע"פ שהתנו כן מתחלה אין כאן רבית הבאה מן הלוה למלוה שהרי
שמעון אינו נוטל אלא אותו סך מהלוה והמאתים דינרי' שהלוה נותן בכל שנה לבנו
הוא נתנם והוה ליה כההוא דאמרינן בפרק אי זהו נשך (דף סט) אבא בר בריה דרב
ה פפא ° הוה שקיל אגבי דקרא מקיראי ואמ' ליה לאבוה אוזפינהו זוזי ואמר לשו רב
פפא כל כה"ג נכול לא אסרה תורה אלא רבית הבא' מן הלוה למלוה ואעפ"י שעכשו
שאול ירש את הכל המאתים דינרין שבכל שנה לא מכח שמעון הוא יורש אותם אלא
מכח יכין ואין כאן רבית הבאה מן הלוה למלוה אין זו תשובה · דהתם היינו טעמא
דשרי משום דהנהו אינשי הוו יהבי הנהו אגבי דקרא לבנו דרב פפא דלא מדעתא

ט דרב פפא° אבל הכא כיון שמעון התנה שיתן ראובן לבנו אותו סך בכל שנה כיון
י שמחמת שמעון נותן אותם הרי הוא כאלו כתנס לשמעון ולא מיבעיא° הכא שאותו
יבין בן שמעון שמו על שולחנו של שמעון אלא אפילו לא היה שמו על שולחנו כיון שמחמ׳
המלוה הוא נותן אותם הרי הוא כאלו כתנס למלוה· וראייה לדבר מאמרינן בפ״ק
דקדושין (דף ז׳) תן מנה לפלו׳ ואתקדש אני לך מקודשת מדין ערב אלמא כיון
שמחמת האש כתנס הרי הוא כנותן אותם לידה ממש הכא נמי כיון שמחמת המלוה
כתן אותם הרי הוא הרבית גמור

מעתה אני צריך להשיב על השאלה השנית שהיא הואיל וכבר גבה הי״נ״ש אותן אלף דינרין ובא ליפרע מקרן המשכונה אם מנכין ממנו אותו
סך שקבל שהדבר ברור מבוין שסברעכו שהוא רבית גמורה שמוגואים מידו אפי׳ קבל
ואין צריך לומר שמנכין אבל אלו היה אבק רבית כמו שנראה שעל זה באה השאלה
אם מנכין מדאמרינן בגמרא ולא מנכין מטרא לטרא· ואע״פ שנחלקו המפרשי׳
ז״ל אם מנכין מטרי הוכאי לא בשטר משכונה הכל מודין שאין מנכין ולא אאריך
בזה מפני שאינו ענין לאותו שלפניכו שכבר כתבתי למעלה שהוא רבית גמור:

ולענין מה שבא בשאלה השלישית מה שפסלו שטר שיש בו רבית אם דווקא כשהרבית בשטר עצמו או אפילו הרבית בשטר אחר לא ידעתי
למה נתכוונת לפי שאיני מוצא שפסלו חכמי׳ שטר שיש בו רבית אדרבה לפי מה שנרא׳
מפשט הברייתא הכשירו אותו מדתניא בפרק איזהו נשך (דף עב) שטר שיש בו
רבית קונסים אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דברי רבי מאיר וחכמים
ח אומרים גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וקי״ל° כרבנן ופירש רש״י כגון שהרבית
מפורש בשטר ואפילו הכי גובה את הקרן אלמא שטר שיש בו רבית כשר· וטעמא
דמלתא דא״ע. דתנן אלו עוברין בלא תעש׳ (דף עה) המלוה והלוה והערב והעדים
וקי״ל דכל עד דארשיעים בכתפיה פסול הכא כשר משום דלא משיימין עליו כסך למלות
ט דווקא הוא דמשמע להו לאוכשי ולא לעדים· °ואע״פ שיש שחלקו עליו ואמרו דהיות
י דווקא כשאין הרבית מפורש בשטר הא אלו היה מפורש בו פסול מכל מקום איכו
ענין למה ששאלת דהיא דווקא כשהרבית בשטר עצמו דכיון שהעדים עוברים בלאו
דלא תשימון עליו כשך הוו עדים פסולים והשטר הנעשה בעדים פסולין פסול° אבל
הכא שהרבית בשטר אחד על אותו ענין שבא בשאלתך השטר כשר שהרי קמאי לא
עברי אלאו דשימה כלל שהרי הם לא שמו עליו כשך אלא עדים האחרונים ודבר זה
ברור ופשוט:

יא ולענין° מה שבא בשאלתך הרביעי׳ אני משיב עליו מפני שלא ירדתי בו לסוף
דעתך ולא ידעתי על מה באתה השאלה שאם תבקש לדעת פסולם
מפני פסול השטר שהו׳ בעצמו כשיודעין הרבית שהוא מבורר בשט׳ הוי פלוגתא דרשי׳
והחולקין עליו כאשר באר׳ לעיל ואם המכוון ממך לדעת אם הם פסולין לכל עדות
אחר בזה יצטרך גם שתודיעני אם כיוונת בעדויות שהעיד קודם שנתפרסם פסולו

שהיה

שהיה חתום בשטר של רבית גזור ומבורר ואי משיך בי' דוכא דעד זומם פסול למפרע ואי בעית אימא לך אי דווקא אמרינן הכי בעד זומם משום דפסלנותו בעיקר גופו של עדות אוכומא דהוא הדין בכל פסלות עבירה וכל עד דארבעים בכתביה או שמא כיוצא בעדויות שהעיד אחר פרסומו אם לא שב בתשובה דדלמא לא חייל פסלנותם אלא באותו שטר להפקיד המלוה שלא יהא חוטא בשכר ולא הפעד הואיל ולא הוי עד דחמס דהיינו שיהא מטו ליה הנאה ותועלת של ממון או דלמא הואיל והכי חוטא בידים מוכיחו אעפ"י שלא נהנה כנגד החוק דאין אדם חוטא ולא לו ואיך שתכוין הדברי' נריכי' ישוב ואריכות ולא היה לי פנאי לעת כותבי זכש"ש שכבר נפטרתי ממנה במה שכתבתי למעלה לענין הנדון שלפנינו שכללו של דבר בנדון זה שמכנין אותו אלף דינרי' תדמי המשכונה ומגבין לו את השאר:

ל **נשאלתי** בענין קול קדושין שהוציא אבשלמה אברס צרפתי כי יצא הקול אחותו שקדש בילה בת רבי משה דסדי"ן: הדר בשב"לוט: דסיכק אב ערב שבת כאחו של שנת מאה ותשע לפרט היצירה ועל זה עמדו ב"ד בעיר לירדה ובעיר אבלוט דסיכקאה ובעיר אלקוליעה דסיכקה לחקו' ולדרוש על ענין הקול הנזכר אם יש בו ממש וראיתי מתוך השטרות שנעשו על ידי בתי דיני' הנזכרים על דבר החקירה הנזכרת שהוחזק מן הכל כבתי דינין שבמקומות הנזכרים היה בחדש ניסן זה שעבר שהוא של שנת מאה ועשר אחד שנתקדש' בילה הנזכרת באדר שעבר שהוא של שנת מאה ועבר לניב"ק קלונימוס ומה שנמצא מתוך השטרו' הנז' שנעשו בבתי דינין הנז' שראוי לשאת ולתת עליו אעפ"י שהדבר פשוט הוא מה שראיתי בשטר מעשה ב"ד שנעשה בעיר לארדה שנמצא כתוב במעשה' ב"ד הנזכ' שהם חקרו ודרשו לאבשלמ' הנזכר בענין הקדושין אם קדש הוא את בילה הנזכרת והשיב להם שקדשה ביום ערב שבת כאחו המזכר בפני עדים שלא היה מכיר אותם ושאלנו להם· ועוד אמר להם באות' העיר היא עיר לירדה העידו אותם עדי קדושין שהם הגו בכתיב' הקדושי' הנזכרים ושהעידו אלו הדברים בפני אלקרוד"ה אבה' ובפני אביום טוב ברבי חיים אלשיך והב"ד הנזכרים שאלו בעד אביום טוב הנזכר ושאלו לו אם שמע שאבשלמה הנזכ' קדש את הבחורה בול"ה בת רבי משה הנזכר וענה ואמר כי פעם אחת היה ברחבה אחת מהעיר הנזכר עם אבשל' מה הנזכר והיה שם יהודי אחד או שנים לפי דעתו ואבשל' הנזכ' אמר להם אתם יודעים שאני קדשתי הבחורה בילה בת רבי משה הנזכר באלבלוט· ועוד אביום טוב הנזכר שאינו זוכר מה שנו לאותם האנשים ושלא היה מכיר אותם עוד שלחו הבית דין הנזכרים בעד אלקרוידא הנזכר שאלו לו אם שמע לעולם שקדש אבש"מה הנזכ' את הבחור' בילה בת ר' משה שכנו באלבלוט וענה ואמר כי פעם אחת היה עם אבש"מה הנזכר והיה שם יהודי אחד או שנים לפי דעתו ואבש"מה הנזכר קרא לאלקרויד"ה הנזכר שישמע דברי אותם האנשים כדי שיהי' לו לראיה ולזכות והיהודי או היהודים אמרו שהם היו באלבלוט בשקדש אבש"מה לבחורה בול"ה הנזכרת באלבלוט עוד שאלו לו באיזה זמן

היה העגון הנזכר וענה ואמר שהיה שנה ימים או טו״ יום אחר שבת נחמו הנז׳ עוד
שאלו לו אם היה מכיר האנשים הנזכרים וענה ואמר שאינו מכיר אותם׃ עוד
ראיתי בשטר מעשה ב״ד שנעשה בלאב״לנט דשינקא״ שהעידו שם שני עדים שלא זזה
ידם מתוך ידה של הבחורה ביילה הנזכרת כל אותו יום של ערב שבת נחמו של שנת
תאה ותשע מאור הבקר ועד הלילה וראו שלא נתקדשה׃ לא לאנשל״מה אברם הנזכר
ולא לאיש אחר׃ עוד ראיתי בשטר מעשה ב״ד שנעשה באלקולייעה דשינקא״ה שאלו
את ביילה הנזכר׳ אם נתקדשה מעולם לאנשלמ״ה אברם הנזכר על ידו או על יד
שלוחו ואמרה לאו ושאינה מכרת אותו ושלא ראתה אותו מימיה ונתבקשתי לכתוב
דעתי אם הבחורה ביילה הנז׳ מותרת ליצחק הנזכ׳ או אם ראוי לחוש לקול קידושין זה
שהוציא אנשלמה״ הנזכר

א **תשובה** הדבר פשוט וברור שהיא מותר׳ לו ולאו כל כמיניה של מוציא קול
זה לאסרה שאע״פ שהוא אומר שקדשה בפני עדים והלכו להם
פשיטא שאע״פ שהוא אסור בקרובותי׳ והיא מותרת לכל אדם ובקרוביו וזו היא ששנינו
בפרק האומר דקדושין (דף סה) האומר לאש׳ קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני
הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו׃ ואוקימנא בגמרא כגון דאמר לה
קדשתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים׃ וכן אין לחוש על מה
שהעידו אביום טוב ואנקרווידה הנזכר׳ בפני ב״ד שבעיר לאיר״דה במה ששמעו מפי
אותם האנשים שהיה טוען אנש׳ למה אבר׳ הנזכ׳ שהיו עדי הקדושין כי עדות אביו״ם
טוב אין ספק שאין לחוש לו כלל שהרי ענה ואמר׃ שאינו יודע מה ענו האנשים ההם
וכן מה שהעיד אנקרוי״דה ששמע מאחד או משנים שאמרו בפניהם נתקדשה אין
לחוש לו דלא הוי ליה אלא עדות עד אחד מפי עד ואחד וגרסינן׃ בסוף פרק המגרש
ב (פט) אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר ׳ רב לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו
אומרים פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים ונראה
מדברי הרמ״בם ז״ל שהוא מפרש אותה דווקא כגון שראו מחמת אירוסין ושמעו קול
הברה ושמעו מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים׃
ולפי זה אין ספק שאין עדות אנקרוי״דה הנזכר מספק את ביילה הנזכרת באיסור כלל
שהרי אין כאן שנים שמעידים בכגון נרות דולקות ומטות מוצעות ואין כאן אלא עדו׳
ג של אנקרווידה הנזכר מפי אותו עד׃ ואפילו למה שפירשו רבותינו בעלי התוספו׳
ז״ל דהך מימרא בבריותא׳ דרבי אבא אמר רב הונא לא קיימא כלל אדר׳ בר בר חנה
אמר רבי יוחנן אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא בנרו׳ דולקות ומטות מוצעות שני
וכדרבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן או נמי כשיהו אומרים פלוני מהיכן שמע מפלוני
ופלוני מפלוני וכדרבי אבא אמר רב הונא אפילו הכי אין לחוש לנדון זה כלל שהרי
פירשו הם דדווקא כגון דאיכא קמן תרי סהדי דכל חד מינייהו מסהיד מפומא
דסהדא אחרינא והיינו לשטיה דרב הונא דקאמר אלא שיהו אומרים פלוני מהיכן
שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים כלומר כגון דאיכא קמן ראובן
ושמעון

ולא למדינת הים דבשתא איכא תרי סהדי דמסהדי וקמן אלא שכל אחד מהם עד מפי
עד וכן כתב הרש"בא ז"ל והיינו דגרסינ' בירושלמי רב אמר לא התירו כה אלא עד
ד מפי עד בלבד ׳ ולפי זה נ"ל כ אין ספק כלל בכדון זה דליכא הכא תרי סהדי דמסהדי
קמן אלא חד עד מפי עד בלבד דהיינו עדותו של אבקרוידא שהעיד מפי אותו
עד ולא עוד אלא אפילו כחזיר וכאמר דכי אמרינן בגמרא פלוני מהיכן שמע מפלוני
ופלוני מפלוני דאע"ג דליכא אלא חד סהדא דמסהיד קמן שני אפילו הכי אין בכדון
זה כד מיחוש שאפילו באנו לחוש לחומרא גו הכי מילי דדווקא בעד אחד שמעיד
ה לפנינו ששמע מפי שנים ׳ אבל אחד שמעיד מפי עד אחד שפלונית נתקדשה בפניו
מודי חששא איתביה ׳ וכו ויפה כתב של עד שכנגדו מכחו של ראשון וקאמרינן אפילו
בא ראשון לפנינו והעיד שנתקדשה אשה זאת בפניו אין בדבריו כלום דהוה ליה
מקדם בעד א׳ ואין חוששין לקדושיו כדאיתא בפרק האומר בקדושין (דף סח)
וכיון שאין הראשון יכול לאסור אותה היאך תהא נאסרת מכחו של שני הרי זאת
אומרת לו מעידך לא אסרוני ואתה אסרתני וכ"ש שכבר הסכימו הראשונים ז"ל דדווק'
בדאיכא תרי דמסהדי קמן וליכא למיחש לדברי אומר כלל ׳ ולפיכך בכדון שלפנינו
אין ספק שאין אשה זאת עומדת מספק קול של קדושין כלל מחמת עדותו של
אבקרוידא כלל ׳ ולא עוד אלא אפילו היו בכל זה תרי סהדי דמסהדי קמן
ו וכדרבי אבא אמ׳ רבי יוחנן פלוני מהיכן שמע מפלוני וכפי׳ פרושן של ראשונים ז"ל
לא היה ראוי לחוש לקול זה משום דלא אתחזק כבי דיכא עד לבתר אירוסין של כונ"ק
קלונ"י הנזכר ונרסינן בסוף פרק המגרש (דף פט) ואמר רב אשי כל קלא דבתר
בסולין לא חיישינן ליה רב הונא אמר אפילו בתר אירוסין נמי לא חיישינן ליה והלכת'
לא חיישינן ליה הילכך כיון דהך קלא לא אתחזק בבי דיכא עד לבתר אירוסין אפילו
היו עמו כל אותן דברים שהם צריכים בקול שראוי לחוש לו לא חיישינן ליה ובנדון
זה לא הוחזק קול זה עד לאחר אירוסין שכבר עשה מעשה כ"ד כאלבלי"ט דסיכקא
במעמד הקהל המנויים שם אבשים ונשים והעידו כולם שמעולם לא שמעו קול מוחזק
וגם לא שאיבו מוחזק ולא בשום ענין אחר בעולם שבילה הנזכרת תהיה מקודשת
לאב"שלמה הנזכר עד יום רביעי בשבת שעבר עתה מקרוב שבא שם יהודי א׳ ששמו
אבד"וד נרפתי שהגיד ששמע קול בשם אבש"למה הנזכר שבילה הנזכרת היתה מקודש'
מאבש"למה הנזכר וכששמעו קול זה כבר היתה בילה הנזכר׳ מקודשת מכונ"ק קלוני
הנזכר במעמד כל קהל העיר. ההוא עבר חדש ומיס ׳ וכן עמדתי על כל אותן שטרי
מעשה בית דין שנעשו במקומות הנזכרים וראיתי שכל מה. שהועד בענין הקול
הנזכר הכל היה אחר שנתקדשה בילה הנזכרת לכונ"ק קלוני הנזכר הילכך הוה
ליה קלא דלבתר אירוסין ואסיקנא בגמרא דלא חיישינן ליה וכי תימא כד
ז אסיקנא דלא חיישינן ליה היכא שלא התחיל הקול כלל עד לבתר אירוסין ׳
אבל הכא דאתחיל מקמי אירוסין אף על גב דלא אתחזק לבי דיכא עד
לבתר אירוסין חיישינן ליה ובנדון זה כבר התחיל קול זה מקמי אירוסין שהרי

בשום אופן. ודאי הנזכר ששמע בשמחה יום או חמשה עשר אחר שבת כאמו הנזכ'
אפי' אותו איש או אנשים שנתקדשה כלה הנזכרת לא"כ שלמה הנזכר. כמנא שהתחיל
קול זה לצאת קוד' שנתקדש' כלה הנזכר' לכ"נ קלוני והוה ליה קלא דמקמי אירוסין
ליתה דהא אמרינן בפרק המגר' (דף פט) אמר רב אשי כל קלא דלא איתחזק
בבי דינא לא חיישינן ליה ובודאי דרב אשי לא אתא לאשמועינן דאי לא איתחזק
לעולם בכגון פלוני מהיכן שמע מפלוני דלא חיישינן ליה דהא מילתא כבר פשוטה
להיתירא ר' יוחנן ורב דקאמרי' לא שישמעו קול הברה וכו' אלא ודאי רב אשי הכי
קאמ' דכל היכא דלא איתחזק בבי דינא מקמי שינא שוכר' עמו דהיינו דבר המבטלו
כגון נישואין או דבר אחר אע"פ שינא תחלה כיון דלא איתחזק הרי הוא כאלו לא
יצא וכן כתב הר"מ ב"ן ז"ל בחידושין כמנא שכל קול אע"פ שהתחיל לצאת קמי אירוסין
כיון דלא איתחזק בבי דינא הרי הוא כאלו לא יצא ולא חיישינן ליה · ולפיכך אין
ספק בנדון זה שלפנינו שקול זה לא הוחזק כלל כמו שפירשתי למעלה מקמי אירוסין
והוי קלא דבתר אירוסין ואין ספק בדבר ולא בית מיחוש שכלה הנזכרת מותרת
ח לכ"נ קלונ"י הנזכר° וראוי לגדולי אותה העיר ולכל העיירות הסמוכות והמוקפות
לה להתעורר בדבר זה ולהכות בשבט מוסר האיש אשר אבה להוציא הקול הזה
בעקבה ובמרמה כי הדבר גלוי וידוע מכמה אמתלאות מתוך השטרות כי במרמה
עשה ולא האריכתי בכאן לפי שאין פוסקין את הדין אלא מתוך הלכה ברורה. אבל לגדולי
כל עיר ועיר ראוי לשית עצות לגדור פרצותיה לבל יעלה שועל לפרוץ פרץ רב ·
בענין שבלונות המוזכר בשטרות לא השגחתי לפי שהוא דבר אינו צריך להשיב עליו
מפני שהוא דבר שלא נתברר כלל בעדו' ולא בראיה וגם כי היה מתברר אין אוסרין
ט את האשה על פיהן° אלא באתרא דמיעוטא מיהת מקדשי והדר משבלי בקפידא
במורה בלות' שמקפידי' לשלוח שבלונות אלא א"כ קדשו ולא שמענו באחד ממקומות
אלו שהוחזק אפילו מיעוטן בכך ·

לא כתבת הנביר י"א אכ"שלמה דבדר"ש נשא אשה וילדה לו בן אחר כך גרשה
ופרעה אב"יוסף דבדר"ש אחי אבש"למה הנזכר והקנתה לו כתובתה
ולא נשבעה ונדרה כלל ואחר כך מתה והיו לו לאבש"למה הנזכר נכסים שום להם
אחריות וברח והלך לו למדינת הים ושמעו בו שמת אך לא נתאמת ועתה באתי אני
אסטרו"ק נוב"יל בהרשאת יורשי אב"יוסף הנזכ' לגבות כתובת הנזכר מיורשי אבש"למה
הנזכר מכח ההקנאה הנזכרת ובקשתי מלפני ב"ד שיגבו לי הכתובה הנז' מנכסי
אבש"למה הנזכר וענו שהן חוששין בזה מכמה צדדים חדא מפני שהאשה הנזכרת
לא נשבעה וכיון שעכשיו שמעו בו שמת הוה ליה מורשה זה בא ליפרע מנכסי יתומים
וצריך שבועה ואינו יכול לישבע ועוד דהא קיימא לן דאין נזקקין לנכסי יתומי' אלא
לשטר שיש בו רבית ולכתובת אשה משום חינא וזו כיון שמתה בטל חינה ·
עוד בא בכתבך שכנגא שטר מתנה שעשה אבש"למה הנזכר לבנו הנזכר
מבתים

מבתים שהיו לו וכתבת שהקרובים מבקשים שתעשה הגוביינא כי הוא תועלת רב לקטן לשנה זה · וגם כי אתה רוצה לעשות אותו הנשאר מהכתובה כדי להגבות מידי כל ספק שיהו ב״ד זוקקין לנכסי קטן זה · גם שאלת אם ממנין לקטן זה אפטרופא :

תשובה מאשר כתבת שהב״ד חוששין לעשות הגוביינא מפני שלא נשבע' וכיון שעכשיו באין לעשות גוביינא מנכסי קטן צריך מורשה לישבע ואינו יכול לישבע מפני שאינו יודע אמיתת הדברים איני רואה בזה חשש כלל· חדא שבשעה שכתבה אשה זו הרשאה מן כתובתה עדין לא שמעו בבעלה שמת ובמנא שלא נתחייבה עדין שבועה כשכתבה הרשאה מכתובתה כי היכי דקימא אין אדם מוריש שבועה לבניו כההיא דפרק כל הנשבעין (דף מז) ודכוותה שאינה יכולה א למסור שבועה ללוקח דהתם דווקא במת לווה בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה או מכר חובו אבל מת מלוה או מכר חובו ואחר כך מת לוה כנדון שלפנינו שאשה זו כתבה הרשאה מכתובת' ואחר כך שמעו שמת בעלה אין ספק שלוקח זה גובה חובו וכן הבא מכחו ובלבד שישבע שאינו יודע ששטר זה פרוע כעין שבועת היורשין שזו שנינו בפרק כל הנשבעין (דף מב) כך היתו' לא יפרעו אלא בשבוע' ואוקימנא לה התם בגמרא במת לוה בחיי מלוה ונדון זה הרי הוא כמת מלוה בחיי לוה לפי שבשעה שכת' ההרשאה מכתובתה נסתלקה לגמרי והוה ליה כאלו מתה ולפיכ' איני רואה שום חשש ולא פקפוק כלל מפני שמתה בלא שבועה ובלא הדרה ובלבד שישבע הרוצה לגבות שאינו יודע שהית' כתובה זו פרועה כדין שבועת היורשין שאף על פי ששבועה זו מן הגמרא לא למדנוה מדברי רש״י ז״ל למדנוה בפרק הכותב: (דף פז)
ומפני שבא בכתבך שבמנא שטר מתנה שעשה אשלמ״ה הנזכר לבנו הנזכר מבתים שהיו לו ואני חושש כי באולי נעשית מתנה זו קודם שכתבה האשה הרשאה מכתובתה ואולי יבא בזה ב״ד ויחוש דבכי ה״ג נתחייבה האשה שבועה לפי שכל שבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה וזו שלא נשבעה הפסיד' מפני שאין אדם מוריש שבועה שנתחייב בה ולא למכר' לאחר אני רואה לבאר דליתה כלל דלא קרינן נתחייב שבועה בבא ליפרע מלקוחות דדווקא ביתומים הוא דאמרינן הכי מפני ב שכיון שמת לוה אי אפשר למלוה שיפר' בלא שבועה אבל היכא שמכר לוה או נתן נכסין לאחרים לא קרינן ביה נתחייב שבועה שהרי אפשר שיפרע מנכסין בני חורין ג וכ״כ הרמב״ן ז״ל בפרק כל הנשבעי' ולא עוד אלא שבכתובות שלנו כתוב בהן נאמנות בין ממני בין מהבאים מכחי דעתי מסכמת שאפילו מת הבעל בחיי האשה ואחר כך מתה האשה בלא הדרה ובלא שבועה דהוה ליה כמת לוה בחיי מלוה אפילו הכי לא הפסידה משום דלא מקילינן תרי קולי קולא דאבא שאול דאמר דאין נאמנו' מועיל לגבי יתומים וקולא דרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו הילכך לכתחלה עבדינן כר' אלעזר דאמר התם בפרק כל הנשבעין (דף מב) יורשין

שטוענין ונוטלין ור״ח והרז״ה הלוי ז״ל בשם חכמי נרבונא הגדולים ז״ל ולזה הסכים הרשב״א ז״ל בפרק הכותב. ודברים הללו תלויים בדקדוקי הלכות וידעתי שאינן מבוארין כל הצורך מתוך דברי אבל יתבארו למבין עם מה שכתבתי. נמצא לפי זה שאין שום חשש בגוביינא זו מצד שמתה בלא שבועה ובלא הדרה ואין צריך לפנים.

ד **אבל** לענין מה שחששו עוד מפני ששמעו בו שמת והוו להו נזקקין לנכסי יתומי' מצד שמועה זו כיון שלא נתברר הדבר איכא חושש כלל לפי שאין היורשין נכנסי' לנחלה אלא בעדו' ברורה וכדתנן בפרק האשה שלום (דף קיז) אמרו להם ב״ה והלא אין האחים נכנסים לנחלה על פיה. הילכך אע״פ שיצא קול שמת אינן נזקקין לנכסי יתומים אלא לנכסי אביו ואע״ג דבפרק המפקיד (דף לח) משמע דחוששין לשמועה של קול בעלמ' וכדאמרינן התם כששמעו שמת כ״ע לא פליגי ואמרי' כגון דשמעינן בו שמת אם קדם קרוב והורד לנכסים ותלש ואכל הרי זה זריז ונשכ' וכשלא שמעו בו שמת לא. אמרינן הכי איכא לענין זה כלל דהתם הוא שחוששין בדבר מפני תועלת בעל הנכסים עצמו ויתבאר זה למי שידקדק לאותה סוגייא אבל לא
ה שמפני חשש שמוע' בעלמא יהו ב״ד נזקקין שלא להגבות לבעל חוב את חובו. וכשאמרו אין נזקקין לנכסי יתומי' לאו משקר דינא הוא אלא מתקנה והכי דלא לוסיף עלה בנכסי יתומים ודאי אמרו אבל מפני חששא בעלמא של יתומים הרי לא שמענו:
ואל יתקשה אדם בזה מדאמרינן בפרק המפקיד (שם) דלמא שכיבא קבלתא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן שאינה ענין לנדון זה כלל:

אבל בא בכתבך ענין שצריך לחוש לו יותר שכתב' שנמצא שטר מתנה שעשה אבשלום הנזכר לבנו הנזכר מכתו' שהיו לו ולפי זה אם זכה אותו קטן
ו באותן כתים הוה ליה נזקקין בנכסי יתומים בודאי וכיון שמתה אשה זו בטל קיכה והויה ליה כשאר חוב דעלמא דאין ב״ד נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו. אך בזה אכתוב דעתי על כל הצדדים לא נתברר לי מתוך כתבך אם קטן זה זכה במתנ' זו כלומר שזכו אחרים בשבילו או בוא בשטרי מתנות שלפעמים האב כותב לבניו
ז ומשכן בידו ואע״ג נראה לי שאע״פ שיש בה קנין לא זכה בה קטן זה שאע״פ שאין דעתי מכרעת יש לי ראיות ברורות לדברי הגאונים ז״ל שאמרו שאפי' לשטרי הקנאה בעינן דלימטי שטרא לידיה ולפיכ' כל שאין השטר בא לידי המקבל או שאין העדי' מוסרים אותו לגמרי בידו לא זכה בו מקבל וכן דעת רבינו חננאל ורב שפטי והרמב״ם ז״ל ואע״פ שיש חולקין בזה לא נתחוורו דבריהם ולפיכך אם לא זכה קטן במתנה זו לא הוו נכסי יתומים אלא נכסי אביו כמו שאמרנו ואין נזקקין מלזקוק להם מפני חשש שמועה שמת לבד כאשר אמרנו אבל אם זכה קטן במתנה זו הרי אלו נכסי יתומים
ח בודאי ואין ספק שכיון שמתה אשה זו בטל תיבה והווה ליה כדון זה כשאר חוב דעלמ'
ט שאין נזקקין בו לנכסי יתומים ואע״פ כבר הור' זקן הרשב״א ז״ל שכתב בתשוב' שבל

היכא

דינא שהבעל חוב רוצה לגבות הכתובה מתוכו ואפילו הכי נזקקין ומוכח ליה מההיא דערכין (דף כב) דשטר שיש בו רבית· ואע״פ שיש לדון אחר דבריו ז״ל אם הדבר כן הוא כאשר בא בכתבך שהקרובים מבקשים את זה מכח תועלת הקטן אף בב״ד נראה בעיניהם שכך הוא ואתה רוצה לגבות את זו הכתובה מהכתוב׳ דעתי מסכמת שבכיוצא בזה נזקקין ומגבין ומכל מקום צריכין הם להעמיד אפוטרופ׳ לקטן לפי שעה כדאמרי׳ בערכין בפרק שום היתומים (דף כג) ואי מזדקקינן מוקמינן אפוטרופא ורשאין הם בכך ואין בדבר זה ספיקא כלל:

לב שאלת

נערה שנתפתתה על איש מרקי המות אשר נשתחד מכח אחד מקרובי הנערה שהיה מתפחד שמא תנשאנה אמה בלא רשותו והוא נתן עיניו להוציא ממון מיד אם הנער׳ או תשב עגונה כל ימי חייה והפחידו הנער׳ שהיא כת״י שנים ואמרו לה שתאסור על עצמה כל קדושין זולת אותן שיהיו ברצון אמה ובזה הנערה באה לפני העדים ובהיותה לפניה׳ על דרך התחבולה כללו בענין האיסור הקרוב ההוא ולפי דברי הנער׳ אשר דברה תוך כדי דבור אחר מעשה שלא שמעה מפי העדים שנשתעבדה רק לרצון אמה וגם על זה נאנסה אלא מפני שנתבוש׳ מפני העדים שבאו לה פתאום שלא מדעתה אמרה הן לדברי העדים וזה תורף השטר א שנעשה על זה׳ בפנינו עדי׳ ח״מ באה הבתולה לאה בת הכהן ראובן נ״ע הדרה כאן במקום פלוני אמרה לנו בלב שלם ובנפש חפצה פיה ולבה שוים שלא בשום אונס כלל ובבטול כל מודעי מודעי אוסרת עלי בהנאה בהקדש כקרבן בעולה כל איש שבעולם מלבד האיש אשר יבחרו לי׳ אדוני אמי פלונית והנכבד פלוני הדרי׳ כאן במקום פלוני שניהם יחד כל זמן שהם בחיים אבל כל איש אחר שבעולם יהיה מי שיהיה אני אוסר׳ עלי בהקדש כקרבן בעולה הוא וכל מיני הנאות הבאות ממנו כנדרי ובשבועתי בתורת קדושין בין על ידו בין על יד שלוחו הן בכסף הן בשוה כסף הן בכל שאר דרכי קניות שהאשה נקנית בהם שמפורשות ומודעת אצל חכמי ישראל אפילו׳ שאקבל אני בעצמי הקדושין הסם מדעתי ומרצוני ומעכשו אני מוסר׳ מודעה בפניכם שאפי׳ שאני מתירתה שמא יקומו אנשים ויתנו לי או זה דבר שיהיה ויגלו עלי קול שאני מקודש׳ או ספק מקודשת עד שמנה אותה כתובה או אותה דינה אשב עגונה לפיכך אני נודרת בפניכם בלא שום פתח היתר והרטה בעולם שאני אוסרת עלי בהקדש כקרבן בעולה הנאת ממונו והנאת תשמישו והנאת גופו של כל איש שבעולם בלא שום שיור בעולם על דעת המקום ועל דעת רבים בכל הדברים שיכתבו לי ושיאמרו עליהם או יכתבו בלשון קדושין ובתורת קדושין יהיו חשובים כדברים בטלים שאין בהם ממש אלא אותם קדושין שיהיו נעשים לי מדעת אדונתי אמי ופלונ׳ הנזכר כפי שנזכר ואנו עדי׳ קבלנו דבריה בתור׳ עדו׳ ביום לחדש פלונ׳ והכל שריר וקים פלוני ופלוני וזה תורף השטר ועתה כשרוצים אמה וקרוביה להשיא את היתומה לאחד מכמה נכבדי

הערה למעלה בסימן כז׳ ולמטה בסימן כ״ג ובסימן כ״ה כיוצא בזה:

הארץ

באדן אשר תבעוה והם שואלי' רשות מהקרוב הנזכר ודוחה אותם מיום אל יום ומחדש לחדש זה לה ארבעה חדשים והנערה ואמה בוכות ומתמרמרות על הדבר ההוא אשר עשו להן · לכן אדונינו תודיענו אם יש לנערה שום היתר בעולם הן על פי חכם בפתח חרטה מעיקרא ואי אמרינן שזאת הנערה היתה מוטעית מכמה צדדין האחד שהיא לא הבינה בכל מה שכתוב בלשון השטר וזה ודאי מאחר שהנער' ואמה כפרו מיד אחר מעשה שלא שמעו שנזכר הקרוב ההוא בשטר ועוד אחרת דמילתא דמוכחא ואומד הדעת הוא שאלו הנשים לא נתכוונו רק לשמרה ממי שאינו הגון לה וראיה דמוכחא מלשון השטר דאמר שמא יקומו אנשים ויתנו לי וכו' ולהגין לה כמו לא נתכוונה לשבת עגונה כדאמרינן (כתובות דף סד) אשה רוצה בקב ותפלות וכו' ואם נאמר שנתכוונה לנדר ולאיסר שלא להתירו מאחר שהוא על דעת המקום ואין לו הפרה מדאיתא שהשביע משה לישראל כבר כתבו לנו רוב הגדולים והר"מבן ז"ל במשפט החרם שלו שלא נאמר התם אלא בקיום התורה שדעת המקום לאסור ולא להתיר אבל בשאר שבועות כשם שמצוה לאסור כך מצוה להתיר תדע לך דהא נודרת ליתומים ע"ד המקום הוא ככל שבועה שב"ד משביעי' ואפי' הכי לא חששו להתיר' אם לא דאדרו' ע"ד הרבי' וכו' והואיל וזאת ע"ד רבים היא וקי"ל דנדר שהודר ע"ד רבי' אין לו הפרה לעולם לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפר' כההיא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא ואהדרי' רבינ' משום דלא אשתכח דדייק כותי' כנדון שלפנינו משתפקא מילתא אם היא לדבר מצוה או לאו דקי"ל דאתתא לא מיפקדא אפריה ורביה אמנם מצאתי בתשובת שאלה לרב דן ז"ל דאמר דאע"ג דקי"ל דאתתא לא מיפקדא אפריה ורביה אומר אני דאפי' הכי אית לה מצוה אע"ג דאינה מצווה ועושה וכיון דאית לה כמו מצוה קלה נראה להתירה אפילו על דעת רבים ולא אמרינן אפילו על דעת רבים אין לו הפרה אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה אפילו היתרא לא בעי · וראיה לדב' מספר השולח (דף לו) דאהדריה רבינא להו מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי משום דלא אשתכח דדייק כוותיה הכא נמי מצוה קלה הוא וכי משום דלא דייק כוותי' ליכא מקרי דרדקי דאיכא למימ' שבשתא ממילא נפקא ואפילו למא' דאמר שבשתא כיון דעל על הוו ספקי ספקות דמלמדי תינוקות כלהו מקרי בשבשת' ואי מקרו בשבשת' או לא ואפילו הכי אהדריה בדבר מועט כזה עכ"ל לשון התשובה: ובאות תשוב' עצמה חולק עליו הרב רבי' יו' טוב אשבילי ז"ל וזה לשונו · עוד אני צריך להתלמד בדברי רבינו נ"ר במה שכתב אבל לדבר מצוה היתרא לא בעי דודאי דבר נעלם ממני ולא אוכל הבי' דאם כן לתניה גבי ארבעה נדרים שהתירו ז"ל אדרבה תנינן כי נדרי' הלין על דבר של מצוה בפרט וקי"ל דשבוע' חלה עליה' בכולל וצריך היתר' וכי תימא דכל נשבע סתם אכן שהדי דאדעת' דבטול מצוה לא נדר וזה בכלל נדרי שגגות הא ליתא דהא אם נשבע שלא לישב בכל סכה ולהניח תפילין של ראש קי"ל שהוא אסור כדאיתא בשבועות בגמרא דילן ובירושלמי ועוד מה שאמר התלמוד אבל לדבר מצוה יש לו הפרה הוה ליה למימר אבל לדבר מצוה אין צריך התרה או

משום

משום דמייתי ראיה תלמודא מההוא מקרי דרדקי דאמרינן דאהדריה רבינ׳ היינו
דאהדרי׳ ע״י הפרה אלא שקצר התלמוד וכן פרשו כל המפרשי׳ ז״ל ואפילו לדברי ר״ת
ז״ל שפי׳ דכי אמרינן לדבר מצוה יש לו הפרה הכי משמע כשהיה טעות בנדר קנת׳
כהה׳ דמקרי דרדקי דהווה סביר דאיכא דדייק כוותיה מודה הוא מיהא דהיתרא
בעי דלא כדר טעות ממש הוי דהא שמתא אדחיה פי׳ אעבריה לההוא מקרי דרדקי
סתם בלי תנאי · וידוע הוא כי זו אין עליה מצוה להנשא עד שאמר שאין שבועתו
חלה לבטל את המצוה · ובזה ודאי ולמדנו רבנו אשר כמוקו עמו · וע״כ
דברי הרב רבי יום טוב ז״ל החולק לדברי הר״ן ז״ל ועתה אחר כל זה צריכים אנו
לדבריך שתכריע בניהם · ע״כ דבריך :

תשובה אני איני כדי להכריע בין הרבנים האלה ז״ל אשר קטנם עבה
ממתני מאן יהיב לי מעפריהן ואליכן עיינין אמנם בהיות
דבריך עלי חובה ולא אוכל להשיבך ריקם אכריע דעתי · באמת תשובה הר׳
דן ז״ל אשר הזכרת היא נפלאת בעיני ותמה אני פה קדוש שמוחזקני בו שהיה בקי
ב בחדרי תורה איך אמר דברים הללו ° שאין ספק שהדבר ברור דהא דאמרינן לדבר
מצוה יש לו הפרה לא באו לומר שיהא הנדר מותר מאליו אלא דסגי ליה בהפר׳ והפר׳
מיהא בעי ולא אאריך בזה מפני שהדבר ברור ופשוט מאד וכל מה שתפש בזה הר׳
יום טוב אשבילי ז״ל דבר ברור הוא אמת ויציב · אמנם דעתי מסכמת במה
ג שכתב הר׳ דן ז״ל דאע״ג דקיימא לן ° דאתתא לא מפקדא אפרייה ורבייה מ״מ מצוה
קא עבדא כשהיא מתקדשת ונשאת · וראיה לדבר מדאמרינן בריש פרק האיש
מקדש (דף מא) אלא כי איתמ׳ דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה
ובשלוחה השתא בשלוחה מתקדשת בה מיבעי׳ אמר רב יוסף מצוה בה יותר מבשלוח׳
כי הא דרב ספרא מחרך רישא רבא מלח שיבוטא וזו ראיה ברור׳ שהאשה כשהיא
מתקדשת מצוה ° קא עבדא וגם הר׳ יום טוב ז״ל איננו
חולק על זה שאע״פ שכת׳ בסוף תשובתו זה לשונ׳ וידוע
הוא כי זו אין עליה מצוה לינשא עד שיאמר שאין
ד שבועתה חלה לבטל את המצוה ע״כ דבריו ° לא בא לומ׳
אלא שאין מצוה זו מפורסמת כל כך שלא תהיה שבועה
חלה עליה שהדין כך הוא שכל שהוא מצוה מפורשת מן
התורה אין שבועה חלה לבטלה אבל מה שהוא מדרש
חכמים שאינו מפורש בתורה שבועה חלה עליו

הגהת א״ל
° נראה לי שהמצוה היא זאת
שבלתה לא יוכל האיש לקיים
מצותו בקיום המין וגם כי
אפשר באחרת מ״מ סתמא
בעי גברא אתת׳ וכל הקודם
למיעבד מצוה קא עבדא ·

וזה ימים שזה הדב׳ חדשתי ומצאתי לי סעד בדברי הרמ״בן ז״ל והארכתי בזה במקומו
בפרק שבועות שתים בתרא ולא אאריך כאן שאינו מעיקרא של שאלה אבל מ״מ הרב
יום טוב ז״ל כך רצה לומר שאין מצות נשואין זו של אשה כדאי שלא תהא שבועה חלה
לבטלה · והוא אמת וכמו שכתבתי אבל לא כן הר״ס ז״ל לומר שלא תשא האשה

עשה מצוה כשהיא מתקדשת ונשאת·

ה מעשה° לנדון שלפנינו אם זה קרוב שנדרה אשה זו שלא תנשא בלא
רשותו הולך בדרך לא טוב ומעגן אותה עד שתרצנו ברצי כסף
אם יש לאל ידה ושתוכל עדין להנשא לאותו שהיא בוחרת וקרוביה מסכימים
עם היות שהוא עשה שלא כהוגן ראוי שתעשה האשה כדבר אשר תוכל אחרי
אשר נכנסה בקשרו כי אם הדבר סובב פנה שיש לאל ידה לא יהיה ההתר לדבר
מצו' ואם אולי הקרוב גדולות מבקש אשר אם יתן לו את אשר ישאל לא תוכל היותה
להשיג הזווג ההוא אשר בוחרת בו היא וקרובי' התר נדרה לדבר מצו' הוא שמא
יאמ' אדם לא כי אעש' שלא ויעשה אותו זווג אפשר שתזדווג לאח' בדמים מועטים
ו ובמצא שאין הפרה זו לדבר מצוה·° אין הדבר כן שעיקר מצוה בנשואי אשה הוא
באותו שהיא חפצה בו וכדאמרינן בריש פרק האיש מקדש (דף מא) ובפרק עשר'
יוחסין (דף פא) אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמ' בפלוני
אני רוצה ועוד שאין מכוונ' את הנדר· מחמת מה שהוא ספק אתי ספק לא אתי וכיון
שכן הדבר ברור שהפרה זו לדבר מצו' דאע"ג דאמרינן בסוף פרק שבועות שתי' בתר'
(דף כט) על דעת המקום למה לי כי היכי דלא תהוי הפרה לשבועתיהן דאלמא
ז על דעת המקום אין לו הפרה כבר כתבו הראשונים ז"ל° דכי אמרינן הכי דווקא
ח בתורה ובמצותיה וכמו שבא בדבריך·° ועוד דכי היכי דאמרינן דעל דעת המקו'
אין לו הפרה הכי נמי אמרינן בעל דעת רבים ואפילו הכי אסקינן בפרק השולח
ד (דף לו) דלדבר מצוה יש לו הפרה ואין ספק שאין ראוי להחמיר יותר בזה בנדר
ט שהודר על דעת המקום מבנדר שהודר על דעת רבים° דמעיקרא מאי אמרינן דעל
דעת רבים לדבר מצוה יש לו הפרה משום דאנן סהדי שלא הסכימה דעת הרבים
מעולם שלא תהא הפרה לנדרו לדבר מצוה אלא מסכימים הם דלדבר מצוה יהא
הפרה לנדרו כ"ש דאנן סהדי בזה ושכיונא בו כדעתו של מקום ומעתה הדבר ברור
י שכל נדר אע"פ שהודר על דעת המקום ועל דעת הרבים לדבר מצוה יש לו הפרה°
שמא יאמר אדם כבר קדם ר"ת ז"ל ואמר דלאו בכל לדבר מצוה יש הפרה אלא דווקא
כי ההוא מקרי דרדקי שהיה נראה כעין טעות בגופו של נדר ופתחו מגופו ומאותה
מצוה בעצמה אבל משום מצוה אחרת אין לו הפרה דכיון שעל דעת רבים נשבע מנא
לן שכך היה דעתן משעה ראשונה להתחרט משום מצוה זו אומר אני שאפילו לדברי
ר"ת ז"ל שחדש חומרא זו הרי נדון שלפנינו כי ההוא מקרי דרדקי ועדיף מניה שכבר
גלתה זו כד נדרה בשעת נדרה שהיא נודרת כן מפני שהיא חוששת פן יוציאו עליה
קול שהיא מקודשת עד שתכה אותה דכה תשב עגונה והרי עכשו מתברר דאדרבא
מחמת נדרה היא יושבת עגונה· ועוד שקרוב הדבר לומר שכיון שגלתה זו בעצמה
ואמרה שמחמת עיגונא היא עושה כן כל שמתברר שהיא מתעגנת בכך הוה ליה
יא בתולה נדרו בדבר° כי ההוא דאמרינן בפרק פותחין (דף סה) קונם שאיני נושא
אשה

אשה פלונית שאביה וכו' ואמר לו מת דכעשה כתולה כדרו בדבר דקי"ל כרב הונא דאמר התם הכי ומוכח בקדושין דבעינן זה אינו צריך שאלה להכב דהלמא כל מי שנודר ומגלה דעתו בשעת נדרו מחמת מה הוא נודר הוי כאלו שתבנו מלא ימשך בדרו אלא עד שיסתלק אותו דבר שהוא הושש בו אבל כל שנסתלק מותר מאליו הכא נמי הרי נוסף עליה מהמתנדרה חשש מרובה מאותה דבר בעצמו שהיתה חוששת בו והיינו ענוכה ושמא תאמר מכל מקום אותו חשש דאשון במקומו עומד ואפשר נמי דעדיף מהאי כתרא שאם לא נדרה כן אפשר שהיה יוצא עליה קול של קדושין ותהא מעוגנת על ידי מי שלא ירחם עליה ועכשיו ניצלה מאותו חשש ואעפ"כ שקרובה מענן אותה עכשיו לסוף יתירנה· יש להשיב לך ולומר שלהוציאה מידי חשש הראשון היה דילה שתדור שתתלה עצמה כדעת אמה · הילכך זו שנדרה אף על דעת קרובה תלתה כדרה בדבר ובטל דבר וקרוב הנדר ליבטל מאליו ולא שאני אומר שיהא ראוי לעשות מעשה כזה שמכני שאנו מדמי' לא כעשה מעשה ועוד שעדין אפשר לחלק ביניה' אלא שכתבתי זה כדי להראות שהדב' ברור דלא חמיר האי נוכד'

יב משנכד' דההוא מקרי דרדקי ואפילו לדברי ר"ת ז"ל שכתבנו למעלה° וכיון דאסקינ' כההוא שנכד' לדבר מצוה יש לו הפרה כדון זה כמי יש לו הפרה ואין ספק שאם קרוב זה מעגן ומעכב זאת האשה ומעכב אותה שלא תינשא להגון לה עד שתפדה עצמה במה שהוא רוצה ושאם תעשה כן לא תשיג הזווג ההוא דהפרת נדר זה לדבר מצוה הוא ויש לו הפר' ועוד שר"ת ז"ל עצמו שחדש אותה חומר' שכתבנו מקל דדוקא כשאומ' על דעת פלוני ופלוני ופלוני אבל על דעת רבים סתם יש לו הפרה אפילו שלא לדבר מצוה אלא א"כ בעשה הנדר בפני רבים דמסתמא כשאמר על דעת רבים על דעתם נדר וסברא זו מוחזקת היא אצל חכמי הצרפתים ז"ל וכתבוה בתוספותיה' ובהכורי'

יג בפשיטות וכן רבנו האי גאון ז"ל מקל ואומר דכי אמרינן על דעת רבים אין לו הפרה דווקא שיהא על דעת רבים וברבים אבל אם אינם שם אין על דעת רבים כלום, ומן

יד דעת רש"י ז"ל ואי' רבים פחות משלשה כדמוכח בפרק השולח (דף מו) ° אמנם מפני

טו שענייני הנדרים והאסורי' חמורים מאד זאת עצתי שתפייסנו בדבר ° ושישלחו חשובי העיר וחכמיה בעד אותו קרוב וידברו על לבו שיסכים באותו זווג אשר נוחרת בו היתומה ואמה אם ירצה הגון גם בעיניהם ולא יהיה הדבר לו לפוקה ואם יתרצה הקרוב ההוא לדבריהם ויחטא בכספו ויראו שאם תתן האשה אליו זאת אשר ישאל לא יבא אל הפועל הזווג ההוא ושאין לה אחר במזומן הגון תבחר בו היתומה כמוהו תשאל על נדרה בפני הקרוב ההוא גם כי ימחה בדבר ואם לא ירצה לבא וידועני מדאמרינן המודר הנאה מחברו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו אכן טרם כל זה השתדלו בכל מאמצי כחכם להביא הקרוב ההוא למה שהוא ראוי:

לג ברית כרותה לך שאוכה חוזרת כי כבודך חדש עמדי לתהלה לשם ולתפארת ונזכרני את אשר פנו שפתי וגם במכתב התעות תוו לבלתי השיב

ט 9 א i שאלותיך

שאלותיך ריקם לכן לא ומנעוני טרדות מהשלים את חקם ואם ידעתי כדעתי
ודעת ומה ידעתי ולא תדע מאשר דברך קבעתיו עלי חובה הנה באתי כתורה
וכמנהג. ועמדתי על שאלותיך בענין האשה העגונה ועל נוסח מעשה ב"ד אשר בא
א לפני. וזה תופסו: בפנינו אנו ב"ד ח"מ בא כשטרוק דווילא מאוג"ווא ואמר לנו
הרי שבתי אשטילא היתה נשואה לאשכנזיט קרשק"אש בן אחותו של מיסטרי איסק
וג'יר דפרפיניאן ולפעמים היו קוראין אותו ביבו"נט דמוסטרי אי"ק וגיר וראינו
בכתובת אשתו הנזכר' שמו כתוב וחתום יוסף בר' אברהם וזה כמה שנים שנתקוטט
עם אשתו בתי הנז' ועמו ונשא עמה הרבה והלך לו ונשארה בתי עגונה זה שנים רבות
ועכשיו שמעתי שמת בעלה אשכנזיט הנז' בבקשה מכם רבותי חקרו ודרשו בדבר אם
אמת הוא שמת אישה אשכנ"זיט הנז' ותנשא בתי הנז' ואנו ב"ד ח"מ הוזקקנו
לו והקרבנו לפנינו עד אחד שמו אשכנו"ז בן מאש"ט משה שאל"ב ומיסטרי איסק
ומאומת משה הנזכ' קרובי זה לזה קורבה שאין בה פסול והעיד בפנינו כי כמלא שנים
הנה בא בעיר קה"ה ונשא שם יהודי א' עומד בקופייאה המקום אשר במדינת קטאלוניא
שמו כש"טרוק דש' טיבירי וזה הנכבד כשטרוק ד"ש טיבירי הנזכר היה מקל"ין הארץ
הזאת והיה מכיר מאיסט"רי איז"ק ומאיסטרי משה הנזכר' ויתם' ומשפחותיה' אתכם לא
היה מכיר אשכ"ו הנז' הנזכר ולא אשכנזיט הנזכר בעל האשה הנזכר' לא בכנויין ולא
בשמותיה' לפי שהם היו קטני' או לא היו נולדי' כאשר יצא כשטר"וק דש' טיבירי הנזכ'
מהארץ הזאת וכך העיד לפנינו אשכנו"ז הנזכר כי כאשר ידע כשטר"וק דש' טיבירי
הנזכר שאשכנו"ז זה בן מיסטרי משה הנזכר אמר אליו כשטר"וק דש' טיבירי הנזכר
הרי יש לך קרוב אחד בקופייאה מקום דירתי שאלו אליו אשכנו"ז מי הוא זה השיבו
בלשון זאת ביבו"נט דמיסטרי איזק וג'יר דפרפיניאן קרובך עוד שאלו על צורתו ותארו
ואמר אותו כשטרוק דש' טיב"רי הנזכ' בקוטן וגודל ואורך ולובן ומראהו ותוארו בפניו
ושערות' ובי פניו נוקהביו כאשר נודע שהי' אשכ"ו וכיט הנזכר בעל האשה הנזכר' עוד
שאלו אשכנו"ז הנזכ' על שמו ואמר לו שקורין אותו חיים ולאחר זמן בשנה זו שב אשכנו"ז
זה ממיורק"א וכן שב ג"כ כשט"רוק דש' טיברי הנז' ומצאו זה את זה והגיד לו כשטרו'
דש' טיברי הנז' שספר לו עליו שהיה ביבו"נט דמאיסט' איזק הנז' והגיד לו כי מת ט"ו ימים
קודם ר"אש השנה זה שעב' אחר כן חקרנו עוד והעיד בפנינו ג"כ כאשכר"ס וגב"י שלא היה
לאבי מאיסט' איזק הנז' ביבו"נט אחר שהלך לו מחוץ לארץ מלבד אשכ"ו ובני הבן בעל האש'
הזאת הנז' כי בני אחיו אחרי' שהיו לו שמענו מפי קרוב אחד שהיה עמה' ובכל במחנו'
אחד שכולם מתו זה כמה פה או במלכות צרפת ולא נשאר בחיים רק זה אשכנוזיט
הנזכר' בעל האשה הזאת הנזכר' שהלך לו וגם בהיותו הנה היה תמיד מתגדל בבית
דודו מאיסט"רי איז"ק הנזכר והיו מכירים אותו רבים ביבו"נט דמיסטרי איז"ק: עוד
חקרנו והעיד בפנינו כאשכר"ס וגי'ר בן מאיסטרי איז"ק הנזכר שזה האיש קרובו שני
בשני עם אשכ"ו וכיט הנזכר בעל האשה הנזכר שמע מפיו שהכעיסוהו תמיד חמיו
ואשתו הנזכר' עד שנתמלא מאד חימה עליהם ואמר לו כאשר ידבר איש אל אחיו:

ואל

שאל דעתו כי הוא ילך לו בארץ מרחקים כדי שתשאר אשתו עגונה כל ימי חייה · ועוד העיד בפניכו עד אחר כשר כי קודם כמעו מהארץ הזאת בקש זה האיש אנב"ו ביט הנזכר בעל האשה הזאת הנזכרת מאת קרובו מאיסטר"ו אברם דיקש"לר לעשות לו כתב ואגרת ויעיד עליו ועל משפחתו ועשה לו האגרת ההיא ושם באגרת שמו שהיו קוראין אותו בכאן בוניט והעיד עליו וכראות זה שמו בקרב האגרת עזבה והרחיק אותה בעבור שמו ואמר כי דעתו ללכת על נד שתשאר אשתו עגונה כל ימיה כל זה שועד בפניכו · ועוד העידו בפניכו שהיה למאסטרי איבק" הנזכר בת אחותו היתה בשואה לאיש שמו משה דפור"ירש ומתה והיה לה בן קטן אחד היו קורין אותו דוראן ואותו הבן היה עומד בנערותו עם מאיסטרי איב"ק הנזכר אחי אם אמו לפי שאביו הלך בפרונ"ב ונכנה מקום מולדתו ואחרי עמדו עמו מעט זמן שלא משה אבי הנער הנזכר בעד הנער בנו שישלחוהו לו כי ככסף אליו ושלחו מאיסטרי איב"ק לאביו הנזכ' כאשר שאל זה עשרי' שנה או יותר ונודע והעידו כי הגיע הנער לאביו במקומו והיה עומד עמו כבן אצל אביו וכל מה שהעידו בפניכו כתבנו וחתמנו בכו"כ לחדש פלוני שנה פלוני לבריאת עולם כמו שאנו מונין כאן בפירפיג"ייאן והכל שריר וקים עד כאן טופס המעשה ב"ד · וכתבת כי לולי העדות שהעיד על קריאת שמו חיים היה עולה על דעתכם להתירה אחר שהוחזק שלא נשאר כינו"ט דמיסטרי איבק ויג"יר זה אחר בעולם זולת זה ולשני מאיסטרי איבק" ויג"יר ליכא לספוקי כי העד הראשון בשטרוק דש' טיבירו' היה מכיר מיסטרי איבק זה וממנו דבר וגם בכל הארץ הזאת לא הוחזק אחר ולכך הייכו מדמין אותה למי שיצא מן השער ומת משפטם בכל העיר מי הוא היוצא ואם לא יצא אלא הוא משיאין את אשתו אע"פ שלא העידו על שמו בדאיתא בתוספתא וכמו שנראה בגמרא דילן (יבמות דף קכא") גבי עובדא דפרשא וריוא: ואיה חברנו ששים בני אדם שלא הוזכרו שמותם העצמיים אחר שנודע בבירור ממונאם וממונאם או מכנויים מי הם אלא שנסתפקתם על העדות מקריאת שמו חיים וכן נקרא בוניט"או יוסף בכתב פן יהיה אחר אע"פ שתאר אותו בשם ויחוסו כינוט דמיש"טר איבק" ויג'יר הנזכר ואם נאמין שכני' דברו על כרחנו הוא זה ונתלה בו ששנה שמו כאשר זמם ונחר לו בחיים ואם נאמר שזה אחר וחיים לחוד ובו"כיט לחוד א"כ נחזיק אותו על כרחנו במכזב בחייוסו ובמשפחתו כי לא היה מעולם לזו מאס"טרי איבק כיבוט יקרא חיים אלו דכריך · וזהו הספק האחד שנסתפק לכם בדבר זה:

תשובה שלולא הספק שנסתפק לכם על שנוי קריאת השם היה בדעתכ' להתירה אע"פ שלא הועד בפניכ' על שמו ויפה אמרתם °שאע"פ

ב שאמרו בתוספתא אין מעידין עד שמכירין שמו ושם עירו לא בא למעט אלא שאין סומכין על אומדן הדעת של אמתלאו' כגון שמעיד על גופו הארוך וננס או תארי אחרי' שמצויין בהרבה בני אדם וכן במי למעט שאין סומכין על עדות שמו בלא שם עירו:

דאיכא למיחש לאחר שכן שמו והוא מעיר אחרת אבל בודאי כל שמעיד בדבר ברור
שאי אפשר לספק באחר משיאין את אשתו אע״פ שלא הזכיר שמו ודבר ברור הוא זה
דאמרינן בפרק האשה שלום (דף קכא) אלא היכי דמי כגון דאמרי אפסיקוהו קמן
ותזיכהו לאתר וקא רמי שומכי דלאו עלייהו וקא שמיכנן השומכין הוא דקא שמיכנן
והכי פרוש׳ כגון דלא ידעי הנהו שהדי הנהו אינשי מאן נינהו שלא היו מכירין
אותן לא בשמן ולא בשם עירן אלא שהעידו ראינו איש מת וסימן פלוני היה בו וכל
המתכין סימן מובהק ואנו יודעין שאותם אנשי׳ שהיו בעליהם של אלו אותן סימנין
היו בהן מתירין את נשותיהן׃ וכך פרושה של אותה שמועה דוק ותשכח אלמא
אע״פ שאין העדים מכירין שמו ושם עירו כל שהם מתארים אותו בענין שאי אפשר
לספק בו באחר משיאין את אשתו׃ וכן כמו כל הך סוגיא דפרק האשה ונראה
שהלך בעלה למדינת הים עלה דמתניתין דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם
החוטם בהכי רהטא שאין צריך לעדים שיעידו על שמו ושם עירו ודבר פשוט
וברור הוא זה׃ וכן כמו שיטה דתוספתא אבל אמרו אחד יצא מעיר פלוני
ומפשפשים באותה העיר אם לא יצא משם אלא זה תנשא אשתו וכמו שכתבתי ואין
להאריך בזה׃

ג. **ולענין** ספק הנסתפק לכם מפני העדות שהעיד על קריאת שמו חיים
אנו אומרים שכיון שיש עדות מבהיק בדבר שבעלה של זאת מת שלא
שכולל ספק בשם זה אין לחוש לשני בקריא׳ שמו בענין זה הוא כסימן העשוי להשתנ׳
שכבר הועד בכתביכם שהוא א׳ פגינה מעירכם שירחיק נדוד וישנה שמו כדי שתהיה
אשתו עגונה׃ ועוד הועד בפניכם כי כאשר ראה זה האיש באגרת שעשה לו
מוסטרי אברם דושקשלא״ר מעיד עליו ששם בה שמו בוניט עזבה והרחיק אותם
לכתבו לא יוזכר שמו וכיון שכן הרי סימן של שמו זהו סימן העשוי להשתנו׳ וכל שהעדו׳
מספיק מצד עצמו אלא שיצא לו רשעות מסימן אחר שנראה ממנו שאינו הוא ואותו
סימן הוא עשוי להשתנות אין מטילין מחמתו שום ספק בדבר אלא תולין אותו בשינוי
שהוא עשוי להשתנו׳ ויש לי לדב׳ זה ראיה מדאמרינן בפרק מי שמת (דף קנה)

ד איתקיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש ° מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו
ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן היה בשעת מיתה ובאו ושאלו את רבי
עקיבא מהו לבדקו אמר להם אי אתם רשאין לנוולו ועוד סימנים עשויין להשתנות
לאחר מיתה בשלמא לדידי דאמינא ראויה בעדים כיון דלא אשכחו עדים דקא
אתו אמרו ליה מהו לבדקו אלא לדידך דאמרת ראויה בקיום שטר למה להו לבדקו
ליקיימו שטרייהו ולוקמו בנכסי ודחינ׳ מי סברת נכסים בחזקת בני משפחה קיימי
בחזקת לקוחות וערערי נכסין בחזקת לקוחות קיימי וקאתו בני משפחה ומערערי
ואמרי אי אמרינן נכסין בחזקת לקוחות קיימי לא משום דלקוחות תפשי להו דהא

הך עובדא דבני ברק בקרקעות הוא כדמוכח התם בפרק נוי בתרא ותפיסא בקרקעו' לא מהניא ולא מידי דלעולם כל שנשתפק לנו בקרקעות של מי הן מעמידין אותם בחזקת הראשונה וכדמוכח בפרק האשה שנתארמלה (דף כ) בעובדא דבר שטיא אלא הכי קאמר מי סברת נכסים בחזקת בני משפחה קיימי משום דסבירא לן ראיה בקיום שטר ובני משפחה הוא דמערערי לומר קטן היה ולא היה ערערן כלום שמכיון שאין אנו רואין ריעות בדבר אין לחוש לו ועל בני משפחה להביא ראיה אפילו הוא דבני משפחה תפסי להו להכי אדעתא אלא שבאו בני משפחה ואמרו לבדקו ואמר להם רבי עקיבא דסומכא עשויין להשתנות לאחר מיתה כלומר שאפילו ימצא כדבריהם' שלא ימצאו לו שתי שערות אנו שלא ימצאו בעיקרן גומות אין כדבריהם כלום שסימנין הללו עשויין להשתנות לאחר מיתה הילכך אפילו

הגה
ולקוחות הוא דמערערי לומ' גדול היה ולא סגי להו בנשא שלא כשם קיום שטר ולא סגיא אלא נכסין בחזקת לקוחות משום דסגי להו בשטרן ובני משפחה ע"כ חס"ר בס"פ שבע"ק

אם כשנבדוק אותו נראה בסימניו שקטן היה אין זה ריעות כלל כיון שהן עשויין להשתנות ואין לספק בדבר מחמתן

אלמא כל סימן שהוא עשוי להשתנות אינו מטיל ספק בדבר שאלו היה הדבר מסופק מחמתו כלל אין ספק שמעמידין הנכסים בחזקת בני המשפחה דאוקי ארעא בחזקת אבהתא והרי הדברי' קו' שהרי נראה משמוע' זאת שאע"פ שמתוך השטר לא היה מוכיח שגדול היה דהא בזביני מקלא וטריא דהתם לא מפקיב' אפתי אדעתין הויא חזקה דאמרינן בסוף פוגיין דהתם דאין העדים מעידים על השטר אלא אם כן נעשה גדול אלא שהייכי בפורים לומר שכיון שאין שריעות' כרפה אין חוששין לו ואפילו כאמר דברים שהוא בוגיא כמו ההיא חזקה דסוף בוגיין שמכיכן אף על פי שאין הדב' נראה כן מסוגייא דהתם מ"מ הכא חזקה איכה ודאות וראייה לדבר מדאמרינן בהך סוגיא דהתם והלא מתוך אמרו דיפה ערערו בני משפחה והכי פרושו כשלמא אי אמרת ושבירא לך דמודה בשטר שכתבו ברוך לקיימו אהי שפיר דיפה ערערו דא"ע דקיימא לן חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ נעשה גדול מ"מ אין הדבר ברור ומגו למימר דקטן היה משום מגו דמגו למימר דשטרא כלום הוא אלמא שאין הדבר ברור אמלכו לומר שגדול היה דא"כ מאי ניה מגו במקום עדים ואפילו הכי אמרינ' התם שאפילו יבואו בני משפחה לבדקו וימצאו שקטן היה אין ערערן כלום שמכיון שעב כל סימן זה אין אנו מעמידין אותו בחזקת גדול אף על פי שסימן זה מראה שקטן היה תולין אותו בשנויו ואפילו ספק אין כאן שאלו היה הדבר ספק כלל מעמידין הנכסים בחזקת בני משפחה' ואם כך אמרו בסימן שהוא המור לדבר זה שאין מוציאין אותו מחזקתו הראשונה אלא בראייה ברורה כ"ש בשערה שהוא קלה לדבר זה הילכך ככרון שלפנינו כיון שהוברר הדבר מתוך עדותו של זה שבעלה של זו מת אלא שיש סימן אחר בדבר שהוא מטיל ספק בענין ואותו סימן עשוי להשתנו' סומכין על הודאי ותולין את הספק בשנוי העשוי להשתנות וזהו מה שנראה לי בזה

ולענין

וד' ענין: מה שכתבת עוד שנסתפקתם בבן בת אחותו הנזכ' בשטר קבלת עדות ששמו דוראן הן הלך לו שם וכן יקרא ג"כ אצל קצת בני אדם ליבוט דמיסטרי איצ"ק על שם אחיו אף על פי שלא היה נקרא כן בהיותו שם כי שם אביו היה עליו ורבית לומר בזה שהדברים מראין שאין לספק בזה הבן ששמו דוראן מאשר לא היה נקרא ליב"וט דמיסט' איצק וזה שמו מרגל' בפומייהו דרובא דאינשי ע"כ דבריך. ובזה תמהני עליך לפי שאיני רואה בשט' המעשה ב"ד שהעיד בשטרוק דש' טיבור' שזה האיש שאמר בו שמת היה נקרא לבוט דמיסטרי איצק אלא כמספר לו הקונבה שהיה עמו אמר אליו ליבוט דמיסטרי איצק ויג"ור דפירפיניאן קרובך ואיני מוצא מקום בזה לדבריך: לפיכך ראוי לחוש לאותו הבן הנקרא דוראן שהרבה בני אדם נקראין ליבוט על שם אמם אלא א"כ יתברר אצלכם כי זה דוראן בעירכם לא היה נקרא בשם היהדות חיים נ"כ הוא ראוי להתיר אשה זו לפי שאין לחוש ולומ' שזה האיש דוראן שיהיה שמו אלא תולין את הקלקל' במקולקל או שיתבר' לכם כפי מה שתאר אותו בשטרוק דטיבור" במראה ותארו ועיניו שאי אפשר שיהי' זה דור"אן ותסמכו על זה כדברים מובהקי' כאחד מסמני דרכים הללו ראוי להתיר אשה זו: ואאשר לכם המשפט שפטו את המעשה ומשפטה ואם תסכימו להתירה להינשא הריני חותם אחריכ' ונעשה סניף לדבריכ' לבד זה ראיתי להעיר כי ענין זה בא יותר ברור בכתב ממה שבא בשטר מעשה ב"ד כי לפי העדות שהעיד כאברם ויניר שלא היה לאביו מאסטרי איצק הנזכר כבוט' אחר שהלך לו מחוץ לארץ מלבד זה כי בני אחיות אחרים שהיו לו מתו ובהרבנו עדין היה אפשר לספק שאע"פ שאותן בני אחיות מתו אפשר שנשארו מהם בני' וראוי כל אחד מהם להקרא כב"וט דמיסטרי איצ"ק וזה בא יותר ברור בכתב שאמר שלא היו למיסטרי איצ"ק כי אם ב' אחיו' ושאחת שהיתה נשואה לאיש לתואם כהן מתה היא וכל בניה וכל אשר אתה בנות וכמדומה לי מדבריך שלא נשאר ממנה זכר כאשר תתירנה להנשא ראוי שיתברר זה בשטר המעשה ב"ד וכן ראוי שיתברר שלבת אחות השלישית אם בוניט זה שנשאת לאכמ"שה דמורייריש שלא היה לה כי אם זה הבן ששמו דוראן כדי שלא יוכל לספ' פן ילדה בן אחר יקרא חיים ויהיה ראוי לחוש לו וכמו שכבר אמרתי שהרבה בני אדם נקראים ליבוט על שם אמם כל זה צריך להתברר כדבר: ולפי הנראה מתוך דבריך ונוסח המעש' ב"ד הכל יתברר כי האמת כן הוא וכן צריך להתברר שזאת האשה אשת ולוואה שהיא בחזקת אשת איש היתה הנשואה לליבוט דמאסטרי איצק וזה ברור ופשוט:

לד עוד שאלת

שאעמיד על דעתי בדין כיון שהגיד טוב איני חוזר ומגיד בעדות על פה שלא על כתב ידו על אי זה ב"ד כאמר בין לאיסור בין להיתר בין לחיוב וזכות אם אחר שבאו לב"ד וקבל עדותן כראוי בעדות דלא בעי חקירה ודריש' או מתקנתא ולכך לא עשו חקירה אם יכולין לחזור ולסתור עדותן כל זמן שלא יבאו תכ"ד או אפי' יבאו תכ"ד כל זמן שלא נחקר' עדותן

אע"ב

אע"ג דלא בעי חקירה ואפילו לא כתבו אמתלא למה שהעידו בראשונה כמו שנראה
לכאורה מההיא דרמי בר חמא דפרק האשה שנתארמלה (דף יח) גבי אנוסין
היינו דתלי טעמא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ומההיא דריש לקיש עדים
החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד אלמא חזרת ההגדה בחקירה
תליא מילתא וכמו שנראה מבואר מן הירושלמי שהביאו קצת מן המפרשין והביאו
הרב בעל העיטור העדים שהעידו בין לאסור בין להתיר בין לקרב בין לרחק וכולי
וחזרו ואמר משקרין אנו אם עד שלא נחקרה עדותן בב"ד נאמנין וכו' אלמא דבכל
עדות אין בה משום חוזר ומגיד כל זמן שלא נחקרה והקשית על זה א"כ הוא שיכולין
כן לסתור דבריהם כל זמן שלא נחקרה עדותן בלא אמתלא גם אחר שיצאו מב"ד
אפילו בעדות דלא בעי חקירה א"כ אם נעשה הדין ונפרע החוב ונאכל הדבר או
נשאת האשה וחזרו העדים ואמרו משקרין אנו הפסד ושיב הממון ותצא האשה
מאישה וזה מן התימה אלו היו דבריך:

א **תשובה** דע שהעיקר בזה הוא שמכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכל
שנגמרה עדותו קרוי שהגיד וכל שלא נגמרה מפני שעדין אינו נקרא שהגיד הרי
הוא יכול להפך עדותו כמו שירצה וזהו שאמרו בירושלמי שהעדים שהעידו בין לטמא
בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר בין לזכות בין לחייב אם
עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו משקרין אנו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותן
בב"ד אמרו משקרין אנו אין נאמנין ואל תחשוב שנתחדש בזה הלשון אם עד
שלא נחקרה ומשנחקרה בדקדוק גמור ותלמוד ממנו שאפילו בדיני ממונות דלא
בעיא חקירה ודרישה אחר שנתקבל עדותן יכולין לחזור בהן כיון שלא נחקרה
עדותן שזה בודאי אינו שכיון שנגמר עדותו ואין אנו צריכין עוד לדבריו הרי הגיד
ושוב אינו חוזר ומגיד אלא מפני שכל העדויות מן הדין צריכים דרישה וחקירה תפסו
ב הלשון שהוא שוה בכולם ועוד דבדיני ממונות גופייהו איכא בהו שצריכי' דרישה
וחקירה כדין מרומה כדאיתא במסכת סנהדרין (דף לב) וכן זו שאמרו בפ'
ג האשה שנתארמלה (דף יח) ובכמה דוכתי עדים החתומים על השטר נעשה כמי
שנחקרה עדותן בב"ד כך פרושו כמי שנגמרה עדותן כללו של דבר כל שנגמרה
העדות אע"פ שלא נחקרה באותן שאינן צריכין חקירה שוב אינו חוזר ומגיד
ולא אמרו נחקרה עדותן אלא כדי לתפוס הלשון שהוא שוה בכולן וזה ברור

ולענין מה שכתבת בתוך דבריך כל היכא שאינו סותר עיקר דבריו הראשונים
כגון שהדברים סתומים וסובלין באור אחד משני ענינים ממשמע
אחד קרוב או רחוק אם העדים יכולין לחזור ולהגיד לבאר משמעות לשון עדותן גם
אחר שנחקרה עדותן בב"ד או לא רק שנקבל עדותן בסתם משמעות לשונם הקרוב:
ד דע שכל דבר שעדים מכוונין לטעות בו יכולין לברר דבריהם ואין בזה משום חוזר
ומגיד וראיה לדבר מדאמרינן בירושלמי עלה דשטרי חוב המוקדמין פסולין מה

מודיע

מודיע רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן הן הן עדיו והא״ר ריש לקיש עדי׳ החתומים
על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד תמן כשאמרו לא נחתמו כל עיקר ברם
הכא אומרים על זה נחתמו ועל זה לא נחתמו וכתב עליו הרב בעל המאור ז״ל ומכאן
למדין שכל כשות שהעדים מכוונין לעשות בו נאמנין הן בעצמן על זה ואין בו משום
חוזר ומגיד וצריך ב״ד הגדול להחמיר הדין ובגמרא דילן מצינו כיוצא בזה בההוא
תברא דהוה חתים עליה רב ירמיה בר אבא וכו׳ כדאיתא בגט פשוט (דף קסח)
ה אלו דבריו ז״ל· °הילכך כל שאנו יכולין לכוין דבריו של עד כדי שלא תהא עדותו
מכחשת יש לנו לכוין דבריו שכשם שיש לנו לתרץ דברי שני עדים כראין שמכחישין
זה את זה כדי שתהא עדותן מכוונת ותולין זה בכל מה שאפש׳ כדי שלא יהא אחד
מהם רשע וזו היא ששנינו בפרק היו בודקין (דף ח) אחד אומר בשני בחדש
ואחד אומר בשלשה בחדש עדותן קיימת שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע
וכולה שמעתא בפ״ק דפסחים (דף יב) עלה דההיא מתניתין הכי רהטא והכי
מוכחא אף בעדות עד אחד שהעד נחזר והעד יש לנו לכוין דבריו בכל מה שנוכל:

לה שאלה

דינה אשת שמעון נפלה לה בירושה התשיעית מבית אחד
שיש לה חצר בכניסתה והדיורי׳ מהבית פתוחין לאותה חצר
ואין בחלק התשיעית מאותה חצר ד׳ אמות גם מכל דירה ודירה הפתוחה לחצר
אין בחלק התשיעית עד הנה ד׳ אמות והשמנה חלקי׳ הנשארים בין לאה ובין ראובן
חמשה לראובן ושלשה ללאה והזמין ראובן בהסכמת לאה דינה שתבא לקחת חלקה
מהבית הנזכ׳ ובא שמעון בהרשאה בוגרית מדינה אשתו וענה שאין רצונו עתה
לחלוק כי התשיעית שהוא על כל הבית לא הוברר עדין ועתה אינו רוצה לחלוק
והקניטו ראובן ולאה לשמעון בדברים עד שקם שמעון ואמר בקונם שמים החצר
ההוא לראובן ולאה בחלקו וכששמע ראובן דברי שמעון שהו׳ הולך בעקלקלות הזמינו
לפני השופט ומיד צוה השופט שיבררו כל אחד ואחד מהם איש בעבורו וכשנסתפקו
הדיינין אי יכול שמעון למיסר תשמיש החצר מלאה וראובן הואיל ואין בו דין חלוקה
ואי די בהרשאה שבאה עמו ונעשית בערכאות של גוים שאינה מועלה בדינינו
ילמדנו רבנו על הכל הדין·

תשובה

לענין מה שאמרת מי אמרינן דאין הבעל יכול לאסור נכסי אשתו
א משום דקי״ל° דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וכדאיפסיק׳ הלכת׳
כותיה דריש לקיש וכראיה בהדיא בפרק החולץ (לו) דאמר ובעל נמי מתקנת אושא
ב אין לו בנכסי אשתו מחיים אלא קנין פירות· °דעתי מסכמת שהבעל יכול לאסור
ולהחרים קרקע של אשתו שאפילו בשוכר ובעל משכונה הדברים נראין שיכול לאסור
כל זמנו וכדתניא בתוספתא בפרק ח׳ דמציעא השוכר שדה מחבירו וכו׳ עמד
השוכר והקדישה הרי זו מקודשת עד שתצא מרשות׳ וכו׳ ואם בשוכר הדין כן כ״ש
בבעל

שבעל בנכסי אשתו שהו' יכול לאסו' דקי"ל דידו של בעל בנכסי אשתו עדיפ' מיד' כדאית'
בפרק החולץ (דף לח) ובפרק הכותב (דף נג) והיינו דאמרינן בפר' אע"פ (דף כח)
ג בפלוגתא ° דהמקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר רבי מאיר אומר
הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין ואמרינן עלה בגמרא דטעמיה דרבי מאיר מתוך שיכול
לכופה למעשה ידיה כעשה כאומר יקדשו ידיך לעושיהם ואע"ג דלא קי"ל כותיה דר'
מאיר אלא כר' יוחנן הסנדלר וכדפסיק התם בהדיא בגמר' היינו משום דלא אמרינן
כעשה כאומר הא באומר הכי כפי' קדשי · וכן תמצא מפורש לרמב"ם ז"ל בפי"
מהלכו' ערכין הא למדת שהבעל יכול להקדיש מעשה ידי אשתו באומר כפי' יקדשו
ידיך לעושיהן ואע"פ שאין לו לבעל בידי של אשתו אלא קנין פירות ולא עוד אלא שאם
רצתה האשה מפקעת מעשה ידיה מבעלה דקי"ל יכולה אשה שתאמר לבעלה איני
ניזונת ואיני עושה ואפי' הכי מני מקדיש כ"ש שהוא יכול להקדיש קרקע נכסי מלוג
ד לפירותיו וכיון דמספיק בהכי ° כ"ש קונמות דאלימי דתפסי אפילו במאי דלא תפיס
ביה הקדש כדמוכחת סוגיין דפרק אע"פ (דף כח) ולפיכך הדבר ברור אצלי
שהבעל יכול לאסור לאחרים קרקע של נכסי מלוג:

לו וכן לענין מה שאמרת שהבעל בא בהרשאה כתובה בערכאו' של גוים
ב ואיכה מועילה בדיננו · ° הוי יודע שכל קרקע של נכסי
מלוג שעושה פירות אין הבעל צריך בו להרשאת אשתו מדאמרי' בסוף פרק השולח
(דף מח) אמר אביי בקטינן בעל בנכסי אשתו צרי' הרשאה ואי איכא פירא בארעא
מנו דמשתעי דינא אפירא משתעי דינא אארעא · ואע"פ שאין אני צריך לזה
הענין מפני האיסור שכבר כתבתי אפי' משום פירא בלחוד יכול לאסור ראיתי להאריך
בזה כדי להעמידך על עיקרי הדברים:

לז ולענין מה שבא בשאלתך שההרשא' איכה מועילה בדיננו וראיתיך תופס
זה בפשיטות · הוי יודע שזו מחלוק' ישנה היא בין הראשונים
ועכו הדעת נוטה שכל שטרות העולות בערכאות של גוים כשרים אע"פ שאין כן דרכו
של הרמב"ם ז"ל כתבתי כל זה לברר מה שהיה צריך בשאלתך · ° מיהו לענין עיקרה
של שאלה איני רואה ממש באיסורו של שמעון בתשמישים הנהוגים להעשות בחצרות
ובתים דכיון שאין בחצר ולא בדירין הפתוחין לתוכה דין חלוקה אינו יכול
לאסור דהא אסיקינן בראש פרק השותפין (דף מו) אלא אמר רב
יוסף אמר זעירי מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה
אסור · ואפסיק' הלכתא בהדיא בגמרא כרבי אליעזר בר' יעקב כלומר דאמר
במתני' גבי היה אחד מהם מודר הנאה מחברו יכול הוא לומר בתוך שלי אני נכנס
ואיני נכנס לתוך שלך הילכך הכא נמי יכולין ראובן ולאה לומר לדינה ולשמעון כעלה
לתוך שלנו אנו נכנסים ולא לתוך שלכם ומה שנסתפקת אם יהיה דין הדירות הפתוחו'

לחצר כדין חצר דדילמא כי אמרינן שאינו יכול לאסו׳ דווק׳ בחצר שאינו עשוי לתשמיש גדול אלא לעבור ליכנס לביתו שאפילו רבי אליעזר ברבי יעקב מודה דאסור לעשות ריחים ותנור אבל בית שהוא עשוי לתשמיש גדולה לאכילה ולשכיבה ולתקן המאכל אינו דינו כדין החצר ויכול לאסור או אם אמרינן האי מתנם אנים שצריך הוא ליכנס לביתו כגון ללמוד בנו תורה וכולי׳ · דע שלא מן השם הוא זה אלא כך הוא עיקרן של דברים לדברי רבי אליעזר בן יעקב דקי״ל כותיה כל דבר שאין השותפין יכולים לעכב זה על זה מלעשות׳ בחצר אפילו אסר אחד מהן חלקו על חברו אין חברו נמנע מלעשות אותן דברים שהיה רשאי בהן קודם איסורו של זה שאם אתה אומר כן גם נמצא שלא את שלו בלבד אסר על חברו אלא אף של חברו אסר על חברו שכיון שאין בחצר דין חלוקה לחלוק אינו רשאי ואם אתה אומ׳ שלא ישתמש בדברי׳ שדין השותפי׳ נותן שישתמש בהן נמצא אדם מפקיע מחברו חלקו בקרקע ואינו בדין ומפני כך כל תשמיש שדין השותפין נותן שישתמשו בו אפילו אחד מהם אסר חלקו אין חברו נמנע מאותו תשמיש שלא כל הימנו לאבד זכותו של זה אבל מה שהשותפין יכולין מן הדין לעכב זה על זה במודרין הנאה נמנע׳ מאותו דבר שכיון שאין דינו של שותף להשתמש באותן דברים נמצא נהנה משל חברו וזו היא ששנינו ששניהם אסורין להעמיד רחים ותנור ולגדל תרנגולין לפי שהן דברים שהשותפין יכולין לעכב זה על זה כדמוכח בפ׳ לא יחפור (דף כ) וטעמא דמילתא לפי שאין החצר עשוי אלא לכניסה ויציאה הילכך הולכין בכל דבר ודבר אחר תשמישו שכשם שבחצר אין השותפין מעכבין זה את זה באכילה ושכיבה וכיוצא בהן אף אם אסר אחד מהן חלקו אין חברו נמנע מלהשתמש אותן תשמישין וכשם שבחצר מעכבין זה על זה בהעמדת רחים ותנור וכיוצא בהן מפני שהן דברים שאינן נוהגין להעשות בחצר אם אסר אחד מהן חלקו חברו אסור באותן תשמישין כך בבית מעכבין זה את זה בתשמישין שאינן נהוגין להעשות כן ואם אסר אחד מהן חלקו חברו אסור באותן תשמישין:

לח שאלת ראובן ושמעון ולוי נתחברו והתעוררו לעבור הים ולהתקרב לא״י ובאו לפני שם ועבר ונשבעו בנקיטת חפץ ביד על דעתם וזה הלשון העידו׳

א שם ועבר° בפנינו עדי׳ חתומי׳ מטה נשבע ראובן ושמעון ולוי שבוע׳ חמור׳ בנקיטת חפץ ביד בשם אהי ישר״א על דעת המקו׳ ועל דעת הרבי׳ ועל דעת הרב רבי יוסף ממרשיליא׳ ורבי חיים כרפתי אנשי ירושלם ועל דעתינו בלי שום פתח היתר וחרטה בעולם שישתדלו ללכת וילכו ויעברו עד שיפר״ו בספינה זו אשר בברצ״לונה העתידה ללכת שם במהלך זה עכשו בקרוב בחדש אוקטובר״ו או נובימברי הבא ראשון על דעת לקבוע דירה זמן מה הן רב הן מעט בארץ ישראל או בסביבותיה בדמשק או באלכסנדריא של מצרים או בשפ״רי אד באי זה מקום מעבר לים וכולי ועכשו מתחרט שמעון על שבועתו מפני שרואה אשתו מסרבת ללכת אחריו כי השיאוה קרובי׳ לבלתי לכת אחרי אישה בשום פנים וגם שלא לקבל גט ממנו׳ ונקשה מאד בעיני אישה לגרשה בעל

ברחה וגם כי יש קנס גוף וממון לפי המקובל מגד המלכות וקטין גרושין וכ"ש להביתה
מעוכה וגם כי חושש עליה שמא היא מעוברת לפיכך מתחרט חרטה גמורה מעיקרא
על שבועתו ובא לישאל עליה ואומר שאלו היה יודע שלא תרצה אשתו ללכת אתו לא
היה נשבע כלל ובקשת ממני להעמידך על דעתי אם יש היתר לשבועה זו אם לאו ואם
יש לה היתר אם צריך שיסכימו ויתרצו בזה שהיתר ראובן ולוי כלי להכאתם ולכוונת ליהם
בשבע וכן כל אחד ואחד לחברו :

ב תשובה° אני מוראי הוראה אני וכ"ש בהיתר שבועה חמורה כזו שראוי לכל
בעל נפש לברוח מזה כבורח מן הכחש אבל מה אעשה ולפני שני
הרבים כל אחד חמור מחד חומר השבועה וחומר עגון האשה ולפיכך אני מוכרח
ג לכתוב דעתי לך. °והוא שקרוב אני לומר ששבועה זו אינה צריכה היתר חכם
ד דהוה ליה כנשבע לעבור על המצוה ° לפי שאין האיש רשאי להכיח את אשתו וללכת
לו דמשועבד לה מדכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע וכדאיתא בפ' אע"פ (דף סא)
וכי תימא תלך אשתו אחריו כבר חקרתי על שמעון זה ומצאתי שהוא מפירפיניא'
ה ושכנא אשתו משם וכיון שכן לא כל האמנו להוציאה משם ולהוליכה במקומת הארץ°
וכדתניא בפרק שני דיומי גזרות (דף קי') שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן
והגליל אין מוציאין וכו' וכי תימא הרי שניכו הכל מעלין לירושלם וזה הרי יכול לקיים
שבועת' אם ילך לירושל' ליתא שזה על מנת כן נשבע שמכל לדור בדמשק ובשכסנדריא'
ו או בשופרי וכיון שאינו רשאי לבאת משם אלא על מנת לעלות לירושלם חיילא שבועה°
שכל הנשבע על דעת אחד וכמנא אותו דעת בטל אף השבועה בטלה ולא חיילא כלל
וכדאמרינן בפרק השולח (דף מו) כיון דאמרי להו מארץ רחוקה קאתינן ולא
אתו מי חיילא שבועה כלל. וכיוצא בו אמרו לענין דברי מזונות בפרק האיש מקדש
(דף כ) ההוא גברא דזבין נכסי אדעתא למיסק לארץ ישראל סליק ולא איתדר
ליה אמר רבא כל דסליק אדעת' דמיתדר הוא והא לא איתדר ופירו' אדעתא למיסק
לארעא דהודעיה הכי כהדיא אלמא כיון דפריש ואמר שעל דעת כן הוא עשה ולא
נתקיימ' מחשבתו אין בדבריו כלום אף זה שפיר' שנשבע לעבור הים כדי לדור באחד
מן המקומות שהזכיר אותו שיבחר וכמנא שאינו רשאי לבאת אלא כדי לעבור לארץ
ח ישראל שבועתו בטלה. °ולא עוד אלא שאני אומר שאף לעבור לארץ ישראל
אינו רשאי שאף על פי ששנינו הכל מעלין לארץ ישראל היינו לענין שאם היא אינה
רוצה לעלות תנא שלא בכתובה וכדאיתא בכתובות (דף קי) בברייתא
בגמרא אבל כל שלא נתן לה גט כיון דמחייב לה בשאר כסות ועונה
ט לא כל הימנו לעקור לאו זה בידים משום יישובו של ארץ ישראל וכו' ° תימא
יתן לה גט שהרי האשה מתגרשת בעל כרחה וכמנא שיבא מותר ללכת
בכל אותן מקומות שירנה] וחיילא שבועה אף בזה אינו רשאי מפני הקנס שיש כדבר
י מגד המלכות כאשר אמרתם ולא ° עוד אלא שאנו מוחזקים שיש חרם הקהלות

בדבר או תקנת רבינו גרשו׳ ז״ל ודבר זה פשט איסורו בכל ישראל שלא ראינו ולא
שמענו אשה מתגרשת בעל כרחה ואין אומרים לו לאדם לפרוץ גדרן של ראשונים
וא כדי לקיים שבועתו° שהרי אפילו אסורא דרבנן דוחה של תורה בשב ואל תעשה׃
וכיון דלגרש איכו רשאי אף להניחה עגונה וללך לארץ ישראל איכו רשאי וכמנא
שקרוב הדבר ששבועה זו איכה צריכה היתר חכם אלא בטלה היא מאליה׃ וכיון
דהדבר כן יכולין אנו לסמוך בהיתר שבועה זו על דברי המתירין ושלא כחוש לחומר
השוטן של אוסרין שהדבר מפורש בגמ׳ בפרק השולח (דף לו) דאע״ג דאמרינן
וב על דעת רבים אין לו הפרה לדבר מצוה יש לו הפרה° והיתר שבועה זו לדבר מצוה
הוא כדי שלא להפריד בין איש לאשתו ואע״פ שרבנו יעקב ז״ל חדש ואמר דלאו בכל
דבר מצו׳ יש לו הפרה ש״א דווקא כי הבוא מקרי דרדקי וכמו שדבריו ידועין ומפורשי׳
הם בתוספות לא סמכו על דבריו וכ״ש שאין לנו לחוש כאן לנדון זה מפני הנדרים
וג שיש להקל בשבועה זו וכמו שכתבנו למעלה׃ ועוד שאפשר שאין שבועה זו על
דעת רבים שרבינו האי גאון ז״ל כתב דל״א מקריא על דעת רבים עד שתהא על דעת
רבים וברבים וכן דעת רשי׳ ז״ל ורבים שלשה כדמוכח בפרק השולח (דף מו) ואני
רואה מתוך השטר שאות׳ שנשבעו על דעתם שניו בשעת השבועה לא היו אלא שנים
וד דהוינו העדים° ועוד שדברי רשי׳ ז״ל מוכיחין בפרק בתרא דמכות (דף כב) דאין
נדר על דעת רבים כלום אלא במנדר לקיים מצוה אבל לדבר הרשות לא ואף על פי
וה שיש מי שחלק עליו° מ״מ מודים הם שאין דעת הרבים חל בדבר אסור וזה דבר אסור
הוא מן הטעמים שכתבתי למעלה וכי תימא בשבועה זו יש הומר אחר שאמר על
דעת המקום ועל דעת המקום אין לו הפרה כדמוכח בפרק שבועות שתים בתרא
וו (דף כח) ליתה שכבר כתבו הראשונים ז״ל° דכי אמרינן על דעת המקום אין לו
הפרה דווקא בתורה ובמצוותיה אבל בדבר הרשות לא וכ״ש שאין דעתו של מקום
מצטרפת בדבר שיש בו כלכול עביר׳ ולפיכך דעתי מסכמת שראוי להתיר שבועה זו׃
וז ולענין מה ששאלת אם צריך שיסכימו ראובן ולוי בהיתר שבועה זאת מפני
שלהנאתם ולצוות להם נשבע דע שר״ת ז״ל כתב דכל שנדר לחברו
מפני שקבל ממנו טובה כמשה מיתרו ונדקיה מנבוכד נצר אין מתירין לו לעולם אלא
מדעתו של חברו ומרצונו אבל כשלא קבל ממנו טובה אף על פי שלהנאתו נשבע
כהי שאין מתירין לו אלא בפניו וכדאיתא בפרק פותחין (דף סה) כל בפניו
מתירין אותו על כרחו של חברו ולפיכך בנדון זה אם שמעון זה לא קבל
טובה מראובן ולוי כדי שבשבילה ידור נדר זה מתירין אותו בפניהם ואפילו שלא
וח בהסכמתם° אבל אם קבל טובה מהם ובשבילה נדר כך צריך שיעשה יכלתו בכל
מאמצי כחו שיתרצו ראובן ולוי בהיתר שבועה אך אם לא ירצו להתרצות בשום
פנים ראוי להתיר השבועה הנזכרת מפני הטעמים שכתבנו ולקום לעגונה׃

לט גביר פשא וכעלה יא כתבת במנאו הנה מפרי תורה השמיט כם הספר
תיבות

תיבות או פסוקים באמצע השיטה והניחן וזרקן בין דף לדף ותלה בנקודות או עגולות לסימן השמטה כמנהג הסופרים בשאר ספרים חששנו וחשבנו פן יחשב בספר תורה כחסר ויתר ויהא פסול לקרות בו בצבור ולברך עליו כדעת מי שאוסר לקרות בצבור ולברך בספר שאינו מוגה מפני שאף על פי שהספר אין בו חסרון ויתרון שבין מה שכתוב בתוך הדף וחוץ לדף הכל כאן ונוכל לקרותו כסדר התור' גם כי לא יהיה שגור בפינו כשנראה הסימנים הנתלין ביני שטי מכל מקום סימנים אלו לאו מילתא נינהו ומה שכתוב בין דף לדף אין ראוי לקרותו לפי הנחת הכתוב רק בדרך אחד משלשה דרכים או שיקרא דף בפני עצמו ויקרא אחרי דף שלפניו או שיקרא אחר סוף השיט' שכנגדה בדף שלפנינו גם קרוב אליה או שיקרא קודם שיטה שכנגד' בדף שלפניו גם סמוך לה ואין כאן קריאה על הסדר׳ ומה שהוזכר לזרוק מקצת תיבה אפילו לכתחלה בין דף לדף הוא כשנזדמן לו בסוף השיטה ונמצא שיקרא כסדר בסוף השיטה ואפילו הכי לא התירו לכתחלה לזרוק תיבה או רובה כדאמרינן נזדמנ' לו תיבה בת וכו' אבל מה שחסר באמצע שיטה ונזרק ונכתב בין דף לדף הוי כמי שאינו ונמצא במקומו חסר ושלא במקומו יתר והוי בכלל חסר בו או יתר בו שהוא בודאי פסול ותולין שהוזכר בגמרא דהיינו סוברים שיכתב במקומו על השיטה דווקא בין שיטה לשיטה דהיינו ביני שיטי לא שיזרקנו שלא במקומו בגליון שבין דף לדף ואם בינינו מי שדעתו לומר אחר שבין מה שנכתב בתוך לדף וחוץ לדף התורה שלימה אין כאן חסר ויתר ואף על פי שלא נכתב במקומו כן הדין במה שנכתב בגליון שבין דף לדף עם סימן העגול כנהוג בשאר ספרים הואיל ויקראנו הקורא במקומו אפילו תינוק לא חכם ולא טפש:

תשובה דבר זה לא נמצא בגמרא בבלית וירושלמית ואף לא בתוספתא שלא הזכירו חכמים בהכנתן של טעיות אלא שלש דרכים° גרר ותלייה ומחק וכדתניא בפרק הקומץ רבה (דף ל) הטועה בשם גורר את מה שכתב ותולה את מה שגרר וכותב את השם במקום הגרר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אף תולין את השם רבי יצחק אומר אף מוחק וכותב כלומ' מוחק בעודו חי° ואין שכן שתולין שהוזכר בגמרא היינו בין השיטין וכדתניא במסכת סופרים טעה את כל השם יתלנו בין השיטין אבל לזרוק בין הדפים תיבות או פסוקים שהשמיט הסופר באמצע השיטה לא הוזכר בגמרא וכיון שלא הוזכר נראה לכאורה שאין להכשירו ומן הטעם שכתבת שכשהוא תולה אותו בין השיטין הוא נכתב במקומו' וכשהוא זורקו בין דף לדף הוי שלא במקומו וסימנא לאו מילתא הוא אלא איזהו נראה לי להלכה מתוך דברי הראשונים ז"ל שהוא כשר° דגרסינן בירושלמי בפרק קמא דמגילה תולין בספרים ואין תולין לא בתפילין ולא במזוזות וכתוב בספר התרומה דטעמא' דמלת' מדתנ' במכלתא בסוף פרשת בא אל פרעה גבי פרשיות דתפילין כותבין אותן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן הרי אלו יגנזו אלו דבריו ז"ל משמע דסבירא ליה שהתלויה הנכתבת

באמצע

באמצע שיטה שלא במקומו הוא נכתב לפי שהקריאה כדרכה היא לקרות אחר שיטה
ראשונה התליה שבין שיטה לשיטה ואחר כך שיטה שנייה ובזמנא שנכתב שלא כסדרן
לפי שמה שכתוב בראש שיטה שנייה הוא מוקדם לתליה שהיא ההשמטה שבאו בה
השיטה׃ ולפיכך בתפילין שהוזכר פסול שלא כסדרן אין תולין אבל בספר ת״ה
ד שלא הוזכר תולין. זהו הנראה מדבריו ז״ל׃ °מעתה ספר תורה שהשמיט בה הכותב
תיבות או פסוקים באמצע השיטה והניחן וזרקן בין דף לדף כשר שאע״פ שהניחם
זו שלא במקומה היא אף תלייה שבין שיטה לשיטה היא שלא במקומה ואפילו הכי כשר
אף כאן כמו ראוי שיהא כשר שאין הכשרו של ספר תורה תלוי באותן סימנין אלא
ה אע״פ שכתבו שלא כסדרו כשר° ואותן סימנין אינן אלא להעשיר הקורא וזהו מה
שנראה לי לפי דברי הראשונים ז״ל ומה שאני רואה אותו מוכרח לפי דבריהם אלא
ו שאין שיטתן נכונה בשני° דהא דירושלמי כך היא בפ״ק דמגילה על מתניתין
דתנן התם אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין
ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית ושם בגמ׳ אמר על דרך קושיא תולין בספרים ואין
תולין בתפילין ומזוזות כלומר היאך אמרו במשנתנו שאין בין ספרים ומזוזות אלא
שהספרים נכתבין בכל לשון הרי מילתא אחר יש ביניהם שהרי תולין בספרים ואין תולין
ז בתפילין ומזוזות ואמרינן שם על דרך תירוץ° ספרים שכתבם כתפילין ומזוזות
אין תולין בהם תפילין ומזוזו׳ שכתבם כספרים תולין בהם כלומר הא׳ דלא קתני
במתניתין אין בין לענין תלייה לפי שמה שתולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות
אינו מחומר תפילין ומזוזות ולא מקולן של ספרי׳ אלא מפני דרך כתיבתן אמרו כן
שלפי שהספרים כתיבתם גסה ויש ריוח הרבה בין שיטה לשיטה תולין אבל תפילין
ומזוזות מתוך שכתיבתם דקה אין תולין ולפיכך ספרים שכתבן כתפילין ומזוזות אין
תולין בהן תפילין ומזוזות שכתבם כספרים תולין בהם ולפיכך לא נשנה במשנתנו
ח באין בין וזהו מה שנראה לי בפי׳ הירושלמי׃ °ומעתה יש לדון בדבר בהפך שכיון
שאף שתלייה כשרה בתפילין ומזוזות אלא שמפני דרך כתיבתן הוא שאמרו אין תולין
ש״מ דתלייה כסדרן מקרי דאי לאו הכי מן הדין היתה פסולה מדתניא כתבן שלא
כסדרן הרי אלו יגנזו וכיון שנתברר שהתלייה כתובה כסדרה מיקריא אין ללמוד
ממנה להשמטה הנזרקת בין הדפין שנכתבה שלא במקומה שאלו מפני אותן סימנין
ט הדבר ברור שאינם מעלין ולא מורידי׳° לפיכ׳ אין להכשיר לקרות באותן ספרי תורה
אלא א״כ יעידו חכמים שראוי לסמוך בהן שנהגו לקרות בהן על פי גדולים ואז נסמוך
על מה שנראה לי מדברי הראשונים ז״ל ועל המכתב אבל זכורני שכשהייתי תינוק שקנ׳
א״א ז״ל ספר תורה שהיה כתוב על דרך זה שעדנו אתי ולא הכשיר אדוני מורי ז״ל
לקרות בו מרש״ל ונלה׃

מ בתבתם מעשה באחד שקנה יין מן הנכרי כדרך שנוהגין לקנות פה היין
בכך וכך ולמודדו אחר שיגמר בשולו בגיגית וכתן על זה דינו״ר
אליאב

אדיאב שוקיים המקח ולא יוכל אחד מהם לחזור כדרך כל הארץ במקח ובממכר. וזה
הקונה טהר היין ודרכו בכשרו והביאו ברשו' הנכרי בגינית היתה לו בבית אחר בחצר
בלתי פתוח לרשות הרבים עד שיגמ' וחתם ברזת הגינית כבגד בקשר ועל הקשר חות'
שעוה עם אותיות מפותחות למען לא יוכל איש להמשיך היין דרך הברזא גם סגר
דלת הבית אשר הגיני' בתוכו במפתח ושני חותמות שעוה עם אותיות מפותחות הבית
שאחד במקו' הנקב שנכנס בו המפתח והשני בפתיל עבר בין טבעו' המנעל ובמנעל
בדרך לא יוכל להפתח ועל קשר הפתיל הבית החותם השני ובעת שנגמר היין הוכרו
כל החותמות ומצאו כמו שהניחו לפי ראות הקונה לא הכיר בהם שום זיוף והביאו
היין ונמדד כמשפטו והובא בית ישראל הקונה ואז פרע דמי היין אמנם הקרקנים
והזגים והיין היוצא מהם דרך גניבה כמשפט מקומנו לכנוס אותם בשאר למוכר כי
כן התנו בעת המכירה· ושוב היה מעשה באחד שקנה ושאר כמו זה הענין בעצמו
רק שלא סגר הדלת כי אם במפתח וחותם אחד של שעוה עם אותיות מפותחות על
מקום המפתח גם אחר שנמדד והובא אל ביתו וקפו במלוה כי כך היה התנאי בשעת
הקנין· והגיעו לידי על שני המעשים הנזכרים קונטרסי האוסרין והמתירים וגם
קצת תשובות מחכמי פרובינצ"א ואם באתי להאריך ולכתוב בכל דבר ודבר מזה שבא
בדברי האוסרים והמתירים ובדברי החכמי' המשיבים יאריך הענין ילפיכך אני כותב
דעתי בקצר על שני המעשים הנזכ' שאין שונין ואין מפרשין לחכמים כבס· והוא
שראיתי רוב דברי האוסרים הולכים וסובבים לומר שזה היין יינו של נכרי הוא לפי
שהקני' העשוי עליו אינו מועיל בין שלא נעשה בו אחד מדרכי הקנאה ואע"פ שהקנין
מועיל משום דינא דמלכותא אינו ענין בזה כמו שהארכו הטענות בזה הקונטרים על
זה ובין שהוא יינו של נכרי צריך בו שמור כדתנן בסוף פרק רבי ישמעאל (דף סא)
זו היא טענת האוסרים ואם שהרבו בזה טענות וראיות כפי דעתם וסברתם·
וכן ראיתי רוב המתירים סובבים על הפך השורש הזה והוא שדעתם לומר שזה היין
יינו של ישראל הוא לפי שהקנין העשוי בו מועיל מצד דינא דמלכותא ולפיכך
אינו ענין למה ששנינו בסוף פרק רבי ישמעאל (דף סא) בהמטהר יינו של נכרי
דצריך שומר דאחר שהקנין הועיל יינו של ישראל הוא שהרי קנאו והוא שלו לענין
יוקרא וזולא וכן אם החמיץ היין וקרה לו שום שנוי יקחנו הישראל על ברחו אחר
שקנאו גם אם ירצה הישראל למכרו לאחר בעודו בגינית שלא ברשות הנכרי הרשות
בידו ועושים בכל יום והגוי לא יכול לחזור רק יכופנו הישראל להוציאו מרשותו בעל
ברחו כדין המכר וכלל בדיניו דדינא דמלכותא דינא· מאלו הטענות לדעת'
בשם ישראל יכנה ונקרא יינו של ישראל ודינו כדין יין של ישראל המופקד ביד גוי
אלו דברי המתירים עם שהאריכו לאמת דעתם· זהו כלל דברי האוסרים
והמתירים אלא שהמתירים נסתייעו עד לומר שגם אם יהיה יינו של נכרי אפשר
להתירו בשני חותמות כדברי רבנו יעקב זכרונו לברכה והאוסרים אומרים
שאין ראוי להורות כן למעשה אלא כדברי הגאונים הראשונים·

וכן ראיתי דברי המשיבים מוסכמים ג"כ על השורש הראשון לומר שזה נקרא יינו של ישראל לפי שהקנין מועיל מכח דינא דמלכותא דינא ·

ואני איני מכניס עצמי להכריע בזה כלל לפי שאיני אומר כבוד שני הכתות במקומו מונח וכבוד החכמים המשיבים לא זו הדרך ולא זו העיר אלא כל שיש לו לגוי שייכות ביין שהוא בביתו אפילו הוא של ישראל לגמרי וברשותו לענין הפסד ויוקרא וזולא ושהוא יכול למכרו והוא שלו לכל דבר אפילו הכי כל שיש לו שייכות ביין שמונח בביתו של גוי שנמצא שיש לו שייכות בבית וביין אסור עד שיושיב שומר·· וראיה לדבר מדאמרינן בסוף פרק רבי ישמעאל (דף ס') עלה דמתניתין

א דתנן° בנכרי שנמצא עומד בצד הבור וכו' אמר שמואל והוא שיש לו מלוה על אותו היין אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא המטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו והלה כותב לו התקבלתי ממך מעות מותר אבל רצה ישר' להוציאו ואין מניחו עד שיתן לו מעותיו' זה היה מעשה בבית שאן ואסרו חכמים טעמ' דאין מניחו הא מניחו שר"י ש"מ מלוה על אותו היין בעינן ש"מ והכי פרושא דרב אשי מסייע ליה לשמואל דאמר דמלוה על אותו יין בעינן ממתניתין דתנן דאם כתב לו התקבלתי מעות ממך מותר אע"פ שיש לו מלוה עליו מדמי היין שכיון שהוא מניחו להוציאו אין מלוהו על אותו יין בפרט ואפילו הכי שרי · וכי תימ' מאי סייעתא לשמוא' ממתניתי' דהא במתניתין לא נמצא עומד בצד הבור ומשום הכי איכא למימ' דכיון שאין מלוהו על אותו היין מותר אבל בשנמצ' עומד בצד הבור לעולם אימא לך דכיון שיש לו מלוה על ישראל אע"פ שאין לו מלוה על אותו היין אסור ליתה דמתניתין כהי דלא נמצא עומד בצד היין כיון שברשותו הוא הרי הוא כאלו נמצא עומד שם שהרי יש לו שייכות בבית דמאי דבעינ' במתניתין דיש לו מלוה עליו שיהא עומד בצד הבור שייכו לפי שהיין הוא ברשותו של ישרא' ובביתו ואין לו שייכות בבית· ולפיכך כל שלא נמצא עומד בצד הבור אפילו יש לו מלוה על אותו יין הוה ליה שייכות ביין ולא בבית דשרי אבל נמצא עומד שם כיון שיש לו שייכות בבית שהרי שם נמצא וביין ג"כ שהרי יש לו מלוה עליו אסור ומשו' הכי מסייע ליה ממתניתין דאם איתא שכל שיש לו מלוה על הישראל אע"פ שאין לו מלוה על אותו היין שייכות ביין מקרי ומשום הכי נמצא עומד בצד הבור אסור שהרי יש לו שייכות בבית וביין הא דאמרינן במתניתין כל שהוא יכול להוציאו אע"פ שיש לו מלוה עליו מותר אמאי מותר הא איכא שייכות בבית דהיין ברשות הגוי ובביתו ושייכות ביין שיש לו מלוה על הישראל ומדאמרינן דמותר אלמא מלוה שאינה על אותו יין אינה גורמת לגוי שייכות ביין הילכך כל שהיין בביתו של ישראל אפילו נמצא הגוי בצד הבור כיון שאין מלוהו על אותו היין מותר דהוה ליה כאילו אין מלוה עליו כלל דשרי · וזהו

ב פירוש סוגייא זו על הנכון· ולמד לו ממנה° דמטהר יינו של נכרי ברשותו אע"פ שהישראל קנאו קנין גמור כל שיש לו לגוי שייכות ביין אף על פי שאינו נמצא עומד בצד הבור אסור שאע"פ שקנאו ישרא' לגמרי לענין יוקרא וזולא אפילו הכי כיון שיש לו

לגוי

לגוי שייכות בו עדיף מיומו של ישראל שיש לנכרי מלוה עליו וכל שיש לו שייכות בו והוא
ברשותו של נכרי הרי יש לנכרי שייכות בבית וביין ומשום הכי בעינן שומר׳ הרי
נתבאר דכמאי דבעינן שומר במטהר יינו של נכרי ברשותו כל שיש לגוי שייכות בו
דומיא דיש לו מלוה עליו אף על פי שקנאו ישראל מן הדין כיון שיש לו לגוי שייכות
בעינן שומר שהרי יש לו לגוי שייכות בבית וביין וכן הדבר ברור שכל שאין לגוי שייכות
בו אף על פי שישראל לא קנאו מן הדין שרי דהא תנן דאם כתב לו התקבלתי ממך
מעות מותר׳ ולרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות וק״ל כותיה בישראל הוא
דמעות קונות הא ישראל מגוי לאו כמו גוי מישראל אף על פי שנתן מעות לא קנה עד
שימשוך כדמוכח סוגיין בפרק ב׳ דבכורות (דף יג) וכיון שכן לרבי יוחנן המטהר
יינו של נכרי ברשות׳ אף על פי שכתב לו התקבלתי ממך מעות ונתן לו כל מעותיו
לגמרי לא קנה ישראל היין קנין גמור ואפילו הכי שרינן ליה משום כל שאין לגוי שייכות
ביין אף על פי שהישראל לא קנאו לגמרי שרי׳ וכיון שנתבאר דכל שיש לגוי שייכות
ביין אף על פי שהיין הוא של ישראל לגמרי בעינן שומר וכל שאין לגוי שייכות ביין אף
על פי שלא קנאו ישראל לגמרי מן הדין לא בעינן שומר ואמרא שרי׳ אינו מכניס
עצמו להודיע אם הקנין שנעשה על הדרך שקדם מועיל מן הדין שיקנה אותו הישראל
או אינו מועיל אלא הכל תלוי אם יש ליין זה שייכות לגוי בו ואם כן הוא בעינן שומר
ג שהרי יש לו שייכות בבית וביין או אם אין לגוי שייכות בו שרי׳ ונראה לי שאין לך
שייכות גדול מזה ומלוה על אותו יין מקרי שהדבר נראה ומוכרע הוא מן השכל שכל
המקבל סימן על סחורתו שאתם קוראים דיבייר אד״ש בודאי אינו מניח לאותו שנתן
סימן שיוציא סחורתו מתוך ביתו אלא אם כן יפרעו לו מעותיו או ישביעהו בהם ואף
על פי שהרבה פעמים הסוחרים מניחים להוליך סחורתם לביתו של אותו שנתן להם
סימן זהו כשהם מוחזקין בו שהוא אמיד ושיפרע להם מה שנשאר בעין וכה הא אילו
מסתפקים בו שמא יוליך סחורתם ויברח ודאי לאו בושטני ניכהו שיניחו כבשיהן על
קרן הצבי וכי דג״לר דהבוא מתא נמי אם יראה בעיניו דגברא דיהיב סימנא
ערוקאי איהו בודאי שלא יכוף המוכר שימסור סחורתו לקונה וילך לו בפחי נפש
ולא עוד אלא אפילו לאחר שהקונה הוליך סחורתו בביתו אם לא יפרע למוכר מה
שפסק לו הדיינין כופין להחזיר הסחורה לבעליה כאלו היא אפותיקי מפורש למוכר
וכל כיהאי גוונא הגוי רואה מלוה על אותו היין גדולה מזו וכל שהיין בביתו של נת
ד הרי יש לו שייכות בבית וביין ובעינן שומר : ועוד שכיון שנשאר למוכר חלק במה
שבתוך הגיגית דהיינו היין היוצא דרך נגישה והחרצנים והזגים הרי יש לו שייכות
במה שבתוך הגיגי׳ וכמלוה על אותו יין דמי דודאי כל שיש לו מלוה על אותו היין
אפילו יין שבדות שוה אלף זוז ומלוה יש לו עליו אינו אלא המשים מלוה על אותו
יין מקרי ואסור דמכל מקום שייכות יש לו בו והכא נמי הוא הדין והוא הטעם׳
משתה בשני מעתים הללו דינו כמטהר יינו של נכרי ברשותו ולא כתב לו התקבלתי
ה דבעינן שומר ואף על פי שרת״ז״ל כתב דשני חותמות כשומר דמו אין דעתנו להורות

כן הלכה למעשה לפי שלא הסכימו לאותה סברא הגאונים הראשוני' ואף לא הגדולים שאחרונים ז"ל וכן חותמות הללו של שעוה איני רואה שיהו יותר מועלי' מחותמות אחרים שאין לנו לחלוק בין חותם לחותם · ועד שהזיוף אפשר בהם וקרוב כמו בחותמות אחרים ולפיכך דעתי מסכמת בשני מעשים הללו לאסור את היין בשתייה אבל בהנאה מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל בסמוך לדברי רבינו תם ז"ל דחותם בתוך חותם כשומר דמי ועל דברי האומרים דשתי אותיות כשני חותמות דמו ועל דברי הראב"ד ז"ל שהוא מקל בספק מנע להתירו בהנאה כל שלא הפקידו אבל יהנו לשמרו כשיש עליו שום חותם:

מא שאלה ראובן שלוה משמעון והתנו שיעלה המנה דבר ידוע החדש ולבטחון המנה והעלוי עשה ראובן לשמעון שטר מכר מעסק שלה קרוב למאתי' על ידי סופר ערכי בלא קנין ובלא אגב וגם שם בידו לאחריות המכר משכונות שוים קרוב לסך ההלואה ואחרי עבור שנה או שנתים הביא שמעון לראובן לעגות המשכון ועלה לפי חשבון העלוי קרוב למאתים וראובן טוען שלא יפרע לשמעון כי אם קרן ההלואה וכראות שמעון את דברי ראובן טען שהכל מכר לו ראובן ונתברר האמת שכך היה המעשה ששמעון הלוה לראובן מנה לעלוי שמונה פשוטים ללטר' בכל חדש עד תשלום. שנה תמימה ולערבון ההלואה הקנה ראובן לשמעון על יד סופר ערכי איזה סך של עסק ולאחריות הדבר שם ראובן ביד שמעון בגדים הנקראים כך וכך ילמדנו רבנו אם עלוי זה רבית קצוצה מצד תנאי העלוי ומצד האחריות ואם על הב"ד לכוף את שמעון שיתחייב להחזיר לראובן שטר המכר והמשכונו' על סך ההלואה או על בית דין לקנוס את שמעון מדין שטר שיש בו רבית ואם יזיק לשטר המכר כאשר אין לו קנין ולא אגב ואם יש ברורי עבירות באותה העיר כמה יקנסו את שמעון המלוה המחזיק ברשעתו ומשתמש במשכונו' הלוה ודין מלוה מעותיו ברבית והכל ככתב עלינו תשכיל וכאורך כראה אור ·

א תשובה אם נתברר ששמעון הלוה לראובן מנה לעלוי ח' פשוטי' ללטר' לחדש כמו שכתבת ולערבון ההלואה הקנה לו אותו עסק ומסר משכונות בידו הרי זו רבית קצוצה ואין מכירת העסק ולא מכירת המשכונו' מוציאתו מידי רבית של תורה שכיון שכך התנה עמו מוכר דאי מתרמו ליה זוזי דליהדר ליה העסק והמשכונות סמכא דעתו' ולא גמר ומקנה ואינה אלא הלואה דגרסינן בפרק איזהו נשך (דף סז) ההיא איתתא דאמר' ליה להההוא גברא זיל זבון לי ארעא מקריבי אזל זבין לה אמר ליה אי מתרמו ליה זוזי מהדרא לה ניהליה אמר ליה את ובולא אחי אמ' רבה בר רב הונא כל את ובולא אחי סמכא דעתיה ולא גמר ומקנה ארעא הדרא פירי מאי כרבית קצו' דמו ויוצא' בדיינים או דלמא כאבק רבית נינהו ואינה יוצאה בדיינין ואסיקנא דרבית קצוצה הוא דאמ' רב פפא עבד רבינא עובדא

ואפיק

והטיב ואפיק פירי דלא כרבה בר רב הונא אלמא כל היכא דמתני לוקח עם המוכר דאי הוו ליה זוזי להדר זביני לא אמרינן דזביני הוו עד ההיא שעתא דפריק ליה וכי פריק ליה לוקח הוא דקא זבין למוכר דאי אמרינן הכי אמאי השביח ואפיק פירי אלא שמע מינה דכל כהאי גוונא לאו זביני נינהו אלא הלואה וכל שכן בנדון שלפנינו שעיקרו הלואה היה כיון שאלו היה לוה פורע מעותיו לשתר היה מלוה מחזיר לו שטרי העסק והמשכונות הרי זו הלואה גמורה וכל העולו אינו אלא רבית קצובה וגזלה בדיינין ולענין מה ששאלת אם על הב״ד לקנוס המלוה שלא יגבה אף את הקרן·

ב **רע** שאין על הבית דין לקנוס אותו בכך דקיימא לן כרבנן דאמרי בפרק איזהו נשך (דף עב) גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית ודלא כרבי מאיר דאמר התם שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית· ולפיכך שורת הדין הוא שכופין את שמעון שיחזיר לראובן שטרי העסק והמשכונות עד כך ההלואה· ועל ענין מה שאמרת אם יש בעיר ברורי העבירות כמה יקנסו את שמעון·

ג בזה אין המדה אלא דכל שעה ושעה ובכל מקום ומקום הכל לפי מה שעיניהם רואות לפי מה שהמקום פרוץ ולפי מה שהשעה צריכה שכל שכוונת בזה מוטל עליהם לקהות שיניהם ולשמות עוניהם של מלוי רבית בדי לעשות משמרת למשמרתם של תורה:

מב כתבת הנכיר׳א מעשה בא הנה באשה אחת שהיה לה בעל בעיר אשבילייא ואותו הבעל נולד מיורקא ודר שם כמה שנים ונשא האשה הזאת פה פרפיניאן ועמד הנה שנים שלש ואחר הלך לו לאשבילייא והנה הוא בנוש שם בקביעות דירה עם אשה אחרת אשר לקח לו שם זה עשר שנים ושכר לו בית דירה ועומד שם כאחד בני העיר ועתה שלח גט לאשתו אשר לו הנה פירפיניאן על יד שליח הולכה מעיד על הגט כי בפניו נכתב ונחתם כראוי· וזהו תופס הגט· בכך וכך בשבת וכו׳ למנין שאנו מונין כאן באשבילייא מתא איך אנא פלוני המכונה דוראן דמתא מיורקא בר פלוני המכונה אשטרוק דמיולא״ב וכו׳ הנה בגט זה לא סיים המקומות בנהרות· לכן נסתפקנו אם לא נכתב שם הנהרות בעירו ועירה אם יש חשש פסול בכך אחר אשר מצאנו בההיא גיטא דכתיב בסורי מתא דעל רכיס נהרא או נאמר דלא חיישינן לשני סורי אם לא בגט שבבבל ושהשיירות מצויות· ועוד נסתפקנו אם לא נכתב בגט שם עירו ושם עירה אם נפסל בכך מאי דאמרינן שנה שם עירו שאלו בנדון שלפנינו אם נאמר דמאי דכתב אנא פלוני דמתא מאיורקא הוא שם שיהא לא שם עירו כאשר עשו רבים מבני אדם שיתייחסו במשפחותיהם לאי זה מקום ועוד שהעידו רבים שזה האיש גם כשהיה דר הנה היה קורין אותו דוראן דמאיורקא ואם מה שכתבו העדים למנין שאנו מונין באשבילייא יעלה על שם עירו ואם אין זה נקרא שם עירו האיך יכתב שם עירו אם דווקא כההיא דאתמר

אבל אברדו"ג ולאו בהרדעא כמו פלוני ברצילוני או גירונדי ולא באות השמוש אחד שמכנה בני אדם להתייחס באות השמוש לעיירות שלא היו שם וגם בנדון שלפנינו אינה ריעותא אחריתא שבכתובה שהוציאה זאת האשה להחזירה כשחשבה לקבל גיטה כתוב שם האיש הזה כמו שכתוב בגט אך שם אביו בכתובה כתוב בר' אליעזר ובגט בר' בנבנישתי ושלום ותכינא דאיתא לי ולאכתי:

א תשובה אף על פי שלא נכתבו שם הנהרות בשטרו ובעירה אינו רואה שיהא בו חשש פסול מחמת כך שאם כתוב לשני שוירי כשלא הוזכרו הנהרות אף כשהוזכרו לא יגאלנו מידי ספק שהרי אנו רואים בגט ההוא דהוה כתיב ביה בשוירי מתא דעל רכים נהרא דשקליבא וטריבא אי חיישינן לשני שוירי דיתבן על רכים נהרא אלמא אין הזכרת הנהרות מוציאנו מידי זה הספק והאי דכתיב בההוא גיטא דעל רכים נהרא אפשר שהיו שם שני שוירי ולא היה הבדל ביניהם אף בנהרות ואפילו הכי שקלינן וטרינן אי חיישינן לשני שוירי ואסקינן דלא חיישי׳ שאם כן עיירות מצויות והוזקו או בהדיא מוכחייהו כפי מחלוקתן של ראשונים בזה הילכך בנדון שלפנינו אין כתיבת הנהרות מעכבת ואף על פי שמסקנת הראשוני׳ זכרונם לברכה הזכירו בטופסי גיטין שלהן לשכחא דמלתא תקנו כך מפני קצת מקומות שוים בשמותיהם והנהרות מבדילי׳ אותן אבל בשאר מקומות שאין ידועין

ב בכך אם לא כתב לא עכב אבל רואה אני פסול גמור בגט זה מפני שכתוב בו פלוני דמתא מאיורקא וזה היה שם שרו אישביליא כמנהג שיזכיר שם עירו ומה שדחקתם לפרש אמאי דכתיב דמתא מאיור"קא הוא שם היחס לא שם עירו כאשר יתייחסו רבים אל מקום אחד זה אינו מורה הלשון כלל כי המתייחסים אל מקום ידוע כותבין בחתימותיהן ובשטרותיהן פלוני דמאיור"קא או כשמזכירין ראשונה שם קדשם כותבין אחרי כן פלוני המכונה פלוני דמיורקא ואינם כותבין פלוני דמתא׳ מיורקא כי לשון מתא מורה שאינו נכתב על שם היחס אלא על שם עירו ואף על פי שיוכל לומר שהמכוון אחד בין שיכתוב דמתא בין שיכתוב פלוני דמיורקא ושגם כשכתב דמתא הוא על דרך היחס לא על דרך שם עירו כיון שהורגלו ההדיוטות לכתוב בלא מתא על דרך היחס ובמתא על דרך שם עירו כגון זה צריך לדרוש שם הדיוט וכיון שכן מנהג שזה שינה שם עירו ואפילו כדחוק ונאמר שלא נכתב

ג אלא על דרך היחס כמנהג שאין שם עירו בגט זה ושם עירו ושם עירה בכלל הדברים המעכבים בגט וכן כתב הרבי אברהם בר דוד זכרונו לברכה בפרק גט פשוט וזה לשונו ומה שאומרים שאין שם עירו ושם עירה מעכבים בגט אלא אם כן שינה שמם בדקתני במתניתא שינה שמו ושמה טועה הוא דאם כן ליתנו דלמא איכא ויסף כן שמעון הכא ואיכא אחרינא במתא אחריתי ואי כתוב האיך נוטה הכא סתם דלמא מחתי ליה להאי גיטא לאפתיים דהאיך א"א שמע מינה שם עירו ושם עירה מעכבים עד כאן ואף על פי שהרמב"ם זכרונו לברכה כתב בזה סברות בפרק המכות

תביין

נתכוין הכריע כאן איפכא על דברי הרבי אברהם בר דוד זכרונו לברכה סומכים
להחמיר ולדבריו הסכים הרשב"א ז"ל בתשובה כמנה שאם נפרש לשון הגט שכתוב בו
דמתא דמיורקא על דרך היחס הרי אין כאן שם עירו ופסול׃ ואם הוא על דרך
שם עירו הרי שינה שמו ופסול אלא שיש בכאן מקום עיון אחר שאפשר לפרש בזה
שכתב דמתא מיורקא כיון לומר על מקום לידתו שהיה במיורקא כמו שבא בלשון
ד השאלה וכיון שכן אפשר שהוא מסלק הספק שהרשב"א ז"ל כתב בתשובה שמי שנולד
במקום אחד ודר במקום אחר שאם הוא כתב גט במקום שנולד די שיכתוב במקום
פלוני שנולדתי בו אף על פי שלא כתב מקום עיקר דירתו ולמדה הרב ז"ל מההיא
דאמרינן בתוספתא גבי מי שהיו לו שתי שמות דקאמרינן אם היה במקום אחד וכתב
לשם אחד מהם כשר וסבור הרב ז"ל ששתי מקומות הרי הן כשתי שמות וכיון שבדיעבד
שם אחד מספיק אף שם עיר אחד מספיק וכיון שכן שם עיר שנולד בו מספיק לשם
ה עירו אלו דבריו ז"ל והיכן מתבררין אצלי כלל לפי שאין השמות דומין למקומות כלל
לפי שמי שיש לו שתי שמות כל אחד מהם הוא שמו ואין אחד מהם נעקר בהנחת
חבירו אבל מי שיוצא ממקום למקום כיון שנשתהה שם עד שהוא כאנשי העיר אין
אותה עיר ראשונה עירו לשום דבר בעולם ועוד שעיקר מה שאנו מצריכים שם עירו
הוא מפני חשש שני יוסף בן שמעון ובשם עירו אנו יוצאין מידי ספק זה שמן הסתם
אם יש שני יוסף בן שמעון בעיר זה הייני בקיאין בהן ואין מגרשין בשותיהן אלא זה
בפני זה ואם אין אנו יודעים אותם אין חוששין להן שכל שמות שוין שהן היום בעיר
אחד קול יש להם וכדאמרי' הכא סוגיא בפרק גט פשוט (דף קסו) וכל זה אם נפרש
שם עירו שם עיר שהוא עיקר דירתו היום לפי שזה מפורסם לעדים אבל אם נאמר
שמקום הלידה מספיק הדר חשש התלמוד למקומו ניחוש דלמא אזיל וממטי לאיתתיה
דהאיך שהרי כל התינוקות שנולדו כאן והלכו להם זה שנים רבות אין להם קול
ואין העדים יודעים אותן וניחוש דלמא נולד כאן אחר ששמו כשם זה המגרש
וממטי ליה לאיתתיה ולהיפך אין דברי הרשב"א ז"ל מחוורין אצלי כלל בזה ומכל מקום
אפי' לדבריו גט זה פסול שהוא ז"ל לא אמרה אלא במגרש באותו מקום שנולד בו אלמא
נראה שסבור הרב ז"ל שהוא עיקר עירו באותו מקום ועוד שזה שכתב דמתא אין
פירושו על מקום לידתו שכשהסופרים כותבין מלה זו מתכוונים בה על עיקר מקום
דירתו והוה ליה שינה ופסול שהרי עיקר דירתו של זה באישבילייא הוא׃ ועוד
ו דאיכא הכא ריעותא אחריתא וכמו שכתבת שנמנא בכתובה ברבי אליעזר ובגט
כתב ברבי בבבלישתי נמנא שאפשר ששינה שמו בגט סוף דבר דעתי מסכמת הלכה
למעשה שלא תתגרש בגט זה ואם נתגרשה לא תנשא׃

סג מעשה בנוני בן נפתלי שהיה פורש מעבר לים וכדי שלא תתעגן
אשתו לבקשת אביו הניח גט לאשתו. ועשה נפתלי אביו
שליח להולכה לתת לה גט ואמר לו בדברי השליחות הולך וזכי גט זה לאשתי
עכשיה

שבשה בתכלב וקבל עליו חרם ונשבע על דעת רבי שלא לבטל הגט והשליחו׳ וגם פסל
כל עדים שיעידו שבטלו בפניהם שלא יאמנו בדבר זה וגם בטל כל מודעי שימסור
כנגד הגט והשליחות כאשר יראה מטופס השטרות אשר עשה מזה אשר הן ביד זה
ועל ידי שליחות זה נתן השליח הגט לאשת בנו כתקון חכמים ואחר כן לסוף ימים בא
הבחור מעבר לים וויש׳ לפסול הגט והשליחות ויקר׳ ערער על גט הנתון ושטר השליחו׳
הנעשה והוציא קול על זה עד שהביאוהו ברורי העבירות לפניהם ושאלוהו על הדבר
ומדוע היה עושה ככה והוא סדר טענותיו בפניהם והרבה אמריו וזהו העולה מכלל
דבריו תחלה טען ואמר כי הגט והשליחות הנעשה היה לאלון אביו ועם היות כי היה
במעמד העדי׳ והסופר כשנעשה הגט והשליחות ולא מיחה בדבר לכבוד אביו ומוראו
אבל מכל מקום לא הסכים בדבר ולא הוציא מפיו שהיה מנוח להם לעשות זה ורוצה
בדבר והעדים היו יכולין להכיר בו שלא היה חפץ בדבר ושהיה קשה בעיניו ואם היו
עושי׳ כאשר היה ראוי להם לא היו מקבלין שליחו׳ זה ולא היו עושי׳ מזה שטר עד אשר
היה כמעט מחזיקם בעדים שקרים ואם מוחזקים הם בכשרים והם סופרי העיר גם
אמר שבטלו על חוף הים בלכתו ונשאל למה היה צריך לבטל אם לא עשהו והשיב כי
אף על פי כן היה ירא פן עשו העדים זה׳ עוד נשאל בפני מי היה בטול זה והשיב
בו בפני רבים כמו חמשים או מאה עדים אינו זוכר מי היה שם גם אינ׳ שעשה בטול
זה בפני אביו ושאלה פניו שיגמר שלא יתן הגט שאינו חפץ בדבר ואח׳ כאותו מעמד
חזר לומר שלא היה בפני אביו הרי שהוחזק שקרן בזה אחר כן אמר שבטלו בפני
שמעון דאיסטבליאה ור׳ שלמה דקאנדיאה בתוך הספינה אבל לא עשו לו מזה שטר
גם שבטלו באליבנכדריאה ובשיפרי ובאיים רבים אשר עבר בהם שאלנו לו בפני מי
ועל כלם השיב אינו זוכר מי הם אבל שיתנו לו זמן ויחזור אחר כל המודעות והבטולין
הללו כי יצטרך בזה זמן מה גם הראה עתה הנה שטר בטול אחר חתום לפני עדים
אבל לא היה מקוים ובעוד שהיו מעיינים בו והתימ׳ העדים והיו אומרים שהחתימות
מזוייפות ושכתבו מיד אחר הוא לקח השטר מידם כמעט כמראה עצמו כשם וקרעו
בפניהם כמדומה שזה היה תחבולה ממנו שזייף השטר והראהו לעדים למען יתחזק
ויתפשט הקול שבטל הדבר ועל זה הפליג אמריו אין ידים להם וכל מה שהיו הברורים
חוקרים ודורשים אותו כן היה מרבה בדברי הבאי זולתי שהיה מחזיק בדבריו על פי
הענינים הנזכרים׳ ולמדנו רבנו אם יש בדבריו ממש ואם יש לחוש בהם ליתן לו
זמן לברר דבריו או כחוש שלא לעגנה אחר שנרא׳ שאין בדבריו ממש על הכל יעמוד
רבנו ויאו׳ כתיבנו בזה כי ממנו תצא תורה׳

א עמדתי על ענייני ערער שערער הבעל על שליחות הגט וראיתי שערער
ואמר שבטל שליחות הגט במקומות רבים אך לא הוכיח דבריו
בעדים ולא בשטר ובכיוצ׳ בזה הדבר ברור שאי׳ לחוש בדבריו וערערו בטל מדאמרי׳
בפרק חזקת הבתים (דף מ) אמרי נהרדעי כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן

באושפיזיה דפלניא לאו מודעא הוא ופרכי' מודעא דמאן אילימא דגיטא ודמתנתא
גלויי מלתא בעלמא הוא כלומ' אכן שהרי דודאי קושטא קאמ' שאם לא כן מי מכריחו
לגרש ולמסור מודעא אי לא ניחא ליה לגרש לא יגרש אלא ודאי קושטא קאמר אלמא
משום דגלויי מילתא בעלמא הוא ואכן שהרי דאנים משום דמה לו לשקר הא לאו הכי
לא מהימנינן ליה והא ודאי לאחר כתיבת הגט ליתא למימר גלויי מילתא בעלמ' הוא
שהרי אין הדבר בידו וכיון שכן הדבר ברור שאין לו נאמנות על מודעתו ולא על
בטוליו כל היכא דלא ידעינן בהו׃ ועוד ראיה מדאמרינן בירושלמי במסכת גיטין
ואית לומר שמא חתמו בעדים פסולים אמר רבי אבון איכו עבוי לקלקלה כודי שמים
בבית דין הוא חשוד לקלקלה שמתוך שהוא יודע שאם בא וערר עררו בטל אף הוא
מחתימו בעדים כשרים׃ ואי איתא שלאחר כתיבת הגט הבעל יכול לערער כלום
ושיצטרך ליתן לו זמן לברר דבריו היכי קאמרי שמתוך שהוא יודע שאם בא וערר
עררו בטל אף מחתימו בעדים כשרים אדרבה מתוך שהוא יודע שאם בא וערער
בית דין חוששין לערעורו ומחמירין בדבר הוא מחתימו בעדים פסולים אלא שמע
מינה שלאחר כתיבת הגט אין חוששין לערעור הבעל כלל׃ ועוד ראיה מדתנן בפ'
השולח (דף לב) ואם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטל ואמרינן עלה בגמרא בעיא
ומתרגמינן לא צריכא דקא מהדר עליה מעיקרא לבטולי מהו דתימא תגלי מילתא
למפרע דבטולי בטליה קמ"ל וכתב הרשב"א ז"ל בפרק המביא תניין ודאי משמע
דבטל קא מערער ואמר דבטליה כלומר דבטליה לשליחותו של שליח שלא בפניו דאי
לא מאי קאמר תגלי מילתא למפרע דבטולי בטליה דהא איהו אמר דלא בטליה והיכי
אמרינן אכן דתגלי מילתא דבטליה אלא ודאי כשערער עסיקינן ואפילו הכי לא
חיישינן ומכשרי' לה והרי זו ראיה מן הנדון שלפנינו ממש ואף על פי שהוא ז"ל הקשה
כיון דקא מהדר עליה מעיקר' לבטולי' למה אינו נאמן אחר כך כשאומ' שבטל השליחו'
ב שלא בפניו כיון דאיכ' רגלי' לדבר דכל היכא דאיכ' רגלי' לדבר חיישי' כדחיישי' בכמה
דוכתי בגיטין וליחוש שמא פייס כל היכא איכא רגלים לדבר כבר תרץ הוא ז"ל דהכא
אין כאן ידים מודיעות שדעתו לבטלו דאיכא למימ' כיון דרהיט בתריה דשליח חזקה
לא בטליה דאם כן תרתי למה ליה לבטוליה דלאו באפיה דשליח והדר למיהדר בתרי'
ולבטוליה וכיון שכן ליכא רגלים לדבר׃ ומכל מקום הרי אנו רואין דכל היכא דליכא
רגלים לדבר אף על גב דאמר בעל אני בטלתי השליחות אין משגיחי' בדבריו כלל דכי
חיישינן שמא פייס כדאיתא בפרק מי שאחזו (דף עו) ובדוכתי' טובא בגיטין הכי
מילי היכא דאיכא רגלים לדבר כגון כאומר כל זמן שאעבור כנגד פניך שלשים יום
וכן כאומר אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש וכן במי היכא דאמר ליה לשליח
לא תתביה ניהליה עד תלתין יומין שבכל כיוצא בזה הדבר מוכיח שלא גמר בדעתו
לגרש ומשום הכי חוששין שמא פייס אבל היכא דליכא ידים מוכיחות בכולהו גיטין
הבאים ממדינת הים לא חיישינן׃ וכן כתבו גדולי המפרשים ז"ל במקומות רבים
ולא תימא כי לא חיישינן אלא היכא דאיכא רגלים לדבר הני מילי בסתמא אבל הכא

דאתי בעל ומערער אפילו ליכא רגלים לדבר משגחינן ביה דליתא דבי חמסינן היכא
דאיכא רגלים משום דלמא אתי בעל מערער הוא דחמסינן וכן כתב רש"י ז"ל בפרק
מי שאחזו (דף עו) וז"ל שמא פייס בשהייה כזו אגלה פיים קטטה שביניהם ונתייחד
ג עמה ולאחר זמן אתי בעל ומערער ואמר פייסתי עד כאן · ומינה דהיכא דליכא
רגלים אפילו אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה והכא ליכא רגלים אדרבה חזקה
ד שלא מעל בחרם ובשבועה ולא בטל וכי אמר הכי לא משגחינן ביה ולא כל הימנו
לשווייה נפשיה רשע כדברי מורנו הרב הכהן הגדול כרו"ו · ובמדומה לי שזה אינו צריך
לא שאלה ולא תשובה שהדבר ברור שלאחר כתיבת הגט אין בדבריו של בעל כלום
אלא אם כן יברר אותם בעדים דהא מכיון שנתגרשה הרי היא בחזקת פנויה ואין
ה דבר שבערוה פחות משנים ואפילו זמן אין נותנין לו לברר דבריו ואפי' יצא קול כשר
דאיכא שהדי במדינת הים שיודעין אמתת הדבר וכדאמרינן בפרק קמא דקדושין
(דף יב) אמרו ליה רבנן לרב חסדא אמאי הא איכא שהדי דההוא ומאן נינהו פרוטי
השתא מיהא ליתנהו קמן לאו היינו דרבי חנינא דאמר עדיה בגד אסתן ותאסר
ולפיכך הדבר ברור לכל יודעי דת ודין שאשה מותר' להנשא ובכיוצא בזה ראוי לכל
גבורי כח מחזיקי הצדק לרדות במקל ורצועה להדיח הרעה כראש כל עושה רשעה
ולחוש ולחוס על בנות ישראל שלא תהיינה כהפקר כאם המדבר וכו' זה אשר כתבתי
לכבוד הרב הגדול רבי פרץ הכהן כרו"ו ולכבודי כרצונכם על דבר הגט הנזכר ;

הנה השגתי בקונטרס תשובת מורנו הרב כרו"ו דעתי כנדון שלפניכם כאשר
הוא שם רצוני לומר שהבעל לא ברר דבריו ולא בעדים ולא בשטר שבטל
השליחות ובכיוצא בזה אין לפקפק כלל. שאין לחוש לדברי הבעל ולתת לו זמן לפי
שורת הדין ולא רציתי לשאת ולתת בתשובתי בדבר אחר כלל גם כתבתי אל הבעל
מרורות כאשר תראו בכתבי כי גם הוא כתב אלי תפתחוהו ותראוהו ושלחוהו שוב אם
ו יראה בעיניכם אף לפני כבודכם אומר מה שמיראני ומבהילני והוא שזה האיש קל
ברגליו ועבר ארצות וימים וירא אני מאד פן ילך ויבוא שטר מהבטול הן שיהיה
בדרך אמת או בשקר כי בעונות הדבר הזה מצוי דשכיחי פריצי ורמאי אף כי בארץ
הרחוקי' קנוני פאה ואם או יעשה כן דעת תלמידכם נוטה שתהא אסור' לבעלה ותצ'
מזה ומזה וכל הדרכי' האלו בה · וכל מה שכת' מורינו כרו"ו בתשובתו בהפך מזה כמדומ'
לי שאינו אלא דרך מה שאמרו בפרק שור שנגח ד' וה' (דף מב) משל לצייד השולה
ז דגים משכת וזוטרי שקיל משכא רברבי שקיל כי מה שכתב מורנו בראשונה וז"ל שאני'
ובוא ראיה שבטלו בבית דין אין בדבריו ממש ואין בטולו בטול שהרי בטל כל מודעא
שמסר ושעתיד למסור ואם כן בטל כל הבטולין שעשה כנגד השליחות וכיון שבשעת
בכתיבת הגט לשליח בטלם בטלי' כדרך כל שאר מודעי שבעשו שבטלין בבטול מודעות
אף על פי שמסר מודעות כנגד הבטולין בבטול המודעות כולם בטלות והיינו בטול
מודעי דמודעי דכתבינ' וכמו כן כשמבטל לעתיד כל מודעין או בטול שימסור כנגד

הגט והמבטל כל בטול שיבטל בטול המודעא ובטול הגט הרי כלם בטלים והגט קיים ע"כ · ואני ידעתי שפה קדוש לא אמר דבר זה אלא בבושא ובותן ולחסום פיהם של פועלי און כי בודאי אין הבטול הקודם מועיל. לבטל הבטולין הבאים לאחר מכאן דכיון דק"ל אתי דבור ומבטל דבור הדבור האחרון הוא העקר ובטול כל הדבורים הקודמים אליו ומה שכתב דכיון דמהכי בטול אחרון למוסר מודעא על הבטולין הכא כמי מהכי בטול ראשון לכל הבטולין שעושה לאחר מכאן וכולן בטלין והגט קיים אדרבה משם יש ללמוד דאי איתא דאדם יכול לבטל כל מה שיאמר לאחר מכאן שוב אין לו תקנה בשום בטול וכיון שאנו סומכין על הבטול האחרון לבטל כל המודעו' והבטולין שעשה בתחלה לפי שאנו אומרים שזה הבטול האחרון מבטל כל מה שאמר בתחלה אע"פ שכבר מסר מודעין עליו ובטל אותו כ"ש שיש לנו להתיר ולומר שבטול שליחות האחרון מבטל כל הדברים הראשונים :

ח **ועוד°** שאיני מוצא בשום מקום בשום ענין בעולם° שיוכל אדם לבטל בענין שלא יוכל אחר כך לבטל שליחותו שזה הבטול שעושה מתחלה אין לו לא ידים ולא רגלים ואינו דומה לבטול המודעות כלל לפי שהמודעות ומודעי מודעו' כלם ענינים בטעבת אונס וזה שאינו מתרצה שגם אם יגרש או מבטל מודעי לא יעשה כן מלבו ולפיכ' כשמבטל אח"כ מודעתו הרי הוא כמעיד על עצמו שכסתלק האונס לגמרי ושהוא מתרצה בדבר אבל היאך אפשר שיוכל אדם לסלק כחו מחמת שום בטול שיעשה עכשו שלא יוכל אחר כך לבטל שליחותו זה איני מוצא לו מקום ולא ענין · והיינו דאמר להו רב יהודה לסהדי דגיטא דמתניה דרבי ירמיה כי רמא דאשקליה בעל כרחיה דלותבו קירא באודנייהו כדי שלא ישמעו הבטול ואם איתא יבטל כל בטול שיעשה ולא היו צריכים לאותובי מידי באודנייהו · ומה שכתב מורנו שהיה מתיירא פן יחזור בו תוך כדי דבור דאמרינן תוך כדי דבור כדבור דמי תמהני וכי רב יהודה שהיה מעשהו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ושיבטל כל מודעא שבכל הגיטין המעושין צריך כן כדמוכח בפרק משקלי עלי (דף כח) וכי לא היה יכול לעמוד על גביו עד שיעבור שיעור כדי דבור כדי שלא יהא. צריך לומר לעדים אחר כן לאותובי קירא באודנייהו ·

ועוד לפי דברי מורנו שאין החשש רק שלא יבטל תוך כדי דבור ההוא קירא מאומת מאי לה או מקדמי איכן שומעין גמר דבריו או מאחרי שמא יחזור בו וא"כ אין ענין לאותה קירא אלא לאחר גמר דבריו ולכמכם בתוך כדי דבור ואם הדין כן שהוא יכול לבטל כל הבטולין שיעש' לאחר' מכאן היה יותר בקל לרב יהוד' לעמוד על גביו עד לאחר כדי דבור כדי להככל מכל זה הטורח והכמכום ·

ועוד שקרוב אני לומר דאם איתא דלאחר כדי דבור אין בטולו מועיל אף

תוך כדי דבור אינו יכול לבטל דהא איפסיקא בפ' בתרא דנדרי' (דף פז) דהלכת' תוך
כדי דבור כדבור דמי חוץ ממגדף ועובד עז ומקדש ומגרש ואע״פ שרבינו שמואל פי'
בב' יש נוחלין (דף קכט) מקדש להומרא שאם קדש את האשה וסתר בתוך כדי דבור
בו מקודשת ואינה מקודשת אין לשון הגט מוכיח כן · ואף דברי הראשונים אינם
כן שהרי הרמ״בם ז״ל כתב פרק שני מהלכות אישות המקדש את האשה וחזר בה הוא
או היא אע״פ שחזרו בתוך כדי דבור אין חוזרת' כלום והרי היא מקודשת אלמא בין
לקולא בין לחומר' אמרו דתוך כדי דבור דקדושי' וגרושין לאו כדבור דמי ש״א ודאי אין
שום תקנה בעולם שלא יוכ' הבעל לבטל לאחר מיכן שליח להולכה שלו ולפיכך כתבו
הראשונים ז״ל להשביעו בכך כמו שכתוב בספר התרומה ולא מצאו תקנה אחר' בדבר

ט **וכן מה״ש** שנעשה בגט זה עוד שפסל כל עד שיעיד שום דבר שיהיה כנגד הגט
ועל דרך הרשב״א זכרונו לברכה אינו מספיק דהרשב״א ז״ל
לא בא להקל אלא להוסיף על דברי הראשונים וכל דבריו אינם אלא כדי לבטל
מודעות שמסר כבר כמו שכתוב בקדושיו בפרק השולח שהראשונים היה מספיק
להם שיאמרו לו העדים אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמים שיתקיימו אותן
הדברים לבטל זה הגט שיהיו בטלין והוא אומר הן והרשב״א ז״ל פקפק בזה והמ' להוסי'
מכל ספק שיבטל כל מודעא ושיפסול כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו והביא ראיה
מהא דאמרינן בפ' מי שאחזו (דף עו) גבי הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור כנגד
פניך שלשים יום ואקשינן ולחוש שמא פיים אמר רבה בר בר הונא הרי אמר רב מרי
בשם רב באומר נאמנת עלי שלא פייסתי וזו הראיה אפשר היא למי שגורם בה כל
זמן שהרי אם פיים הגט פסול הוא ובאומר נאמנת עלי מכשרינן ליה אלמא כיון
דהימנתו לא פיים ולא מבטל גיטא אע״ג דבידו הוא כיון דלא אמר על מנת ולא
מעכשו הכא נמי כיון דפסלינהו לסהדי ודאי מבטל ברצון נפשו מודעות ומודעי
מודעות שמסר אבל למי שגורם בה על מנת והוא גרסת הגאונים ז״ל יש לי לדון הרבה
אחר ראיה זו דהתם הרי מגרשה בגט כשר ולא בעי לגרשה מעכשו הרשות בידו וכיון
דקא מתני כל זמן שאעבור ונאמנת עלי הרי הוא מגרשה מעכשו על מנת שתאמר
שעבר מכנגד פניה שלשים יום ושתהא היא נאמנת לומר לא פיים ולא בא ואפילו
אתו סהדי ומסהדי דפיים או בא דמהימנין להו טפי מינה אפילו הכי גיטה גט דהכי
אתנייה איהו ובדידיה קאי למסרי האי תנאה דבעי כגיטא הילכך כל זמן שהיא אומ'
לא בא או פיים הרי היא מגורשת אע״פ דידעינן דמשקרת דדמי האי תנאה למאן
דמתני על מנת שתלכי או על מנת שלא תלכי או שירדו גשמים וזהו מה שנרא' לי לדון
על ראיית הרשב״א ז״ל וידעתי שלא הודו לי כל שיעתו ואף חכמי הדו' שלפנינו לא סמכו
עליו וכ״ש שאין לנו לסמוך בזה לבטול הבעל' אחר הפסול: **ואשר** כתב עוד רבינו
שום טעם אחר בגט זה שאינו יכול לבטלו שכתב בשטר השליחות
זכה בגט זה לאשתי והוליכהו לה ואם זכות הוא הרי אינו יכול לחזו' ולבטל שכב' זכתה

בו ואע״פ שאמר שלא נתגרשה עד דמטי גיטא לידה מכל מקום מועיל לגבי שלא יוכל
לחזור כדאמרינן גבי עבד דזכות הוא דאם רצה לחזור האדון לא יחזור כיון דעד
דמטא גיטא לידיה לא משתחרר לדעת רשי ז״ל ואע״ג דאיבעיא לן בשילהי פרק האשה
שלום (דף קיח) המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו ואסיקנא דאפי׳ הכי חוב הוא
לה דטב למיתב טן דו התם היינו טעמא דהוא איכא רוצה בגט וכדאמרינן טעמא
דטב למיתב מכלל דהוא איכא רוצה אבל היכא דהכל יודעים דלא תרצה לחזור עמו
ושוב לה המות ממנו בודאי שהוא זכות לה וזכין לה שלא בפניה: וכן יש לנו לומ׳ בנדון
זה דאנו יודעין שהאשה שאלה גט כמה פעמים ולבקשת׳ כשזה גט זה שפייסוהו קרוביה
בשביל שית׳ לה גט ולבקשת׳ ששלחו ואנו רואין שמחשבת לזנו׳ מכח לזנו׳ לה שליח בשליחות׳
הבעל זכי בגט זה ע״ב דברי מורינו׳ וגם זה לפי דעתי ככתב על הדרך שכתבתי כבר
דכיון דאסקינן בגמרא דאפי׳ במקום קטטה חוב הוא לה שמתא קאמרינן ואפי׳ תובעת
להתגרש והכי איתא בהדיא בירושלמי בפרק התקבל דגרסינן התם בכל אתר אתמר
התקבל זוכה והכא אתמר התקבל כהולך שמא הוא שזוכין לאדם שלא בפניו ואין חבין
לו אלא בפניו: התיב ר׳ שמאי הבא עמך שהיתה צווחת להתגרש אני אומר שמא
חזרה בה וכן כתוב בחידושי הרשב״א מפורש שאפי׳ את מוכה שחין או שהיתה קטטה
בינו לבינה ותובעת להתגרש אין חוששין לה כלל אלא חולכת או מתובעת וגם אני
ידעתי כי מורנו הרב אמת ותורתו אמת ולפי שהאשה כאשר היא שם מותרת ליכנס
עשה סמיכין לדבריו לצורך שעה שאין ספק שעכשיו היא מותרת ליכנס אך מאשר ירא
אכני ממה שכתבתי בתחלה אגלה אזנכם וידעתם את אשר תעשו

עוד אחת היא אמרתי אעוררכם עליה והוא שהבעל בכתבו אשר שלח אלי.
אמר זה לשונו שהוא שלא כתבו לאביו להזהירו שלא יתן הגט והיה בלשון.
הכתב שלא תהא לנשואות וגוף הכתב ראה אנקרים״ק שלמה שלא נתן רשות שיכתן
הגט עד כאן לשונו ובמדומה לפי דברי כתבו שרצה לומר שגוף הכתב נראה לנזכר
קודם כתיבת הגט ואם כן הוא יש לחוש בגט זה דודאי בטול שליחות מתוך הכתב
מהני דאף על גב דאמרינן בפרק מי שאחזו (דף עא) קולו לאפוקי מדרב כהנא
אמר רב דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו כבר כתבו
בתוספות דלא ממעטינן אלא חרש שיכול לדבר מתוך הכתב משום דהתם חרש לאו
בר דעת הוא לפיכך אף על פי שכותב בכתב ידו לא חשבינן ליה בר דעת לסמוך על
כתיבתו אבל פקח שאלא בכתב ידו ממדינת הים לכתוב וליתן גט לאשתו ועדים
מתומים על כתב ידו דלא מזוייף הוא כותבין ונותנין ולא בעינן עד שישמעו
קולו דהא מכל מקום קולו לאו דווקא דהא איכא הרכבת ר״א: וכיון
דגט כותבים על פי כתבו כל שכן דבטול על פי כתבו ומשני ואף על גב דבתוספתא
משמע דאפילו בפקח אין כותבין על פי כתבו מכל מקום יש לחוש ולהחמיר
וכיון שכן זה הלשון שבא בכתבו שלו תהא לנשואות לא ידעתי במה היה בקשר

פי׳ קרוב הדבר לפרשו ולומר דהכי קאמר שאם תהא אשתו מגורש׳ שלא תהא מגורש׳ לעולם והוה ליה כהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי דאע״ג דאסריכ׳ בפרק המגרש (דף פג) כיון דפסקא פסקא הא אמרינן התם בתר הכי אתקין רב בגיטין ומיומא דנן ולעלם לאפוקי וכו׳ מדבעא מיניה רבא מרב נחמן וכו׳ ונחלקו בה המפרשים שהרמב״ם ז״ל כתב שאינה מגורשת כלל ויש מי שכתב שחולצת ולא מתיבמת׳

מ״ר היתה עלי מנותך אלופינו כר״ להעמידך על דעתי בדין הפעוטות גדולים מבן תשע שנים ופקחין במתנתם במטלטלין בנכסים מועטים ומרובי׳ ובקרקעות ובמטלטלי׳ שיגאו מקרקע׳ עד כאן לשונך מורנו והנני כותב כמנו׳ ועשה

הפעוטות מתנתן מתנה במטלטלין כדגרסינן בהדיא בפרק הניזקין (דף נט) בעי אביי מתנתן מהו אמר רב יימר אין מתנתו מתנ׳ מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה ואסיקנא התם בהדיא מתנתו מתנה אחד מתנת בריא ואחד מתנת שכיב מרע אחד מתנה מרובה ואחד מתנה מועטת מיהו דווקא היכא דליכא אפוטרופוס אבל היכא דאיכא אפוטרופוס אין מתנתן מתנה מדגרסינן בסוף פרק מציאת האשה (דף כב) תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכ׳

א במטלטלין אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפוטרפוס אבל יש שם אפטרופוס אין

ב מקחם מקח ואין ממכרן ממכ׳ הכא כמי אין מתנם מתנה שאין לחלוק ולומ׳ דיפה כוח מתנה מכח מכר כשם שיפה לדעת רבנו האיי ז״ל לענין מתנה מרובה דאסיקנא בהדיא דמתנתו מתנה ואפילו מרובה ואלו במכר סובר הגאון ז״ל דכיון דאמרינן בגמרא דטעמא דממכרו ממכר משום כדי חייו דווקא בכדי חייו אבל ביותר מכדי חייו לא דליכא למימר הכי אפילו לדעת הגאון אלא אע״פ שיפה כח מתנה מכח מכר בזה לדעתו לא יפה לענין שתהא מתנתו קיימת במקום אפוטרופום דהתם איכא טעמא לאיפלוגי בינייהו אבל הכא לא ועוד דהא מוכחא התם בסוף פרק מציאת הא״ש האי דאמרינן דבי״ש שם אפוטרופו׳ אין מקחם מקח ואין ממכר׳ ממכר׳ ממתניתי׳ דתנן אבל בקטנה אין מעשיה כלו׳ ומשמע ודאי דאריש׳ דמתניתין (כתובו׳ דף ס״ט) דתנן המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי והא התם מתניתין היא באפוטרופוס ואפילו הכי מסקינן דבקטנה במקום אפוטרופוס אין מעשיה כלום וכן כתב הרמ״בם ז״ל פרק כ״ט מהלכות מקח וממכר :

ג **וזהו** דין הפעוטות במטלטלין שכל שאין להם אפוטרופוס מתנתן קיימת אפי׳ בנכסים מרובין וממכרן ממכר נ״כ במטלטלין בכדי חייו דווקא לדעת הגאון ז״ל אבל גדולי האחרונים סוברים דאע״ג דמשום כדי חייו תיקן לא פליגי רבנן ואפילו בנכסים מרובים ממכרו ממכר ואין לי להאריך שלא בזה נוותי להשיב ובמקום אפוטרופוס אין מעשיהם כלום לא שנא מכר ולא שנא מתנה:

ולענין

ד **ולענין** קרקעות אין מעשיהם כהן כלום ואפילו אין להם אפוטרופוס דמאי דאמרינן בפרק מי שמת (דף קנה) אמימר אמר מתנתו מתנה אף על גב דלעיל מינה איתנו בפעוטות אמימר לא אפעוטות קאי אלא בתינוק בן שלש עשרה שנה ויום אחד שאינו יודע בטיב משא ומתן ינוקא קרו ליה הילכך הדרינן למאי דאתמר בפרקין דהנזקין (דף נט) דדווקא במטלטלין אבל
ה קרקעות לא ואע"פ שמצא' בספר העטור באות מכירת קרקעות בלשון הזה והני מילי בנכסי דאבוה אבל בנכסי דידיה ומקרקעי דידיה אפילו מבן שש כשם שמקחו מקח כך ממכרו ממכר ע"כ אינן דברים של עיקר לסמוך עליהם או אפשר שטעות הוא בספרים הילכך בקרקעות אין מעשה פעוטות כלום:

ומה שכתב גבירנו בלשון הזה בנכסים מועטים ומרובים לא ידעתי על מה היתה הכוונה אם לענין מתנה מרובה ומתנה מועטת כבר נתבאר ממה שכתבתי למעלה ואם לענין דין נכסים מרובה ונכסים מועטים האמור בריש פרק מי שמת (דף קלט) והבנות בנות ובנים דאיכא פלוגתא בין נכסים מרובים לנכסים
ו מועטי' אם על זה היתה הכוונ' ולענין מאי דאמרינן התם יתומי' שקדמו ומכרו בנכסים מועטי' מה שמכרו מכרו אם כאת' שיהא הדין כך אם קדמו ומכרו במטלטלי' בשדן פעוטות' לא שמענו בזה חלוק כלל שלא משמע דכי היכי דאמרינן יתומי' שקדמו ומכרו בנכסי' מועטי' מה שמכרו מכרו ה"נ פעוטות שמכרו במטלטלי' מה שמכר' מכרו ואפילו לבתר תקנת' דגאוני' ז"ל דהתקינו שהבנו' נזונות מן המטלטלין דלא שני מיהו קרוב אני
ז לומר שהפעוטות שקדמו ומכרו בנכסין מועטין במקום בנות לא הפסידו הבנות מזונותיהם דכיון שהפעוטות מן הדין אין מעשיה' כלום אלא דתקון להו רבנן משום כדי חייהן בכגון הא שיעשו שלא כהוגן לא תקון להו רבנן דהא דאמרינן במסכת סוטה בפרק היה נוטל (דף כא) אי זהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסי' מועטים וכולי וזו סברא קרובה אל הדעת וכ"ש שהוא דבר ברור לדעת רב האי גאון ז"ל שאמר דכיון דלא תקינו רבנן להו אלא משום כדי חייו דווקא בכדי חייו בלחוד ואינו סובר ז"ל דלא פלוג רבנן וכדברי האחרונים וכיון שכן הדבר ברור לדעתו דבכי הא ודאי לא תקון בהו רבנן שאין לעשות תקנה לכדי חייו שיעשה שלא כהוגן ושיהו הבנות מתות ברעב ואפילו לפי דברי אחרונים דעתי נוטה כן:
ח **ומה** שכתב עוד גבירנו בלשון הזה ובמטלטלים שיצאו מקרקעות ע"כ. אני לא באתי לידי חומר' זאת שלא ראיתי ולא שמעתי משום' הלוק במטלטלין אם יצאו מקרקעות אם לאו כל שהם עכשו מטלטלין גמורים ולא ידעתי במה היתה בזה הכוונה:

מה נשאלתי ראובן בא וואי מערק"א והיה מביא בסחורה בשר מליח מטלאים הנאונים הישראלים אשר שם למלות אותם ולעשות מהם סחורה והם טלאים קטנים דקי הבשר והשומן כראין כבן שמונת ימים או יותר מעט והעידו כמה יהודים מאם

שדרך

שדרך היהודים אשר פה למלוח אותה ולעשות ממנה סחורה והם טלאים קטנים דקי
הבשר והשומן נראין כבן שמונת ימים או יותר ומעט קונים הטלאים הקטנים שהם
כבן חדש או פחות מיכן בעד העורות כי בדמי העורו' הם מרויחי' ומוכרי' אותן יותר
מכדי דמי הטלאי' וזה"ב שוחטין אותם ומולחין אותן ומוכרי' דמי בשר בזול
ומשתכרים בדמי העורות דרכם לקנות העורות מן היהודים והם ברחוק זמן
יזדמן שיקנו הטלאים חיים יבחרו אותם וישליכו הבשר לכלבים ויאמרו להם העורו'
לבד כי לא יאכלו בשר כזה לא תפל ולא מלוח והיו באותה סחורה כמו חמשי' רביעים
ומהטלאי' הנזכרים מלוחים ובתוכם כמו שבעה ורבוע מלוחו' מהטלא' הנזכרי' והבשר
הזה כולו הכינו היהודי' בקופות ונתנו בפוזין עליהם בחוט נגליקן קשר חבל ועל
קשר החבל שם שעוה וחותם עליה בחותמו העשוי בדפוס בין כריכת חבל לכריכת חבל
היה מקום פנוי שאם יבטל התבירה מכסוי הקופין שיוכל להכנים ולהוציא מן הבשר
מונה והיה מביא אותן בספינ' ולא היה בא יהודי אחר זולתו והוא אומר שיודע בודאי
שלא היה אחר באותה ספינה זולתי אותו הבשר מליח בשר שהיה מביא ונתעכב
בספינה ימים רבים וכראותו כי ימי הפסח קרבו ולא יבא הספינה לבא אל מקום
תפנו אך באה אל מקום אחר הנקרא פלמ"וש ויצא היהודי משם והניח סחורתו ביד
הספנים ובא לו מגדול קופליב"רי עד עבור הפסח ואחר עבור הפסח הגיעו הספנים
למקום קופליב"רי והביאו אל היהודי בחורות ומצא הקופינם תפורים כאשר הניחם
והחבל עם חותמו כאשר עשאו והעידו כמה יהודי' שאין מנהג   מאיורקה ומנורק'
למלוח בשר כזה וגם בארץ הזאת מפלמ"וש ועד קפליברי. וגם לא בכל מקו' אשר שמענו
שמענו לפי הנשמע אין דרך הגוי למלוח בשר כזה ואם ימותו להם או יבחרו טלאים
דקים קטנים כאלו ישליכו הבשר לכלבים ויקחו להם העורות וגם לא נמצא לעולם
שום סוחר גוים מן ההולכים באיי הים הרחוקים יביא לעולם בשר כזה ולא נמצא ביד
גוי לעולם בשר טלאים מלוחים כאלו לפי הנשמע אחר החקירה מיהודים וגוים
העוברים ושבים ושטים בעולם בים וביבשה·   ויש שם מתירים מהטעמים שכתו
בשאלה·   ואחרים חוששים שמא ממקום אחר דהביאו ארמאי במלח כגון בארץ
קשטיליאה שמולחי' בשר הגדיים קטנים קרואים קפר"וכש באה לספינה בשר מליח
והחליפו בזו או שמא במקום אשר באה הספינה מצאו בשר מליח דומה לזה והחליפוהו
בזה·   והמתירים אומרים שאותן קפר"וכש שמולחין בארץ קאש"טיליאה אינם דומים
לאלו שאותן שמנים מאד ויפים לא דקי בשר ושומן כאלו:

א **תשובה** נראה לי שאפילו היו אותם שבארץ קשטיליאה דומים לאלו כיון
שהוחזק כאן שכלו טלאים מלוחים מותרי' ממיור"קא ואין דרך
הגוים למלוח אותן בכל הארצות האלו ולא נשמע מעולם שבאו טלאים מלוחים
מן קשטיליאה אית לן למימר שהוחזקתן מן הכשרים ממיורקא הן כדתנן בפרק בתרא
ב דמכשירי' (דף לג) הכותים מחוף הים ומהדינ' הים או נדרכו' בדיק' מפני שהוחזקתן בקנכוס
הלמא

אלמא אין מחזיקין אסור מיקום למקום אלא כיון שטם הוחזק הקנטוס אין חוששין שמא ממקום אחר באו לשם והם של פשתן אף כאן כיון שהוחזק שבאו בכאן טלאים מלוחין מותרים ולא נשמע מעול׳ שבאו ממקו׳ אחר חזקתן מותרין׳ ובפ׳ אין מעמידין (דף לט) כמו׳ אמרינן מכריז ר׳ אבהו בקסרי׳ קרבי דגים ושיברין ניקנין מכל אדם חזקתן אין באין אלא מפולסיא ואספמיא׳ שמא אע״פ שאפשר להם לבא ממקום אחר אנו סומכין על המוחזק ואף כאן לפי הנשמע והנבדק שם חזקתן של אלו שהם כשרים לפי שכודע בודאי שבאו טלאים מלוחין מותרין מאיורקאה ולא נשמע מעולם שבאו שם טלאים מלוחי׳ ממקו׳ אחר ואינם מצויין כלל בכל אותן הארצות׳ ובשר כתבו בשם רש״י ז״ל שהיה למד מדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף כד) חיתוכא דגוי מידע ידיע שמותר לשלוח ירך מנוקרת לחברו על ידי גוי בלא חותם כלל דחיתוכ׳ דגוי מידע ידיע וחיתוך זה שהוא של ישראל ראייה דכשרה היא לפי שאין דרך הגוים לחתכה כך ואף כאן כיון שאין רגילין הגוים למלוח בשר כזה משמע דשרי דחזקה של ישראל לפי שלא על גוף הדבר בעצמו אנו הולכין אחר הרוב אם הוא מותר מצד עצמו או אסור אלא אפי׳ על דרך התיקון הנמצא בו אנו הולכים אחר הרוב וכדתנ׳ במסכת מכשירין (דף קלז) ומייתי לה בפ׳ גיד הנשה (דף נה) אם חי הוא הלך אחר רוב טבחי׳ ואם מבושל הוא הלך אחר רוב אוכלי בשר אלמא אפי׳ רוב טבחי ישראל שחזקת בשר זה שהוא מותר אנו אוסרין אותו מחשש בשולי גוים מפני שאנו הולכין אחר הרוב בבשולו ואף כאן יש לנו לילך אחר הרוב ואע״פ שאינו מגופו אלא מפני מליחתו ולפיכך נראה לי שבבשר הזה מותר:

מו נשאלתי בענין שומרת יבם שמתה מה יעשו בעיקר כתובה ובנכסי צאן ברזל ובנכסי מלוג שנפלו לה בשודה שומרת יבם:

תשובה לענין כתובה ותוספת הדבר ברור שהוא ליורשי הבעל ואין ליורשיה בהן זכות כלל וזו היא ששנינו ביבמות (דף לח) ובכתובו׳ (דף פ) כתובה בחזקת יורשי הבעל׳ ולענין נכסי מלוג נמי שנפלו לה כשהיא שומרת יבם הדבר ברור שהן של יורשיה וזו היא ששנינו נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב׳ אבל לענין נכסי צאן ברזל דהיינו נדוניא וכן נמי לענין נכסי מלוג שנפלו לה כשהיא תחת הבעל באלו יש מחלוקת בין הגאונים ורש״י ז״ל שהגאונים גורסים שם וב״ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל והם סוברין דלאו תרתי מילי ניניהו אלא תני והדר מפרש והכי קתני נכסים בחזקתן כיצד כתובה בחזקת יורשי הבעל וכו׳ וכתובה היא כוללת כל הכתוב בה דהיינו עיקר ותוספת ונדוניא שכל אלו כיון שהיו בחזקת הבעל כשמת כמי הרי הן בחזקתו ולדבריהם ז״ל ה״ה לנכסי מלוג שנפל לה כשהיא תחתיו דבעל שהן בחזקת יורשי הבעל׳ אבל רש״י זכרונו לברכה גורס וכתובה בואו״ ולדבריו מתניתין מילי מילי קתני ואין בכלל כתובה דמתניתין אלא עיקר כתובה ותוספת דאתחייב לשלם בחזקת הבעל ובודו והכי קתני נכסים כלומר נכסי צאן ברזל בחזקתן ולא פירש בחזקת מי מפני

שאינן בחזקת אחד מהן אלא בחזקת שניהם וכדאמרינן בפרק מי שמת (דף קנח)
הוא יל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו ולדבריו ז"ל ה"ה לנכסי מלוג שנפלו
לה כשהיא תחתיו דבעל דאמרינן נמי יחלוקו ° ואנו בשנותינו שאין לנו
להכריע כך אני דן דנכסי צאן ברזל שהאשה באה להוציא מיורשי הבעל לא כל הימנה
שאין עושין מעשה להוציא כנגד הגאונים ז"ל אבל נכסי מלוג אפילו נפלו לה תחת
הבעל כל שהן קיימים בזה נותני' מקנתן ליורשיה כדברי רש"י ז"ל כיון שאותן נכסים
מתם הוחזקו למשפחת בית אביה:

מז נשאלתי בענין אשה אחת שהיתה זקוקה ליבם ובעלה היה שמו משה
דקש"טריש ולפי שבאו הדברים בקונטרסין מפוזרים ושלא
כסדרן ובפרט העדים שהעידו על היתרה אני מסדר ולוקט מתוך קונטרסין הדברי'
אחד לאחד מן הנראה מעשה שהיה כך היה אשה זו היתה זקוקה ליבם ויהי היום
כשתדבר לאחר על דעת שיתקרו היבם אם הוא חי או מת ובאותו מעשה איש אחד
היה אומר בפומבי שהיא זקוקה ליבם והוא כופר בתורת משה והיה בוטח על שדוכיה
ואחרי כן בא זה האיש בעצמו לב"ד והעיד ששמע מפלוני זה זמן רב קרוב לד' שנים
לפני הדב' שהיוב' הנזכר מת ולפי הנרא' מתוך קונטרסין זה העד העיד שאותו היבם
היה שמו בוטרא"ל אברהם ואחר שנתקבל זה העדות בב"ד וקודם שנכנסה לחופה
נתקבל בב"ד של פרפינ"יין עדות יהודי אחד שאמר ששכר נכרי אחד אשר שלח
לכפר נא"לק לדעת אם היבם חי או מת ונשכר הנכרי בזה בשלשה פרחי' ואמר הנכרי
הנז' ליהודי הנז' בשם שמצא בכפר נא"לק אבשמואל דקש"טרי אחיו של משה הנזכר
הנקרא בגיותו אכדור"די דשכר"נק מצאו ונתן לו כתב שלוח מן היהודי המשכיר ואמר
לשליח כי הוא אינו יכול לבאת ולבוא מפני שקפצה עליו זקנה אבל הוא מזומן אם
ובא לעיר נא"לק שיעשה כרצונם וישלים חפצם ולא נמצא האשה בעד זה ובשאת
ואחר שנשאת בעשה מעשה ב"ד בפרפנ"יאן ונתקבלו שם ד' עדים הראשון העיד
שהיה לבעלה של זאת האשה אח מאב שהיה שמו שמואל דקש"טרי והמיר דתו ונשתב'
שמו ונקרא אכל"ורד דשבירוק ועודנו בגיותו וכי זה חדש ימים שמע מפי שליח א' גוי
שלח למקום אכדורדי לדעת אם הוא חי עדיין והשליח הנזכר הביא כתב שם חתמו וכן
ספר השליח הגוי הנז' למשלח [illegible] כי אכדורדי הנז' זקן ובמעט כהו עיניו מראו' והעד
השני העיד שהיה לבעלה של זו אח מאב שהיה שמו שמוא' והמיר בשנת [illegible] ואחרי
כן לא ידע מה היה לו · והעד השלישי העיד ששמע זה שנה שהאח אכדוריד היה חי ·
והעד הרביעי העיד שהיה מכיר משה דקש"טרי והיה יודע שהיה לו אח מאב ורא' אותו
אח מומר בדתו זה כ"ה שנה ובעשה מעשה ב"ד זה בפרפינ"יין אב קיו' ונמצא שהעד
הראשון שהעיד ששמע זה זמן רב שמת ושהי' שמו אברה' הוכחש מהעד הראשון והשני
שנתקבלו בעשה ב"ד זה במה שאמר שהיה שמו אברהם לפי שאלו השנים העידו שהיה
שמו שמוא' והוכח' במה שאמ' ששמע זה זמן רב שמת מהעד הראשו' ומהשלישי שהעידו
ששמעו מקרוב שעודנו חי · ונכתבת עוד בסוף קונטרסין אגב גררא שעד אחד

מעיד שזה שלש שנים שמע היותו קיים גם כן ואלו השני עדים לא ידעתי מקומם איך
כי לא בררת בקונטרסיך באי זה מקום נתקבל העדות שלהן וגם כן לא כתבת אותם
ששמעו מפי אחרים שהיה חי אם היה שאותם אחרים היו אומרים שהיה חי בבירור
שהיו יודעים כן או ששמעו מפי אחר וא״כ אולי אותו אחד ששמעו מפיו הוא אותו ששמע
כמו כן מפיו העד השלישי שהעיד בפרפיניאן וכל כיוצ' בו הדבר ברור שאין כאן רבוי
עדויות שאם בא עד אחד והעיד ששמע מפי ראובן שהיום מת ובאו מאה ששמעו מפי
שמעון שהיה חי הדבר ברור הוא דהוי כעד אומר מת ועד אומר לא מת ומפני שלא
נתברר זה כלל כן בקונטרסיך וגם שבאו אלו העדים שם אגב גררא איני דן בזה כלל:
עוד כתבת שאחר שכשאת מעיד איש אחד מסורק בדעתו ודבריו שמו שמואל ווידלש
שהעיד אחר שכשאת היבם הנזכר שאיש אחד הכה בביתו ושמו משה והיה מש״לסוכה
ואגב גררת ענין אחר אמרו לו שאשה זו אינה יכולה להנשא מפני שיצא עליה קול שום
לבעלה הנזכר אח מומר בדתו ואיכם יודעין אם מת אם לאו ואמ' האיש ההוא אלה
הדברי' ברוך דיין האמת איך תאמרו אם מת אם לאו וזמן רבים לו שמת׳ עוד כתבת
שאנו דל׳ דברבוכה העיד משכשאת וכתבת תורף עדות בסירוגי' ושלא כסדר בתחלה
כתבת זה תורף עדותו שמומר בדתו אחד שמו מאסטרו בירנארדו היה אומר שהיה
לו אח אחד תחת מלכות הדוכי המלך של ארגון ירא ושמו משה דקסטריש והוא עשיר
גדול ושמע זה מפיו פעמים רבות ע״כ כתבת עוד שזה העיד ששמע מפי מסטרי פירה
מומ' בדתו שמאסטרו בירנארדו היה אחיו של משה דקסטריש עוד כתב' שהעיד העד
הנזכר שזה דבריו ואני יודע דברבוכה הייתי בעיר קארפינטראש כשמת המומ' בדתו
מאיסטרי בירנארדו אחיו של משה דקסטריש זה לו כמו ד' שני' או יותר קוד' המגפה:

תשובה תחלה אני דן על מה שאמר העד הראשון בתחלה חוץ לב״ד שהיתה
זקוקה ליבם אם יש לסמוך עליו כמה שהעיד בב״ד ששמע שמת זה
זמן רב מי אמרי' כיון דבעדות אשה אינו צריך שיעיד העד בב״ד הרי עדותו חוץ לב״ד
כאלו העיד בב״ד וכי היכי דבעדות שנתקבל בפני ב״ד אמרינן דכיון שהגיד שוב אינו
חוזר ומגיד והכי נמי בעדות זו כיון שהגיד חוץ לב״ד שוב אינו מגיד אפילו לב״ד או
דלמא אפי' הכי כל שלא העיד בב״ד חוזר ומגיד בב״ד אע״פ שמכחיש דבריו הראשונים
לפי שאין אדם מדקדק בדבריו כמה שאומ' חוץ לב״ד ומסתברא דהכי קושטא דמילת'
שאפילו בעדות אשה אף ע״פ שהגיד חוץ לב״ד חוזר ומגיד בב״ד אע״פ שמכחיש דבריו
הראשונים ויש ראיה לזה מאות' ששנינו העדי' שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק
בין לקרב בין לאסו' בין להתיר בין לפטור בין לחייב אם עד שלא נחקר' עדות' בב״ד אמרו מבודין
אנו הרי אלו נאמני' אם משנחקר' עדות' בב״ד אמר' מבודי' היינו אין נאמני' הרי שכללו
כאן כל מיני עדויות אפילו אותן שאינן צריכי' שיהו נעשין בפני ב״ד שהרי שנינו בין
לאסור בין להתיר ואפילו הכי אמרינן שאף על פי שהעידו בבית דין כל שלא נחקרה
עדותן עדיין יכולין לומר מבודין אנו לפי שאין העדים מעידים עד שעת גמר עדותן

בבית דין וזו ראיה שאין עליה תשובה · ועוד דבכל כי האי גוונא לא מקרי מכחיש
דבריו הראשונים שאלו אמר בתחלה שלא שמע מעולם שמת ואחר כך העיד ששמע
ב שמת כה"ג הוויא הכחשה אבל זה לא אמר מתחלה אלא שהיתה זקוקה ליבם וכודאי
דלאו כולהו אינשי דינא גמירי שיהו בקיאין שאפי' עדותו של עד מפי עד יהא מספיק
להתיר אשה ליבמא וכל היכא דלאו ארחייהו דאינשי למידק כי הכא יכולין הן לחזור
ולהגיד וכדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסח) אמר אביי אף על גב דאמור רבנן
כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד נורכא מרבנן לאו אורחי' למידק · ועוד ראיה
מדגרסינן בירושלמי גבי שטרי חוב המוקדמים דגרסינן התם מי מודיע רבי שמעון
בר אבא בשם רבי יוחנן הן הן עדיו והאמר ריש לקיש עדים החתומים על השטר
כעשה כמי שנחקר' עדותן בבית דין תמן כשאמרו לא חתמנו ברם הכא יכולין לומר
ג על זה חתמנו על זה לא חתמנו · וכתב הרז הלוי ז"ל בפרק' דראש השנה ומכאן
אנו למדין שכל טעות שהעדים מגוין לטעותבה כאמכין הן בעצמן על זה ואין בזה
משום חוזר ומגיד ע"כ וכבדון שלפנינו גם כן הדבר ברור דאיכא אינשי טובא דלא
ד ידעי דעד מפי עד סגי בעדות אשה ולפיכך לא מיקרי עד זה חוזר ומגיד · ובודאי
לפי שמוטל על הכל כדי להוציא הדין לאמיתו לא לפי שורת הדין לבד אלא לעמוד על
אמיתתן של דברים שלפי זה ראוי לב"ד לדרוש ולחקור העד הראשון למה אמ' בתחלה
שהי' זקוק' ליבם ואם כתן אמתלא לדבריו על הדרך שכתבתי פשיט' דסגי ולא עוד אלא
אפי' את מבודה אני הייתי שלא הייתי חושש לדברי כיון שהיה הון לב"ד סגי ולא מיקרי
חוזר ומגיד מן הראיה שכתבתי ונמצא לפי זה שאין לפסול העד הראשון שהתיר מטע'
כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וע"כ זו אני דן אם יש לפסול אותו מפני שהעיד
שהיה שמו בישראל אברהם והוכחש בזה במעשה בית דין שנעשה בפירפיניאן שהעידו
בו שני עדים שהיה שמו בישראל שמואל או אם יש לנו לחוש לשני אתים שהיה שם
האחד שמואל ושם השני אברהם · ומסתברא דלהכי ליכא למיחש לפי שאני רואה
בדברי כל העדים שהיו מכירים בעלה של זו שהיה שמו משה דקשטריש שכלם העידו
שהיה לו אח אחד ונראה מדברי כולם הבקיאים בו ומכירין אותו שלא היה בו אם אח
ה אחד · וכו' תימא אפילו הכי ליכא למסמך אהך שהדא דמכל מקום הא אתכחש
שהעיד שהיה שמו אברהם ואלו העידו שהיה שמו שמואל אפילו הכי מסתברא לי
דלא מפסיל הך סהדא משום דקי"ל דלא בעינן בעדות נשים דרישה וחקירה דכדיני
ממונות דמו וכדאיתא בסוף יבמות (דף קכב) וכיון שכן מסתברא דעדי' המוכחשי'
בבדיקות בעדות נשים כשרין כשם שכשרין בדיני ממונות כדאמרינן בפרק זה בורר
ו בסנהדרין (דף ל) עדי' המכחישים זה את זה בבדיקו' כשרין בדיני ממונו' ומסקינן
התם אפי' אחד אומ' מנה שחור ואחד אומ' מנה לבן והכ' נמי כיון שכל העדי' מסכימים
שלא היה למשה דקשטריש זה אלא אח אחד אע"פ שזה אמ' שהי' שמו אברהם וזו אמרו
שהי' שמו שמואל אין זו הכחשה פוסלת כמו' שכתבו שאין לפסול העד הראשון לא מטעם
כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ולא מטעם הכחשת שמו של יבם ועכשו אני דן אם

גם לפסול אותו מפני העדים שהעידו במעשה בית דין של פרפיניין ורואה אני שאינו
מוכחש אלא מהעד השלישי שהעיד ששמע זה שנה שאח המומר היה חי אבל מאחרים
לא הוכחש שהרי העד השני ורבותי לא העידו כלל אם הוא חי אם לאו · והעד הראשון
שהעיד ששמע שעדיין חי נראה שכל מה שהעיד אינו אלא מפי אותו שליח גוי ששלח
שם לדעת אם המומר ההוא חי עדיין והשליח ההוא אמר אליו שהמומר בדתו רודריג
ז דשמירוק זקן וכמעט כהו עיניו מראות וכל כה״ג ודאי לא הוי מסיח לפי תומו שלא
נתכוון זה אלא לאמת שהיה שם למען יתנו לו הג׳ פרחים שנדרו לו כשכירו׳ כמו שכת׳
בקונטרסיך · ועוד שכל ששאלו אותו בתחלה לא מיקרי מסיח לפי תומו כמה שאומר
ח אחר כן כדאמרינן בפרק בתרא דיבמות (דף קכב) והא קאמרי לה איה חברנא
ואסטריך לשנוי כי חזיתיה בהתחילה לבכות אלמא כל היכא שמשיב על מה ששאל
לא מיקרי מסיח לפי תומו ולפיכך עדותו של ראשון אין לסמוך עליו כמכא שלא הוכחש
העד הראשון שהעיד ששמע שמת אלא מהעד השלישי שהעיד במעשה בית דין
בפרפיניי׳ זה שנה שהאח המומר בדתו היה חי · ומכלל דברים הללו כמכינו למדין
והדבר ברור שאין העד הראשון המתיר נפסל מפני המעשה בית דין הראשון שנעשה
בפרפיניין קוד׳ שנשאת לפי שאותו שליח נכרי לא מיקרי מסיח לפי תומו וכדכתיבנא
ובודאי אלו שמעה יבמה זו וידעה בעדות זה העד השלישי קודם שנשאת היה דינה
ט שלא תנשא׳ וכדתנ׳ עד אומר מת ועד אומ׳ לא מת הרי זו לא תנשא אף על פי שהעד
השלישי עד מפי עד הוה אף הראשון גם כן שהעיד שמת עד מפי עד היה וכשנשאת
לאח׳ מכן היה דינה שתצא לפי שכל שבאו שניהם כאחד קודם שנשא או שתירוה בית
דין ליכשא הוה ליה עד אחד בהכחשה ולאו כלום הוא ומשום הכי היה דינה שתצא אף
י שיצטרפו עדים אחרים בהתרה כמו שאני עתיד לדון על זה בע״ה · °אבל כיון שלא
שמעה בעדות העד השלישי ונשאת על פי העד הראשון מסתברא לי דלא תצא ·
ומה שאמרת דהכי אמרינן בסוף האשה שלום (דף קיז) לא תצא מהתרת בראשון
דווקא כשהתירה בית דין על פי ראשון הא אם לא התירה הרי דינה כדין שבאו
שניהם כאחד דהוה ליה עד אחד בהכחשה ולא מהימן ואמרת שכן פרש״י ז״ל בהא
דתני עד אומר מת ובא אחד ואמר לא מת הרי זו לא תצא ואומרים בגמרא טעמא
יא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והאמר עולא ׳כל מקום שהאמינה תורה עד אחד
הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ומתרץ הכי קאמר עד אחד אומר
מת והתירוה להנשא ובא אחד ואמ׳ לא מת לא תצא מהתרת הראשון ופרש״י ז״ל ודווקא
שהתירוה קודם שיבא העד השני המכחישו אבל בא קודם שיתירוה מודה עולא דלא
שמכינ׳ אקמא דהכתי לא אחשביניה כבי תרי ואתה סבור לומ׳ שכוונת רש״י ז״ל שאפילו
נשאת קוד׳ שיבא השני כיון שלא התירוה בית דין תצא · ואני איני אומר כך דבגמרא
לא מתמהינן אנשאת כלל דפשיטא לן דכל היכא שנשאת אף על פי שלא התירוה בית
דין כיון שכעשה מעשה על פיו של עד ראשון הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד
במקום שנים אדרבה מתמהינן אף על פי שלא נשאת כל שהתירוה ליכשא אמאי תצא

ומסקינן

ומסקינן דאין הכי כמי שאף בזו לא תנא מהתרת הראשון ורש"י ז"ל הוצרך לבאר הא דעולא אתאי לא סגיא כמי אפילו לא כשאת ולא התירוה כלל בית דין ופירש דבל כה"ג אפילו עולא מודה דלא סמכינן אקמא דהכי לא אתשבוה ככי תרי אבל כל שכשא"ת תנשה על פיו בין שכשאת היא או שהתירוה כ"ד אין הכי כמי דלא תנא וכדעולא · ולפיכך כראה לי שכיון שלא ידעה בעדות זה השלישי קודם שכשאת אפילו לא כנטרפו עליום אהרים שהתרה של זו אמרינן דלא תנא וכדעולא · וכ"ש שכנטרפו כאן שכי עדי' ששמעו מיתתו האחד שמו שמואל וידים שהעיד אחר שכשאת היבמה הכוזכרת שאיש אחד הכה בכיתו ושמו משה והיה משולש"וכאה ואגב גררת עבין אחר אמרו לו שאשת זו איכה יכולה ליכשא מפני שיצא עליה קול שים לבעלה הכוזכר את מומר ואיכ' יודעי' אם מת אם לאו ואת' האיש ההוא אלה הדברים ברוך ד"ה איך תאמרו אם מת אם לאו וזמן רב יש לו שמת הרי עד זה מצטרף עם אותו עד ראשון שהתירה ואע"פ ששכיה' עד

שב מפי עד אף אותו העד השלישי גם כן עד' מפי עד וקי"ל דפסולי עדות אזליכן בתר רוב דעות בין לקולא בין לחומרא כדאיתא בסוף פרק האשה שלום (דף קיז) ומה שכתבת על שמוש' וידים זה שהו' מטורף בדעתו איכי כוכר שהגיע לכלל שטות כדי שיהא כפסל עדותו שאם כן תמהכי למה כתקבל · עוד ראיתי שכנטרך בעדות זה ההתר אכוידאל דכרבוכאה שהעיד שמומר כדתו אחד שמו מאיסטרי בירכארד היה אומר שהיה לו אח אחד תחת מלכות אדוכי המלך ירא"ה של אר"גון ושמו משה דקסטרים והוא עשיר גדול ושמע זה מפיו פעמים רבות גם העיד ששמע מפי מאיסטרו פידרי מומר בדתו שמאיסטרו בירכארד היה אחיו של משה דק"סטרים הכוזכר והעיד בלשון הזה ואני וידאל דכארבוכה" הייתי בעיר קארפנטר"אם כשמת מיסטרי בירכארד אחיו של משה דקאסטר"ים הכוזכר וזה לו כמו ד' שכים או יותר קודם המגפה · ומה שאמרת שעדות זה איכו כלום לפי שאותו מיסטרי בירכ"ארד לא היה כאמן לומר שהיה אחיו של משה דק"אסטרים וכדתכן בפרק יש כוחלין (דף לט) האומר זה אחי איכו כאמן וכן עבדא דמרי בר איסק בהמפקיד (דף קלד) דאתא ליה אחא מבי מחוזאי וכו' וכתבת עוד שגם מה שהעי' ששמע מפי מוסטרי פידר"י מומר כדתו שמיסטרי בירבארד היה אחיו של משה דקאסטרים הכוזכר שאין כאן עדות כלל מן הטעם שקדם בתוס' כדתו האחר באיכו בתורת עדות לנו כלל אין ודאי קושטא קאמרת דלזכותו בכחלה איכו בתורת עדות אבל לענין מסיח לפי תומו שהו' כשר בעדות אשה מסתבר דשני: ומה שכתבת עוד שאחד מעדי המעשה בית דין שכעשה בברפ"יכיין מכחיש עדותו כי שמו בגיותו היום דורד"י דשכידוק כבר כתבתי למעלה שאין לסמוך על עד זה לפי שכל מה שהוא אומר איכו כלום שהוא מפיו של אותו שליח גוי והוא לא מיקרי מסיח לפי תומו שלא כתכוון אלא לאמת שעשה שליחותו וביון שכן כמנאו כאן שלשה עדים מצטרפין בהיתר ואין כאן אלא עד אחד אוסר שיהא ראוי לחוש לו והוא העד השלישי הכתוב במעשה בית דין של פרפוכייאן וקי"ל דאפילו לקולא אזליכן בתר רוב דעות בפסולי עדות וכדאיתא בסוף פרק האשה שלום (דף קיז) · ולפיכך לפי העדויות שנתקבלו

עד פה איני רואה שנאה על פיהם אשה זו מתח' בעלה אם העדים המתירי' כשרים שלא הוחזקו בפסול דאורייתא וכתבתי זה מפני שבא בקונטרסין אגב גררא בשער אחד מן המתירין שנודע שעסקיו בפסול דאורייתא ואין נ"ל כדרבנן זה לסומך ולא ידעתי אם נתברר זה בבית דין אם לא כי אם לא הוחזקו אלא בפסול דרבנן כשר הוא לעדו' אשה אבל אם נודע עבירתו בפסול דאורייתא הדבר ברור שאין להתיר אשה על פיו זהו שורת הדין בנדון שלפנינו לפי דעתי אמנם מאשר הדבר חמו' מאד על הבעל חושש שיחוש לעצמו וירבה הרבה חקירו' ודרישות שבכל מה שהקלו רז"ל בדברים הללו הוא על סמך שהאשה עצמה תרבה בדרישו' וחקירו' עד שתעמו' על אמתת של דברים וכן המצוה הזאת על גדולי העיר לדרוש ולתור בענין כדי שיוציאוהו לאמתו:

מה כתבת דראובן נשא אשה בצרפת שהוא מקום שנהגו שלא לישא שתי נשי' מפני חרם ר"ג ז"ל והנה הוא דר עתה בארץ קאשטילייא מקום שנהגו לישא שתי נשים ואמרת שמתחלה קבל עליו חרם של ר"ג כשנשא בצרפ' או אפשר שקבל אות' כפי' ואה"נ אמרת דכיון שאעפ"י שלא קבל עליו כל זמן שדר במדינ' נותני' עליו חומרי במקו' שדעתו לדור שם כדתנ' בפ' מקום שנהגו (דף נ) ההולך ממקום שעושי' למקו' שאין עושין או ממקו' שאין עושי' למקו' שעושין נותני' עליו חומרי מקו' שהלך לשם וחומרי מקו' שיצ' משם אה"נ עתה שהולך למדינ' אחר' שאינ' נוהגין זה האיסו' שם כי שאע"פ שקבל עליו חרם ר"ג ז"ל כפי שמותר לישא אשה על אשתו אם הוא יכול לזון שתיהן כדין הגמרא כדאית' בסוף פ' הבא על יבמתו (דף סה) · כיון שלא יהא חרם ר"ג ז"ל יות' מאיסו' דאורייתא מגברותא דרב ושמואל דאמרינן בפ"ק דחולין (דף יח) כי סליק ר' זירא אכל מגברותא דרב ושמואל ומקשינן ור' זירא לית לי' חומרי מקו' שיצא משם ומשני רב אשי אפילו תכבל לארץ ישראל ה"מ היכא דדעתו לחזור ר' זירא אין דעתו לחזור הוה · זכאת לדון מן כאן שאף ראובן זה כיון שדעתו להשתקע במקום שנוהגין היתר לישא שתי נשים שיכול לישא אחרת כמנהג המקום שדר בו אלו דבריך · והם אצלי דברי תימה דמתנית' דפ' מקו' שנהגו אינה ענין לנדון שלפנינו כלל דהתם איירי במנהג שנהגו אנשי העיר מעצמן ואותן מנהגות הן נקבעין על דרך זה שאדם חשוב שבעיר מנהיג איסור בדבר אחד לעשות סייג לתורה ובני עירו נשמעין אליו ונוהגין איסור בדבר ובניהם אחריהם מפני שראו אבותיהם שהיו נוהגין איסור בדבר אף כן נוהגין כמותם דור אחר דור וכל מי שבא לאותה העיר גם כן חייב לנהוג המנהג שלהם מתקנת חכמים ובני האי נגרא ודאי כל מי שיצא משם ואין דעתו לחזור אין נותנים עליו חומרי אותו מקום שיצא משם אבל בית דין הגדול שאחרים דבר אחד על כל אנשי גלילותיו עליהם ועל זרעם וקבלוהו עליהם איני רואה מתוך אותה משנה דבכל היכא שאחד מבני בניהם מאותם שהחרם היה חל עליו בעודו במקומו שכאחד שמפני שיצא ממקומו יהא מסולק החרם מעליו לפי שחרם זה אין המקום גורם אלא אקרקפתא דגברי רמי · ודקא אמרת שלא יהא חרם רבנו גרשון ז"ל חמור מאיסורא דאורייתא והבאת ראיה מגברותא דרב ושמואל גם זו אינה ענין לנדון שלפנינו

כלל

בכל מסום דרבי זירא הוא סבירא לי׳ דמגרומתא דרב ושמואל טריא ואף על פי כן
ג כשהיה בבבל היה נוהג איסו׳ כדבר° לפי שבני מקו׳ אחד תויכין למהוג כרב גלילותיהם
ואפילו היכא דרבים חלוקין עליו כדאמרינן במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים
לעשות פחמים לעשות ברזל וכש״כ בשגדוליהם מחמירי׳ בדבר אחד שאי׳ לאחד מאנשי
מקומם להקל בדבר ומשום הכי אף על גב דהוה סבירא ליה לרבי זירא דמגורמתא
דרב ושמואל טריא אפילו הכי כשהיה בבבל היה נוהג בה איסור אבל כשעלה לארץ
ישראל ולא היה דעתו לחזור כיון דאיהו הוה סבירא ליה דהבגא מגרומתא טריא הרי
לו היא כארץ ישראל בהתר גמור ומה ענין זה לחרם שהחרים בית דין הגדול על אנשי
גלילותיו וקבלוהו עליהם ועל זרעם כדי שבלא׳ שיהיו מקום יקרא גזר דינו זה איכה
תורה׳ וכתבת עוד דמעשים בכל יום שקהל אחד מסכימים בדבר אחד שלא לעשותו
או לפרוע דבר ידוע ואמרו בסתם כל אדם יפרע כך וכך לצדקה לשנה עד עשר שני׳
ובתוך אותו זמן אחד מהם הולך לדור למקום אחר וכבהאי גונ׳ המנהג פשוט שאותו
שיצא משם פטור מאותה תקנה ובאת לדמות כדון שלפנינו לענין זה׳ ואף בזה חוץ
ד מכבודך לא צדקת דודאי כל כה״ג פטור וטעמ׳ דמלתא° לפי שהדבר מוכיח מתוכו שלא
נתחייבו אנשי אותה העיר באותה צדקה וכיוצא בזה אלא כל זמן שהם דרים באותה
העיר לפי שכל קהל חייב לפרנס עניי׳ שבמקומו וחל עליו פרנסת אותן עניי׳ שבאותו
מקום וכשאחד מאנשי העיר משנה מקומו נפטר מלפרנס עניים שבמקומו וחל עליו
פרנסת אותן עניים שבאותו מקו׳ שהולך במאי דמטי ליה ולפיכך כשהנדור מחרימין
או מתקנין שיתן כל אחד דבר קצוב לשנה לפרנסת עניהן הדבר ברור שהמקום
גורם וכל כהאי גונא הויא לו אומדנא דמוכח וקיימא לן דבכל כהאי גונא אזלינן בתר
ה אומדנא כדמוכחא בדוכתי טובא בנדרים° אבל חרם זה של רבינו גרשום אינו רואה
בו שום הוכחה כלל שיהא תלוי במקום וכתבת עוד שאף על פי שקבל עליו חרם רבינו
גרשום כפיה׳ שנראין הדברים שאינו צריך התר שהרי לא נשבע ממש אלא אני מקבל
עלי חרם פלוני שלא אשא אשה אחרת ואם כתן לחרם דין נדר כמו קונם או לא חל
הנדר דאין נדרים חלין אם לא שאסר החפץ עליו כדאמרינן בנדרים (דף ב) תנא
נדרים דמיתסר חפצא עליה אם כן בכדון זה דלא אסר חפצא עליה אלא דאמר שלא
אשא אשה פלונית שאין זה שום דבר והא אמרינן פרק ב׳ דשבועות (דף כ) הרי עלי
שלא אוכל בשר כיום שמת בו אבא או כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כבר פרשו
בתוספות דלא דווקא זה הלשון אלא כגון שאמר קונם אכילת בשר עלי כיום שמת בו
אביו וכיון שכן בכדון זה שאסר עצמו על האשה בחרם שהוא כמו קונם לא את׳ כלום
אלו דבריך׳ ואני אומר דאף על גב דלמר פשיטא ליה לדידי מספקא לי לפי שמגדולי
ו המורים ז״ל חלקו על סברא זו ואמרו דכיון דחזינן סוגיא טובא דמשמע מינייהו° דיש
נדר בלשון שבועה ויש שבועה בלשון נדר כדאמרינן אי זהו איסר האמור בתורה הרי
עלי שלא אוכל בשר אלמא יש נדר בלשון שבועה דהא שלא אוכל קאמר וכפ׳ שבועות
שתים בתרא (דף כב.) נמי משמע דיש שבועה במקום נדר דאמרינן התם באומר
אכילה

אכילה משתיהן עלי שבועה והא האי לישנא לישנא דנדר וקאמר ליה נמי שבועה אלמא מהני · ולפיכך אמרו מגדולי המפרשים ז"ל דליכא לשבושי הכך סוגיות ולמימר דלא בדקי בלישנייהו אלא ודאי נדר שאמרו כלשון שבועה ושבועה שאמרה בלשון נדר מהני מיהו לאו מעיקר נדר ועיקר שבועה הוא דהא אמרינן בנדרים דנדר ושבועה לא שוו בלישנייהו שא מדין ידות הוא דמהני נדר דנדר פאמרו בלשון שבועה כיון דלבו ופיו שוים לאסור אכילה על עצמו אף על פי שלא אמרו בלשון מדוקדק יד מיהא הוי וכן בשבועה שאמר שבועה ככר זה עלי כיון שפיו ולבו שוין לאסור אכילתו מככר זה בשבועה מהני מדין יד ולפי דעת זו אפילו כאמר דחרם כקונם דמי אף על פי שלא אמרו בלשון נדר מהני אבל מכל מקום תמה אני על עצמך אם כדכריך אפילו נכור שהחרימו שלא יעשה אחד מהם דבר פלוני לא מהני ולא מודי וכן הרב ז"ל עצמו אלו אמרו בלשון זה לא חל כלל וכודאי ליתא שאפילו כדכריך מכל מקום העובר עליו הרי הוא מוחר וכן אם אחד מהם קבל עליו חרם ועבר עליו ודאי משמ' דהוי הוא מוחרם ויש באדם כח להחרים עצמו כדאמרינן תלמיד חכם מנדה לעצמו · וכר מדין דחרם משמע דמדין שבועה מהני מדתניא בולמדנו כשם רבי עקיבא עליה דהאי קרא דכתיב כי השבועה גדולה היתה לאמר לא יעלה אל ה' המצפה לאמר מות יומת ותניא התם וכי שבועה היתה שם אלא ללמדך שהחרם הוא השבועה והשבועה היא החרם אנשי יבש גלעד לא עלו ונתחייבו מיתה · וכתבת עוד שאפילו כאמר שהחרם יש לו דין שבועה דאסר עצמו על חפצה אפילו הכי בנדון זה לא אמר כלום כי אין זה נשבע אלא כמו מתפיס בשבועה שאומר אני מקבל עלי חרם שעשה פלוני והרי זה כמו שנשבע על דבר אחד ושמע חברו ואמ' ואני כמו זה דלא אמ' כלום דהא קי"ל כרבא שחולק על אביי פרק ג' דשבועות (דף כ) ואומר דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ואף על פי שיש מי שפירש דדווקא לענין קרבן אבל איסורא מיהא איכא מכל מקום דעת האלפסי ז"ל דאפילו איסור ליכא · אלו דבריך · והוספת בהם תימה על תימה דמה ענין מתפים בכאן שאלו רב ז"ל אסר לאדם אחד ידוע ואחר כך בא ראובן זה ואמר הריני כאותו אדם בזה היית יכול לומ' דהוי מתפיס אבל רב לא על אדם אחד בלבד גזר אלא על כל הכפופים אליו וראובן זה אף על פי שהיה מכלל' כדי לחזק עוד הדבר או מפני שכהגו אנשי מקומו ככך קבל עליו אותו חרם בפרט ומה ענין מתפיס בכאן וכי תלה עצמו ראובן זה באדם אחר שנאסרה אשה אחרת עליו הא ודאי לא היה ולפיכך איני רואה בכאן היתר לחרם זה שלא מדעת האשה · אבל מדעת האשה בזה יש לדון דאפשר מדעת האשה יש לו היתר ולא עוד אלא שיש לדון שאפילו היתר אין צריך שכיון שחרם זה לתקנת האשה כעשה והיא אומרת אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לה ואיכו צריך היתר והוה ליה כאותה ששנינו בפ' ארבעה נדרים (דף כד וגיטין דף עח לג" הכי ועי"ש) קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה בא ונוטל לבניך כור אחד של חיטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם ואומר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי זהו כבודי ·

פ אלא שאני מסתפק בזה בשמא חרם זה לא לתקנת הנשים בלבד בעשה אלא אף לתקנת האנשים כדי שלא יכניסו מריבה בתוך ביתם. וכל כה"ג חרם בית דין הגדול כר"ג ז"ל אי אפשר להתירו· ולא עוד אלא אפילו כאומר שלתקנת האשה בלבד בעשה אפשר שהרב ז"ל חשש שמתוך שהנשים כפופות לבעליהן אם יספיק בתיכת רשות שלא או להתיר החרם מדעתה שמא יקניטנה בגלה עד שתרצה° ולפיכך איני מכנים עצמי בכדון זה אלא מכח הדבר לחכמי הצרפתים שהם יודעים היאך פשטה תקנה זו במקומות' והיאך היו נוהגין בה שעל פי אותו הדרך ראוי לנהוג ולהורות:

מט אמר המדפיס השאלה חסרה מהספר

ולפי דעתי היתה השאלה על אשה שנראה' בהשתנה דבר אדום כחול אדום שקוראין הרופאי' חנן וכן כשהיתה בודקת עצמה תכף אחר השתנ' מצאה בעד מראה אודם כאלו נהפך השתן לדם בסופו והיה הספק אם אמרי' דם הוא שבא מן המקור או נאמר שזה בא משמי רגליה האדימו מחום הכליות כדעת הרופאים והבאת השואל ראיות להחמיר והשיב עליהן הגאון להתיר כאשר תראה:

תשובה אתחיל שריא וכדי שתעמדו על בירורו של דבר ראיתי לפרש

א הסוגייא שבראש פרק האשה (דף נט) שהיא עושה צרכיה וראתה לפי שצריכה באור· תנן במתניתין האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומד' טמאה ואם יושבת טהורה· ובודאי דמשום הכי מטמא רבי מאיר בעומדת ומטהר ביושבת משו' דעומדת כיון דדחיק לה עלמא עד שאיכה יכולה להמתין ולישב כדרכה איכא למימר דהדור מי רגלים למקור ואייתו דם מה שאין כן ביושבת וכיון שכן מאי מתמהינ' בגמרא מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתו דם והא שפיר איכא לאפלוגי בין עומדת ליושבת וכיון דחזינן דר' יוסי מטהר אפילו בעומדת אמאי מתמהינ' אמר רבי מאיר היכי מטהר יושבת· ומאי מתמהינן תו ואמרינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם ואמאי מהדרינן ופרכינן כר' מאיר אמאי לא מחמיר טפי וכיוצא לן בכל מאי דמקל רבי יוסי טפי מיניה· אלא הכי פרושא דסוגיא דקים להו לרבנן שאין דרך דם במקור לבאת עם מימי רגלים ורבי מאיר נמי מודה בהכי והיינו טעמי' דרבי יוסי דמטהר בכל ענין אלא מיהו משום דר' מאיר חייש למיעוטא קאמר דאם עומדת דדחיק לה עלמא איכא למיחש דהדור מי רגלים למקום ואייתו דם ולמיעוטא כי האי חיישינן אבל יושבת דלא דחיק לה עלמא טהורה דכי הא"ג מיעוטא דלא שכיח הוא ואפילו רבי מאיר לא חייש לה כדאיתא בפ' בנות כותיים· ורבי יוסי מטהר בכל ענין משום דלא חייש למיעוטא ומשום הכי בותא ליה כדרבי יוסי ולא פרכינן אליביה כלל אבל לרבי מאיר הוא דמתמהינ' דכיון דחייש למיעוטא ומשום הכי מטמא בעומדת ביושבת נמי כשאי' מכוקת שלא סותתת

הוא

הוה ליה למיחש שמתוך שהעמידה מי רגליה כל כך עד שאינה יכולה לזוק הדור מי
רגלים למקור ואייתו דם והיכי פסיק ותני אם יושבת טהורה· ומהדרינן דאי בשותת׳
הכי נמי אלא דמתניתין במזוקת וכיון שזינקה ודאי שלא העמידה מי רגליה כל כך
שאלו כן לא היתה יכולה לזוק וכיון שאין דרכו של דם המקור לצאת עם מי רגלים לא
חיישינן דהכיא דמיעוטא דלא שכיח הוא ואפילו רבי מאיר לא קייש ליה׃ ומקשינן
תו לרבי מאיר דהכי דליכא למיחש שעם זינוקה בא הדם דכל כהאי גוונא מיעוטא
דלא שכיח הוא אכתי ניחוש דדלמא כתר דתמו מיא אתא דם ומפרקינ׳ אמ׳ רבי אבא
ביושבת על שפת הספל ומזוקת לתוך הספל וכו׳ ומתניתא הכי קתני עומדת טמאה
דכיון דרבי מאיר חייש למיעוטא וכעומד׳ ליכא למיקם אבירורא דמילתא חיישינן
אבל יושבת איכא למיקם אקושטא דמילתא ואיכא נוכה דטהורה וכמנא שכל שקלא
וטריא זו לרבי מאיר איתמ׳ ולא לרבי יוסי· ועם כל זה מסכים אני למה שאמרת בשם
הרב רבי מאיר מרוטנבורק ז״ל דביושבת ומצאה דם על שפת הספל מודה רבי יוסי
דטמאה אבל לא כמו שכתבת וכמו שאפרש· והטעם שמוקיקני לומר דמודה רבי יוסי
ב דעל שפת הספל טמאה משום דבכוליה תלמוד׳ אמרינן דכי שקלי וטרו אמוראי
אליבא דחד תנא ומפרשי מילתיה מוכחא דכותיה סביר׳ להו וכיון שכן היכי אתרמאי
הכא דשמואל ורבי אבא תרוייהו סבירא להו כרבי יוסי ומורו הכי ושקלי וטרו אליבא
דרבי מאיר אם אין עבין לאוקמי׳ אליבא דרבי יוסי כלל ולפיכך אני אומר דרבי יוסי
מודה ביושבת על שפת הספל ומזוקת לתוך הספל ומצאה דם על שפת הספל ולא
בתוך הספל דטמאה משום דרגלים לדבר דכתר דתמו מיא אתא דם דאי לא בתוך
הספל נמי מיבעי ליה לאשתכוחי אבל מצאה בתוך הספל ועל שפת הספל בכה״ג נמי
פלוגת׳ דר״מ ור״י דר״מ חייש למיעוטא ור״י לא חייש למעוטכ׳ דהיכא דלא מוכח׳ מילתא
לאיסורא מטהר לה ואם מצאה דם בתוך הספל ועל שפת הספל לא מוכחא מילתא
כלל לפי שהדבר ידוע שמי רגלים המזוקי׳ בתחלתן בסופם שותתין וכיון שכן כמו
שאתה אומר דביושבת באמצע הספל ומצאה דם בתוך הספל דלרבי יוסי טהורה
משום דלא מוכחא מילתא דמסתמא אמרינ׳ שדם זה עם מי רגלים בא ולא מן המקו׳
ג כך יש לך לומר במצאה דם בתו׳ הספל ועל שפת הספל לרבי יוסי וטהורה דליכא הכא
הוכח׳ כלל שדם זה עם מי רגליה בא וכשם שזינקה מתחלת׳ כך זנק עמהם הדם וזהו
הדם הנמצ׳ בתו׳ הספל וכשם שמימי רגלי׳ שותת בסופ׳ כך שתת עמה׳ הדם וזהו שנמצא
בשפ׳ הספל ולרבי יוסי טהורה· וזהו דעתי בזה· והר״שבא ז״ל סתם הדברי׳ ולא פירשן·
ד וכדין שלפנינו הרי הוא כמצאה בתוך הספל ועל שפת הספל° שהרי אותה חנן אדום
מצאה עם מימי רגליה ולאחר מיכן ע״י בדיק׳ מצא׳ אותו תמנית שנשאר ממימי רגליה
ואין כאן הוכח׳ כלל דבתר דתמו מיא אתא ולרבי יוסי טהורה ואפסיק הלכת׳ כהידיא
כר׳ יוסי· ומה שכתבת בשם הרב משולם ז״ל דאע״ג דפסקינ׳ הכא כגמר׳ הלכ׳ כרבי יוסי
דלית הלכתא בותיה מדאמרי׳ בפר׳ כל היד (דף יד) גבי בדקה בעד שאינו בדוק לה
תנא ר׳ מטמא ורבי יוסי מטהר אמר ר׳ זירא כשמטמא רבי כר מאיר וכשטה׳ רבי יוסי

לטמאה טהר דתנן האשה שהיא עושה צרכיה וכו' ואם כן מדתנינן פלוגת' דרבי יוסי
ודרבי בפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי וק"ל הלכה כרבי מחברו ק"ל דהלכתא כרבי
מאיר עד כאן לשונך׃ ואני אומר שלם הספק ראיתי שדרך פוסקי הלכות בכל
מקום לומר שאין לסמוך על הכללות המסורים בידינו כל מקום שדברי התלמוד
מוכיחים בהפך ובאין הוא אומר שנסמוך על הכלל שהלכה כרבי מחברו ולדחוק מה
שנפסק בתלמוד בפי' הלכה כרבי יוסי אדרבה איפכא מיסתברא דכיון דפלוגתיו' דר'
ורבי יוסי דהכא אפסיקא בהדיא הכא הלכת' כרבי יוסי בההיא כמו בקטינה כותיה
וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל׃ וכן מה שכתבת שכתב הרב רבי מאיר בתשובה בשם רבי
חננאל דכי טהר רבי יוסי דווקא לטהרות הוא שטהר אבל כל לבעלה מודה לרבי
מאיר אין אלו אלא דברי נביאות ואין להם על מה שיסמוכו ולאו רבנא חננאל ז"ל
קאים עלה׃ ואני אומר עוד דאפילו לרבי מאיר אתיא שריותא שכבר כתבתי
דלמיעוטא דלא שכיחי לא חייש רבי מאיר והא ודאי מיעוטא דמיעוטא ודלא שכיח
הוא משום הכי חייש רבי מאיר למיעוטא הכי מילי בשוכא עם מומי רגלים כעין אותו
שרגיל לבאת מן המקור אבל כאן שאינו יוצא אלא כמין חכך אדום שהוא מפורסם
לרופאים שרגיל להולד בכליות ובשעת שפתה היא רואה דם כשאר נשים היאך נאמר
דכי הדרי מי רגלים למקור מפקי דם בי האי ובשעה אחרת אינו יוצא ממנה כעין
אותו דם כלל הא ודאי מיעוטא דלא שכיח הוא כלל דאפילו רבי מאיר לא חייש ליה
ועוד שהרי שנינו בפרק תינוקת (דף סו) ברואה דם מחמת תשמיש שבודקת
עצמה בשפופרת ובתוכה מכחול ומוך על ראשו נמצא דם על ראשו בידוע שהוא
מן המקור ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדין ואף על פי שהראב"ד ז"ל כתב שעכשיו אי
אנו בקיאין בבדיקה זו ואין סומכין עלי' ועוד שאפי' בידוע שהו' מן הצדדי' הרי גזרו
בנות ישראל בכל דם טיפה כחרדל לישב שבעה נקיים בין בא מן המקור בין בא מן
הצדדין׃ אף על פי כן מודה הרב ז"ל שאם בדקה עצמה ומצאה טהור טהורה׃
וכן הרב אלפסי ז"ל שהביאה בהלכות נראה שדעתו לנהוג בה בזמן הזה ואף על פי
שגזרו בנות ישראל על כל דם היינו לפי שאינן יודעות מאי זה מקום הדם בא אם מן
המקור אם מן הצדדין אבל היכא דאתא ודאי מן הצדדין טהורה וכן דעת הרמב"ם
ז"ל בהלכותיו ואשה זו כבר נבדקה על ידי נשים בקיאות על הדרך שכתבת ובדוקה
מוכה היא ועוד שכבר שנינו שאם יש לה מכה תולה במכתה ואף על פי שהרמב"ם
ז"ל כתב בהלכותיו שעכשיו אין תולין במכה שאין לה מכה גדולה ממכת בתולים
ואפילו הכי חזרו ושנינו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש׃ ועוד שאם אין אתה
אומר כן אתה צריך לבדוק אם נשתנה דם מכתה מדם ראייתה כדקתני שאם היה
דם מכתה משונה מדם ראייתה איפה תולה ועכשיו אין אנו בקיאין במראות הדם
להכיר אם נשתנה אם לאו ועם כל זה נראה לי שאינו ענין לנדון שלפנינו שלא
אמרה הרב ז"ל אלא בדם שהוא דומה לדם נדות כגון דם בתולים אי נמי בדם מכה
אבל כגון זה שהדבר ידוע ומפורסם שאותן עצמו' כמין חכך אדום רגילין תמיד

להולד

לחולי הכליות ואותן יוצאין עם דם הנדות כגון זה הדבר ברור שתולה בכאב הכליות שיש לה אף על פי שאין אנו בקיאין במראות דמי' אין הבדל זה מצד המראה אבל מצד ענייני הדברים שהם מובדלים ומחולקין וכל שכן שהרשב"א ז"ל כתב שאף עכשיו תולין בדם מכה שאם החמירו בבועל את הבתולה שמשמשת מכתה להתרפאת בקרוב שלא לתלות במכתה ואמרו כזו שאתה מוכואה מבעלה · ואי משום שאתה מצריכנו להכיר במראות דמים ליתא דהכן לא אמרינן אלא שאם היה דם מכתה משונה כגון שידוע לנו אינה תולה אבל מסתמא כשאינו ידוע לנו תולה במכתה דאי לא ליתני הכי אם יש לה מכה רואין אם דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה ואם לאו תולה הילכך ודאי תולין בדם מכה · ולפיכך דעתי מסכמת בנדון שלפנינו דזו אתתא שרויא :

ג בתבת עיר שיש שכונת ישראל הנקרא קא"ל ויש לו פתחים למזרח ולמערב שנכנסין מצד זה ויוצאין בצד זה ובפתחיהם יש להם דלתות ננעלות כשאר שכונת ישרא' אשר בכל עיר · ועיר בג'ירונה ובר'צלונה וכל השכונה כולם ישראלים וכל שאר העיר אשר חוץ לשכונה כולה גוים ואין ישראלים דרים שם ובאו כל הישראלים הדרים בשכונה להשתתף כראוי ואמרת שנחלקתם בהתר שכונה זו יש שמצריכים שיור בשכונה עצמה ותולין טעמם דק"ל דעיר של רבים צריכה שיור כדאיתא בפרק כיצד מעברין (דף כט) וטעמא דשיור כדי שיכירו כי הערוב הוא שהתיר הטלטול ולפיכך אסור השיור כדי להוכיח וכמו שכתב הרב אלפסי ז"ל הילכך בעינן שיור בשכונה עצמה דכיון ד דירת גוי לא שמה דירה כדאיתא בפרק הדר (דף סב) אין המבואות שהגוים דרים בהן מועילים לשיור כלל דהא דירתם כמי שאינה · וכללו של דבר שהם תולים בזה דסבירא להו דהיינו טעמא דבעינן שיור כדי שלא תשתכח תורת ערוב ולפיכך צריך שיהא אותו שיור במקומות ובתים שאפשר לערב בהם ולפיכך אמרו דכי אמרינן בפרק כיצד מעברין (דף כט) דבעיר של רבים דמה שחוצה לה הוי שיור היינו כשמזכין סתם לכל בני העיר דמכללם הוו הדרים תוך עבורה חוצה לה כדאמרינן בנדרים (דף נו) הנודר מן העיר אסור בעיבורה של עיר ואם כן כשמזכין את העירוב לכל בני העיר צריך שיהא שיור מפורש למה שחוצה והוו עבורה חוצה לה שיור ואם יערב בפירוש לכל הדרים תוך חומת העיר בלחוד צריך שישייר בפירוש תוך העיר בית וחצר אחת · וזהו כלל דבריהם · והחולקים עליהם אומרים לא כן שאין הטעם כדי שלא תשתכח תורת ערוב אלא שלא תשתכח תורת רשות הרבים וכמו שכתב רש"י ז"ל ואף הרב אלפסי ז"ל לכך נתכוון הילכך אף על פי שמבואות הגוים לאו בני ערוב נינהו אפילו הכי מהני לשיור שהרי הדבר ברור שתורת רשות הרבים עליהם · וזהו כלל מה שכתב בספרך בנדון זה עם שכאן שם דברים אחרים שבענין שניף לכל אחת מאלו השתי דעות :

א תשובה: הדבר ברור ופשוט דהיינו טעמ' דבעינן שיור כי היכי דלא תשתכח
תורת רשות הרבים ואני תמה על החולקים היאך עלה על דעתם
לומר דכי היכי דלא תשתכח תורת ערוב בעינן שיור שאם כן למה לא תמהו על עצמן
עיר של יחיד שנעשית של רבים למה מערבין את כולה דהא אתי לאשתכוחי תורת
ערוב אלא ודאי הכי תריצתא דמלתא שמתוך שערוב מועיל לרשו' היחיד ואינו מועיל
לרשות הרבים עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה שכיון ששמו של יחיד
עליה יתלו היתר הטלטול בערוב ולא יבואו לומר שמותר לטלטל ברשות הרבים · אבל
של רבים שנעשתה של יחיד מתוך ששם רבים עליה והכל יודעים שאי אפשר לערב
רשות הרבים אתי לאשתכוחי תורת רשות הרבים לגמרי שיהו סוברין שיהא מותר
לטלטל בו כיון שהם רואין שמטלטלין בעיר זו ואי אפשר להם לתלות ההיתר בערוב
שאין הערוב מעלה ולא מוריד ברשות הרבים כלל ומשום הכי בעינן שיור כדי שיהו
צריכין לומר על כרחין שהערוב הוא שמתיר ואין רשות הרבים מותרת מאליה שאלו
כן אפילו חוצה לארץ יהא מותר ולפיכך אין ספק ששיור מבואות הגוים מהני · אבל
הכי שואל עוד אפילו לדבריהם שהם סוברין דהיינו טעמא דבעינן שיור כי היכי דלא
תשתכח תורת ערוב אפילו הכי שיור מבואות הגוים למה לא יועיל שהרי הרואין על
כרחין צריכין הן לומר שדיורין חלוקין אוסרין זה על זה שאם לא כן למה אינו מותר
לטלטל חוץ לשכונה כמו בתוך השכונה מה בפסך אי דירת גוי לאו שמיה דירה אין
דירתו אוסרת ואי שמיה דירה הרי היא כישראל ואי איתא דלא בעינן ערוב למה לא
יטלטלו בחוץ כבפנים' אלא על כרחין ערוב הוא דבעינן ובלא ערוב לא שרי לטלטולי ·
ולפי סברתם לא היה להם לתלות דבריהם בדירת גוי לאו שמיה דירה שאין זה מעלה
ולא מוריד וכמו שכתבתי אלא כך היה להם לומר שכל שכונה שדלתותיהם ננעלות
אינה צריכה ערוב ושכונת הגוים היינו טעמא דלא מטלטלין בה לפי שאין דלתותיה
ננעלות ובענין זה יהיו עולים דבריהם לפי סברתם שהם סבורים לומר דכי היכי דלא
תשתכח תורת ערוב הוא דבעינן שיור ולא היה להם לתלות דבריהם בדירת גוי לאו
שמה דירה שאין טעם זה מעלה ולא מוריד כלל · אבל כבר כתבתי שאי אפשר לומר
דלהוי טעמ' דמלתא כי היכי דלא ליתי לאשתכוחי תורת ערוב שאם כן עיר של יחיד
שנעשית של רבים למה מערבין את כולה ·

ומה שכתבת עוד שלדברי ר"י בעל התוספות שכתבו בשמו שאותן יהודי'
הדרים בכפרים המוקפים חומה ודלתותיהם ננעלות בלילה מותרין
לטלטל בכל אותו הכרך דגוי אינו אוסר בשב' מאחר שאין שם שני ישראלים שאוסרים
זה על זה וכתבת שלפי זה צריך להתישב בדבר דהכא ליכא שיור ע"כ דבריך · ואני
ב תמה היאך עלה בדעתך שר"י יאמר כך שהרי אין ספק' שבכל מקום שיש שם שני
ישראלים שהם אוסרים זה על זה בלא ערוב אין ערובן מועיל לעשותן כישראל יחידי
כדאיתא בהדיא בריש פרק הדר (דף סב) ואמור רבנן אין ערוב מועיל במקום

נוי ואין בטול רשות מועלת במקום נוי וכו׳ ולפיכך הדבר ברור דמיוד מטלטלת הנויים מהכי:

נא עוד כתבת מעשה היה בעיר הזאת באיש אחד שנתקוטט עם אשתו ביום השני בבקר ומתוך כך נשבע שלא יהא שבת הבאה תוך שער פורפיניאן ובערב יום הששי סמוך לתחלת שקיעת החמה נתחרט על שבועתו ובא לישאל עליה אם מי שבא להתיר נדרו ואומר אחר שלא יוכל לקיים שבועתו אלא אם כן יצא קודם השבת מתוך שער פורפיניאן ובעבורה כדי שבועה שיקדש היום בשער לא יהא בעיר אם כן יש לומר דבכלה השבועה שיצא קודם השבת ואיכא למימר דקודם השבת חלה השבועה ואומדנ׳ דמוכח הוא ויכול חכם להתירה ביו׳ הששי קודם השבת בכל שכן אם יהיה ערב כל כך שלא יהא שהות ביום לצאת מתוך עבורה של עיר קודם שיתקדש היום דאם כן הוא שפיר מצי חכם להתירה קודם שיקדש היום וחל הנדר וחלה השבועה קרינן ביה ואפילו לא חל עדין מוטב שנתיר לו ואל יבא לידי איסור כל יחל כמו שאמרו המפרשים גבי הנשבע שלא ישחק בקוביא שאף על פי שאין לנו להתיר נדרו משום דעבירה הוא כדמוכח בירושלמי גבי ההוא גברא דמשתבע דלא מרווח לקובוסטא ולא רבה להתירו מפני שאינו רשאי החכם להתירו אף על פי כן כתבו שאם ברור לנו שלא ישמור שבועתו טוב לנו להתיר לו ולא יעבור על שבועתו ואמר דהכי נמי מוכח בגמרא בריש פרק ואלו מותרין (דף טו) דאמריכן ואי לא יתיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסור כל יחל׳ ולפי שאין לראיה זו ענין כלל לנדון שלפנינו איני מאריך בה׳

עוד הביא ראיה ממאי דאמרינ׳ התם קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר דבתנאיה לא מוזהר ופרשו המפרשים שיכול להתירו ביום האסור כדי שלא יבא לאסור כל יחל ואף על פי שעדין לא חל הנדר משום דבתנאיה לא מוזהר אבל הכי אמרינן בסוף נדרים דאין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר הכי מילי בדבר שאינו עשוי להיות נכשל בו׳ זהו תורף דברי המתיר׳ והחולק אומר שאין לחכם להתיר הנדר הזה עד שיחול ואינו חל עד שיקדש היום ויקרא שבתומה שאמ׳ המתיר דבכלל השבועה הוא שיצא מן העיר קודם השבת ואומדנא דמוכח הויא איכא לעות׳ דבכל כהאי גונא לא אמרינן בשבועות ובנדרים אומדנא דמוכח ובזה האריך קצת בדברים שאינ׳ מדוקדקי׳ כל כך אבלי אם מצד הלשון אם מצד הענין אבל כל כך הוא מעלה בידו דאומדנא לא שייכא הכא הילכך אין הנדר חל כלל עד שיחול השבת׳

עוד כתב שמה שאמר המתיר דאף על פי שלא חל מצי מתיר בערב יום אם אין לו שהות ביום לצאת מן העיר קודם השבת ומוטב שיתיר לו משיבא המודר לידי איסור כל יחל כדעת מי שמתיר להתיר שבועת הקוביא כשברור לנו שיעבור

שיעבור על שבועתו · אינו דומה דהתם שאני דלדעת מי שמתיר להתיר שבועת
שחוק סבירא ליה דמדינא חכם מתיר אותו אלא משום גדר כנגעו בה שלא יפרצו בו
והנודרים עצמם ישארו בתקונן ולפיכך כשאנו רואים כשנכרו תקפו ויעבור על
שבועתו טוב לו שיעבור על איסור קל והוא השחוק משיעבור על שבועה שהוא איסור
חמור אבל הכא מדינא אין חכם מתיר עד שיחול הנדר דאם התירו אינו מותר וכל
זמן דאיהו לא מצי מחל אין אחרים מוחלין לו שלא כתבה תורת רשו' לאחרים להתיר
אלא כענין זה · וכתב שמה שהביא המתיר ראיה דמצי חכם להתיר קודם שיחול
הנדר מההיא דאמרינן קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר בפלוגת' דרב יהודה
ורב נחמן וכו' שפירשו המפרשים שיכול להתירו קודם שיבא לידי האיסור אף על פי
שלא חל הנדר מטעם דבתנאי לא מודהר איניש · והשיב בזה שאם כן הוא כדבריו
לרב יהודה דלא מיקרי חל הנדר עד למחר ויתירנו היום משום חששא דבתנאי לא
מודהר ויבא לידי איסור בל יחל ראיה גדולה היא זאת אבל אין חלות הנדר למחר
לא לר"י ולא לר"נ דמאי תנאה הוי ולא נדרא והיום הוא נדר על תנאי של מחר ואם
ישן היום ולמחר איגלאי מלתא למפרע דיומא הדין עבר על בל יחל אכל למחר
לא עבר על בל יחל בין ער בין ישן ואם כן הנדר הזה על כרחיך ביום זה חלותו ולא
למחר שכבר עבר ולא דמי לאומר שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה
דודאי אינו נשאל עד שיאכל אותה של תנאי דהתם שאני שלא קבע זמן לנדרו
אלא למעשה דומיא דקונם שאיני ישנה לפלוני וכמו שאשאל עליו דאמרינן נשאל
על הראשון ואחר כך נשאל על השני לפי שאין הנדר חל כלל עד שיחול התנאי ומאז
ואילך נאסר ולא קודם לכן כדמשמע מההיא דריש פרק ואלו נדרים (דף עט)
דאמרינן היכי קאמרה אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה
הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה אלמא לא אסרי לה פרות קודם לכן
כמו שכתב גם הרשב"א ז"ל בחדושיו אבל הכא דזמן האסור עבר קודם זמן התנאי על
כן חל הנדר קודם דר"ל היום יהיה הנדר נדר לעולם אם אישן למחר · ואם תמצא
לומר בההיא דאם ארחץ שיחול הנדר מעכשו למפרע כשיתקיים התנאי מודינא לך
גם שחל הנדר מעתה קריבא ביה ויכול חכם להתירה עכשו שהרי כענין זה
חל הנדר כל זמן שיתקיים התנאי:

תשובה · תחלת כל דבר אני כותב דעתי אם חכם יכול להתיר עד שלא חל
כדי שלא יכשל הנודר בנדרו ואח'כ אחזור לנדון שלפנינו ואומ'

א אני שבדקו דברי החולק° שאין לחכם להתיר נדר שלא חל מפני חשש מכשול המודר
ולאכל הזמנו ואיני רואה בראיות המתיר בזה סמך כלל שמה שהביא ראיה שהתירו

ב קצת המפרשים° גבי נשבע שלא ישחוק בקוביא אף על פי שאין לנו להתיר נדרו משום
דעבירה הוא וכדאיתא בירושלמי ואף על פי כן כתבו שאם ברור לנו שלא ישמור
שבועתו טוב לנו להתיר לו ולא יעבור על שבועתו · אי מהא לא איריא ואין הנדון דומ'
לראיה

לראיה כלל דהתם היינו טעמא לפי שאין לחכם להתיר הנדר לדבר עבירה ומשחק
בקוביא עבירה הוא בידו ולפיכך כל שהוא ברור לנו שלא ישמור שבועתו אין היתר זה
לדבר עבירה אלא לדבר מצוה כדי שלא יעבור על שבועתו אבל כאן שלא נתנה תור'
רשות להתיר אלא אם כן חל הנדר מאן אמר ליה הבשביל מכשול הנודר יהיה רשאי
להתירו ושאם התירו יהא מותר· וכן זו שהביא ראיה מדאמרינן בריש פרק ואלו
מותרים ואי לא יהבינן שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל הדבר ברור
לכל שלומד אותה הלכה שא״כה ענין לנדון שלפנינו כלל ואין להאריך בפשוטות·
וכן מה שהביא ראייה מדאמרינן בההיא פסקא בפלוגתא דרבי יהודה ורב נחמן
בקונם עיני בשינה היום אם אישן למחר דרב יהודה אמר אל יישן היום חיישינן
שמא יישן למחר ומפרשינן בגמרא דהיינו טעמא משום דבתכלית לא מזדהר אינש
ואמר שפירשו המפרשים שיכ״ל להתירו ביום האיסור כדי שלא יבא לאיסור בל יחל
ואף על פי שעדין לא חל הנדר משום דבתכלית לא מזדהר איניש אלו דבריו·
וזו הסברא לא ראינוה ולא עמדנו עליה ואין דעתנו נוחה הימנה ואי איתי' דבי האי
גונא לא מיקרי חל הנדר מכין להם למפרשים הללו לומר כן ואפילו היה הדבר מפורש
בגמר' בדקו דברי החולק לחלוק ולומ' דבי האי גונא חל הנדר מיקרי כיון שיום זה של
איסו' הוא ולא של תכלית שהרי אם יישן היום ולמחר על שינה של יום זה הוא עובר בבל
יחל ולא על שינה של מחר אבל כיון שלא נמצא דבר זה בגמרא אפילו להיתר זה אין
דעתי מסכמת לפי שיש לו לומר שכיון שהוא יכול לישן בהיתר ביום זה אף על פי שאם
יישן למחרתו גם כן איגלאי מילתא שעל שינה שביום זה עבר משום בל יחל אפילו הכי
שבנו ביום זה לא מיקרי חל הנדר וכדאורייתא לקולא אין ברירה ולפיכך לדברי מי
שאומר שכל שלא הגיע זמן האיסור לא מיקרי חל הנדר וכמו שאני עתיד לכתוב
בסמוך בסוף דעתי איני רואה בהא דרב יהודה זכבור שיהא חכם רשאי להתיר את
הנדר ביום ראשון· ועכשו אני חוזר לנדון שלפנינו· ויראה לי דבכי ה״ג חל הנדר
ג מיקרי ורשאי חכם להתיר לפי שדעתי נוטה לדברי האומרים דכי אמרינן דאין חכם
מתיר אלא אם כן חל הנדר ה״מ בתולה נדרו בדלנותיו' דרבי נתן ורבנן בסוף
נדרים בקונם שאיני נהנית לך אם אני עושה ע״פ אבא וע״פ אביך וכן כמו קונם שאיני
נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו וכל מאי דשקלינן וטרינ' בענין חל הנדר בסוף נדרי'
בה״ג הוא דלא מיקרי חל הנדר שאין חכם מתיר אבל תולה נדרו בימים אע״פ שעדין
לא הגיע זמן נדרו אפילו הכי חל הנדר מיקרי דבדרא מהא השתא חייל אלא שהוא
ד מחוסר זמן· ואע״פ שהרמב״ם ז״ל כתב בפרק י״א מהלכו' שבועות דאפילו תולה נדרו
בימים כל שלא הגיע זמן לא מיקרי חל הנדר אין דבריו נראין דהא איתא אי אפשר
דלא מישתמיט תנא למנקט דאין חכם מתי' אפילו בכי האי גונא דהוא רבותא טפי
ומיהו אפילו לדברי הרמב״ם ז״ל אפשר לומר דבנדון זה חל הנדר מיקרי לפי שכיון
שנשבע שלא יהא שבת הבאה תוך עיר פירפיניאן יש בכלל שבועתו שיצא משם קודם
ה השבת וזה תלוי במחלוקת של ראשונים בהא דגרסי' בריש פסחי' דאמרי' התם (דף ד)

דכולי

דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור מ"ל אמר אביי תרי קראי כתיבי
כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב אך ביום הראשון תשביתו שאור
מבתיכם הא כיצד לרבות ליל ארבעה עשר לביעור ופרש"י ז"ל דהכי קאמר תרי קראי
כתיבי דקשו אהדדי דכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם דמשמע דכולהו
שבעה לא ימצא וכיון שכן מיחייב לבעוריה מקמי הכי וכתיב אך ביום הראשון
תשביתו שאור ואי ראשון דהנך שבעה קאמ' קשו אהדדי דהא בגוה לה הויא שעתא
דהשבתה מהני שבעה ימים דאזהר רחמנא דבכולהו שאור לא ימצא בבתיכם ומשום
הכי מסקינן דהאי ראשון על כרחין לאו ראשון דשבעת ימים קאמר אלא ראשון
שהוא קודם להן דהיינו ארבעה עשר וזהו תורף פרושו של רש"י ז"ל ולפי דבריו למדנו
בנדון שלפנינו שזה שנשבע שלא יהא שבת הבאה בתוך עיר פירפיניאן מכל שבועתו
הוא מחויב שיצא מעיר פירפיניאן קודם השבת שנכנס שאתה אומר דמכלל קרא
דשבעת ימים שאור לא ימצא משמע שצריך להשביתו קודם לכן הכי נמי מכלל
שבועתו הוא מחויב לצאת קודם השבת מפירפיניאן ולפיכך ערב שבת עם חשיכה
חל הנדר מיקרי · אבל המפרשים ז"ל פרשו בענין אחר ואמרו דמיתורא פריך ולאו
דקשו קראי אהדדי וכי קאמר כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא ממילא משמע
דביום הראשון מיחייב לבעוריה ומשום הכי אמרינן דמייתורא דקרא משמע דהאי
ראשון לאו ראשון דשבעת ימים קאמר אלא ראשון דמעיקרא וזהו תורף פרושו ז"ל ·
ולפי דבריהם יש לומר בנדון זה דלא מיקרי חל הנדר שכיון שהם אומרים דמעיקרא
דמקרא דשבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם משמע שיבערנו ביום הראשון של
שבעה הכי נמי אין בכלל שבועתו של זה שיצא מן העיר קודם השבת אלא בתחלת
השבת ולפי זה לא מיקרי חל הנדר · ולפיכך כיון שהדבר שקול ותלוי במחלוקתן
של ראשונים אם הוא מחויב לצאת מן העיר קודם השבת ואי הכי מיקרי חל הנדר
או איננו מחויב לצאת עד השבת ולפי זה קודם השבת לא מיקרי חל הנדר אף
על פי שהדבר ברור שמספק יש לו לצאת מן העיר קודם השבת כדקיימא לן דבשל
תורה הלך אחר המחמיר אפי' הכי איכא למימר דלא מצי חכם להפר דכהי דמחמרינן
עליה דלמא קושטא דמילתא הוא דלא מחייב ואין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר
ומסתברא° דהא מילתא תליא במאי דאמרינן דספקא דאורייתא לחומרא אי הוי
מדאורייתא או מדרבנן שהרמב"ם ז"ל כתב דמאי דאמרינן דספקא דאורייתא לחומרא
מדרבנן בעלמא הוא שהחמירו בספק' והביא ראיה לדבריו מדאמרינן בקדושין (דף
עג) אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מאי טעמא רוב כשרים אצלה ומיעוט פסולין
ואי דאזלי איהו לגבה כל דפריש מרובה פריש מאי אמרת דלמ' אזלא איהי לגביה
הוי ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי התורה אמרה לא יבא ממזר בקהל ה'
ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא אלמא ספק איסורא מדאורייתא
לקולא ומאי דאמרינן ספקא דאורייתא לחומרא מדרבנן בעלמא הוא אלו דבריו
ז"ל · ולפי שיטה זו יש לדון בנדון שלפנינו שאף על פי שהוא מחויב מספק לצאת מן

העיר

שעיר קודם השבת אפילו הכי כיון דמדאורייתא לא מיחייב לא מיקרי חל הנדר אלא שכבר הקשו על דברי הרמב״ם ז״ל מדאיבעיא לן בפ״ק דחולין (דף יא) מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא ואתינן למפשטה משכירת עכו״ם כפסח דרחמנא אמר ועצם לא תשברו בו וכחוש שמא ניקב קרום של המוח אלא דאמרינן זיל בתר רובא ואי איתא מאי קא מייתי ראיה מהא לרוב׳ דעלמא דהא הכא אפי׳ לא ניזול בתר רובא שרי דספק טרפו׳ וכל ספק טרפו׳ רחמנ׳ שרייה אלא ודאי משמע דמאי דאמרינן ספקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא הוא ולא מדרבנן והכי נמי משמע מדקייב רחמנא אשם תלוי אפילו היכא דלא איתחזק איסורא למאן דאמר דלא בעינן דאכל מתיכה בין שתי חתיכות׃ ובפ״ק דקדושין (דף לט) הכי משמע דגרסינן התם אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ערלה בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני אמר ליה רבי זירא לרבי אסי והא תנן ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר אשתומם כשע׳ חדא אמר ליה אומר כך נאמר הלכה ספקה מותר ודאה אסור אלמא להתיר ספיקא אצטריכא הלכתא הא לאו הכי כיון שודאה אסור אף ספיקא הכי אסור אלא ודאי משמע דהא דאמרי׳ ספקא דאורייתא לחומר׳ הוא דאמרי׳ הכי מדאורייתא ודאמרי׳ התם בפ׳ עשרה יוחסים (דף עב) והתורה אמרה ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא בממזר בלחוד הוא דאמרי׳ הכי ומדרש׳ דקראי וכדאמרי׳ התם אבל בשא׳ איסורי׳ הולכין בספיקן להחמיר מן התורה וכיון שכן בנדון זה ° הוא מחוייב לצאת מן העיר

ח

קודם השב׳ שלפי מחלקת׳ של ראשונים באותה סוגיא בפ״ק דפסחים הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא כיון שמן התורה הוא מחוייב לצאת מן העיר מחמת חיוב נדרו משמע ודאי דחל הנדר מיקרי. דכל היכא דקם ליה באיסור בל יחל אחרים מוחלין לו׃ ואע״פ שעדין אפשר לבקפק קצת בזה אפילו הכי כיון שאפילו אינו מחוייב לצאת מן העיר קודם השבת הדברי׳ מוכיחין דחל הנדר מיקרי ושלא כדברי הרמ״בם ז״ל וכמו שכתבתי למעלה וכן נמי אפילו לדברי הרמ״בם ז״ל איכא למימר דהכא חל הנדר מיקרי לפי שהוא מחוייב לצאת מן העיר קודם השבת כמו שמוכחת אותה סוגי׳ שבמסכת פסחים לפי דברי רשי׳ ז״ל ועוד שאפילו הדבר ספק הדברים מוכיחים ונראין דכיון דמדאורייתא הוא דמחוייב חל הנדר מיקרי לפיכ׳ דעתי בנדון זה שיכו׳ מכם להתי׳ כדר זה ערב שבת עם חשיכה ומכל מקום מה שבא בקונטרסיך בלשון זה ולא דמי לאומר שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה דודאי אינו בשאל עד שיאכל אותו של תנאי דהתם שכי שלא קבע זמן לנדרו אלא למעשה דומיא לקונם שאוכי נהנה מפלוני ולמי שאשאל עליו דאמרינן בשאל על הראשו׳ ואחר כך בשאל על השני לפי שאין הכד׳ חל כלל עד שיחול התנאי ומאז ואילך כאמ׳ ולא קודם לכן כדמשמע מההי׳ בפלגי נדרים (דף עט) דאמרינן היכי קאמר אילימא כדאמרה פירות עולם קונם עלי אם ארחץ לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה אלמא לא אסרי לה פירות עולם קודם לכן כמו שכתב הרשב״א ז״ל בחדושיו על זה ע״כ לשונך׃ אלמא סבירא לך דבאמר שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה אין איסור חל עליו עד שיאכל

שותה של תנאו דאשכה · ותון מכבודך זה איכו דהא אמרינן התם בפרק שבועות שתים בתרא (דף כח) שתיהן במזיד אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאי פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל דרבי יוחנן דאמר התראת ספק שמה התראה חייב ואי איתא כדקאמר ולהוי דריש פרק כערה המאורסה מדמות לה אפי׳ לרבי יוחנן דאמר התראת ספק שמה התראה הוי מחייב ולפיכך כדי שלא יתקשה לך דבר זה ראיתי לכתוב אליך מה שכתבתי בחדושי בסוף אותה הלכה של שבועות לאחר שבררתי שם דברי רש"י ז"ל לפי עניות דעתי ופה יפה שהם שתומים שם הרבה וצריכים פירוש לפרושן ובסוף דברי כתבתי שם בלשון הזה · וא"ת בעיקר הלכה זו קשה לי אכל איסור ראשון ואפילו בשתיהן במזיד למה הוא חייב דהא משמע דכל מי שאומר הריני אוסר על עצמי דבר פלוני אם אעשה כך דאין האיסור מתחיל אלא אחר שיעשה אותו דבר אבל קודם לכן אין איסור חל עליו כלל ואפילו בתקיים התנאי אחר כך וראייה מדאמרינן בריש פרק

ט בתרא דנדרים (דף עט) דגרסינן התם ° היכי קאמרה אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עליה · והקשה שם הרמב"ן ז"ל מ"מ הרי הוא אבודה באכילת פירות מעתה וכדרב יהודה

פ דאמר בריש פ"ב דנדרים (דף יד׳) ° אל יושן היום שמא יישן למחר דכתנאיה לא מודהר הכי נמי לא תאכל היום שמא תרחץ למחר וכמנאת שעברה באכילת הפירות למפרע ותירץ דליתה דכל האומר קונם פירות עלי אם אעשה כך איכו אוסר על עצמו פירות אלא מזמן שיעבור על תנאו ואילך אלו דבריו ז"ל · והכי נמי משמע לי דרך זה מדאמרינן בגיטין בפרק מי שאחזו (דף עו) הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש איכו גט אלמא כל מי שתולה עצמו בהם אין משמעותו שיחול הדבר אלא לאחר שיתקיים התנאי דאם לא כן הוה ליה כמעכבו אם לא באתי וכו׳ ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וכיון שכן זה שנשבע שלא אוכל זו אם אוכל זו איכו במשמע שיהא אסור בו אלא א"כ יאכל התנאי ראשון הכא אכל איסור ראשון ואחר כך התנאי ואפילו שתיהן במזיד לא עשה איסור כלל כדאמרינן בשהיא בנדרים דהיכא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ ואכל פירות ואחר כך רחצה לא עשתה איסור ודוחק הוא לומר דהכא באומר בפירוש שבועה שלא אוכל זו ותעכבנו

יא שא"כ לא היה לו לרבא לומר סתם שאין דרכן של אמוראים לסתום אלא לפרש ° ונראה לי דהכי אמרינן הכי ה"מ בדבר המשך קודם התנאי ואחר התנאי כגון ההיא דבדרי׳ דאמרינן דלא כוונה לאסור אלא פירות שתאכל לאחר שתרחץ לפי שאפילו היה דעת׳ שתהא מותרת בפירות קודם הרחיצה מ"מ יש מקום לנדרה לחול שתהא אסורה בפירו׳ לאחר שתרחץ אבל זה שלא נשבע אלא על דבר אחד אם תאמר שלא כאסרה אלא אחר שיתקיים התנאי כמנא שיהיה אפשר שיתקיים תנאו ולא יחול לנדרו כלל דהיינו באכל אסור ראשון הילכך אמדינן ליה לדעתו שכוונתו היתה שכל זמן שיתקיים תנאו ואפי׳ בסוף שיחול נדרו וגם נם כמו מפני שכל מי שמגרש בקושי מגרש אמדינן ליה לדעתיה דלא רצה שיחול הגט עד שיתקיים התנאי ע"כ:

נב עוד כתבת מוהל שמל בבית הכנס' ובירך על הכוס בפ"ה ואשר קדש וכו' והשקה לתינוק הנימול בן שמנה ימים אם צריך שישתה שמוהל או תינוק שהגיע לחינוך כדי שלא תהא ברכה לבטלה או כאמר בשתיית התינוק הנמול פוטרתו כדאמרינן בעלמא ליטעמיה ליינוקא ולא חפלגי בין קטן שהגיע לחינו' לקטן בן יומו ויכול אדם לברך ברכת הנהנים על הקטני' כדאמרינן פורס אדם לבניו ולבני ביתו הקטנים וכו' וכי תימא דהתם דווקא בקטנים שהגיעו לחינוך כדמסיים עלה בברייתא' כדי לחנכן במצות וכיון שכן פשיטא לן שאינו רשאי לברך המוציא ולא בפ"ה בשביל תינוק בן שמנה ימים שא"א אוכל ושותה עמהן אפי' הכי איכא למימר דהכא שאני שהיא ברכת המצוה שתקנה ר"ל המילה והיא ברכת אשר קדש שכן בשתיית התינוק הנימול שאני דכיון שטורח בשביל התינוק שנתחייב לחינוך כ"ש בשביל זה שהגיע לחיוב מצוה זו ועליה נתקנה ברכת אשר קדש על היין שיוכל לברך על הכוס בשתייתו בלבד· ועוד שנראה לכאורה מלשון ר"פי ז"ל בפ' בכל מערבי' (דף מ) גבי ההיא דליטעמיה ליינוקא שאם יברך ולא ישתה לא הוא ולא אחר שאין בזה איסור ברכה לבטלה אלא גנאי הוא לכוס של ברכה שלא יטעמוה וא"כ שני לן בשתיית כל דהוא אפילו תינוק בן ח' ימי' אלא א"כ נאמר שאין דעת רש"י ז"ל כמה שהזכי' גנאי בלחוד רק כשלא יטעו' המברך שהכוס עדו לשתו' לאלת ובשתיית זולתו הוא הגנאי אבל אם יברכו ולא יטעום שום אדם בברכה זו עבירה היא בידו וצריך ליזהר עליה שיטעום הוא או אחר שהגיע לחינוך שיוכל לברך ברכת הנהנין עליו· וכי תימא הרי מביאין כוס שברכו בו בבית הכנסת ליולדת וא"כ לא הויא ברכה לבטלה ואין עבירה ביד המברך אדרבה הוסיף על חטאתו פשע שגרם ליולדת מעולה שנהנית בלא ברכה שאין הברכה הנעשית בבית אחר רחוק ממנה מבוי או מבואות ולא שמעה מועילה כלום בשתייה וא"כ למה תועיל שתייתה בלא ברכ' למברך· ע"ב:

כ תשובה' לא ידעתי מה זו השאלה שהדבר ברור דכי אמרינן בפרק בכל מערבי' (דף מ) ליתבי' ליינוקא דווקא, בשהגיע לחינוך וכלשון הזה כתב פרש"בא ז"ל שם דדווקא בשהגיע לחינוך הא קודם שהגיע לחינוך אסור דאין אדם מברך לבטלה וכיון שהוא מברך ואין שותה ממנו אלא תינוק שלא הגיע לחינוך כמו שלא שתה ממנו אדם דמי ע"כ· ודברי רש"י ז"ל בפרק בכל מערבין כך הם דכי אמרינן המברך צריך שיטעום דמשמע המברך עצמו היינו טעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר אלא כשלא שתה אדם ממנו בכלל הדבר ברור שאינו גנאי בלבד אלא איסור גמור דהא קי"ל דמברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא· ואין לספק ולומר דתינוק זה כיון שהגיע לחיוב מצוה זו הרי הוא כקטן שהגיע לחינוך שהרי הדבר ברור שאין החיוב מצד התינוק באותו קטן אלא אבות או בי דינא הוא דמחייבי למימהליה· וכן מה שמביאין כוס

שפרשו בו בבית הכנסת ליולדת הדבר ברור שאין הברכה מועילה ליולדת כלל והדברים שללו כל כך פשוטים שאין צריך לשאת ולתת בהם ולפיכך צריך להטעים כוס של ברכה לקטן שהגיע לחינוך:

נג כתבת מעשה בא לידי בראובן שהיה אפוטרופוס מיתומה אחת ומתעסק בנכסיה וצודה ברשותו השביעה ואסרה איסר על נפשה על דעת רבים מכל קדושין שתקבל בלעדי רצונו כנהוג ובבתולת חסד שלו בכל תוקף ואחר זמן רב נזדמן לה בן זוג הראוי לה במאד מאד ונתקיימו התנאים ואחר הדברים האלה הודיעני האפוטרופוס בכתבו תוקף האיסור וצויתי לשלוח אליו ציר בשכר ושאלתי פניו גם במכתב להתירה ויען ראיתי היתומה עגונה ועגומה גם הודעתיו שאם לא ירצה להתירה שאתירנה אני כאותה ששנינו לא נתכוונה זו אלא לשאינו הגון לה. ע"כ דבריך ובקשת שאעמידך על דעתי:

ב תשובה זו שכתבת לא נתכוונ' זו אלא לשאינו הגון לה נראה שכוונ' לאותה שאמרו בסוף נדרים (דף פ': לאגרסינ' הכי וע"ש) מעשה באשה אחת שהיה בנה מכר לה וקפצה ונשבעה כל מי שיבא עלי אני מחזירתו וקפצו עליה בני אדם מהוגנים ובשבא דבר לפני חכמים אמרו לא נתכוונה זו אלא להגון לה. ונראה שבאת לדמות דכי היכי דהתם אמרינן שלא נתכוונה אלא להגון לה הכא נמי אמרינן שלא נתכוונה אלא לשאינו הגון לה. ואין הנדון דומה לראיה דהתם להכאתה נשבעה ועל דעת עצמה נשבעה ולפיכך אנו אומדים דעתה בכך אבל הכא שלהכאתו של אפוטרופוס שלה נשבעה שהרי כתוב בשטר איסרה ושבועתה שעשתה הדבר בבתולות חסד שלו איני רואה שיהא כח ב"ד יפה להתירה שלא מדעתו שהרי תלתה עצמ' בו שלא תתקדש לשו' אדם שלא מדעתו:

הג"ה עיין בסימן כ"ז ובסימן ל"ב תשובה ארוכה בענין זה או דומה לו וגם למטה בסימ' כ"ה

נד עוד שאלת להודיעך דעתי בשומרת יבם שמתה מה דין נכסי צאן ברזל שלה וגם לדעת הרשב"א ז"ל שסובר שהכל ליבם מה דין השיור:

א תשובה אכתוב לך מה שהשיבותי כבר בענין שומרת יבם שמתה לענין עיקר כתובה ותוספת הדבר ברור וכולי וכמו שכתבתי למעלה בסימן מו ולענין השיור שכתבת בתשובתך שאפילו לסברת האומרים שכל נכסי צאן ברזל ליבם אפילו הכי אין היבם יכול לערער על השיור ונתת טעם לדבריך שעיקר מנהג השיור הוא תחת נדונייתא ליורשיה אם אין לה ולד של ק' יומא ולזה כתב הרשב"א ז"ל שלעול' גובה בפתח שליש הנדונייא כמנא לפי זה שאפילו לסברת האומרים שכל נכסי צאן ברזל שלה ליבם חייב הוא להחזיר השיור ואע"פ שלא נכתב דהרי הוא כמו שכתבת' בסברת הרשב"א ז"ל דכפר' המקבל בההיא דהלל היה דורש לשון הדיוט ולפיכך כתבת שדין השיור כדין הקבורה שכשם שקבורתה תחת כתובתה מתקנת חכמים ולפיכך

כל

כל מי שיורש את כתובתה קוברה אך השיור לדידן כל מי שיורש בדוכותא שורת השיור
על דבריך׳ ואכי אוכי מסכים לדעתך בזה לפי שהקבור׳ תקכת חכמים היא ולא
מדין תנאי ממון שקבל הבעל על עצמו׳ ולפיכך כל מי שיורש כתובתה קוברה אבל
דין השיור איכו מתקכת חכמים אלא תנאי ממון הוא שקבל על עצמו ואין לך להוסיף
על תנאו כלל והרי הוא לא התנה אלא שאם תמות אשתו בחייו וזו שכתב הר״ש
ז״ל שלעולם נוכה בשתם שליש הכדוכיא לא מן זה הטעם הוא אלא לפי שהוא סובר
שכל דבר שנהגו בני אדם לכתבו אע״פ שלא נכתב כמו שנכתב דמי והוכיח מדאמרינן
בפרק המקבל (דף קד) דכולהו תנאי דהתם היו דורשים לאן הדיוט והגיגא
לומר שכל מה שהורגלו ההדיוטות לכתבו אע״פ שלא נכתב כמי שנכתב דמי ואפילו
לסברתו ז״ל אין לנו אלא כפי מה שהורגלו ההדיוטות לכתוב ודבר ברור שתנאי השיור
איכו אלא אם תמות אשתו בחייו אבל בחיי יבם אין לנו:

צה הגיעתני שאלתך

יקירנו שבית ורואיתך נושא הנשה וכותן כאותה שאמרו למעלה בסימן כ״ז
בפרק פותחים (דף סה) המודר הנאה מחברו אין מתירין׳ ובסימן ל״כ ובסימן
לו אלא בפניו אם באמר דבפניו אפילו בעל כרחו או באמר כ״נ כיונא בזה:
דדווקא מדעתו אבל בעל כרחו לא׳ וג״כ ראיתיך נושא ונותן אם התירוהו בדיעבד
אם הוא מותר אם לאו וכל מה שאמרת בזה יפה אמרת וגם אבכי על אמרתך׳
האמכם אין כדון זה שלפכינו תלוי בזה כלל ולכן איני מכניס עצמי עכשו להכריע
במחלוקתן של הראשונים אם התירוהו בדיעבד אם הוא מותר אם לאו ולא ראיתי ג״כ
להאריך בראשונים שהכריע בזה כלל׳ ולא אאריך ג״כ אי בפניו אפילו בעל כרחו
או דווקא מדעתו לפי שאין כדון שלפכינו תלוי בזה כלל אבל עיקר חומר עבין זה הוא
מפני מה שכתבת אלי בשאלתך הראשונים בלשון הזה שהיתומ׳ ההיא אסרה איסר על
נפשה על דעת רבים מכל קדושין שתקבל שלא ברצון האפוטרופא בבתולות חסד שלו
בכל תוקף׳ וכבר ידעת מאי דמסקינן בפרק השולח (דף לו״) דבנדר שהודר
על דעת רבים אין לו הפרה׳ ולפיכך השיבותיך בתשובתי הראשונה דכיון דליכא
לדמות האי כדון להיות דמרוב׳ (דף פ׳:) שאיכי מוצא מקום להתירה דאע״ג
דאמריכן התם בפרק השולח (דף לו) דאפילו בדר שהודר על דעת רבים לדבר
מצוה יש לו הפרה וקידושי אשה בר מצוה יש בה וכמו ששמעת מפי וראיה לדב׳ מהכי׳
דאמריכן בריש פרק האיש מקדש (דף מא) מצוה בה יותר מבשלוחה
אפילו הכי מצוה גמורה ליכא כיון דאתתא לא מפקדה אפריה ורביה׳ ועוד שכבר
ידעת מה שאמר ר״ת ז״ל דאע״ג דאמריכן לדבר מצוה יש לו הפרה לא בכל מצוה אמרו
כן אלא כי הסיא מקרי דרדקי שהבדר מעיקרא טעות היה ועל דעתם הודר ועל
דעתם הותר אבל במצוה אחריתי לא׳ מתומה זו שבדרה איסר זה בבתולות חסד שלו
הרי תלתה עצמ׳ בדעתו להבאתו ולתועלתו ולא להבאת׳ שזה הוא עביין מי שהוא נמול

חסד

אסור מחבר' וכיון שכן שולח שייך הכא היותר כי היכי דשייך בההוא מקרא דרדקי ואע״פ
שקרוב הדבר כשכני שיתומה זו לא דקדקה בכל זה ואפשר שבזתה שהגורה שיבא איש
זה להוציא' כלבה כדי שלא תתכתה אחר מי שאינו רוצה בתועלתה אע״פכ אין לדון
אלא כפי הלשון הכתוב בשטר וכמו שכה בשאלתך׃ וכבר כתב הרשב״א ז״ל בתשובתו
שפירו' בנדר כזה שהודר על דעת רבים שאין לו התרה דלא נדבר מצוה מיקרי כיון
דאתיא לא חייפקדא׃ ולפיכך אינו מוכח מקום להיתר זה עם היות שהדבר קשה
בעיני׃ וג״כ הייתי נושא ונותן אם אפשר שתתקדש בשטר כיון דלא מתהניא כיה
וכדתניא (קדושין דף ט) כתב על הנייר או על החרס אע״פ שאין בו שוה פרוטה
בתך מקודשת לי בתך מאורסת לי בתך לי לאנתו מקודשת ותניא נמי גבי גט
כתבו על איסורי הנאה כשר וק״ל דמקשינן הויה ליציאה וכיון שכן הוא אפשר לדון
ג״כ בשטר קדושין שאם כתבו על איסורי הנאה שיהא כשר וזהו הצד היותר קרוב
למצוא בו פתח בענין זה אבל מה אעשה והרשב״א ז״ל כתב בתשובה בענין אשה שנדר'
נדר כזה שאם נתקדשה בשטר שאינה מקודשת וסמך דבריו על הירושלמי ואע״פ
שאפשר לדון אחר דבריו ז״ל אחר שהוא ז״ל כתב שאפילו נתקדשה אינה מקודשת מאן
גבר ומאן גבר דרב קולא לומר שתתקדש לכתחלה׃ ולפיכך אינו רואה היתר
באיסור זה על פי מה שכה בשאלתך׃ האמנם העיקרים האלה משאי כתבך בכיאו
לפני אכמ״ר דכי הכהן קה״ל ואמר שהוא היה א' מן העדי' באיסור הנזכ' עם אכמנואו
אשר דר היום שם וכן העיד בפני שהיתומה ההיא אסרה על עצמה כל קדושי' שתקב'
אם לא כרצון האפוטרופא או כרצון אחיה כשט״רוק קבר״ט או כרצון אשה אחת
קרובתה ולפי עדותו כיון שאחיה מסכים כדבר אין חשש בענין גם אמר שאותו
איסור לא נעשה בשטר כלל לכן חקרו ודרשו עם היתומה ההיא אם עשתה איסור אחר
כי אין אותו איסור אשר העידו בו עדים הללו מסכים עם איסור הכתוב בשטר גם
תחקרו עם אותו העד הדר בעירכם הענין היאך היה ומאשר נראה בעיני שעל דרך
זה תמצאו פתח ומקום לעשות מעשיכם לא ראיתי לכתוב אל האפטרופא׃

נו כתבת הנכיר יא שנסתפקת בענין הלואת הגוי ברבית ואלו כידך כיה
דעות רופפות מפני שראיתם להרמ״בם ז״ל שמנה לנכרי תשיך
מצות עשה אתה רוצה בצנמך שלא לעקר מצוה אחת מן התורה ומצד אחר לבך
נקפך שהרי שלמה נוות מרבה הונו בנשך ותרבית וכולי ואמרינן בפרק איזהו
נשך (דף ע) אמר רב נחמן אמר רב הונא לא נצרכה דאפילו רבית דגוי איתיבי'
לוזין מהם ומלוין אותן ברבית אמר רב חייא בריה דרב הונא בכדי חייו רבינא אמר
בתלמיד חכם עסקינן וכו' ע״כ תורף דבריך׃

תשובה׃ תחלה אפרש לך שמה שרצה להמנע מן הרבית אין לו לחוש
מפני חשש שלא יעקר מצות עשה מן התורה ובדברי הרמ״בם ז״ל
ז״ל

ז"ל בפרי אף הוא ז"ל מודה שאע"פ שדין תורה כך הוא כבר אסרו חכמים שיהא ישראל
מלוה את הגוי ברבית אלא כדי חייו אלא א"כ הוא תלמיד חכם וכדמוכחא הכא
סוגיא בפרק איזהו נשך שכך כתב הוא בעצמו ז"ל בפ"ה מהלכות מלוה ולוה: ואל
תתמה היאך חכמים רשאין לבטל מצוה אחת מן התורה דהא קי"ל ביבמות בפרק
ב האשה (דף צ) דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ולפיכך הרוצה
ג לשמנע מלהלוות ברבית אין לו לחוש משום איסור חכמי דעתו של הרמב"ם ז"ל וכ"ש
שכבר נחלקו עליו גדולי הדורות לפי שהוא ז"ל הוציא זה מדתניא בספרי לנכרי תשיך
זו מצות עשה והוא ז"ל הבין אותה ברייתא כפשטה שיהא מצות עשה להלוות
את הגוי ברבית וגם אומרים לא כי אלא כי קאמר הרי זו מצות עשה המינו
לאו הבא מכלל עשה כלומר לנכרי אתה רשאי להשיך אבל לישראל אי אתה
רשאי להשיך ולאו הבא מכלל עשה עשה ודכוותא אמרינן התם כל צפור טהורה
תאכלו זו מצות עשה ואין הכוונה לומר שתהא מצוה לאכול צפור טהורה אלא לומר
שהוא לאו הבא מכלל עשה צפור טהורה תאכלו אבל טמאה לא תאכלו אבל מ"מ בדרך
לברר כן היאך נהגו עכשו הדורו' היתר כזה דהא לפום מסקנ' דסוגיא דפרק איזהו
נשך לא שרי אלא בחד מתרי גווני או לתלמיד חכם כיון שהוא רוצה לו לאינש אחרינ'
בכדי חייו בלבד ועכשו היאך עשו כל אדם עצמם תלמידים חכמים:

גמ' ולעני̇ן אם מותר לטחון כאחת החטים המבוקשת עם אותן שאינם
מבוקשות אם יש לחוש לזה מפני שאין מבטלין איסור לכתחלה
או אם קל כזה לפי שמה שאמרו שאין מבטלי' איסור לכתחל' איכו אלא מדרבנן בעלמא

א והוי ידוע שהראב"ד ז"ל סובר דהא דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחלה
מדאורייתא הוא ונפקא לה מדאמרינ' בפרק גיד הנשה (דף צח)
דזרוע בשלה חדוש הוא כלומר מה שהתירה תורה לבטלו באחת ולהתיר איסורו
ובדאוקמא התם ומ"מ אפי' לדברי כמבטלו בשעת היתר לא שמענו שיהא אסור כל
שנתבטל בזמן היתרו אבל יש בכאן שתי ספקות האחת שנוכל לומר שאין היתר מתבטל
בהיתר משום דבפ' בתרא דע"ז (דף עג) מוכח דהיתרא לגבי איסורא לא בטיל וטעמ'
דמלתא לפי שאין ההיתר עשוי להתבטל והכא כמי בזמן היתרו יש לדון ולומר שאינו
מתבטל מתי מתבטל לאחר איסורו ונמצא זה מבטל איסור לכתחלה· והספק השני
דדלמא כי אמרינן דלפני זמנו בטל ה"מ לאוכלו קודם הפסח משש שעות ולמעלה
אבל לאוכלו תוך הפסח הוא חוזר וניעור· ושתי ספקות אלו מתבררות מדתנן בפ'
בתרא דכלאים (דף לב) בשר גמלים ובשר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלי'
מותר ואם רוב מן הרחלים אסור ומותר דקאמר היינו לערב שמהן בשר ובשקים
אימא שמעינן שההתר בהיתר מתבטל ושמכיון שנתבטל שוב איכו חוזר
וניעור לפיכך נראה לי להלכה שכיון שאין באותן חטים המבוקשת אחד מששים
שמותר

שמותר לטחון הכל קודם הפסח ולאכול בפסח · אבל למעשה לא מלאני לבי להקל
שכך אלא בררו אותן והסירו אותם המבוקעות מהן והשאר מותר ולענין חטין
שבפתיכם בראה שמות׳ לטחנו קודם הפסח ולשהותן בפסח אבל לא לאכלן ולמכרן
לגוים כמו שרי שלא אסרוהן אלא בדבר שאין איסורו מוכיח מתוכו. אבל בזמן זה
שרשומן ככר ונתפרסם בעירכם מסתברא דשרי: הנ״ה

עיין לקמן סי׳

נח החכם הנכבד נרו׳: כתבת עתה מקרוב עבר אדם אחד וארס · נ״ט תמצא כזה
מינקת חברו שנתארמל׳ וכתבה האש׳ ההיא הולד ההוא
למינקה ונשבועה ונתחזק והביא המארס ההוא שהרש״בא זכרונו לברכה השיב
בתשובה שמקנת דבותיו מתורין כעין דבי ריש גלותא ויש מקילין כדבריו ואחרים
אומרים שנראה כדעת האלפסי ז״ל והרמ״בם זכרונו לברכה דלא ילפינן מינה שהרי
השמיטוה ושכן כתב הרא״ש ז״ל וכן בתוספות דכיון דחזינן דרבי מאיר אסר קטנה
אטו גדולה באיסור הכתובה הכא כמו גזרו כתב׳ בתה למניקה דלא הדרא אטו
הדרא והא דשריא דבי ריש גלותא משום דידוע לכל דלא הדרא אבל בעלמא אתי
לאיחלופי:

ועוד חוקו זה הדעת משום דחמיר איסור מינקת מאיסור הכתובה דבפרק
החולץ (דף מב) עלה דההיא דאיתמר דשרא וכו׳ מהדר תלמודא
ההיא לגבי מניקה איתמר אלמא דחמירא מינה והילכך בההיא דלא חמירא לא גזרו
במניקה דחמירא גזרו בכל אפילו עקרה ואילונית פס׳ בהא. ע״כ תורף דבריך:

תשובה דברי האוסרים עיקר ואינם צריכים לחזק דעתם מכל שכן דבההיא
פרקינן בפ׳ אע״פ (דף סו) מההי׳ דהיתה רדופ׳ ללכת לבית אביה
וכו׳ או שהיתה עקרה וההיא דכתובה בכה למיניקה אלמא כי היכי דגזרו בהא גזרו בהא
והרב אלפסי ז״ל והרמ״בם ז״ל שהשמיטו ההיא דריש גלותא אין ספק שדעתם הנא שאין
ללמוד ממנה וכמה מעשים באו לידי כדבר זה ואסרתי ובפרט אחר הדבר הראשון
באחד מן המיוחדים שבקהל גיר״ונה · ואע״פ שהי׳ הדבר קשה הרבה לא הסכימה
דעתי להתיר בשום פנים. אע״פ שהיו רוצים לעשות כענין בתה מיכי חזוקי׳ וכל מי
שמבקש עילה להקל כזה איכו. אלא פורץ גדרן של חכמים ולפיכך בכדון זה אם אין
כאן אלא אירוסין בלבד כמו שנראה מכתבכם ראוי להפרישו ממנה אבל אין כופין
אותו לגרש שאע״פ שיש מי שסובר כן כיון דבגמרא פרק החולץ (דף מב) לא שנינו
אלא ואם כנס יוציא אין לנו אלא בכונס אבל במארס לא וזהו דעת הרמ״בם ז״ל וראוי
לסמוך עליו אבל אם נשאה כופים אותו לגרש וכתבתי זה מפני שאע״פ שבכתבך
לא הוזכר אלא לשון אירוסין מכל אחר באתני זאת השאלה בעצמה וכתוב בה בלשון
הזה לקח לו שהרה אלמנה וקדשה בפניהם ולקח לו לאשה ולא ידעתי אם בא זה
הלשון

שלשון בדוקין לפי שבאותה שאלה עצמה הנזכר אחר כך לשון אירוסין ואף על פי כן
אמרתי להשיב על כל דבר ודבר:

נט שאלה: הרי שהיתה שנה זו בשעת הקציר שנת גשמי' ולפיכך חששנו לחטים
של שנה זו ובדקנום ומצאנו בהם חטים מבוקעו' עד שהוציאו כין
הנקרא גרילי ותפשנו אחר החטים של אשתקד ומצאנו בהם מחטים המבוקעות
הנזכרות אך לא מצאנו בהם כל כך כמו שמצאנו בחטים של שנה זו ולכך נסתפקנו
בענין זה לפי שיש לדון ולומר שמא בחטים של כל שנה ושנה ימצא כענין זה אם יבדקו
אחריהם והבקוע הזה איננו אלא מחמת לחות היוצא מן השבלים כשעדן בגדין ואם כן
הוי ליה מי פירות שאין מחמיצין· ויש לספק גם כן שמא הבקוע מחמת מים הוא וגם
בחטים של אשתקד נפל מים בעת הקציר ולפיכך נתבקעו ואם כן יש כאן בית מיחוש
שמא בכל החטים נפל מים ואפילו אותן שאינן מבוקעות אילו היה אדם מכניסם
על פי חבית היו מתבקעות ואם כן לדברי הפוסקים כמר עוקבא דאמר בפ' כל שעה
(דף מ) דלא תימא נתבקעו ממש אלא כל שאלו
מניחן על פי חבית והם מתבקעות מאליהם

א תשובה החטים המבוקעות איני רואה
בהם צד היתר מכמה פנים·
דאפי' שלתלות ולהקל שהבקוע ההוא יהיה מחמת
לחות היוצא מהשבלים כשעדן בגדין והוו להו מי
פירות ואין מחמיצין רחוק הוא בעיני לפי ששאלתי
למי שבקיאין בדבר אם ימצא כן לעולם אמרו לא· ועוד שאפי' הדבר כן החטים ההם
ב והיו אסורות לדעת רש"י ז"ל והרבה מן המפרשים שהם סוברים דכי דמו פירות אין
מחמיצין כוקשה מהא הוי והכי דייק ליסנא דאמרינן אין חייבים על חמוצם כרת שמע
ג כרת הוא דליכא אבל איסורא מיהא איכא והכי מוכח' במכמות· ועוד דאפילו למאן
דאמר דמי פירות אין מחמיצין כלל ה"מ בלא מים אבל כל שנתערב בו מים מחמיץ
מיד· וכל זה גלוי וידוע לכ' וכיון שכן אפי' כאמר שהחטים הללו מחמת לחותן התחילו
לתפוח כשנתערב בהם מים בשעת לישה יחמיצו מיד שאינו מוצא חילוק בשום מקום
בין נתערבו מים ומי פירות כאחת או שנפלו מי פירות תחלה עד שתפחו החטים או
העיסה מחמתן ואחר כך נתערב בהם מים שאע"פ שאפש' לחלק בדבר כיון שלא נזכר
ד החלוק בשום מקום אין להקל בו ולפיכך אותן חטים המבוקעו' אסורות: ולענין שאר
החטים שאין מבוקעות נראה בעיני דמותרות ולא מטעם ספק ספקא לפי שאיני
חושב לספק לומר שמא מחמת לחות עצמן נתבקעו וכמו שכתבתי· ועוד שהיינו
צריכים לחוש ולדון כדברי רבי' יצחק ז"ל שאומ' דלא מיקרי ספק ספיקא אלא כשהספקות
באות מכח שני תערובות: אבל מה שמזקיקני להתירם הוא שהדבר מכוון שבעת
גשמים עליונות הגדיש ותחתיתו מתחמץ ומתבקע ואין המים נוגעים באמצעיתו
כלל וכל כהאי גוונא לא תלינן רעותא באמצעות הגדיש ולפיכך אין ראוי להחזיק

ק בתוספות גרסי אכוב של קלאים ופי' כלי שבעלי קליות עושים בו קליות והוא מנוקב ועבר האור בנקב ונכוו ע מתבקע:

בו איסו' וכל שכן שכמנא לכהן צריך כלשון הזה חטים שנגע בהם מים אם אינם לחות ולא נשתנה מראיהם והן קשות מותר לאכול בפסח ואין חוששי' לספק איסו' דאיסורא לא מחזקינן · וכל שכן שיש מי שאומר דבקיעתו של חטה שנתבקעו ממש בעינן אף על פי שאינו מסכים לזה דאדרבה בפרק בתרא דעבודה זרה (דף סה) מוכח דקיטעי אגב גריעו כמבוקעות דמיין ומכל מקום מכל אלו הטעמים שכתבתי שאין מבוקעות מותרות · ולענין אם מותר לטחון באחת החטים המבוקעות עם שאינן מבוקעות

ה

ו

אם יש לחוש לזה מפני שאין מבטלין איסור לכתחלה או נקל בזה מפני שמה שאמרו אין מבטלין איסור לכתחלה אינו אלא מדרבנן בעלמא הוי יודע שהר"אבד ז"ל סובר דהא דאמרינן אין מבטלינן איסור לכתחלה מדאורייתא הוא וגמר לה מדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צח) דזרוע בשלה חדוש הוא כלומר מה שהתירה תורה לבשלו באחת ולהתיר איסורו וכדאיתא התם · ומכל מקום אפילו לדבריו במבטלו בשדה היתר לא שמענו שיהא אסור כל שנתבטל בזמן היתירו · אבל יש בכאן שתי ספקות· האחת שנוכל לומר שאין ההיתר מתבטל בהתר משום דבפרק בתרא דעבודה זרה (דף עג) מוכח דהיתרא לגו איסורא לא בטיל וטעמא דמלתא לפי שאין ההיתר עשוי להתבטל והכא נמי בזמן היתרו יש לדון ולומ' שאינו מתבטל מתי יתבטל לאחר איסורו. ונמצא זה מבטל איסור לכתחילה והספק השני דדלמא כי אמרינן דלפני זמנו בששים הני מילי לאכלו קודם הפסח משש שעות ומעלה אבל לאכלו בתוך הפסח איכא למימר שאף על פי שנתבטל קודם הפסח בתוך הפסח הוא חוזר וניעור·

ז

ושתי ספקות הללו מתבררות מדתנן בפרק בתרא דכלאים (דף לב)° צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלי' מותר ואם רוב מרחלי' אסור מחצה על מחצה אסור וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה אסור וכו' כלומר אסור ומותר לערב מהן צמר ופשתן · ומהא שמעינן שהיתר בהיתר מתבטל וש"מ כיון שנתבטל שוב אינו חוזר וניעור לפיכך נראה לי להלכה שכיון שאין באותן חטים המבוקעות אחד מששים מותר לטחון הכל קודם ארבעה עשר ולאכול אבל למעשה לא מלאני לבי

ח

להקל בכך אלא בררו אותן והסירו מהן המבוקעות והשאר מותר · ולענין° חטים שבכתיהם נראה שמותר לטחון קודם הפסח אבל לא לאכול · ולמכרם לגוים כמו שרי שלא אסרו כן אלא בדבר שאין איסורו מוכיח מתוכו אבל כגון זה שרושמן ניכר ונתפרסם בעירכם משתכרא דשרי: (עיין לעיל סי' כו תמצא כזה)

ט **שאלת** יבמה שנפלה לפני יבם קטן ותובעת מזונות ואבי בעלה המת אומר לה שהוא רוצה לזון אותה בביתו והיא אומרת לא כי אלא תן לי מזונות בבית אבא ועל זה הוציאה על ידי המכר המטלטלי' שהניחו בבית בעלה כדי שתזון ותתפרנס מהם ובקשת ממני שאעמידך על דעתי אם עשתה זאת כדין וכשורה או אם ראוי למחות בידה ·

תשובה אין ספק שראוי למחות בידם שאבי המת נוהג עמה כשורה ולפנים

מסורת הדין דהא קי"ל בפרק החולץ (דף מב) דכלה לפני יבם קטן אין לה מזונות עם מסמיא קנסוה ולפיכך די"לה במה שאכו המת מתחסד עמה לזון אותה בביתו ואם היא מסתדלת להוציא מטלטלין מבית בעלה כדי שתהא ניזונת בביתה ראוי למחות בידה:

סא שאלת הנביר יא יבמה שאינה רוצה לחלוץ ולא להתייבם מהו דינה:

א תשובה קי"ל דכותבין אגרת מרד על שומרת יבם הילכך הרי זו דינה כדין המורדת שמכריזין עליה ארבע שבתות ואחר כך אם לא רצתה להתייבם הפסידה כתובתה אלא שמשהין אותה שנים עשר חדש דאי בעיא למיהדר

ב תהדר ולאחר זמן זה אע"פ שהפסידה כתובתה נראין הדברים שכופין אותה בכדוי ובכפיות אחרות עד שתרצה לחלוץ או להתייבם לפי שהיבם משכב מליסא אסה מחמתה כדאמרינן בפר' אף על פי (דף סד) כמה דאגידא ביה לא יהבו לה אחריתי וכך נראין דברי הרמב"ם ז"ל:

סב גביר נשא יא ראובן הוא מפורסם בכל המקומות אשר ישב בהם כי הוא איש רע חוטא בחמורות וכל שכן בקלות ומוחזק במסור ועבר עבירות בפרהסיא וכתן עיניו בלאה וירא כי לא יכול לפתותה וילך לשר מושל העיר וכדר אליו שוחד והשר לחמדת השוחד נשא פניו והכריח העניה היתומה להתקדש ולהכנס לו עד כי נכר האונס וההכרח שכשעת הקדושין היה מחזיק ביד הנערה שתקבל הקדושין מיד הבליעל הנזכר והיא צועקת במר נפשה הושיעה אדוני ולא הושעל לה · והאיש הבליעל הזה היה יושב בעיר אחת כי שם ביתו וקדש היתומה הנזכרת בעיר אחרת סמוכה לעירו כמו שתי פרסאות ומיום הקדושין הנזכרים והולך לא קבע דירתו במקום ידוע אלא הולך נע ונד גולה מעיר לעיר והיא יושבת מעודה עד היום הזה בעירה והקהל אשר היא דרה ביניהם אחר הקידושין שנה אחת וותר הסכימו ביניהם ועשו תקנה שיתנהגו בכל דיניהם ועניניי משפטיהם על פי ספרי הרמב"ם ז"ל בכל מה שכתוב בספריו בין בהיתר בין באיסור בין בדיני ממונות בין בענייני קדושין וכתובה וגיטין והבליעל הנזכר אחר שקדש היתומה הנזכרת פזר ואבד כל אשר ליתומה הנזכרת והניח אותה ערומה ונרורה באלמנות חיות וילך בשרירות לבו הרע ויבא בכפר אחד ונתן עיניו באשה בעולת בעל וזנה עמה והוציאה מתחת יד בעלה באונס גוי' פרונים והיא היום ברשותו מחזיק ברשעתו והבליעל הנזכר תפוס היום ביד המושל בעיר על דבר מה ולאה אשתו שראתה כי כלתה אליו הרעה מאת האדון נשקה לפניו ותבך ותתחנן לו להוציאה מרשותו מטעם שאומרת מאיס עלי ומושל העיר במתודה וכאשם על האונס שאכסה מתחלה עתה חפץ להוציאה מתחת יד הבכל הנזכר אם ימצא פתח ומקום להוציאה בדיני ישראל

א וראובן הבליעל אינו רוצה לגרשה ומשיב כי טענתה שטוענת מאיס עלי שהיא סברת יחיד ושאר הגאונים והפוסקים לא פסקו כן ולאה משיבה על זה שכדאי הוא הרמב"ם ז"ל לסמוך עליו באדם רשע כגון זה בעל מעשים רעים ומגונה בכל מדותיו כל שכן

שבעיר שהוא יושבת בה עשו תקנות להתנהג על פי הרמב"ם ז"ל אין לזוז ממה שכתב ראובן הנזכר משיב שהוא אינו דר בעיר הנזכרת ושאינו בכלל בתקנותיהם ואין כח לבני אותה העיר לכופו להתנהג על פי תקנותם כל שכן שהתקנה הנזכרת נעשית אחר שנתקדשה לו ולאה משיבה שהואיל שהיא דרה במקום ההוא על דעת מנהגות ותקנות אותה העיר שעשו ושיעשו בשאה מתחלה וכיון שהוא אינו יושב במקום קבוע והיא יושבת בעיר שלה הרי הוא כחשב כאנשי אותה העיר בכל תקנותיהם · ובקשת ממני גביר נשא יה שאעמידך על דעתי אם יוכלו אנשי המקום לכופו לתת גט על פי תקנתם הואיל ותולין שמן באילן גדול · ועוד כי זה השוטה עשה שלא כהוגן שאין משיאין את האשה אלא לדעתה והוא לקחה באונס ובהכרח ומן הדין הוא אסר במולו ישוב בראשו:

ב תשובה אם נתקדשה באונס כמו שכתבת הדבר ברור שאין קדושיו קדושין וכדגרסינן בפרק חזקת הבתים (דף מח) אמר אמימר תליוה וקדיש קדושיה קדושין רב אשי אמר אשה ודאי לאו קדושיה קידושין הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן אמר ליה רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בבואה מאי איכא למימר אמר ליה שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות ולפיכך אם נתקדשה באונס כמו שכתבת אין ספק שאין קדושיה קדושין אבל אם נתקדשה ברצון שנכוף את בעלה לגרש מפני שהיא אומרת מאיס עלי וכדעת הרמב"ם ז"ל כביוצא בזה

ג מוראי הוראה אני לפי שראובן הנזכר בשעה שקדש לאה היה מאנשי אותה העיר והרשות היה בידו להוציא את אשתו מעיר לעיר כיוצא בה ולפיכך אין כח ביד אנשי אותה העיר לכופו להתנהג בתקנותיהם:

סב עוד שאלת ראובן גרש את לאה אשתו והגט ההוא היה פסול א' שנמסרה עליו מודעה ונתבטל הגט והיו סבורין העולם שהגט ההוא היה כשר ובתוך ג' חדשים סמוך לנתינת הגט הנזכר נתקדשה לשמעון ואחר שנתקדשה לשמעון יצא קול בעיר שהגט ההוא היה פסול או מצד מסירת המודעה או מצד פסול אחר וראובן בעלה אומר שאין קידושין של שמעון קדושין מפני שהגט ההוא אינו גט מהטעמים שכתבתי ואינה צריכה גט משמעון לפי שאין קדושין תופסים באשת איש ובית דין העיר מסופקים אם תצא מזה ומזה אחר שנתקדש' לשני ואולי באו עליה אחר הקדושין אע"פ שאין לנו גם כן אם חוששין לזה ותהיה אסורה לראובן:

ב תשובה אם נודע בבירור שהגט היה בטל אינה צריכה גט משני כדתנן בפרק האשה רבה (דף פב) אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מותרת לחזור לו ואמרינן עלה בגמרא דכיון דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן והכא ליכא למיחש שמא בא עליה דהא אפילו לב"ה דאמרי הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה מודו בכתנדרסה מן האירוסין דלא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה וכל שכן היכא דליכא עדי יחוד כלל ולפיכך אם הדבר ברור שהגט

בטל

שעל איכא צריכה גט משני ומותרת לראשון אבל אתם צריכי' לדקדק בדבר זה הרבה אינה מודעת שהם פוסלות מן הספק ולא מן הודאי וכל כיוצא בזה צריכה גט משניהם ואסורה לראשון:

סד שאלתני אחיו"א מי שיש לו שטר חוב על חברו אם יכול להקנותו לאחר בענין שלא יוכל המוכר לחזור ולמחול אותו ולפי שכבר עמדת על מה שכתבו הראשונים ז"ל בזה איני מאריך עמך אבל אכתוב דעתי · הנני

א יודע שדעתי נוטה לדברי בעלי התוספות ז"ל דבמעמד שלשתן אינו יכול לחזור ולמחול אותו וכמו שכתבתי בחידושי בסוף שני' אוחזים ומה שחלק עליו הרמב"ם ז"ל לא כדחק בכך אלא כדי לתת טעם להשמטת' של הר' אלפס ז"ל כמו שנראה בחידושין בפרק האיש מקדש ומה שהביא סעד לדבריו מדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ח) קדשה במשכון מקודש' ואוקימנא התם במשכון דאחרי' והשיא דאמר איבה מקודש' בשני' ענין לא שכיח' לה אלא במשכון דידה איכה מכרעת דדלמא ק"מל דבמשכון אפי' שלא

ב במעמד שלשתן ועוד דמעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתו של לוה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ואלו במשכון מהני אפילו בעל כרחיה ולפיכך הני נוטה לדברי ר"י ז"ל·

ג וכל שכן בשטרות שלנו שאנו רגילין לכתוב שעבוד לוה למלוה ולבאי כחו שאני סומך כדברי הרא"בד ז"ל מההיא דאמימר בסוף פ"ק דגיטין (דף יד) שאם כתב לו הלוה בכי' אינו יכול למחול: ואעפ"י שהרמב"ן ז"ל הקשה עליו דאי איתא לא משכח' לה לאמימ' בשום חוב בעולם שיהא יכול למחול דהא אמימ' בעשה כאומר קאמ' וגבי הכל העולם אתה יכול לומר כן ואי הכי קשיא דשמואל אדשמואל דאיהו הוא דאמר הכא מסמיה דכל במעמד שלשתן קנה ואיהו גופיה אמר דחוזר ומחלו מחול וזהו קושיתו ז"ל וכמו שכתב בחדושיו ואיכה קושיא אגלי דע"כ כי קאמר אמימ' כעשה כאומ' לו משתעבדנא לך ולכל מאי דאתי מחמתך לאו כללא הוא לכל מאי דאתי מחמתי' דהא ודאי מעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתיה דלוה ואעפ"י שיש מסתברין לומר דאפילו על כרחיה מדאמרי' בפ' מי שמת (דף קמט) גבי איסור גיורא אי במעמד שלשתן אי שלא לו לא איתיה מכלל דאי איתא מהני ליה בעל כרחיה איכה דאיה של כלום וכבר דהוה בשתי ידים דלאו מגו' שיקנה בעל כרחיה אי אזיל אלא דהוה אמ' ליה החזר לי פקדוני אי לא בעי לאודוי ועוד דהוה כסיכא ליה מילת' אלא עקרו של דבר דמעמד שלשתן לא קני אלא מדעתו של לוה וראיה לדבר מדקאמ' רב אשי התם בפ"ק דגיטין (דף יד) דטעמ' דמעמד שלשתן דקנה משום דבההיא הנאה דקא משתביא ליה מלוה ושבה למלוה פרשה נפשיה ומשעביד כפשיה ובודאי דההוא טעמא לא שייך אלא מדעתו דלוה אבל בע"כ לא ואע"ג דההיא טעמ' לא קאי כמסקנא אפילו הכי רב אשי הוה קים ליה כגווני' דמעמד שלשתן שפירושו ואמימר ורב אשי כטעמ' פליגי ולא בדינא הילכך על כרחיה כי קאמר אמימר כעשה כאומ' לו משתעבדנא לך ולכל מאי דאתי מחמתך הכי קאמר לדידי ולכל מי שתבא מחמה אותו אבל מדעתי דאי אפי' בע"כ קא' הוו פליגי אמימר ורב אשי בדינא ולא בטעמא בלחוד ואין זה משמע הסוגיא כלל אלא ודאי משמע דכל

מאן

אין דאתי מאמתך מדעתי קאמ' ולישנא קמא בקש תלמוד אמו' דאמסקנא לא קאי׃ וכיון שדחינו קושייתו של הרמ״בם ז״ל ודבר ברור וסברא מכרעת אנו סומכים על דברי הרא״בד ז״ל שכבר הסכימו גדולי האחרונים ז״ל כדבר׃

סה כתבת ראובן הדר בפירפיניאן עם אשתו ובניו והלך לו הוא לבדו בעיר מיורקא ושם התנה עם הקהל להיות שליח צבור להם בשטר ועדים ונשבע שבועה חמורה וקבל על עצמו בפני הזקנים שיהא מוחרם ומנודה אם לא יקיים תנאו והתחיל במלאכתו והתפלל להם חדש או חדשים והתירו לו פשת יד והעניקוהו בממון ואחר בקש מהם שיניחוהו לצאת משם להביא אשתו ובניו עמו שם ונשבע להם שנית שבועה חמורה על דעת רבים וקבל על עצמו שיהא מנודה ומוחרם לכל ישראל אם יזוז מן ברצלונה ללכת לשום מקום בעולם עד שתבא אשתו של ברצלונה ומשם יבואו למיורקה ובכן יצא ממיורקה״ ובא לברצלונה ומברצלונה בא הנה פירפיניאן לביתו ולא שת לבו לשבועותיו וחרמיו׃ ועתה שאול שאלו בני קהל פירפיניאן להרחיק ולהזהיר מכשול אם יתחייבו להבדל ולהתרחק מראובן זה כדין מנודה ומוחרם אם לא׃ וכתבת נבירנו יא שנפלה מחלוקת בזה בין החכמים אשר שם שמהם אומרים שצריך להתרחק ממנו כדין כל מנודה ומוחרם שהחרימוהו בית דין על דבר שנתחייב להחרימו אחר שקבל על עצמו כן אם יעשה כך ועבר ועשה והביאו ראיה ממה שאמרו ז״ל פרק אלו הן הנולין (דף יח) אמר רב יהודה אמ' רב נדוי על תנאי אפילו מעצמו צריך הפרה דכתיב יחי ראובן ואל ימות וכו' כדאיתא התם אלמא נדוי שקבל אדם על עצמו אם לא יעשה או אם יעשה כך ועבר הוי נדוי נדוי גמור ודינו כמנודה לכל אדם ויש חולק ואומר דכל קבלת חרם ונדוי קודם מעשה הן על דבר מצוה הן על דבר הרשות הן קבלת יחיד הן קבלת צבור אינו אלא כעין שבועה שהם מחוייבים לקבל אותו דבר דומיה דאלה דנדקיהו דכתיב ובואהו באלה וקרו ליה שבועה וכן בשאול כדאיתא בשבועות אלמא אלה דקודם מעשה אינו אלא שבועה אבל לא שיהיה העובר כמנודה להתרחק ממנו דלא עדיפא קללת צבור בחרם וארור מארור שאמר משה עליו השלום מפי הגבורה על אשר לא יקים את דברי התורה ולא עלה על דעת שמי שיעבור על אחת מכל המצות שיהא מחויב להתנהג עמו כדין מוחרם אלא שהוא מצוה לנדותו וכן דרך רז״ל כשאומר' על מי שיעשה כך יהא בנדוי שאם עשה אין דינו כמנודה רק כמחוייב נדוי כאמרם (קדושין דף כח) הקורא לחברו עבד יהא בנדוי ואמרו עד היכן גלגול שבועה דאמר ליה עבד אתה ומקשינן האי שמותי משמתינן ליה אלמא יהא בנדוי דקאמרי הויינו חייב נדוי אבל לא שיהא לו דין מנודה עד שינדוהו אחרי עברו לפי שאין דין נדוי ראוי לחול קודם מעשה וכן בית דין כאשר יראו להחרים סתם על מי שיטעון שקר מחויבים הנתבע שיקבל בשמתא סתם אם לא יודה חיובו כמו שנא בספרי הראשונים היחשב שמי שימנא שקר בדבריו אחרי כן שיהא דינו כמנודה אחרי כן להתרחק ממנו זה לא שמענו ולא הוגד לנו׃ ועוד דבריו ממה שכתב הרשב״א

בתשובה

בתשובה שהמנהג הוא כהסכמת קהלות שמחרימים על המסים ועל שאר תקונים ואם שעוברים כמה פעמים ואין נוהגים על העובר כדין מנודה ומוחרם · וכתב הוא ז"ל בתשובתו שכיון שנהגו כן אנו תופסים ההנהגה בהלכה מכל זה דן החולק לומר דנדוי קודם מעשה אינו אלא כעין שבועה אבל לא שהעובר יהא כמוחרם:

וכתב עוד דאף על גב דבנבור היכא שהתנו ביניהם וקבלו בגזרתם שיהיה דין העובר כמנודה שאז יתחייבו בודאי להתנהג עמו ולהבדל ממנו כדין מנודה זהו מדין קבלתם לפי שכך קבלו וגזרו על עצמם ואין להם להחל דברם ואף על פי כן כר' שבני צבור אחר שלא קבלו עליהם בכה שאין להם להתנהג עם העובר הזה כדין מנודה ואם כן הוא שיכא למימר גבי יחיד שאפילו קבל על עצמו בפיר' שאם יעשה כך יהא דינו כמנודה ומוחרם בכל ישראל ועבר ועשה שאינו כן לגבי דידן דלאו כל כמיניה לאסור עלן ד' אמות דיליה ושאר דברים מדין קבלתו ולפיכך בנדון זה אין עלינו להתנהג עם ראובן זה כדין מנודה שלא קבלנו דבר עלינו והוא בעצמו כן ומעשה דינודה במי הכי הוה שהוא קבל על עצמו לעמוד בנדוי ולפיכך אף על פי שהיה קודם מעשה היה מחויב לנהוג במה שקבל אבל לחייב אחרים מצד קבלתו אין לנו אלו דברי החולק · ואף על פי שידעתי שאינך צריך לדעתי ומה ידעתי ולא תדע להשלים רצונך אכתוב לך מה שנראה בעיני · דעתי גם אני כדברי החולק הזה אבל לא בכל דבריו לפי שאיני מחלק בנדוי קודם מעשה לאחר מעשה דודאי' בשם שיש רשות לצבור או לבית דין לנדות אחר מעשה כך יש להם רשות לנדות קוד' מעשה דמאי שנא וזהו אמרינן בפרק אלו מגלחין (דף ע) ומנא לן דמפקירינן נכסי דכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו וכי היכי דמפקירינן נכסי קודם מעשה אם יעבר על גזרתם ולא עוד אלא שמחייבים אותו מיתה כמו שראינו שהמית יהושע לעכן ושאול שאמר מות יומת יהונתן כל שכן שהן יכולין לגזור עליו נדוי וזו ודאי אינה מדין קבלה שיהא יתחייב מיתה עליה אלא כך הוא דינו של חרם שהחרים מלך ישראל או סנהדרין במעמד רוב ישראל שהעובר עליו מתחייב מית' וכיון שקובעין אותו מיתה כל שכן שרשאין לנדותו קודם מעשה ולא מדין קבלה ואף בית דין ואנשי העיר כיון שהם רשאין להחרים ודאי שהחרם חל עליו קודם מעשה ולא מדין קבלה אלא שהחרם שלהם חל על כל שחייבו' לנך בתקנתם · ודברי הרמב"ן ז"ל מפורשין כן במשפט החרם שחבר · וכל מה שהביא החולק ראיה לדבריו מנדקיה ושאול ומקבלת התורה בארור מהסכמת הקהלות שאין נוהגין כדין מוחרם עם מי שעובר על החרם וכן חרם סתם שמחייבים בית דין קודם מעשה בראה לי שיש לי לכל אלו דעת אחרת משום דמסקינן בסוף שבועת העדות (דף לו) באלה שאין עמה שבועה ושבועה שאין עמה אלה באלה שיש עמה שבועה וכיון שכן המקלל עצמו אם יעשה דבר פלוני הרי הוא מחויב שלא לעשותו ולפיכך כל שהזכיר לשון ארור או לשון חרם ונדוי קודם מעשה יש לספק בו ולומר שלא נתכוון בו לחרם ונדוי אלא לאסור אותו דבר על עצמו ולפיכך אף על פי שקבלו

כל

כל התור באורו אין נוהגין כדין מוחרם עם מי שעובר עבירה אחת לפי שלא נתקבלו אלא לקבלה: והיינו דאמרינן התם בפרק שבועת העדות (דף לו) ארור בו נדוי בו קללה בו שבועה כלומר שמנדין אותו בכל ענין ובענין כפי מה שמוכחת כוונת הענין ולפיכך דעתי כדברי החולק בזה שקדם° שחרם שמטילין בטור קודם מעשה ג
אינו אלא לאסור אותו דבר אבל לא שיהו חייבים לנהוג עמו כדין מוחרם° לפי ד
שכיון שבקשת חרמות הן רגילין לפרש שכל העובר יהא דינו כדין מוחרם ומנודה הא משמע דכל שלא פרשו כן אין דעתם אלא לאסור אותו דבר ולא להטיל חרם ונדוי אף על פי שהם רשאין בכך והרי זו כאותה ששנינו סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל כלומ׳ שאף על פי שמן הסתם היה ראוי להחמיר ולנהוג עם העובר כדין מוחרם וכמו שנסתפק בזה הרשב״א ז״ל בתשובתו אף על פי כן כיון שלא נהגו לנהוג עמו כדין מוחרם ולא עוד שבתקנת חרמים שלהם הם מפרשו שכל העובר יהא מוחרם ומנודה הרי הם כמפרשים שכל שלא פירשו כן אין מתכוונים אלא לאסור אותו דבר הא אם פרשו אל כדוי שלהם ולא מדין קבלה שהרי אפילו על אותם שלא קבלו עליהם הוא חל
הילכך° בנדון זה כיון שדברי ראובן זה מוכיחים שלא לאסור על עצמו הדבר אמר ה
כן שהרי פירש ואמר שיהא מוחרם ומנודה לכל ישראל וק״ל שאדם יכול לנדות עצמו כדמוכחא הגיא דיהודה ואמרינן נמי בנדרים תלמיד חכם מנדה לעצמו נדויו נדוי ובי תיומא דלאו כל כמיניה לאסור עליהו ארבע אמות דידיה ושאר דברים בשבול
קבלתו ליתא° דכי אמרינן מנודה לתלמיד מנודה לרב מנודה לעיר אחרת מנודה ו
לעירו דווקא בתלמיד שנדה לכבודו אבל במילי דשמיא מנודה לכל ישראל כדמסקינן התם בפרק אלו מגלחין (דף יז) דאין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגדה והרי ראובן זה למילי דשמיא נדה עצמו כלומר שאם יעבור על שבועתו שיהא מנודה וכיון שעבר
כדוין כדוי:

ומה שכתבת עוד אם מתירין אותו שלא ברשו׳ כאמרי קהל מיורקא שלזכותם ולהנאתם ובפניהם ובפני זקניהם קבל כן או דלמא דכיון שהחרם הזה לא היה רק קנס שקנס על עצמו וכבר עבר מנו למישרי ליה׳ מסתברא דמתירין אותו מהא דגרסינן בפרק השולח (דף לה) וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה
והקשו שם והיכי איכא למיחש להכי והא קי״ל° המודר הנאה מחברו בפניו אין מתירין ז
לו אלא בפניו והיכי שרי לה חכם ותרצו שלא אמרו אלא המודר הנאה מחברו או שנשבע להנאתו כגון שבועת נקיותו לכתובה כנר ונדרו של משה ליתרו דאמר ליה הקב״ה° במדין נדרת לך והתר בדרך במדין אבל כאן שנאסרו כל פירות שבעולם עלי׳ אין כאן הנאת יתומים באיסורה ולא נרכם שכיון שנשבעה נשבעה ואפי׳ כוה להחזיר ממון להם איסורא במקומו עומד׳ לפיכך מתירין לה אפי׳ שלא בפניה ע״כ והרי כדין זה כיוצ׳ בו׳ וכ״ם הר׳ איתי בטופס כת׳ שלא אכיוסף חכים דמיורק׳ לבטל אכנוכפו״ם שבים שהאגילו׳ כאמרי הקהל מסכימי׳ בכל אשר יסכים הוא בענייני ראובן הנזכר:

ולענין אם צריך שיעמוד ברגלוכה״ וינהג בם איסור בימי שנהג היתר מסתברא

ח מסתברא דלא צריך לפי שכיון שכשבע שלא יזוז מברצלונה בשעה שזז משם בלבד
ט הוא שעבר שהרי לא נשבע שיעמוד שם אלא שלא יזוז משם אבל מ"מ יש לספק ולומר שלא להתיר כדויו עד שיכהוג כדוי שלשי' יום כיון שהקל בו ועבר עליו אלא א"כ יראה למתירים שהיה שוגג בזה ולא היה סבור שיהא חייב לנהוג כדין מכודה וא"כ אפילו אם יקבל עליו כדוי ראוי להתירו לאלתר וכעיקר שבועת תנאו ג"כ נראה שאפשר להתירו אחר שאין קהל מיור"קא חפצים בו וכ"ש שהרשו הכשא אכבוכפ"וש על עבייכו לפיכך ראוי להתירו מדעת הכשא הכזכר:

סו **בתבת** מקוה שהוא כובע שהוא מעיין ולא כמדד אבל הוחזק להיות בו מ' סאה וטבלו בשי' בתוכו ולמחרת כמדד וכמצא מלא כשיעור מכוון אם עלתה להם טבילה כי יש אחד מרבכי הארץ שאמר לאשה שטבל' בתוכו שהיה מחשיב אותה לכדה אם לא תחזור ותטבול ורוח מבינתך יעכה אם עלתה לה טבילה ואיכה צריכה לחזור ולטבול

תשובה כפי מה שהוכחה השאלה הדבר פשוט שאיכה צריכה לחזור ולטבול

א דמאן אמרת העמד טמא על חזקתו אדרבה העמד מקוה על חזקתו כיון דלא אתילידא ביה ריעותא דאדרבה כמצא שלם ודבר זה פשוט ומפורש בריש כדה ובשאר מקומו' בתלמוד עד שהוא כל כך פשוט שאין ראוי להאריך בו. אבל אכי כושא וכותן בטעכות האוסר וכתו' בהם שאותו מקוה פעמים שמימיו עולין פעמי' שמימיו מתמעטים ולפיכך יש לכו לומר שהיה חסר בשעת הטבילה ואחר כך עלה לפי שהוא בחזקת טומאה עד שיודע לך במה כטהרה' וכתב ג"כ ואין לומר דלא בעיכן מ' סאה רק גופו עולה בהם מאחר שהוא כובע כדתכיא התם מעיין המטהר בכל שהו' דהתם דווקא מחטים וככורו' אבל לאדם בעיכן מ' סאה כדתכיא בפרק חומר בקודש (דף כב) אמ רבא מקוה שחלקו בשל וכרגותכי הטוכל שם לא עלתה לו טבילה דהא ארעא חלחולי מחלחלא א"כ איירי במקוה כובע אפילו הכי אמר דעד דאיכא מ' סאה ואתה אמרת שיש לדחות אותה ראייה' ואכי איכי מככים עכמי אי בעיכן לאדם
ב מ' סאה או לא לפי שדבר זה כבר כחלקו בו הראשוכים ואע"פ שהדברי' כראין דאפי' לאדם לא בעיכא מ' סאה בטובל במעין אלא שיהא כל גופו עולה בו הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטכו אע"פכ באיסרו כרת ראוי לחוש לדברי המחמירים ולהצריך מ' סאה
ג לאדם אע"פ שהוא טובל במעין ולפיכך אכי מסתפק במה שכתב שאותו מקוה מימיו פעמים עולים פעמים מתמעטין ולא ידעתי אם הוא רוכה לומר שהוא מוחזק להיות מימיו מתמעטין ולעמוד על פחות ממ' סאה ואם הוא מוחזק בכך קרוב הדבר שאין לסמוך על חזקתו הראשוכה אע"פ שעכשו ג"כ כמצא שלם וצריכה לחזור ולטבול
ד ומכא אמיכא לה מדאמריכן בפרק עשרה יוחסים (דף ע"ט) איתמר קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר והרי היא בוגרת רב' אמר הרי היא בוגרת לפכיכו ושמואל אמר חוששין לקדושי שכיהם וכולי ואמריכן

שלא בעדים כתבת מי מוציא מיד מי הוא מוציא מידיהן בלא ראיה והם אין מוציאין מידו בלא ראיה דברי רבי יעקב רבי נתן אומר אם בריא הוא עליו להביא ראיה ששכיב מרע היה ואם שכיב מרע הוא עליהן להביא ראיה שבריא היה כמאן רב דאמר כר' נתן ושמואל דאמר כר' יעקב אמר לך רב הכא דאמיכא אפילו לרב יעקב עד כאן לא קאמר רבי יעקב התם דאיכא למימ' העמד ממון על חזקתו אבל הכא מי איכא למימ' העמד הגוף על חזקתו וקי"ל כרבי יעקב וטעמא דמלתא משום° דכיון דאיכא למימ' העמד ממון על חזקתו לא אמרינן העמד אדם בחזקת בריא כמו שהיה מתחלה ואע"פ שעכשיו נ"כ הוא בריא לפי שאותה חזקה עשויה להשתנות שהרי החולי מצוי ולפיכך אע"פ שעכשיו נ"כ נמצא בריא אין אותה חזקה מבטלת חזקת ממון והכא נמי אם מקוה זה מוחזק להיות מימיו מתמעטין ולעמוד על פחות ממ' סאה אין חזקתו בראשונה שהוחזק שהיו בו מ' סאה מוציאה הטמאה מחזקתו דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל ואין לומר דלא ילפינן להא מילתא איסורא מממונא דהא תלמודא קא מדמי להו ואמר לימא כתנאי ולא דחי לה משום טעמא דהאי איסורא והאי ממונא אלא משום דהתם איכא למימר העמד ממון על חזקתו והכא מי איכא למימר העמד הגוף על חזקתו אלמא אי איכא למימר הכי להויא מדמינן לה והכא הא איכא למימ' העמד הגוף הטמא על חזקתו ואימא לא טבל ולפיכ' אם הוא הוחזק להיות מימיו מתמעטים ולעמוד על פחות ממ' סאה צריכה לחזור ולטבול כל זמן שלא ידעה בודאי בשעה שטבלה היו מ' סאה בו אבל אם לא הוחזק להיו' מימיו מתמעטין כל כך שיעמדו על פחות ממ' סאה אע"פ שפעמים מימיו עולים מימיו מתמעטים אין צריכה לחזור ולטבול דהא איכא למימר אוקמיה אחזקתיה שהוחזק שהיו בו מ' סאה והא לא אתילידא ריעותא כלל· ואע"פ שפעמים מימיו עולים פעמים מתמעטים מה בכך ומ"מ כשר הדבר לעיין קודם הטבילה אם יש בו מ' סאה אם לאו° דאין סומכין על החזקות בדבר שהוא אפשר להתברר מדאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ד') בעו מיניה מרב נחמן בר' יצחק המשכיר בית לחברו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למאי נ"מ דליתיה להאיך ולשיולי לאטרוחי להאי מאי וכו' אלמא דכל היכא דאיתיה קמן שיילינן ליה·

ומה שכתב עוד האוסר כי כשנמדד אותו מקוה נמצא מימיו לא נמצאו רק עשר אצבעות ב' טפחים ותני ואי אפשר שכל גופה עלה בהן אלא א"כ פניה וגופה כבושי' בקרקע ואיכא משום חציצה דבעינן שיהא המים בינה ובין הקרקעות דתני התם חומר בקודש מבתרומה שמטבילי' כלי בתוך כלי לתרומה אבל לא לקדש ומפרש בגמרא טעמא מפני שכבדו של כלי חוצץ ומאי דאהני בתרומה היינו דווקא בתרומה דרבנן· ואתה השבת בזה° שאפילו פניה כבושין בקרקע אין כאן חציצה דהא קי"ל שהמים מקדימים וכו' כמו שבא בכתבך· כל מה שכתבת בזה יפה כתבת והשבת להלכה· ועוד דהכא מעלה בעלמא היא בקדש אבל לתרומה

לתרומה מהני אפילו לתרומה דאורייתא ומה שכתב דמאי דמהני בתרומה דווקא בתרומה דרבנן ליתה

ומה שכתב עוד מדאמרינן התם אשה לא תטבול אלא דרך גדלתה תניא נמי הכי האיש נראה כעודר וכו' לאפוקי שלא תהא כבושה בקרקע ע"כ
ם והיא ליתה כלל דלא איתמר הכי אלא לאפוקי שלא תקפל עצמה קנתה על קנתה דומיא דאתמר עלה דהסיא פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר אבל אם היא מתפשטת לגמרי אין לחוש כלל·

ומה שכתב עוד ונם שיערו חכמים אמה על אמה ברום שלש אמות משום דשכיו דסתם אדם בינוני הרי הוא כמו אמה ובפחות משסה טפחים רום אינה יכולה לטבול כראוי· והא ליתה שהרי כשהיא מש בכת עצמה ומתפשטת במים שנין עליה כללו של דבר שאינה נריכה לחזור ולטבול אלא א"כ הוחזק אותו מקוה שיהו מימיו מתמעטין ולעמוד על פחות ממ' סאה שבכיונא בזה אני אומר שנריכה לחזור ולטבול:

סז גביר נעלה נכבד וחכם יא כתב שאלותי' הגיעוני על יד יהודי אחד מעירנו ולא הודיעני שהיה בכאן איש מנפה תשובתו ולכן נתעגלתי מהשיב עד אמנא איש עתי יוליך תשובתי ואחרי ימים בא לפני אחד והודעני כי הוא הבוא הכתב וכי הוא נחפז ללכת ולזה אני משיב על השאלות בקנרה· ראשונה אמרת כך היה מעשה שנשתט' גוי אחד והוא נכנס מחמת שטותו בכל בית ובית שהנ' מונא פתוח ומחפש בבתים ונכנס בחנר אחת של יהודי והיה בחנר בית קטנה פתוח' לחנר ובתי' אחרים ובבית הקטנה היתה חבית קטנ' מלאה יין וראתה אשה אחת הגוי בחנר ומיד שינא הגוי אמרה האשה היהודית שמא נכנס ונגע זה השוט' ביין ונכנסה למקום שהיתה חבית היין ומנאה שהיין היה יונא דרך נקב המבית שהקנה והברזא תחובין שם שהיה יונא דרך קנה ונקב החבית ויונא כלים היין ויותר ועכשו יש מחלוקת על זה היין בין ראובן ושמעון אם הוא מותר בשתייה והמתיר בשתייה הביא ראייה מהשיא דגרסינן במסכת עז' בפרק השוכר את הפועלים (דף ע"א) ההוא ישראל וגוי דהוו יתבי וקא שתו חמרא שמע ישראל קל נלווי בבי כנשתא קם נפק אמר רב חמרא שרי מימר אמר השתא מדכר ליה לחמריה והדר אתי· ועוד מהשיא רביתא דאשתכח ביני דני דהוה נקיטא אופי' בידה אמר רבא חמר' שרי אימ' מנבה דחברת' שקלתא ואע"ג דליכא השתא אופיא על נבה אימ' אתרמווי אתרמי ליה ואומר כי מכל זה יש ראיה הואיל ולא ראו השוטה בבית שהיה בו היין אלא בחנר כי היין מותר· ועוד אומר כי אפי' ראוהו שזה השוטה נגע ביין שהיין מותר בשתייה מאחר שאינו בן דעת ושמעון דוחה כל זה ואומר שהיין אסור בשתיי' ואין ראיה מההוא דישראל וגוי כי לשם הוא הטעם כמו שאומרת בגמרא שמתיר' הגוי שמא יזכו' ישראל מיניה ויראהו נוגע ביין אבל הכא אינו מתירא מגו' אדם ומההי' דרביתא דאשתכח וכו' אין ראייה כי היתם

אין שור שחוט לפניך אבל הכא שור שחוט לפניך ואנו רואים היין שינה · ועוד שזה השוטה אינו מתירא משום אדם ואין אומרים על זה נתפס כגנב שאפילו בפני הבעלי׳ היה עושה אבל יש ראיה לאסור מההיא דאמרי׳ במסכ׳ ע״ז (דף ע) בולשת שנכנסה׳ לעיר ובולשי לפניך אסור בשתייה דלא גרע מקטן בן יומו שהוא אוסר היין בשתייה לדברי מי שפוסק כרב דאמר תינוק בן יומו עושה יין נסך ובולי כמו שבא בכתבך

א **תשובה** אמרא שרי: וראייה ברורה לדבר עובדא דההוא רביתא אבל לא מטעמך של מתיר לפי שבראה שהוא בא לדמות דכי היכי דהתם תלינן דהתם דאימא מנכה דחביתא שקלתא הכא נמי תלינן ואומר לא נכנס ולדבריו יפה אומר החולק דאדרבה דמי לבולשת דכי היכי דהתם מחמרינן וחיישינן שמא נכנסו מפני שדרכן בכך אף כאן היה ראוי לחוש כיון שזה דרכו מחמת שטותו שנכנס בכל בית ובית שהוא מוצא פתוח ומחפש בבתים ואין לומר בזה שהיה מתירא שמא

ב יהא נתפס כגנב ולפיכך היה ראוי לחוש לדברי הפוסקים דתינוק בן יומו עושה יין

ג נסך· אבל מה שאני סומך עליו להתיר היין הזה אפילו בשתייה היינו טעמא משום דכל שאינו יודע בטיב ניסוך תולין בכל מה שאפשר ואומרים שלא נגע שכך כתב רש״י ז״ל בההוא עובד׳ דרביתא ודווקא רביתא שאינה יודעת בטיב נסוך דלא מסרה נפש׳ למגע אבל גדולה מכי חזיב׳ אופיא לא תלינן לקולא ע״כ אלמא בכל מי שאינו יודע בטיב נסוך תולין בכל מה שאפשר והכא נמי שוטה זה אינו יודע בטיב נסוך לפיכך אפילו ראינו שנכנס בבית יש לתלות ולומר שמא זרק כלום בשטותו בקנה ומתוך כך נתגלגל ונגע היין דהא ההוא עובדא מוכח שבכל כיוצא בזה תולין בכל מה שאפשר:

סח **עוד כתבת** ועוד היה מעשה בכאן שנערה אחת היתה משרתת בבי׳ בבעל אחד ובא שמעון בנו ושכב עמה ונתעברה ממנו ואחר כן שם לה בית וכלים והיה יוצא ונכנס בביתה כאדם הנכנס בבית פלגשו וילדה ממנו בן וינקתו קרוב לעשרים חדש ובכל זה הזמן היה יוצא ונכנס שמעון בביתה כאדם הנכנס בבית פלגשו אחר זה הזמן נתפייסה להנשא לאחר ויש מחלוקת בדבר בין ראובן ויהודה אם צריכה להמתין אם לאו שראובן אומר אינה צריכה להמתין ג׳ חדשים שיש לה דין מוכה ואנוסה או מפותה והלכה כרבי יוסי דאמר דאין צריכות להמתין· ויהודה אומר שצריכה להמתין ג׳ חדשים מאחר שהיתה פלגשו כי מה שאומר ר׳ יוסי דאנוסה ומפותה ומוכה אינה צריכה להמתין הטעם הוא כמו שאומר בגמרא בפ׳ ארבעה אחים על ההיא ברייתא דתניא אנוסה ומפותה צריכות להמתין וכו׳ אמר רבא מאי טעמא דר׳ יוסי אשה מזנה מתהפכ׳ ומזנה ולפלגש זאת אין לומר מתהפכת מאחר שהיתה פלגשו והיה לה משמעון בן והיא רוצה להתעבר ממנו א״כ למה תתהפך ועל כן צריכה להמתין והראיה כי מאחר שאין בה טעם מתהפכת שצריכ׳ להמתין ג׳ חדשים מההיא דכתב רב אלפסי בפרק ד׳ אחים כמו שבא בכתבך:

תשובה

א תשובה נראה דכדברי יהודה שכריכה להמתין ג' חדשים דכיון שהיתה מוחזק'
ב בפלגשו לא מקריא אשה מזנה שהרי° הפלגש המיוחד' לאיש אחד אינה בקראת זונה שהרי מותרת היא והאבות היו נוהגים בה כמו שאמרו בפרק כהן גדול (דף כא) מאי נשים ופלגשים אמר רב יהודה נשים בכתובה וקדושי' ופלגשים בלא כתובה וקדושין ואע"פ שיש שם גרסא אחרת זאת היא ברוב הנוסחאו' ומעתה כיון שהיא עומדת עמו ביותר מגדלת את בנו ונוהג בה מנהג פלגש לא מקריא מזנה כי היכי דנימא מתהפכת וכדברי ראובן:

סט עוד כתבת ועוד יש כאן מחלוקת על ענין הבני' אם יכולין לבשל לכתחלה בקדרה של גוי אם לאו שראובן אומר שמות' לבשל לכתחלה בקדרתו של גוי כי סתם קדרות אינם בני יומם ושמעון אומר שאסור לבשל לכתחלה בקדרה של גוי וכן כתב בספר מצות גדול במצות לא תעשה (בסימן קמ"ח) אע"פ שלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא ואסרו חכמים ז"ל קדרה שאינ' בת יומה גז"ה לכתחלה אבל בדיעבד אפילו בשל בה מותר דהא נותן טעם לפגם מות' הנה התבאר אסור להתבשל בה לכתחלה:

א תשובה° הדבר פשוט כדברי שמעון שאוסר לכתחלה לבשל שום דבר בכלי שאינו בן יומו דהא אמרו בסוף ע"ז (דף עה) וכולם כשמשתמש בהן עד שלא הגעיל ועד שלא לבן תני חדא אסור ותני אידך מותר הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר והא ברישא דברייתא דכולן שמשתמש בהן וכולי קתני דהלוקח כלי תשמיש מן הגוים את שדרכו להגעיל יגעיל ואת שדרכו ללבן באור ילבן באור וכדאיתא התם אלמא אפילו למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר דווקא בדיעבד הוא דשרי אבל לכתחלה לא · ועוד ראייה מדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיא) ההיא פנכא דהוה בי רבי אמי וכולי ואמלח בה בשרא ותרבא ואי איתא שמותר לבשל לכתחלה בכלי אסור שאינו בן יומו למה ליה למתברה לשהייה עד למחר אלא ודאי לכתחלה אסור וזה ברור וכן הדבר
ב פשוט° שאין להקל יותר בבנים מפני שקליפתן עליה' דהא אמרינן בפרק גיד הנשה (דף צ"ח) דביצת אפרוח שנלקה עם בצים טהורו' אסורו' וזה פשוט ולא היה צרי' לכתבו

ע שאלת הרי שהגוים נותנים לתוך עבוד של עורות חומץ בשעה שצובעים אות' בצבע שחור והחומץ שלהם אסור בהנאה המנעלים הנעשים מאותם עורות אם מותר להשתמש בהם אם לאו אם נאמר שאע"פ שהחומץ כבר נתיבש והלך לאבוד בשעה שמשתמש מן המנעלים הרי הצבע הנעשה בסיוע החומץ במקומו עומד ולא בטל כההיא דאמרינן בגד שצבעו בקליפות ערלה הרי זה ידלק ולפיכך אסור להשתמש במנעלים · או אם נאמר שמה שאנו אומרים כן דווקא כשהדבר הנוצע עיקר הדבר הוא הענין האסור בהנאה שאז הצבע הנמשך ממנה כבר הוא בעינו ואינו מתבטל וכבר הוא כהנה מראהו אבל הכא לא מן השם הוא זה לפי שהחומץ

אינו עיקר הדבר הצובע אלא שהוא מכין העור לקבל צבע העפצים ושאר הדברים
המשחירים שמשם נמשך הצבע הנזכר ואפילו אם נאמר שהוא מסייע העפצים ושאר
הדברים הנכנסים המשחירים בצבע אפילו הכי מאחר שעיקר השחרות אינו נמשך
ממנו לפי שהוא לבדו בלעדיהם לא היה משחיר וכן בלעדיו היו משחירין ואפילו אם
נאמר שהוא מסייע קצת ומתקן צבעם הרי כחו מתבטל בכח שאר דברים הצובעים
ומותר ואם מטעם זה או מאי זה טעם אחר נתפשט המנהג להתיר:

א תשובה° ראוי לברר ראשונה אי חזותא דכה"ג מלתא הוא או לאו מלתא הוא
כלל ואם תמצא לומר דמלתא הוא צריך לברר אם הוא כאלו נתערב
עם גופו של איסור שאין להתיר הצבע שצבעו בדבר המותר ובדבר האסור מטעם זה
וזה גורם וכמו שיתבאר לפנינו או שנאמר שאינו כאלו גוף האסור מעורב בו אלא
גרמא בעלמא הוא ולפיכך בגד שקלט צבעו בשמנין של איסור ושל היתר יש לדון
ולהתירו מטעם זה וזה גורם· ותחלה יש לדון ולומר בחזותא דצבעא כנדון שלפנינו
דלאו מלתא היא מדגרסינן בפרק הגוזל קמ' בבבא קמא (דף קא) איבעי' להו יש
ב שבח סממני' על גבי הצמר או אין וכו' ומוקמי' בעיין° כגון' דגזל צמר וסממנים דחד
וצבעיה להאי צמר בהנך סממנים וקא מהדר ליה להאי צמר יש שבח סממנים על גבי
צמר וקא מהדר סממנים או דלמא אין שבח סממנים על גבי צמר וצמר מהדר ליה סממני'
לא מהדר ליה ולא איפשיטא בעיין· וכיון דלא איפשיטא לענין שמא ימכן שאינו אלא
מדרבנן קיימינן לקולא דאין שבח סממנים על גבי דבר הצבוע דחזותא לאו מילתא
היא ולא מיתסר· ולא תצות אמרת דהאי דינא לא שייך אלא בגוזל ובגזל דממונא
הוא אבל באיסורי הנאה אסר רחמנא והא קא מתהני· דליתא דהא אמרינן התם
ג ת"ש בגד שצבעו בקלפי ערלה ידלק ש"מ חזותא מלתא היא ודחינן° אמר רבה הא
הנאה הנראות לעינים אסרה תורה כדתניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה
ד מנין שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלת' ערלתו את פריו
ערלים לרבות את כולן· אלמא טעמא דגלי קרא דהא צביעת והדלקת הנר מקראי
אתו ולאו בכלל הנאה נינהו כדמוכ' בפ' האיש מקד' (דף נו) או מעיקר גמר' או מפרושי
של ראשוני' דאמרינ' התם וצריכ' דאי אשמועינ' לא יהנה משו' דאית ליה הנאה אבל לא
יצבע דלית ליה הנאה אימא לא צריכ' וכו' וברייתא כמו הכי מוכחא דקתני וערלתם את
ערלתו את פריו ערלי' לרבו' את כולן ש"מ או אמרינ' חזותא לאו מלתא היא לענין גוזל
ובגזל לענין ערלה נמי אמרינן הכי אם לא דגלי קרא· ולפיכך יש לדון ולומר דלגבי
עבודה זרה דלא גלי קיימינן באיסורי שהם מדרבנן דחזותא לאו מלתא היא· וכי
תימא אדרבה כיון דגלי קרא בחד מאיסורי הנאה דהיינו ערלה דחזותא מלתא היא
והוא הדין לכל איסורי הנאה· ליתא דהא מייתינן בההיא סוגיא בתר הכי
למפשט דחזותא מלתא היא ת"ש בגד שצבעו בקלפי שביעי' ידלק ואצטריכ' לדחויי שני
התם דאמ' קרא תהיה בהוייתה תהא ואי איתא דכיון דגלי קרא בחד מאיסורי הנאה

דחזותא

דחזותא מלתא היא הוה הדין לכולהו מאי קא מייתי ת"ש מבגד שצבעו בקליפי שביעי'
ואמאי איצטריכא לאתויי שני התם דאמר קרא תהיה לומר ליה דכיון דגלי רחמנא
גבי ערלה דחזותא מלתא היא הוא הדין לכל איסורי הנאה אבל לגבי גזל וכגזל
חזותא לאו מילתא היא אלא על כרחיך סבירא ליה לתלמודא דאי בגזל וכגזל חזותא
לאו מילתא היא באיסורי הנאה נמי לאו מילתא היא אלא שאני דגלי ביה קרא
דקידוש הוא והיכא דלא גלי לא גלי הילכך מאמר שכתבו הראשונים ז"ל בעיא דרבא
לגבי גזל וכגזל לא אפשיטא בקושיין מיכה לקולא באיסורי ע"ז של דבריהם כיון דלא
גלי קרא באיסורי ע"ז דחזותא מלתא היא · אלא שאני מסתפק על דברי האחרונים
ז"ל שאמרו דבעיין אפשיטא מדגרסינן בתר הכי רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי
ערלה ידלק אלמא חזותא מלתא היא ורמינהי רביעית דם שנבלעה בבית הבית טמא
ואמרי לה בבי' טהור ולא פליגי הא בכלי' דמעיקרא והא בכלים דאתו לבסוף שנבלעה
בכסות אם מתכבסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם טמא ואם לאו טהור ומשנינן
אמר רב כהנא מקולי רביעיות שאנו כאן כדם תבוסה דרבנן ובודאי: רבא דכריך הכי
סבירא ליה דבגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק לאו מדרבנן דערלים אתי דאי הכי מאי
פירכא אלא ודאי סבירא ליה דחזותא מדינא מלתא היא ואפשיטא בעיין וכיון שכן יש
לאסור בדין שלפנינו שמא תאמר בנדון דידן יש לו צד היתר לפי שאין החומץ בלבד
גורם לצבע שיהא אלא העצים ושאר הדברים המשחירים גורמים נ"כ דהוה ליה זה
וזה גורם ושרי ליתא דודאי כי שרינן °זה וזה גורם הייכו כשאין שם גופו של אסור
שאין האסור אלא גורם בלבד אבל כל שנתערב שם גופו אי אפשר להתירו מטעם זה
וזה גור' שהרי שנינו אלו אסורי' ואסורי' בכל שהן ואין תערובות מות' מטע' זה וזה גורם
ולא התירו זה וזה גורם' אלא כגון תנור שהסיקוהו בקליפי ערל' שאין
גוף האסו' בפת וזרעו' תחתיה ירקות שאין גוף האסור בירקות
ושאור של חולין ושל תרומה כמי אף על פי שגוף השאור בעיס' גופו
של איסור °כבר נתבטל במאתי שאין כאן של° החמוץ הבא בגרמתו
של אסור אבל להתיר תערוב' גוף כל שלא נתבטל מטעם זה וזה
גורם ח"ו והכא אי אמרינן חזותא מילתא היא הרי הוא כאלו גוף
האסור שם · שמא תאמר לא כי אלא כי דחזותא מלתא היא אין
גוף האיסור שם אלא חזותא היא שבאה בגרמתו של איסור וכל
שלא שבא על ידי שני גורמי' שריא ליתא דאי הכי מאי פריך הכא
מדם שנבלע בכסות אמאי לא מטמא באהל הא א"נ דחזותא מילתא היא אין בם
רביעית דם ממש שתטמא °אלא ודאי אי אמרינן חזות' מילתא היא כגוף האסור חשבינן
לה ואין להתירה משני גורמים וכיון דרבא סבירא ליה הכי דהתם רבא גרסינן וכמו
שכתב הרמב"ם ז"ל וגרסינן לפרכה ובחדושיו אית לן למקט הכי · ואי נמי
הואיל דקך לדחות זה אלא שכאמר דרבא דרמי השיא הבריית' לאו משום דסביר'
ליה דחזותא מילתא היא אלא אדרבא בעי לאוכוחי דמאי דתני בגד שצבעו בקליפי
ערלה

[א] דין זה וזה גור' בפסחים פרק כל שעה דף כו·

[ב] דין זה בע"ז פר' כל הצלמים דף מח

ערלה ודלק לאו משום חזותא מלתא היא אלא משום דגלי רחמנא ערלים ובהכי אתי שפיר טפי אי גרסינ׳ הכא ולעיל מינה בסמוך בתרווייהו רבה או רבא שלא כדברי הרמ״בה ז״ל דוחק ותשכח וכל זה דוחק · אלא שמנאתי סעד לדברי הראשונים ז״ל לקיימן שאמרו דבעיין לא אפשיטא ממקום אחר דגרסינן בפרק האשה (דף סב) שהיא עושה נרביה תנן התם חרשין שבלעו משקין טמאין וכולי אמר ריש לקיש לא שנו אלא משקין קלין וכולי ור׳ יוחנן אמר אחד משקין חמורין ואחד משקין קלין והתם אותביה רבי יוחנן לריש לקיש משא דרביעית דם שבלע בבשות אם מתכבשת ויוצא ממנה רביעית דם טמאה ואם לאו טהורה ודחיכן לה אליבא דריש לקיש בדם תבוסה דרבנן אלמא רבי יוחנן ברביעי׳ דם מן המת ממש מוקי לה ועל כרחיך סביר׳ ליה לר׳ יוחנן דחזות׳ לאו מלתא היא וכיון דקי״ל כרבי יוחנן לגבי ר״ל משמע דקיימינן לה הכי וכן כתבה הרמ״בם ז״ל בהלכו׳ טומאת מת דרביעית דם מן המת ממש וזה יות׳ מכריע למבקש מבעיין דחזותא לאו מלתא היא דההיא דרבא אפשר לדחותה כמו שכתבתי · כללו של דבר הראשונים ז״ל לא רצו להכריע כלל ואמרו דבעיין לא אפשיטא אלא שעדין לא נתבררו יפה דברי הרמ״בם ז״ל שכתבה להיא דרביעית דם בדם המת ממש ובפרק ד׳ מהלכות גזלה כתב בעיין דשבח שמנו׳ כאלו לא אפשיטא ואף שם כתבה בענו׳ זה מאד וכבר השיג עליו הרא״בד ז״ל ובעיקר פסקו בעיני אלא שדעתו רחבה מדעתנו · מ״מ בין שתאמר דבעיין אפשיטא מסוגיא דפ׳ האשה שהיא עושה נרביה דמאי דדחיכן לה בדם תבוסה דחייה בעלמא היא לאוקומה כר״ל או שתאמר דבעיין לא אפשיטא כדברי הראשונים ז״ל לענין איסורי הנאה של דבריהם

איכא למבקש לקולא דחזותא לאו מלתא היא אלא באותן איסורי הנאה בלבד דגבהו קרא דהיינו ערלה ושביעית אבל בע״ז דלא גלי לא גלי אלא שיש להחמיר עוד ולומ׳ ח
דכיון דאמרינן התם בפרק הגוזל (דף קא) גבי שביעית שאני התם דאמר קרא תהיה בהווייתה תהא דה״ע דהאי תהיה מצטריך לן כמו לומר שאינה יוצא לחולי׳ כדאיתא בפ׳ האיש מקדש (דף כו) ובשאר דוכתי ואפילו הכי דרשי ביה כמי הא בע״ז כיון דכתיב בה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם כמהו אע״ג דמצטריך לן לכל שאת׳ מהנ׳ ממנו הרי הוא כמוהו דרשינן ביה כמי הא ואע״פי שאין הדברי׳ נראין כן אפס שבדוחק נמנכו בזה כדי שלא להקל יותר באסור הנאה של ע״ז מערלה ושביעית · ואע״פכ כיון דקיטינ׳ מבעיין ט
לענין אסורי הנאה של דבריהם דחזותא לא מלתא היא אפילו תאמר שהחמיר י
הכתוב בע״ז בערלה ושביעית אפילו הכי אין גוף האסור שם כיון דחזותא לאו מלתא היא אלא גרמת הנאה הוא שאסר הכתוב וכלל שההנאה באה על ידי שני גורמים כבדון שלפנינו יש להתירו מטעם זה וזה גורם · שמא תאמר לא כי משום דבפרק כל שעה (דף כו) אמרינן דיש שבח עצים בפת והיינו לומר שכיון שטבח העצים נכר לו אין להתירו מטעם זה וזה גורם אלמא כל כה״ג כאלו גוף האסור נתערב בו חשבינן ליה ומסתברא ודאי דכי היכי דאמרינן דשבח עצים בפת הכי נמי יש שבח שמנין בבגד שהדעת נותנת כן ועוד למדתי זה מדגרסינ׳ בירושלמי:

דיומכת

דמסכת ערלה אמר רבי אבא בר ממל הכי' ערלה בטלה ברוב מתבות' פלוג על אבא בר ממל תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק פתר להקדרה בקדרות ברא' לי דאוספת הוא דפרכינן עליה דרבי אבא בר ממל דקתני סופא דההיא בפר' ג' דערלה נתערב באחרים ועלו באחד ומאתים ופתר לה קדרה בקדרות כלומר דנתערב באחרים אקדרה קאי וטעמא משום דיש שבח עצים בקדרה כדמסקינן בפרק כל שעה וכו' ונלוחיות אסירי משום דיש שבח עצים בפת ומדפרכינן מההיא ולא פרכינן מדתנן לעיל תיבה דשוה שייך שפיר טפי דרבי אבא גבי צבע אמרה לחילתיה כדאיתא התם דוק ותשכח משמע והאי דלא תני למפרכה מההיא דההיא משום דיש שבח שמכין בבגד ולא מיקרי הכיית ערלה בלחוד וכדמשני לו' תפתר קדר' בקדרו' וכיון שהדברי' בראין דאפי' תמצא לומ' דחזותא לאו מלת' היא אפי' הכי באסורי הנאה שהוייתה שלהן אוסרת אמרינן דיש שבח שמכין בבגד יש להחמיר ולומ' דכל כהאי גונא כאלו נתערב שם גוף האסו' הוא שאין להתירו משעם זה וזה גורם· ליתה דכי אמרינן יש שבח עצים בפת היינו לומר דכיון ששבח עצים ככר בפת שבא על ידי גורם אסור לבדו אין להתיר הפת משעם זה וזה דגורם של אסור ככר וגורם של היתר אינו ככר אבל כאן שאסור והיתר נצטרפו לאותו שבח שמכי' שניכר בשור מסתברא דשרי דהא תלמוד שכשם ששבח עצי' בפת כך שבח שאו' בעים דטפי חשיב טעמ' מחזותא דבחזות' שקלינן וטריכן אי מלתא היא אי לאו מלתא היא' וטעמא ודאי מלתא היא ואפילו הכי אמרו' בשאור של חולין ותרומה שנפלו לתוך העסה ולא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו דלמאן דאמ' זה וזה גורם מותר שרי אלמ' כל שאין ממש של אסור שם בשאור שנתבטל אלא שנשא' טעמו אע"פ ששבחו ככר בעים כיון שאותה שבח בא עלים משני גורמי' שרי והכא נמי דכוות'· ועוד מצאתי שם בירוש' בפ' ג' דערלה בלשון הזה גבי צבע של אסור שנתער' בשל היתר מהו בדין אם יש בו כדי לצבוע את רואה הבית' כמי שאינו' והאסור שבו כדי לאסור אם אין בו כדי לצבוע את רואה הבית' כמי שאינו והאסור אין בו כדי לאסור עכ"ל· אלא שלא נתברר אם מכין בשמכין או אמי צבעים במי צבעים בלחוד· מכל אלו הטעמים יש להתיר בדין שלפנינו ולא שהייתי מתיר אותו בתחלה שמתוך שאנו מדמין בדברים עמוקים באלה לא נעשה מעשה אלא שבדאין הם הדברים לסמוך עליהם במה שפשט מנהגנו להיתר שכבר אמרו בירושלמי הלכה שהיא רופפת בידך בא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן ובגמרא דילן נמי אמרינן נמי בפ' הקומץ רבה (דף לב) א"ל אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דכי אמר רב מרווח והא רב אית ליה מגבנא והאידנא נהוג עלמ' בשתומות וכוליה:

עא שאלתכם האבילים הגיעתני על דבר יהודי אחד שהיה שמו מיימון מלאקי שהיה בספינה שנטרפה זה כמה שנים ומשלם לא נראה איש מכל האנשי' אשר הלכו בספינ' ההיא כי אם מפי אנשי' סוחרי' עברו דרך שם זמן מועט אחרי הרעש ההוא והכירו חלקי הספינה מוטלים בים ומניכי' רשומים בחותם רב החובל ודגים לאבורה והאנשים היורדים בה לנשבעים ועתה מקרוב בא נוכרי אחד

ואחר תשית לבי תומו כי הוא היה מכיר תאומן חלאקי והכירו על שפת הים ותת הכירו בפרצוף פניו עם תוטמו וגם סימן שהיה בראשו וסימן אחר וזכהק היה כורוש ושאלוהו כמה ימים יש מזמן הטבועה עד זמן שראהו והשיב כמו שם שבועות עוד נשאל אם ידע הזמן שהוא הגיע בשפה אמר שדבר זה שאל לגופה שמגדל שהיה סמוך למקום ההוא ואמר לו כמו ששה ימים ואתם נסתפקתם בנדון זה מהטעמים שכתבתם בשאלתכם:

ואני מסדר לפניכם הדברים שראוי לשאת ולתת גם תמצא תשובה כזאת כהן על סדרן ובתוך דברי אבאר מה ש למעלה סימן ג' דף יח שנסתפקתם ראשונה צריך לבאר אי כעינן בנדון זה

א שיאמר העד מת וקברתיו וכבר ידעתם שדעת הרב אלפסי והר"מבם ז"ל דעד אחד במלחמה וכמים דבעינן מת וקברתיו ואבאר לכם טעמו הוא ז"ל סובר דכיון דבעין דאיבעיא לן בפרק האשה שלום (דף קטו) בעד אחד במלחמה לא אפשיטא אלא מההוא עובדא דדגלת דבפרק האשה בתרא (דף קכא) דמשמע התם בהדיא דכמים עד אחד כאמן ומים במלחמה דמי כדאיתא בפרק האשה שלום (דף קטו) הילכך כיון דלא אפשיטא אלא מההיא סובר הרב ז"ל דדווקא כי ההוא עובדא דליכא למימר דאמר כדדמי דהא אסקינן אגישרא דשבישתנא וכדאיתא התם ודכוותה במי בעד אחד במלחמה דווקא כאומר מת וקברתיו וכן הוא דעת הר"מבם ז"ל בפרק אחרון מהלכות גרושין דסבירא להו דכי היכי דבאשה עצמה חיישינן דלמא אמרה כדדמי כל היכא דאיכא למיחש כדאיתא בפרק האשה שלום (דף קיד). הכי נמי בעד אחד ועיבדא דכרקום נמי מוכח דבעד אחד במלחמה בעינן וקברתיו דאמרי'

ב התם שמת וקברתיו וכבר ידעתם שיש חולקים עליהם וסוברים דעד אחד במלחמה אף על גב דלא אמר וקברתיו נאמן וטעמייהו משו' דבעיון בעד אחד במלחמה ליתא משום דקחיישינן דעד לימא כדדמי אלא משום דמספקא לן אי טעמא דעד אחד משו' דהוא דייקא ומנסבא אבל כדדמי לא חיישינן דלאו משום הכי מספקא לן הילכך כיון דחזינן בשעבדא דדגלא דעד אחד מהימן אלמא שטעמא דעד אחד לאו משום דהוא נופה דייקא דהא במים לא דייקא דמים במלחמה דמו אלא ע"כ טעמא דעד אחד משום דמהימן הוא וכיון דמהימן אפילו כי לא אמר קברתיו סגי דלא חיישינן דאמר כדדמי והו טעמן של בעלי סברא זו ובודאי שדברי' נכונים הם וקרובים אל הדעת· אבל מאחר שהרב אלפסי ז"ל והר"מבם ז"ל הסכימו דבל במלחמה ודכוותה חיישי' אפילו לעד אחד כדדמי מייקל את ראשו להקל באסור אשת איש בנגדם הילכך ודאי לענין מעשה בעינן שיאמר מת וקברתיו ואף על פי כן בנדון זה קרוב הדבר לומר שדברי

ג גוי זה הרי הם מועילים כאלו אמר מת וקברתיו דודאי לא בעינן דליתא דווקא קברתיו ממש אלא כל שהוא אמר דברים שאין לתלותן שיאמר אותן כדדמי כההוא פני דהא בעבדא דדגלת לא אמר קברתיו ואפי' הכי אפשוט לדמותהו דכוות בלחוד

שוה

הוא דחיישינן דאמר כדדמי אבל נח זה שאמר שראה אותו מת על שפת הים וגם אל
לגופה המגדל כמה יש שהגיע ליבשה ואמר לנו כמו שלשה ימים כל כהאי גוונא ודאי לא
ד משמע דאיכא למיחש דאמר כדדמי׳ ומה שנסתפקתם דדלמא כי אמר מהימן
עד אחד היכא דאמ׳ דטבע ודאי כגון דשהה עליה כדי שתצא נפשו דכיון דבכי האי
גוונא אם נשאת לא תצא כי אתא נמי חלת׳ שראהו מת שתים שרינן לה אפילו לכתחלה
אבל הכא שלא העיד משלם דטבע ולא שראו הספינ׳ שאבדה בכי האי גוונא כותבים
עליו חומרי חיים וכדאיתא בפרק כל הגט (דף כח) ואם נשאת תנא מאן לימא
לן שלא יצטרך לחוש שלא להתירו לכתחלה כיון דבכהאי גוונא הוא לא דייקא ושהדא
כמו עביד לאסהודי כדדמי זהו מה שחששתם ואין בו מקו׳ לחוש חוץ מכבודכם דהא
בעד אחד במלחמה ליכא למימר הכי וכמו שכתבתם והרי הר״מבן פשט לכשון דעד
אחד במלחמה מדאמרינן בפרק האשה בתרא (דף קכב) כההוא גוי דאמר אבל
על שיש בני אדם שהיו מהלכים לכרכום כיתר ומתו וקברתי׳ דשעת מלחמה וחזרנן
היתה ומת שתם במלחמה משמע ובכל שכן כשיש בני אדם כאחד דודאי במלחמה
משמע ואפילו הכי התירו נשותיהן והא ודאי אין לכא עליו מן הטעם שכתבתם׳
ולפיכך קרוב הדבר שספיק עדותנו זה כאלו אמר מת וקברתיו אלא שאין להתיר
האשה מן החששו׳ שאסדר לפניכם׳ חדא מדאמרינן בגמרא בפרק האשה בתרא
ס (דף קכא) נפל מיא ואמר דכי׳ אסקוהו חזייה בשעתיה אבל אי אשתהי מתפח תפח
משמ׳ בהדיא דדוק׳ כי חזייה בשעתיה הא לאו הכי חיישינן ומה שאמרתם כי הרמ״בם
ו ז״ל כתב ואם שהה שבשה אחר שהוצא מן הים כ״ד שעות׳ דשא שבשחא משונשת
כודמכה לכך וכך היא כשהוא האמיתית אחר שהוצא מן הים שעות וכד׳ שיש שם
בספרכם שעות סופר הוא ולפיכך כתב הר׳ ז״ל שעות דכיון דאמרינן בגמרא והא
דכי אסיקוה חזיוה בשעתיה דקדק הרב ז״ל דדווק׳ כשראוהו באותה שעה בעצמ׳ אבל
כל ששהה שם עד שעה שכיה דהיינו שעות חיישינן ולא שרינן לה ומה שתמהתם על
מה שכתב וכתפח דמשמע דדווקא כתפח ובגמרא לא משמע הכי ויפה דקדקתם
וכבר הקשה עליו הרשב״א ז״ל מזה בחדושיו׳ ואפשר שהרב ז״ל תפס לו הלשון האמו׳
בגמרא דאמרינן אבל אשתהי מתפח תפח כלומר דודאי תפח ואף לזה כיון הרמ״בם
ז״ל לומר דכיון ששהה שעות ודאי כתפח ולפיכך בנדון זה כיון שזה העד לא העיד
ז דחזייה בשעתיה אין להתיר אשה זו שאף על פי שנחלקו קצת מפרשי׳ בהא דתנ׳ ואין
מעידי׳ אלא עד שלשה ימים בסתמא מאי דיניה שבתוספות כתבו כלשון הזה ויכול
לאמת דהיכא דאין ידוע מתי נהרג אין לתלותו אלא בתוך ג׳ ימי׳ מסתברא לי שאין
עניין לנדון זה דה״מ לשעו׳ ג׳ ימים דמסתמא אי לאחר ג׳ ימים היה בכר לשן מותר
קרוב לתלותו בתוך ג׳ מלאחר ג׳ אבל בנפל לו לים שאין ששרו אלא שעה אחת בלבד
מן הסתם אין לתלו׳ ולומר שתוך אותה שעה שנפלט ראשו שיותר מכוי ששהה יותר
משעה אחת׳ ועוד שבתוספות לא אמרו הדבר אלא באפשר וכבר ספק עליהם
הרשב״א ז״ל׳ ועוד שאפילו נקל ולומר דתלי׳ לקולא ואית׳ בשעתו׳ חזייה עדין אין

לבתו' אשה זו שהרי גוי זה את' שגופה המגדל הניח לנו כי כמו ששה ימים עברו שפלטום המים · ומה שספקתם לומר שאולי אין לחוש לדברי הגופה הזה דגוי איכן בן עדות כלל לא לאסור ולא להתיר ואפי' במלת"א אלא באותה שמצו חכמים לבדו כדאיתא בפרק הגוזל (דף קיד) אי' גוי מסיח לפי תומו כשר אף לעדו' אשה בלבד וכו' ש"ו דבריכ' ואי' בזה מקום לספק כלל דלא מיבעיא הכא דאין גוי זה מכחישו לגופ' המגדל אלא אפילו היה מכחישו ואומר שלאחר פלטו הים אכתי לא תנשא דהוה לי' כאותה ששנינו אשה אומר' מת ואשה אומר' לא מת הרי זה לא תנשא ולפיכך בשחורתי על כל נדרי אשה זו עדיין לא מצאתי לה צד היתר:

עב כתבת העיר הזאת כולה מוקפת חומה גבוהה בדלתים ובריח ודלתותיה ננעלות בלילה בעת מלחמה ועת שלום וחריץ עמוק כמו חמש אמות ברוחב ארבע הולך חצי העיר מראשה לסופה אמנם הכל תוך היקף ועוברי' בגשרי' של עץ מחצי העיר לחצייה ורוב המבואות מקורי' אמנם מבוי שבו דרי היהודים כולם איכן מקורה אך ראשו האחד כלה עד לחומה בדרך עקום וראשו האחד כלה לחריץ בדרך עקום גם כן וערבו המבוי בלחי וקורה והביאו מקצתם בלא שתוף חוץ לקורה וחוץ ללחי גם שני מבואות קטנים פתוחי' למבוי זה הנזכר ובאותם כמו ד' בתים ושתפו בהם עם המבוי הגדול ועשו לכל אחד לחי וקורה ועוד נפתח בית אחד מצד אחר של מבוי תקרה ומשוכה וכתלו כפרץ ופתוח למבוי כמו חמש אמות או שש וכותל צפוני ודרומי קיימי' ורובו של מערב ונפרצתו שברו' רבי' דרך קפנדריא וגם בן הוא קרוב להומה ומטילין ספק על המבוי הזה מצד הכשרו ומצד פרצתו:

א **תשובה** לא יפה עשיתם כשהכשרתם את המבוי בלחי וקורה בלבד שאף על פי שעירכם דין רשות היחיד עליה כיון שיש לה חומה ודלתותיה ננעלות בלילה אעפ"כ כיון שלא הוכשר כל המבוי במצא משני ראשיו פתוח למקום האסור לו והוה ליה כההיא דאמרינן בפ"ק דערובין (דף ז) דמבוי המפולש שיש בקע' מכאן ובקע' מכאן שצ' צורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן ולפיכך להכשיר המבוי הגדול

ב גם כי לא היו פתוחים לו אותם שני מבואות קטנים שאמרת היה צריך לעשות צורת פתח לראשו האחד ולחי או קורה מראשו השני ועכשיו שפתוחים לתוכו שני מבואות קטנים צריך עוד תקון להכשיר את שני מבואות וגם המבוי הגדול מחמתם והוא שצריך שתעשו בראש כל אחד מן המבואות הקטנים באותו ראש שאינו פתוח למבוי

ג הגדול צורת פתח משום דק"ל כרב דאמר דמבוי עקום תורתו כמפולש: ואף על פי שרש"י ז"ל מחמיר ואומר שמבוי עקום צריך צורת פתח בעקמומיתו ולחי וקורה לכל אחד משני ראשיו כבר חלקו עליו בתוספות והעלו שאין דבריו מחוורים ולפיכך כל שיש צורת פתח בראש המבוי הגדול ולחי או קורה בראשו האחד וצורת פתח גם כן בראש כל אחד מן המבואות הקטנות אותו ראש שלהם שאין פתוח למבוי הגדול די

ד בכך · ולענין אותה פרצה שאמרת אם יש בפתחיה גדודי דקיימי שפה שהיא מעכבת

את הרבים מלעבור להדיא איכא צריך תיקון כלל דהא קי"ל כרב חנין דאמר דמבוי שכפרץ מצדו כשער כל שיש לפרצה גדודי דהיינו כעין שפה שמעכבת את הרבים מלעבור ואם אין שם גדודי כלל הרי כעשית פרצה זו כמבוי עקום ולפיכך צריך פרצה זו צורת פתח בראשו האחד שאינו פתוח למבוי אם רוצים לתקן גם מקום הכתים שכפלו או בראשו הסמוך למבוי הגדול אם אינכם רוצים לתקן מקום הכתים ·

ס ומורת פתח שאמרתי הוא שתעשו כעין שתי לחיים אחד מכאן ואחד מכאן גובה כל אחד עשרה טפחים או יותר ועל גביה' תשימו קנה ואפילו הקנה גבוה מהם הרבה כיון שגובה הלחיים עשרה הרי זו צורת פתח דהא קי"ל דצורת פתח אפילו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביה' ואין צריכים ליגע עב"ד דבריך · וזהו דעתי שכל מה שפסקת בזה יפה דכתיפה פסקת אבל מתוך שצריכין עלי דבריך וכי אשא ואתן עמך כהלכ' אובר' ומי מקדם כהיותיכו יחד בבי המדר' אצריך לישא ולית' עמך על כל דבר ודבר

מ ואגירך ראשונה שמה שכתבו בתוספות בשם ר"י ז"ל שאם אדם נותן מעות לחברו לתחנות שכר ואמר לו על מנת שלא תלוה אלא על משכונות כסף וזהב ותשמרם בקרקע ואם תשנה יהיו ברשותך להתחייב עליהם בכל דבר אם פתתו פחתו לך שאין זה רבית דכיון דאם לא שנה לא יהיו כלם ברשותו להתחייב עליהם או' כאן רבות

הגהה
אל תתמה על השאלה החסרה כאן כי תוכל לשערה מענייך וגם תמצא' בתוך התשוב' מקצת לשון השאלה ותבין דבר מתוך דבר ומהמעט הרבה:

דהא הכא אם שנה תדעתו אמרי' אם פחתו פחתו לו ואפ"ה אם הותירו הותירו לאמצ' ולימא רבית בין דאם לא היה משנה מדעתו לא היה כל הפחת ברשותו אלא השכר והפסד לאמצע כדין עסקא דהוה פלגא מלוה ופלגא פקדון אלו דבריו ז"ל · וזו

צ הראיה אני רואה אותה מכרעת לפי פירוש המפרשים ז"ל דפחתו דקתני בברייתא בתרייתא איכו כפחתו דברייתא קמייתא דפחתו דברייתא קמייתא כיון דלאוקמתה דרבי יוחכן מתוקמה כרבי מאיר וקני להו בשנוי אם כן אפילו פחתו כאונס פחתו לו דברשותיה אתכיסו ופחתו דברייתא בתרייתא דאוקימנא כרבי יהודה דלא קני להו בהאי שנוי הוי ליה האי שנוי כשנוי דנכבע דאם פחתו באונס לא פחתו לו ואין מטילין עליו אלא דידו על התחתונה וכן הדין לאוקימתא דרבי אלעזר דמוקי להו תרוייהו כר' מאיר דאלו לאכילה הוי שנוי גמור וקני ליה אבל לסחורה לא הוי שנוי גמור ולא מפסיד אלא דידו על התחתונה ומעתה לפי זה אין כאן ראיה למי שמקבל עליו אחריו' כל הקרן שיהא מות' לתת מן הריוח למפקיד כלום אלא שהוא ז"ל כקט ברייתא כפשט' דאם פחתו פחתו לו לגמרי דמשום שצוה דלתקונו שדרתק' ולא לעוותו חייב לגמרי

ג באחריות הקרן ולפי זה יפה דן · ועם כל זה מה שאמרתיא לבו לומ' דמשתמ' שיכם דכיון דהאי זוזיף ברבית וקבל עליו האחריו' יש לנו לומ' שדעתו לשנו' מתכאי ההלוא' ולא שביק היתרא ואכל איסור כדאמרי' בחולי' (דף ד) גבי ישראל משומד וכו' כוה אני מחייב

ד לך דאם דרב' אלו היה דעתו לשנות או שאינה עביד איסורא דמדאורייתא' אסו' לו לשנות ולעבור

ולשכור מדעת הבעל הבית ומפקיד כבר התנה עם הנפקד דאין לשנות ורי"ו ז"ל לא
אמר שיהא רשאי לשנות שלא מדעת בעל הבית שהרי הדין שלו ז"ל אפילו באומר
מפקיד לנפקד דאם תשנה יהו ברשות להתחייב עליהם בכל דבר שנא שאין בו משום
רבית אף על פי ששנוי ההוא בעשה מדעתו של בעל הבית כיון דאם לא היה משנה
מדעתו לא היה הפחת ברשותו ומעת' אין לך לומר וללמוד מדבריו שיהא רשאי לשנות
ולפיכך אין לנו לומ' שניהם כדי שיהא הרבית מות' אדרב' השנוי הוא אסור מדאורייתא
ורבית כזה אינו אלא מדבריהם ואדרבה יש לנו לומר שלא שינה ולא עבר על דעתו
של בע"ה וכתנא מסתבר שהרבית שלו ואין כאן איסור שמא תאמר מ"מ בספק
ה שהלואה עבר אלא דשימה הרי הדבר ברור שאין הלוה עובר משום לא תשימון עליו
נשך כדאמרינן בסוף איזהו נשך (דף ע"ה) מלוה עובר בכלן לוה עובר משום לא
תשיך ולאחיך לא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול · הרי כאן מפורש שאין הלוה עובר
משום לא תשימון עליו נשך וכן כתבו התוספות בפירוש בריש איזהו נשך (דף ס"ב) גבי
ההיא דתניא התם רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב פוטרין את המלוה ואת הערב
מפני שיש בהם קום ועשה ורשב"ם ז"ל כדקדוק גמור כתב בריש פרק המוכר פירות
שלה דההיא דאמרינן דמשעת כתיבה עבד ליה שומא דאמלוה קאי ולא אלוה שאין
הלוה עובר בלא תשימון עליו נשך אבל מכל מקום יש לך לומר דלוה גם כן עבד
איסורא בשעת הלואה דקא עבר אלפני עור לא תתן מכשול כמו שהמלוה עובר משו'
לא תשימון עליו נשך כיון דאמרינן בסוף פרק איזהו נשך דלוה עובר משום לפני עור
ו לא תתן מכשול · ועם כל זה איני רואה שום מקום לומר שלא עברו מלוה ולוה בשעת
ההלואה כיון שהתנו להשכיחם ולהלוותם על משכונות כסף וזהב שאפילו תאמר
שדעתו של לוה היה לשנות מכל מקום כיון שאין זה מפורש בשטר כבר עשו שומא
מדרבנן ואין לומר שדעת מלוה ולוה היה לשנות דאם כן היו מפרשין כך בשטר שאם
כל זה היה הריוח מותר לדברי ר"י וכמו שכתבתי · ועוד שכיון שלא פרשו כבר עשו
שומא מדבריהם מעת' הדבר ברור שהם התנו על רבית דרבנן וכתב' לפי זה שהנפקד
מתחייב בקרן ולא בריוח אבל עדיין אכתוב אליך גד היותר בריוח על גד מיוחד אחד
שאני מוכר לישא וליתן על כל דבריך · עוד כתבת והאמת שקבלו הסך מיד גוי אחד
בכלל ראובן עד ולא ראיתי כזה גד היותר כל שכתבת כזה ויפה אמרת · עוד כתבת
והנה הורו לו שהוא נשבע לבטל את המנוה שלא יפרע לא את הקרן ולא את הרבית
ז ואתה חלקת עליהם לומר שמנכה את הקרן משו' דקי"ל כרבנן דאמרי נוכה את הקרן
ואינו מוכה את הרבית · עכ"ל אין ספק שיפה דנת אבל לעניין מה שבא בתוך דבריך
בלשון הזה ואם כן כבדון שלפנינו שהכל כיחד דין הוא שלא יגבה כלום דהוי כמו
שטר מוקדם · עכ"ל · כזה איני מבין דבריך שהיאך הוא כאן הכל כיחד והלא המאה
ואחת פרחים מקרן הפקדון מבוררים הם וליכא למגזר הכא שמא יגבה מזמן ראשון
ח ולא עוד אלא אפילו כלל הקרן והרבית בסך אחד ואינו זוכר ומכר שיהא שם רבית
בכלל איכא מאן דאמר דגובה את הקרן ולא גזרינן שמא יגבה הרבית כדאמרי' שמא

עיפת מזמן ראשון גבי שטרי חוב המוקדמין דלא דמי דהתם לא גבי מזמן ראשון הרי
(ט) הכל אסור שטרף מן הלקוחות שלא כדין כל הממון אבל כאן אפילו עבר את הרבית
בקרן שנשטר לא עבד איסורא בקרן ולא קנסינן היתרא משום איסורא· וכן מה
שכתבת שחייב לקיים שבועתו ולפרוע הקרן יפה אמרת אבל מה שראיתיך נושא ונותן
לומר שאלה שבועה כבולל לעבור על המצוה ומשום זה באת לומר דכיון שכלל הקרן
והרבית יחד חלה שבועתו אפילו על הרבית אם לענין חייב קרבן שבועה כתכוונת
אינו ענין לכדין שלפנינו ואם לענין שיהא חייב לעבור על האיסור כדי לקיים שבועתו
(י) כיון שנשבע לבולל א״לא אמרה אדם מעולם הו׳ שהנשבע לאכול נבלות האסורות לא
ואף אם כללם בהיתר שיהא חייב כדי לקיים שבועתו לאכלם ואף כאן אף על פי
(יא) שהרבית מדבריהם אין מחייבים אותו לפרעו שהחכמים העמידו דבריהם במקום
תורה בשב ואל תעשה· ובן מה שאמרת דליכא למימר דכיון דהותר מקנתו הותר
כלו כדאמרינן בפרק ד׳ דנדרי׳ (דף כה) גבי ר״ה אוכלין תאנים וכו׳ ובה׳ אומרים
אלו ואלו מותרים משום דלא שייך למימר הכי אלא היכא שאינו יודע בשעת הנדר
שאין ביניהם שהוא בהיתר וכו׳ יפה אמרת ואני מוסיף על דבריך דלא אמרינן אלא
במשנה דבריו שראשונים אבל במעמיד לא וכבר כתבתי בפרושתי מנדרים שם בפר׳
ארבעה נדרים ולא אאריך עמך בזה יען הגדת לי זה ומנם כי אתך היא· כתבתי
אליך כל מה שכתבתי במשיח שיש כאן רבית מדרבנן אבל אני מספק בזה ממה שבא
בלשון בשאלה סתם שכך היתה השאלה ראובן הלוה לשמעון ולנלעתו על פי שטר
כולא׳ עד סך מאה וחמש פרחי׳ להשכיחם ולהלוותם על משכונות כסף וזהב ולא
פירשת אם הנפקד משתכר לחנה לשליש ולרביע או אינו משתכר בהם בלל ואם
משתכר בהם הנפקד הדבר ברור שהוא רבית דרבנן ועל זה כתבתי כל מה שכתבתי
(יב) כמכוח שיהיה כן אבל אם כל הריוח לבעל הפקדון אף על פי שכל אחריות הקרן על
הנפקד הורו חכמים שהוא מותר דכהאי גוונא לא מיקריא הלואה אלא שליחותיה
קעביד דכיון שכל ההנאה על המפקיד לא דמיא להלואה כלל אלא הוי כשלוחו
(יג) וכשומר דתנן בזה מתנה שומר חנם להיות כשומר שכר וכשואל כלומר לקבל עליו
(יד) כל אחריות הקרן ולהתחייב באונסי׳ וכיון דמשום האי טעמא אתו עלה נראה שאפי׳
שנרע המפקיד לנפקד שכר טרחו ועמלו כיון שאינו משתכר בגוף הפקדון שרי דאין
כאן הלואה כלל אלא הרי הוא כשומר שכר שמתנה להיות כשואל ואף על פי שהרשב״א
ז״ל החמיר בזה וכתב דמתניתין דקתני אין מקבלים צאן ברזל נראה דאסור דודאי
ההיא מתניתי׳ בכהאי גוונא דשקיל מוכה מחצה כפקד לבפשיה מריש׳ שמעת מוכס
דקתני אין שמין עלין ושייתן למחצה והשתא למחצית הפסד אסר למתן דמקבל
שלויה בל ההפסד מכעיא אלא הא אשמעינן דאף על גב דלא שקיל מוכיה בהדיס
(טו) אסור: עכ׳ דבריו· ולא יטרו בעיניהם מפני שאמרו שיכן מכינו הלואה דלית בה
הנאה בלל דלוה וכל הנאה דמלוה וכעל הממון הא ודאי לאו הלואה היא אלא דמתני׳
משום פיפא איצטריך לאשמועינן אבל מקבלים צאן ברזל מנוי ודברי חכמי לובל

שסגורין

מחזירין וקרוב אני לעשות מעשה כדבריהם כיון שאין זה אלא רבית דרבנן׃ וכל
שכן שנראה שהר"שבא ז"ל חזר בו שהרי כתב בפרושיו אין מקבלין וכו׳ כגון שמקבל מאה
צאן במאה סלע והפירו׳ למחצה אפילו יתן לו שכרו ועמלו ומזונו אסו׳ מפני שנתחייב
בכל הדמים שנתן ובשנוטל בעל הבהמות ריוח מהן נראה כרבית ואי׳ זה דומה לשומת
עגלין וסייחין שאמרו כי שם שניהם קבלו על עצמן אחריות הקרן ואין שם איסו׳ אלא
בשעמלו ומזונו וזו ואין צריך לומר זו קתני׃ נראה מדבריו דמתניתין מיירי בשהמקבל
קבלה שיטול מחצה מחצית הריוח ואז כאשר אחריותו מפני שבעל הבהמה הוא קרו׳
לשכר ורחוק להפסד שזה כשעשה לוה עליה מפני שהגבה מן המחצה ולפיכך אסו׳ אבל
אם כל הריוח לבעליה זה מותר׃

עוד כתבת שנשאלת אם מותר לגבותו באי זה בית דין שירצה ראובן
וכתבת שנראה לך שהוא מותר׃ דליכא הכא משום מתנה
על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל משום דמי יאמר דהא׳ עקר ודמעא לוה להיות
פז דאמרינן בפרק המגרש בגיטין (דף פד) לא תיכול ולא תתגרש אינן עוברין על
דברי תורה כלל׃ אבל כאן אם לא יפרע חובו והמפקיד מביאו בערכאות שלהם
כמנא עובר על לפניהם ולא לפני גוים וכודאי שלמה שנראה מפשט הסוגייא שבסוף
פז המגר׳ בגיטין (דף פח) יראה כדבריך׃ שאם קבלו עליהן בעלי הדין לדון לפני
גוים שרי שהרי השוו לפני ההדיוטות אלפני גוים ולכאורה נראה דכי היכי דהתם
בשקבלו עליהן שרי בערכאות שלהם כמו גמא הכי דליהוו׳ כמאן עלי׳ אבא אבל
אין הדבר כן מפני שמה שמוזכר במדרשות שבעשה כן מייקר אמונתם׃ ובלשון
הזה כתב הר"שבא ז"ל בפירו׳ התורה בספר ואלה המשפטים ואף על פי שהזכיר׳ חכמים
שתי הכתות האלה באחת יש הפרש ביניה׳ שאם רצו שני בעלי הדין לבא לפני ההדיוט
שבישראל מותר הוא ובדקבלו עלוייהו דיכו דין אבל לפני הגוים אסורים הם וליכא
ענין שידון להם כדיניהם לעולם ואפילו היו דיניהם כדינינו באותו ענין עכ"ל לשונו׃
ומה שכתבת שעל כרחנו אנו צריכים לחלק כן דאי לא תימא הכי הא דאמרינן
בהגוזל (דף קיג) מכריזו רבא וכו׳ האי כל ישראל דידע סהדותא וכו׳ לא הבנתי
דבריך דהתם לגוי הוא דמסהיד וישראל חבריה והגוי תובע את ישראל בערכאות
שלו ואף על גב דישראל קא מסהיד איכו עובר משו׳ כל תגים דאסומה אזהר רחמנא
והא איכו משים לפניהם וזה פשוט׃

עד עוד שאלה ראובן נשבע לקדש לאה כל זמן שתבקשנו פלונית
לקדשה מכאן ועד פסח ואסר עליו הנאת כל
תשמיש מאשה אחרת שיקדש זולתה ולכל פעם שיהיה נשאל על האיסור שיחול תכף
האיסור ואחר כך על ידי בעלי לשון הרע נשבע שלא יקדשנה ואמר עוד אני מקבל
בנדוי שלא אקדשנה ובקשת לעמוד על דעתי אם יש מקום לשבוע׳ שנייה ובקבלת הנדוי

תשובה חושבני לשבועה שנייה לפי שנראה שהיא חלה לבטל את שבועה
ראשונה כבולל שהרי מכח שבועה ראשונה איכו מושבע לקדשה

אלא

אם כל זמן שיבקשנו אותו פלוני ולא עד אם שאפי' לבקשת פלוני אינו מושבע לקדשה
אלא מכאן ועד פסח וכתב' ששבוע' שבועה חלה בהית' מן הפסח ואילך קוד' הפסח ג"כ
חלה עליו שלא יקדשנה כל זמן שלא יבוקש מאותו פלוני ומתוך שהיא חלה באותו זמן
שאינו מבוקש לקדש' חלה נמי כשהו' מושבע לקדשה דהיינו כשיבקש אותו פלוני דהוה
א ליה' כנשבע שלא יאכל מצה שאסור לאכול מצה אף בלילי הפסח אלא שאיני תוקע
עצמי בזה מפני שנראה שהשבועה הראשונה היתה להכלית חבירו שהרי אמר כל זמן
ב שיבקשנו פלוני וג"כ נראה שזאת השבוע' היתה על תנאי° שדומין שהיו כונו לכונס
ג ולא כל הזמנו להפקיע זכות אחרים° ולפיכך יהא נשאל על שבועה שניה ויתירו לו
כדוין ויקיים שבועה ראשונה:

עה גביר בעלה יא שאלת ראובן היה שכיב מרע בארץ צרפת וצוה לביתו
בכתב נוכרי ובתוך דבריו שאל לאחד מן העומדי' לפניו כמה חבורות יש בפירפי"ניאן
ויען אליו ארבעה המה אמנם לא פירש יותר ולא הזכיר שמותם ואז אמר ראוב' המנוה
הנני עוזב לד' חבורות שבפירפי'ניאן סך פלוני ויתחייב כדרך שוה והנה בעיר ההיא
חבורות רשומות ואלו הן תלמוד תורה וחולים ומאור וצדקה וקברים וכל אלו החבורו'
יש עליהם להוציא מעות זולת מנוי הקברים אמנ' זה המנוה עמד בפירפ"יניאן כמו
שנה זה עברו עשר שנים ואז לא היה בפירפ'יניי קופ'של צדקה וזה המנוה היה ממנוי
הקברים ויהי כי ארכו לו הימים בארץ צרפת חבותו וילך לגור בפירפיניאן ויהי היום
בתוך חליו שאל ואמר מי הם הברורים ממנוי הקברים והשיבוהו פלוני ופלוני או אמר
ראובן המנוה בשוב מוסרם ובכבודכם אחר העדר כי עוב להם דבר מה בכוונתו
ואחרי מותו העיד בדברים עד אחד לבדו רק שהוא קרוב אח לאשת המת אם היה
ונתרחק והמנוה היה בפירפיג"יאן פשוט על כל השנה לקרא בתורה וידור נדר
לכבוד ה' שתם לארבע חבורות יפרש לאלו הארבעה ר"ל תלמוד תורה וחולין ומאור
וצדקה וחבורת הקברים לחלק ביניהם ובתוך הארבעה לא כהנו למנותה אמנם יש כמו
ב' שנים בקרוב שאחד מיחידי הקהל נפטר בפירפ"ניאן והיה ממנוי הקברים וכשנוה
לביתו עשה הנחה לאותה חבורה ע"כ דבריך·

א תשובה המנוה האומר הני מנה כך לד' חבורות והיו בעיר ההיא כל שאין
אנו רואין הכרעה בין אותם החבורות הוה ליה כההיא דאמרינן
ב בב' הכותב (דף פה) ההוא דאמ' נכסי לטוביה וכו'° שכיב קרובי' שכיהם שכנים שניהם
תלמידי חכמים שודא דדייני ואף כאן אלו אמ' הריני מנוה כך לחבורת מנוה והיו שם
הרבה חבורות ואין הכרעה מבוארת ביניהם דבין אותה בשודא דדייני ע"פ הפרוש'
שנתפרשו בענין שודא אבל כאן רואה אני הכרעה לחברת הקברים לפי שהוא היה
ג מאותה החבורה ותניא בתוספתא° האומר תנו מאתים זוז לבית הכנסת יתנו לבית
ד הכנסת הרגיל בו ואם היו שנים ורגיל בשניהם יתנו לשניהם° ואף כאן כיון שהיה רגיל
בחברת הקברים נראה שאי אפשר להוציא חבורת אותן הקברים מכלל אותן חבורות
ונמצאת אותה חבורה זוכה ברביע ההנחה· ואע"פ שכתבת בשאלה לשון זה וכל
אלו החבורות יש להם להוציא מעות זולת מנוי הקברים ע"כ נראה שהכונה היא שאין

עליהם להוצאה מעות תמיד אבל לפעמים הם מוציאים מעות שאם לא כן אותו המצוה
מקבל פורפיג"יאן שעשה הנחה להם לאו זה דבר ושמשו מעות הנחתו אלא ודאי
נראה שלפעמים הם מוציאים מעות אע"פ שאין הענין תדיר כ"כ כהוצאת יותר החבורו'
וכ"ש שאפילו לא היתה הכרעה לחבורת הקברים ויהיה דינה עם שאר החבורות
בשוה' דדיוכי נר' שראוי להכניסה לזו מתוך השודא שהרי העיד עד אחד שהמצוה את'
ה כי עזב להם דבר מה בצואתו וזה העד אע"פ שהי' קרוב למצוה כשר הוא לדב' זה שאין
כאן נגיעת עדות אם תנתן ההנחה לחבורה אחת או לאחרת והוו ליה כההיא דאמרי'
בריש חזקת הבתים (כט) מי לא עסקינ' דקיימי אגר ביתא וקיימי ואמרי למאן ניתביה
ואע"פ שאין עד אחד קם לממון אע"פ כפי הדברי' מראין שהדבר. אמת ולפיכך יש לזכות
חבורת הקברי' כדין השודא אפי' לא היה רגיל בה וכ"ש שכיון שהי' רגיל בה זכתה מאות'
ו תוספת' שכתבת' ואע"פ שעכשו° פושט המנהג בפרפיניאן שהנודר סתם לד' חבורו'
יפרע לשו הד' ר"ל ת"ת וחולי' ומאו' וצדקה הרי ראובן בעת שצוה לא היה בפירפיניאן
ולא היה יודע במנהג זה שכבר בא בתוך השאל' שכשהיה דר בפירפיניאן לא היה
בפירפיניין קופ' של צדק' ולפיכך אין לומר שעל דעת' צוה ולפי זה נר' שחבורת הקברי'
זכה ברובע ההנח' ובשארו בשוה' ת"ת וחולין וצדק' שאע"פ שאפשר לדון ולהוציא
ז הצדק' מכללן° מפני שלא היתה אות' חבורה בפירפי' בעת שהיה דר שם וקרו' הדבר
ח לומר דמיקרי' רגי' באחרו' ולא בה ועוד דתנן° סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל
מותרים שאין אנשי גליל מכירים את תרומת הלשכ' ובודאי מכירים היו בה אלא
מתוך שהיו רחוקים מירושלם כשהיו אומרים תרומה סתם לא היה דעת' לתרומת
הלשכה · וזה היה אפשר לדמות' אלו לא היה זמן רב שיצא ראובן מפרפיניין ושבאותו
זמן לא היה חבור' צדק' בפירפיניין אבל בנדון זה שעבר' עליו עשר שנים שלא היה
בפירפיני' אין ראוי לקרותו רגיל באות' חבורו' שהיו בעיר כשדר שם כי כבר היה לו
לחשוב כי אפשר שנתחדשה שם חבורה או חבורות ועוד כימי יודע אם היה זכור
מאותן ד' חבורות שהיו שם בזמנו ולפיכך איני רואה הכרעה מבוארת בין אותן ד'
חבורות שלא חזר דינן לשודא דדיוכי והוא שיראו התלמידי חכמים שבעיר אי זו אחת
מארבע חבורות ההן יש לדון בה שלא היה דעת המצוה קרוב אליה או שאינה צריכה
כ"כ מעות ושיוצא בדברים הללו ואותה חבורה יוצאה מכלל הארבע חבורות ואין לומר
שום תקנה בדבר שבני העיר יחלקו המעות לאותן חבורות כמו שירצו כדי לצאת מכל
ט ספק מדאמרינן° ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי שזה לא נאמר אלא בדבר
י המסור לבני העיר° אבל בפוסק צדקה וממנה בה גזברים פרטיים לא ולפיכך לא
מצאתי בזה דרך אחרת ואין לחלק ולומר דהכא לא שייך למימר שודא דכי אמרינן
יא הכי ה"מ היכא שהמצוה לא היה דעתו אלא על אחד כי ההיא דנכסי לטוביה° אבל
כאן הרי נראה מאותו העד האחד שעמד לפניו בעת צואתו שדעתו היה לעשות הנח'
לכל חבורות פירפיניאן שהרי שאל כמה הם ולפיכך לא שייכא בכאן שודא משום
יב דודאי אלו היו שני עדים מעידים בזה היה נופל זה הספק אבל כאן אין אלא עד
יג אחד שאינו קם לממון ויש לנו לילך אחר לשון הצוא' שהו' עשה הנח' לד' חבורו' ושייכא
בכאן

בכאן שודא וכמו שכתבתי · ומ״ת אם המנהג בעיר שהקהל מספים החבורו׳ אם כולם
אם מקצתם והם רגילין בזה חזר הדין למה שכתבו רשאין בני העיר וכו׳ ויהיה בדרך
הזות׳ טוב זה מוכיח מכל ספק שקהל פרפ״ וכיון יחלקו ההכנ׳ בכל החבורו׳ חלק כחלק·

יושבי על מדין השוכני באהלים כשעסקם לתורה ולתעודה להורות את בני
יד ישראל בעבור ישמרו חקיו ותורותיו יכוננ״ו ראשונה אני מתנצל לפני
כבודכם כאשר השבתי על מה ששאלתי ׃ אחת הבעלה מאיש״ט רי משה מאיר כי לא
ידעתי שאתם פסקתם הדין כאשר הודעתני עתה שאלו ידעתי הייתי משיב שיו שכבר
הורו זקנים מומחים ומובהקים והטוען אמר מעשה בית דין שלהם לא אמר ולא
כלום אבל הכבד הנזכר בא אלי בשמכם והגיד לי כי אתם רוצים לעמוד על דעתי
בזה ועל כן השבתי על ההנחה ששאלתי בזה והוא שהוכח בשאלה שזה המנוה היה
ממנוי הקברים ולפיכך דמיתיו לנודר לב״ה כמו שבא בתשובתי · ולחלוק ולומר דהת׳
שאני לפי שמצוותיהם שוות אבל הכא יתרון מצוה שפי מרגילות וכמו שבא בכתבכם
טו איני רואה כלל דמצות צדקה לא עדיפא ממצות קבורה אדרבה מצות קבורה עדיפא
טפי מינה שהרי גדולה מצות גמילות חסדים מן הצדקה כמו שאמרו ז״ל שזה בגופו
וזה בממונו וקבורה שהיא מכלל גמילות חסדים יש לה יתרון על גמילות חסדים הכולל
דהא אמרינן בפ׳ ואלו מציאות (דף ל) בה זו קבורה ופרכינן היינו גמילות חסדי׳
ומפרקינן לא נצרכא אלא לזקן ואינה לפי כבודו הרי שכתבו יתרון לקבורה על שאר
גמילות חסדי׳ אע״פ שהו׳ גדול מנדק׳ דזקן ואינה לפי כבודו אע״פ שאינו חייב בגמילו׳
חסדים חייב בקבורה · ועו׳ דשמא שנו בתוספתא יכתן לאותה בית הכנסת שהוא
רגיל בה דכיון דפסקו הדין כך בסתם משמע שאין לנו לעיין אם מנוה אחת מבתי
כנסת גדולה מחברתה אם בענין זרוז התפלה או שהיתה צריכה ממון יותר שלעולם
דעתו של אדם קרוב׳ אצל כנס׳ שרגיל בה וכן לכל מה שרגיל בו · ועוד שאע״פ שחבורת
הצדקה צריכה ממון יותר כמו כן נודריה מרובין וחבורת הקברים נודריה מועטים
ולפיכ׳ אם המנוה היה קבר איני רואה שאוכל להוציא חבורת הקברים מכלל החבורו׳
ומה שבא בכתבכם דודאי המנוה היה יודע מנהג פירפ״ וכיואן דהא חזינן גבי מחאה
טז דאמרי׳ אכרך חברא אית ליה חוץ מכבודכם איני רואה לו ענין כלל דמחאה דמהני
איכו מטעם שכדון וכאמ׳ בודאי שמע המחזיק והוה ליה לאזדהורי בשטרו שאפי׳ העידו
בפנינו עידי המחאה שהם לא הגידו לשום אדם מחאתו מהניא מחאתא ואין חזקתו של
מחזיק כלום והיינו טעמא משום דטעמא של חזקה הוא שכל שלא מיחה בעל הקרקע
הדבר מוכיח שמכרו או נתנו וכיון שאי׳ ריעות׳ בטענת המחזיק משו׳ דטפי לא מודה׳
בשטריה אנו מעמידין הקרק׳ בחזקתו ולפיכ׳ כל שמיח׳ בעל הקרק׳ אע״פ שאנו יודעין
שלא בא באזני המחזיק מחאתו מחאה ואי׳ זה ענין לנדון שלנו כלל וכן מה שאמרתם
שאין לסמוך על עדות הבעלה גיסו ׃ מאיש״ט רי משה מפני מה שכתב הרב אלפסי ז״ל
יז בפרק זה בורר׳ דמי שנוה בעת מיתתו בפני קרוב לו ורחו׳ מבניו עדותו פסולה איני
רואה זה חוץ מכבודכם לפי שאפי׳ לדעת הרז״ל עדות זה איני נוגע לקרובו שהרי כבר
נתברר על פי עדים אחרים שהוא חייב לתת סך ממון ידוע לד׳ חבורות ואם יכתן

לחבורה אחת או לאחר' אין כאן פגיעת עדות כלל והוה ליה כשהי' דפרק חזקת הבתים
(דף כט) מי לא עסקינן דקיטי אגר ביתא וקיימי ואמרינן למאן כתביה וזה נראה
ברור מלבד מה שיש לדון על דברי הרב ז"ל ומ"מ כבר כתבתי שאין זה מכריע לענין
יח הדין הנזכר לפי' שאין עד אחד קם לממון אלא שהוא מראה פנים שהאמת הוא כך
יט שדעתו' היה לחבורת הקברים וזה עוזר לענין השודא כאלו היתה חבורת הקברים
כ מוכלת בשודא' ולפיכך דעתי על הנד שהוכחה השאלה לפני שאין להוציא חבורת
הקברים מכלל החבורות אבל עתה בכתבכם ראיתי שנשתנה ענין הנחת הנדון לפי
שבמה ששאלתני בו בתחלה היה מוכח שהמנוח היה קבר ואתם כתבתם שיש הוכח'
כא גמורה שלא היה קבר שבשעת יציאתו לקבורה' לא התנהגו עמו כמנהג קבר כי מנהג
העיר לכל קבר שמת קרוב או רחוק שנושאים אותו הקברים לבד לאט והם מפויי
ראש פניהם בטמון כמתאבלים על חברם ואומרים עליו צדוק הדין במקומות ידועים
בדרך הקבר לכן שואלים על מי שמת ואינו ניכר אליהם אם הוא קבר ודרך הקרובים
המתפנים בכבודו להודיע כדי שיעשו לו הכבוד כנהוג ולזה לא ראינו ולא שמענו שהיה
איש פונה פה ומצפצף לומר קבר הוא אע"פ שהתנהגו' עמו כשאר בני אדם שאינם
קברים ע"כ לשונכם' וא"כ הוא יש כאן הוכח' גמורה שאינו קבר כי ההיא דאמרינן
בפ"ב דכתובו' (דף יז) שמכה מאי אלמנ' דלית לה כינסי' כלומר שכל שלא נהגו עמה
במנהג הבתולות הדבר מוכיח שלא היתה בתולה' ועוד שכתבתם חזוק לדבריכם
שהוגד לכם מאנשי אמנה ששמעו מפי איש אחד מקהל פירפיני"אן שהיה שמה כדרש
בעת צאת המנוח ושאל ממנו כמה חבורות יש בפירפיני"אן והשיב לו ארבעה חבורו'
צדקה ותלמוד תורה וחולים ושזה הנשאל כשהביאוהו לפניהם נתנם: וגם
שהוגד לכם כי אחר העדר המנוח בא מאישט"רי משה לפני ברורי הצדקה להתפשר
כב עמהם' ועל זאת ההנחה יפה דנתם וחזקה עליכם שאין יוצא מתחת ידיכם אלא
דבר מתוקן אבל מ"מ צריך להתיישב במה שכתב אלי עתה שבית הבעלה מאישה משם
כג שהמנו' מסר נכסיו ביד הקרוב לאשת המת וכל נכסיו היו מעות בצין וכאמונת השלים
בזה הדבר תלוי לומר לכל מקבלי השבועות אשר היה הסך יותר מחמש מאות
הפשים לכו וקושטו לכם תכן כי לא יספיקו הנכסים לפרוע כדוכיות אשתו עד כאן
לשונו' וא"כ הוא כיון שבידו נאמן לומר קבר היה ועלה בדעתו שלחבורת
הקברים כדר ראיתי בכתבכם כלשון הזה ואין להאמינו מההיא דזה הכלל כל שבידו
שזה אין מיגו ע"כ' ואתם היודעים מאי זה צד אין בידו'
נביר כשלה הגיעוני קונטריסי החכמי' הנשאי' אשר
שם וקונטרס' בענין השאלה ששאלת מתני בהיותי פה בדבר
החבורו' ואני במקומי אני עומד' על הנד ששאלתני
בו והוא שעשית הנחה שהמנוח היה קבר ועל זה הנד
כדעתם או דעתי עתה אבל הם הודיעוני שלא היה קבר
וכתבו לזה הוכח' גמורה כמו שתראה בכתבי שכתבתי
לכם ועל זה הנד אין ספק שיפה דנו וחזקה עליה' שדבר השם בפיהם אמת אמנם עם
כל

° זה טופס מה שכת' למאיס"ר משה מאי' ששאלו בתחלה להתפלל על אשר חזר מדינו הראשון וכ"מ שכל חכם יכול לחזור אם יחזרו מן המוכח הראשון

אל זה אם הדבר ביד השליש הוא נאמן אבל הא כתבו לו שאינו בידו ומה יש לו עוד
בדבר זה והרי המשיב אינו יכול להשיב אלא על צד הבנת השאלה ואנו ידעתי חכמי׳
הנשאלי׳ שהם גדולים בחכמה וביראת חטא והשם יודע כי לא ידעתי שונא בפסק דין
מלפניהם על הנדון לא השבתי כי מי אנכי שאבוא אחר פסק דינם אבל גביר נעלם
ידעת שנאת אלי בשמם לכתוב דעתי ולכבוד ולכבודך כתבתי בחובה על מה שכתבתי

עו בהבת לאה נשאת לראובן זה עשרים שנה או יותר וקיים לה בשטר
כתובה מנה מדרבנן והוסיף לה מדיליה חמשים זהובים של
זהב והוד׳ שהכניסה לו בנדוניא מאה זהובים של זהב באחריות כל נכסיו בקנין גמור
ולאה הפקידה שטר כתובתה ביד רחל קרובתה ועכשיו מת ראובן בעלה בלכתו דרך
ולכנ׳ יאה והנה תבע׳ לאה הנזכר׳ שטר כתובת׳ מרחל שהפקיד׳ אותו ביד ורחל החזיר׳
אותו לה קרוע ומתוך כראם נוסח שטר כתובה שנהוג לכתוב בכתובו׳ ביום פלוני בכך
וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן במתא פלוני דעל נהר פלוני מותבה איך
פלוני החתן בר רבי פלוני אמר לפלונית בלתא בת רבי פלוני הואי ליה לאנתו כדת
משה וישראל ואנא אפלח ואוקיר ואזון ואפרנס יתיכי כהלכת גוברין יהודאים דפלחין
ומוקרין וזנין ומפרנסין נשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי וכו׳ חסר מנסח הנהוג בשטר
הכתובה וזה הקרע היושר אינו נראה כלל אבל כתו׳ בשטר בכתובה ובנוסחת אורו דא
וכו׳ וצבי החתן דנן ואוסיף לה מדיליה כ׳ זהובים של זהב וכו׳ ודא נדוניא דהנעלת
לה מאה זהובים של זהב וכו׳ וקבלם עליו ועל יורשיו אחריו ועל כל נכסיו שקנה ושיקנ׳
וכתי׳ בסוף וקנינא מן החתן דנא לאור״ו דא אתתיה על כל מה דכתוב ומפרש לעיל
בקנין שלם מעכשיו וחתים בה דוד החתן בן אברהם שמריאל נוח לחפוס וחתמו שם
שני עדים כשרים שכתבנא קיום להתייחסם עכשיו ואומרים שמטר כתובה זו אינה
טוה בלום לגבות בה מנכסי בעלה לפי שהוא שטר קרוע ואמרי׳ בפ׳ גט פשוט (קסח)
נקרע פסול נתקרע כשר ונתנא תשובה לר״אם ז״ל שכתוב דווקא כשאין יכולין לעמוד
על הקרע אם הוא בסכין או מחולא אבל אם ניכר שנעשה בסכין ולא כעין מחולא
כמו שדרך שטר ליקרע בבליון אע״פ שאינו שתי וערב פסול וכתב בעל התרומה הא
דהכשר בשאינו קרוע קרע ב״ד דווקא כשהוא משורה קנתו אל קנתו אבל אם נקרע
ממש לשנים גרע טפי מקרע ב״ד ופסול ׃ ע״כ ׃ ולפי זה פוסלין שטר כתובה הנזכר
ויש חולקין עליהם ואומרי׳ שהוא כשר לגבות בו מדאמרינן התם בפ׳ גט פשוט היכי דמי
קרע של ב״ד אמר רב יהוד׳ אמר רב מקו׳ העדי׳ ומקו׳ הזמן ומקו׳ התורף ומדלא קאמר
או משמע דכלהו בעי׳ ואביי דקאמ׳ שתי וערב לפי דברי הרמ״ב ז״ל דפליג אדרב יהוד׳
דלא מיפסיל אלא בשתי וערב כמו שכתב בפ׳ כ״ב מהלכו׳ מלוה ולוה ׃ ורבינו יהונתן כתב
בקרע פסול נקרע על ידי אד׳ בכוונ׳ דהיינו קרע של ב״ד שקרעו מקו׳ העדי׳ ומקו׳ הזמן
ומקו׳ התורף והיינו שם המלו׳ והלו׳ וסך הזהב הב׳ לא נקרע כי אם הזמן לבד דשם האיש
והאשה הרי הם כתובי׳ לחוד וקנינ׳ מדו׳ חתן דנן לאורו דא אינתתי׳ וכל שא׳ היזוק השט׳
והשעבוד והקנין וסך הכתוב׳ והתוספו והנדוניו וחתימ׳ העדים ושנו׳ לחתו׳ ואין חסר

כי אם

פי אם הזמן לבד איננו מועיל כי אם לגבות ממשועבדי אבל מבני חרי בלא זמן מגבא גבי ושטר זה איננו נכנס בגדר שטר שנקרע הואיל ולא נקרע כי אם הזמן לבד ואע״פ שנחתך מקום הזמן איננו נפסל בכך ואפי׳ בגטין שתקנו בהם חכמים זמן אמרו בפ״ב דגטין (דף יח) גזייה לזמן ויהביה ניהליה מאי ופירש רבינו חננאל ז״ל דאי גזמיה כשר הוא וכן כתב הרמ״בם ז״ל דגזייה לזמן כשר ומשיאין אותה בגט זה לכתחלה ועקר הדבר ומה במקום שתקנו חכמי׳ לכתוב זמן אי גזייה כשר במקום שלא תקנו אלא שהמלוים או כותבים בכתיבתן נוהגים לכתוב זמן כדי לטרוף ממשועבדי כ״ש בודאי דלא מפסיד בגזיית הזמן לבד ומה שכתבו הר״אש ז״ל ובעל התרומה ז״ל אפשר שלא כתבו הלא שנקרע במקום כל התורף אבל לא בזמן לבד ויש מי שחושש שמא שום תנאי היה כתוב בראש השטר במה שנקרע ואינו נמנא וזאת איננה חששא דהא בעינן שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה ואם היה שום תנאי כת׳ בראש השטר היה נזכר לבסוף ע״כ דבריך:

א **תשובה** דעת הרמ״בם ז״ל כך הוא דאביי פליג אדרב יהוד׳ ולפיכך פסק כאביי דהוא בתרא ולפי זה שטר שנמצא קרוע איננו נפסל אלא אם כן הוא

ב קרוע שתי וערב׳ אבל דעת הרב אלפסי ז״ל איננו נראה כן שכתבן לדרב יהוד׳ ולדאביי בהלכות אלמא משמע ליה דלא פליגי וכן נמצא לרבינו האיי גאון ז״ל בתשובה וזהו טופסה ושאלתם שטר שנקרע דלא בקרע בית דין ונמצא קרוע ואשר הוא בידו אומר כי העכברים קרעוהו והכתבע אומר לא נקרע אלא מפני שפרעתיו דינא מאי הכי חזינן דמלתא פסיקתא הוא דאמרי רבנן נקרע פסול נתקרע כשר ובודאי תפסינן לחומרא דבין כרב יהודה בין כאביי אם נמצא כך או כך פסול ואם יש בקריעו׳ שתי וערב אע״פ שאינן מכוונין חיישינ׳ ולא מגבינן ביה אבל אם נקרע לבד אחד שלא במקומו מן המקומות שאמר רב יהודה ואף איננו נקרע שתי וערב וראוייה שנפרע ליכא לא חיישינן ומגבינן ביה ואם אפשר שהיה קרע ב״ד והוסיף על קריעתו הגדול כדי לערער בדבר חוששין ואין מגבין בו כלום ע״כ הנה שהוא ז״ל סובר דאביי לא פליג אדרב יהודה ובכל גוונא מגייהו מפסיל׳ וכן לשונו שכתב אבל אם נתקרע לבד אח׳ שלא במקומו מן המקומו׳ שאמר רב יהוד׳ נוטה דלרב יהוד׳ כל שלא נקרע או במקו׳ עדי׳ או במקו׳ זמן או במקו׳ תורף פסול ואפש׳ שדקדק כן מדלא מקו׳ עדי׳ ומקו׳ זמן ומקו׳ תורף ולא אמ׳ מקו׳ עדי׳ וזמן ותורף ועוד דאי אית׳ דבעינ׳ שיהא נקרע בכל המקומות הללו לא היה צריך לומ׳ מקום הזמן ומקום התורף שהרי הזמן בכלל התורף הוא כדמוכח בפרק כל הגט (דף כו) אלא ודאי לכך פרטו לומר שכל שנקרע באחד ממקומו׳ הללו פסול ומעתה מי יגבה ממון הפך מתשובת רבינו האיי גאון ז״ל וכ״ש שיש

ג לחוש נ״כ לתשובת הר״אש ז״ל ונראה שדקדק כן מלשון נתקרע דמשמע מעצמו אלא דקא בעי תלמודא אי זה קרע מוכיח שנעשה בכוונה וקא מפרש רב יהודה מקום עדים וכו׳ לפי שכל שהוא תוך למקומות הללו הדבר מוכיח שלא נעשה כדי לפסלו שאם היה כך במקום שקרו של שטר דהיינו באחד ממקומות הללו היו עושים כך שכך נהגו וכל שאינו כן הדבר מוכיח שנתקרע מעצמו ואע״פ שנעשו במקומו׳ הללו עדין אפשר

שנתקרע

שנתקרע מעצמו כל היכא דאיכ' לספוקי מספקי' לא מבחנינן ביה ואפי' כמו דהא' שתי
וערב הוינו נ"כ לתת סי' להכיר אם נעשה הקרע מאליו אם לאו ולפיכך אומ' הר"א ז"ל
שכל קרע מוכיח בבירור שלא נעשה מאליו אע"פ שאינו באותן המקומות ולא שתי וערב
פסול לפי שהתנא לא הכשיר אלא בשום הוכחה שנעשה מאליו וזהו סברתו ז"ל ובודאי
שאינה מכרעת כל כך שהרי אפשר לומר שנתקרע כולל כל שהקרע מוכיח שלא נעשה
בדי לפסול את השטר וכגון שנעשה מאליו או על ידי אדם שלא בכוונה לפסלו כהקרע
מקרי ואע"פ שאינה מכרעת ראוי לחוש אליה· ומה שאמרת שאפשר שלא כתבו אלא
כשנקרע כל התורף אבל לא בזמן לבד איני רואה לו ענין כלל דודאי אפילו במקום
שאינו פוסל כתב כן שאלו בפוסל מאי איריא כשהדבר מוכיח שנעשה בכוונה הרי אפי'
ד סתמו פוסל· וכן מה שדמית זה לגנויזה אין ענין כלל דודאי אלו היה יודע שנחתך
הזמן ממנו שלא בשעת פרעון או דבר שהוא פוסל את השטר אינו נפסל אבל כשימצא
קרוע במקום הזמן יש לחוש בו שמחמת פרעון או מחילה נקרע ונפסל לפיכך איני
ה רואה שיהא ראוי לו לגבות בשטר זה· אבל מה שכתבת דיש שפסלוהו מחמת חשש
תנאי ואחרים דחו זה לפי שנראו' לחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה ואם היה שום
ו תנאי בראש היה כותב לבסוף ע"כ אם היה ראוי לחוש לתנאי זאת הדחייה אינה כלום
לפי שלא אמרו צריך לחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה אלא לפי שאין למדין משטה
אחרונה אבל לא לומר שיחזור בשטה אחרונה התנאי שהוא בראש השטר שזה דבר
ז בטל הוא אבל ודאי בכוונה בזה כיון שאינו מקו' שכותבין בו תנאי אין לחוש בו לתנאי
ח מדאמרינן בתוספת' בפרק בתרא דבב' בתרא שטר שיש בו מחק או תלוי מגופו של
שטר פסול שלא מגופו כשר כלומר שאם יש מחק במקום שאינו גופו של שטר אלא
במקום מאותן מקומות שכותבין לסופרא דשטרא כשר ואין חוששים שמא תנאי היה
בו לפי שאינו מקומו ומכאן אתה למד לכוונה בזה:

עז עוד· כתבת מעשה ביבמה אחת שהלכה יבמה להתירה לעיר בו כ"אם מחלבות
קאם' טילוא והביאה גט חליצה כתוב וחתום שנחלצה כמנהג והלכה אלא שהיה
כתוב בו כך ביום פלוני לחדש פלוני בשנת ה' אלפים ומאה וארבע לבריאת עולם והיה
חסר בו מנין שלשים וגם חולקים בזה יש אומרים שגט זה פסול שהוא מוקדם מל' שנה
והרי הוא כשטרי חוב המוקדמים שהם פסולים ויש אומרים שזה הגט כשר ומעשה
ב"ד קיים הוא דודאי מוכחא מלתא דשכחת הסופר היה שלא מנין הל' שהרי בודאי
כל בני העיר יודעים שנעשה היה בקיום היום שנה שני' וא"כ היאך נחלצת בשנת מאה
וארבע שא ודאי שכחת סופר היה ועוד שגט חליצה אינו עושה עיקר ההית' שהחליצה
היא המתרת לשוק ואינו אלא לעדות בעלמא שנעשה המעשה· וכן כתב הרמ"בם ז"ל
שהוא מכשר ואלכך הזמן בגט חליצה אינו מעלה ומוריד דאפילו בגיטין שתקנו זמן
דווקא משום בת אחותו או משום פירות אבל הכא ליכא למיחש שמא יחפה וגם משום
פירות נמי ליכא שהרי אין היב' זוכה בפירות שלה עד שייב' אות' וכמו שפסק הרמ"בם
ז"ל ובודאי די לומר שסופו היה לחלוץ וקרוב לזה כתבו בתוספות בשם רי"ז ז"ל בפ' קמ' דעז'

תשובה· נראין הדברים שהוא מותר ליבמא דמאי דתנ' שטרי חוב המוקדמי'
פסולי

א פסולי לא שכן פסולי לגמרי שלא כאמי׳ כמה שכתו׳ כבן אא לומ׳ שאין שעשין בהם מעשה
שטר לטרוף מן המשועבדי׳ אבל מגבי חרי מגבי בהם וכן פיר׳ רש״י ז״ל בפ׳ אי זהו נשך
(דף עב) וכנת׳ כמו שהתב הכי מוכח דאמרי׳ אא הא דאמ׳ ר׳ יוחנן גזר שמא יגבה מזמן
ראשון כיון דלא ניתן ליכתב וודאי דאתו טעמ׳ דלא ניתן ליכתב לא פסלינן לי׳ אא דלא
גבי ממשועבדי אבל מגבי חרי גבי דומיא דעובד׳ דפרדיסא דהת׳ דפשיט׳ לן דכמלוה
על פה דמי · וכו׳ תימ׳ היכי גבי מגבי חרי והדי העדו׳ פסולין הם שהקדימו הזמן כבר
ב תרצו המפרשי׳ ז״ל דמשכחת לה׳ כדבר שהם עשויין לטעו׳ בו ומעת׳ כיון שאנו מאמינין
ג במה שכתו׳ בשטר כל שהעדי׳ טעו בדבר שהם עשוים לטעו׳ הרי בנדון זה׳ מתברר לנו
ד שהלוה׳ כענין כהוגן וראוי שבא׳ אות׳ ואין לנו לפסול מעשה בד״ז כמו שאנו פוסלין
ה גט מוקדם אע״ג דהב׳ כמו׳ איכא למיחש שמא יטרף עליה כמלקות דיבמה לפוק דלאו
הוא דלוקין עליו ולפירות כמו איכ׳ למיחש שאע״פ שהרמב״ם ז״ל כתב שאין לגבה פירות
ו אפי׳ ככמי כאן כרול׳ לא נתכוונו דבריו שכיון שאם מתה יורש מכתובתה מיהת למה לא
יאכל פירות מכתובתה וכתב׳ שיש לחוש לפירות כמו שיש לחוש כגט מוקדם ואעפ״כ איכו
דומה לגט שכבר כתבתי שפסול גט מוקדם איכו אא שאין עושין בו מעשה שטר אבל
מ״מ מאמינין בכל מה שכתוב בו ובגט כיון שאיכה מתגרש׳ אא בו מה אין עליו תורת גט
ושטר כמכא שלא נתגרשה כלל אבל כאן הלוה הודתה וכיון שאנו מאמינין בה
כדמוכח היא דשטרי חוב המוקדמי׳ שגובי׳ בהן מבני חרי כמכאת אשה זו מותרת
ז אא שנרי׳ לדקדק בזה מדתנן בפ׳ בתר׳ דשביעית׳ (דף מח) דפרוסבול המאוחר כשר
ואמאי כיון שכתב׳ זמנו שלא כראוי כאמו׳ בו שנמסר חוב זה כבר ולא יהא משמט לאו
ח קושיא היא שלא היה הפרוסבול מעיד שנמסרו השטרות לב״ד אין הכ״נ אבל הפרוסבול
אין ענייני כך שבנין זה לא הוצרך כלל לתקן דמוסר שטרותיו לב״ד מדאורייתא הוא
ט ותקנתו׳ של הלל היתה בתסירת מילי בלבד וכב״נ ומשמע שהשטר הפרוסבול עצמו הוא
שמפקיע הממון ולא ישיבת הב״ד שישבו על כך והכי מוכח מהא׳ דאמרי׳ בפר׳ השולח
י (דף לו) למה לי למתני עדים ולמה לי למתני דייני הא קמ״ל דלא שנא דכתיב בלשון
עדי׳ וחתימי דייני׳ ולא שנא בלשו׳ דייני׳ וחתימי עדים אא שטרי הפרוסב׳ הוא שעשה
המעש׳ שאם לא היינו צריכין אא לעדות בלבד שנמסרו הדברים לב״ד פשיט׳ דמהכי ·
יא ולפיכ׳ כת׳ הר״ס על הא דאמר התם רבנן דבי רב אשי מסרו מילי להדדי בלשון הזה
תלמיד׳ חכמים שלנו זה את זה ומסר דברי׳ לתלמידי׳ ואמר מוסר אני לכם שכל חוב
שיש לי אבל פלוני שאגבנו כל זמן שארצ׳ איכו צריך לכתוב פרוסבול מפני שהן יודעין
יב שהשמטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדברים בלבד היא כדקות ע״ב · הרי דבריו
מוכיחים שתקנתו של הלל בכתיבת פרוסבול היתה ולפיכך פרוסבול המאוחר פסול
לפי שהשטר הוא שעשה מעשה ואין בו דין שטר אבל כאן הלוה׳ היא המתרת׳ · וזהו
מה שנראה בעיני בנדון זה׳ · ומכל מקום אם הדבר יזדמן שיתוקן המעשה כד׳ קודם
שתנשא הנה מה טוב ואם לאו אין ראוי לענשה בשביל זה :

עד פה ימצאו נאון גלי שאלות ותשובות הגאון רבינו נסים וכהו סליק עבודה בעזרת
האל שהיום יום ד׳ תשעה ועשרים יום לעומר · בפרשת העומר · ושנת א׳ לעומר״ :

Gerondi, Nissim ben …

…ות הגאון רבינו נסים.

[Cremona, 1557]

Vincenzo Cont…